Załącznik do Uchwały Nr IV/16/24
Rady Miejskiej w Sochaczewie
z dnia 3 czerwca 2024 r.

Strategia terytorialna
Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego
na lata 2021-2027

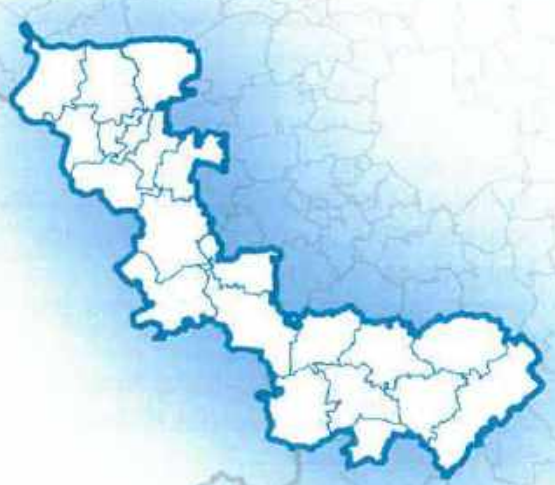

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
Sylwester Kaczmarek

Żyrardów, 2023

Zespół roboczy:

Gmina Belsk Duży	-	Emilia Tomasiak, Sławomir Musiałowski
Gmina Błędów	-	Jacek Adamski, Mieczysława Sitarek, Cezary Pytlos
Gmina Brochów	-	Agnieszka Wieczorek, Joanna Taryczyk
Gmina Chynów	-	Tomasz Pająk, Jarosław Zasada
Gmina Goszczyn	-	Agnieszka Cieślak
Gmina i Miasto Grójec	-	Daria Bobrowska-Wachniewska
Gmina Iłów	-	Artur Felczak, Daria Piecka
Gmina Jasieniec	-	Szymon Woźniak
Gmina Młodzieszyn	-	Mirosław Domińczak, Maciej Woźniak
Gmina Mszczonów	-	Taida Sochańska
Gmina Nowa Sucha	-	Anna Gosiewska, Anna Frencel, Anna Grzelak
Gmina Pniewy	-	Justyna Płodzik
Gmina Puszcza Mariańska	-	Aneta Błońska
Gmina Radziejowice	-	Justyna Klimaszewska, Aneta Kowalska-Sobhani
Gmina Rybno	-	Joanna Mijas, Krystian Gołębiewski
Miasto Sochaczew	-	Małgorzata Przybylska
Gmina Sochaczew	-	Iwona Szlaga, Ireneusz Góralczyk, Ewelina Kuzińska
Gmina Teresin	-	Izabela Andryszczyk, Julita Kowalska
Miasto Warka	-	Dorota Lenarczyk, Dorota Kołakowska
Gmina Wiskitki	-	Patryk Grefkowicz
Miasto Żyrardów	-	Jacek Grzonkowski, Marta Melon

Eksperci zewnętrzni:

- dr Joanna Cieślińska (Wielkopolska Akademia Nauki i Rozwoju)
- Irma Kuznetsova (Wielkopolska Akademia Nauki i Rozwoju)
- Jakub Jackowski (Wielkopolska Akademia Nauki i Rozwoju)
- Magdalena Osińska (Wielkopolska Akademia Nauki i Rozwoju)
- Nina Jędrusik ((Wielkopolska Akademia Nauki i Rozwoju)
- Maciej Łodyga (Wielkopolska Akademia Nauki i Rozwoju)

Wielkopolska Akademia Nauki i Rozwoju

Spis treści

1. Wprowadzenie 4
2. Obszar geograficzny, którego dotyczy Strategia 5
3. Diagnoza – analiza potencjału, problemów i potrzeb rozwojowych 15
Wymiar społeczny 15
Demografia 15
Pomoc społeczna 23
Wychowanie przedszkolne 28
Edukacja podstawowa 31
Edukacja ponadpodstawowa 36
Ochrona zdrowia 42
Mieszkalnictwo 45
Sport 49
Kultura 51
Aktywność społeczna 55
Wymiar gospodarczy 59
Przedsiębiorczość 59
Rolnictwo 64
Innowacyjność 65
Rynek pracy 68
Środki pozyskane z UE 74
Strefy inwestycyjne 77
Turystyka 78
Skutki epidemii COVID-19 82
Wymiar przestrzenno-środowiskowy 86
Analiza transportowa 86
Bezpieczeństwo transportowe 88
Transport drogowy 91
Węzły komunikacyjne 111
Punkty ładowania pojazdów elektrycznych 112
Komunikacja autobusowa 113
Transport kolejowy 116
Transport rowerowy 119
Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i gazowa 124
Sieć Internetu szerokopasmowego 126

Obszary chronione 128
Jakość powietrza 129
Przykłady dotychczasowej współpracy jednostek tworzących Żyrardowski Obszar Funkcjonalny 133
4. Analiza SWOT 136
5. Cele strategiczne rozwoju Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego 139
6. Opis zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych 148
Ankieta dla mieszkańców 149
Ocena sytuacji w miejscu zamieszkania 150
Pożądane priorytety rozwojowe dla ŻOF 153
Nabór projektów 157
7. Powiązanie z dokumentami strategicznymi i politykami 158
Spójność z dokumentami na poziomie europejskim 158
Spójność z dokumentami na poziomie krajowym 160
Spójność z dokumentami na poziomie regionalnym 161
Spójność z dokumentami na poziomie gminnym 167
8. Realizacja projektów 168
9. Zarządzanie i monitoring 356
10. Źródła finasowania 381
Spis ilustracji 386
Spis tabel 387
Spis wykresów 388
Załączniki: 389
ZAŁACZNIK I – Ankieta „Plan Działań dla Innego Instrumentu Terytorialnego w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego” 390

1. Wprowadzenie

Niniejszy dokument programowy został stworzony dla realizacji Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego i pełni funkcję strategii rozwoju lokalnego (strategii terytorialnej) w myśl zapisów *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dzienni Urzędowy Unii Europejskiej L 231/159)* - dalej jako Rozporządzenie Ogólne oraz *Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce*.

Celem opracowania Strategii jest wskazanie kierunków współpracy zrzeszonych gmin, które w sposób najskuteczniejszy pozwolą wykorzystać szanse i mocne strony Obszaru i wpłyną na wzmocnienie jego potencjału rozwojowego, a jednocześnie pozwolą zniwelować występujące niedobory i przeciwdziałać potencjalnym zagrożeniom. Osiągnięcie tych założeń możliwe będzie dzięki realizacji wspólnych projektów nakierowanych na zrównoważony i spójny rozwój Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, których źródłem finansowania będą przede wszystkim środki z nowego okresu programowania Unii Europejskiej 2021 – 2027.

Niniejsza Strategia opracowana została w oparciu o wytyczne zawarte w Umowie Partnerstwa i zapisy Rozporządzenia Ogólnego, a także zgodnie z Ustawą o zasadach realizacji zadań finansowych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027.

Struktura niniejszego dokumentu oraz jego zakres merytoryczny został oparty na wskazaniach w Ustawie o zasadach realizacji zadań finansowych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, odnoszących się do zasad wdrażania innych narzędzi terytorialnych wspierających inicjatywy opracowane przez państwa członkowskie oraz zakresu strategii terytorialnych, które zawierać mają w szczególności:

- ⇒ syntezę diagnozy obszaru IIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych;
- ⇒ planowane w ramach IIT cele, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązanych z realizacją właściwego programu;
- ⇒ listę projektów realizujących planowane cele wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami;
- ⇒ opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie.

2. Obszar geograficzny, którego dotyczy Strategia

Powstanie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego (dalej: Obszar, ŻOF, subregion) zostało zainicjowane przez Miasto Żyrardów, które na wniosek Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika wyznaczyło potencjalny obszar funkcjonalny obejmujący 13 gmin subregionu żyrardowskiego: cztery gminy powiatu grójeckiego (Chynów, Grójec, Pniewy, Warka), pięć gmin powiatu żyrardowskiego (Mszczonów, Puszcza Mariańska, Radziejowice, Wiskitki i Żyrardów) i cztery gminy powiatu sochaczewskiego (Nowa Sucha, Miasto Sochaczew, Sochaczew - gmina, Teresin). W sierpniu 2020 roku gminy podpisały „*Wielostronną deklarację współpracy gmin subregionu żyrardowskiego w zakresie partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego*", stanowiącą podstawę do pogłębiania dalszej współpracy w ramach ŻOF. Zainteresowanie przyłączeniem się do inicjatywy zadeklarowały dwie kolejne gminy: Jasieniec oraz Goszczyn, które ostatecznie podpisały *Deklarację* 28 maja 2021 roku. W czerwcu 2021 roku pozostałe gminy z powiatów grójeckiego (Belsk Duży, Błędów, Mogielnica oraz Nowe Miasto nad Pilicą) oraz sochaczewskiego (Brochów, Iłów, Młodzieszyn oraz Rybno) zgłosiły chęć akcesu do porozumienia, a deklarację podpisały w dniu 3 września 2021 roku – tym samym ŻOF objął cały subregion żyrardowski (NUTS 3). W lipcu 2023 roku z inicjatywy zrezygnowały dwie jednostki – Nowe Miasto nad Pilicą oraz Mogielnica, w związku z czym obecnie ŻOF zrzesza 21 gmin.

Celem utworzenia Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest integracja gmin z subregionu żyrardowskiego oraz wykorzystanie ich potencjału, aby poprzez realizację projektów skutecznie podejmować wyzwania, niwelować bariery rozwojowe i wzmacniać potencjał społeczno-gospodarczy, czego efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców.

Subregion żyrardowski obejmujący powiaty grójecki, sochaczewski i żyrardowski, jako nowa jednostka podziału statystycznego na potrzeby unijnych wyliczeń, został utworzony 1 stycznia 2018 r. Województwo mazowieckie podzielone zostało na dwa regiony (NUTS 2):

- ⇒ Warszawski stołeczny,
- ⇒ Mazowiecki regionalny.

Region Mazowiecki regionalny został podzielony na 6 subregionów (NUTS 3):

- ⇒ ciechanowski,
- ⇒ ostrołęcki,
- ⇒ płocki,
- ⇒ radomski,
- ⇒ siedlecki,
- ⇒ **żyrardowski**.

Rysunek 1. Podział województwa mazowieckiego na jednostki NUTS obowiązujący od 1 stycznia 2018 r.

Źródło: https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/rewizja-klasyfikacji-nuts-2016/.

Konsekwencją podziału administracyjnego będzie nowy rozdział środków unijnych w kolejnej perspektywie finansowej 2021-2027 oraz konieczność rewizji dotychczasowych strategii i dokumentów planistycznych.

Niniejsza Strategia została opracowana dla Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, obejmującego 21 jednostek samorządu terytorialnego z subregionu żyrardowskiego:

- 8 gmin powiatu grójeckiego:
  - Belsk Duży, Błędów, Chynów, Goszczyn, Grójec, Jasieniec, Pniewy, Warka
- 8 gmin powiatu sochaczewskiego:
  - Brochów, Iłów, Młodzieszyn, Nowa Sucha, Rybno, Miasto Sochaczew, gmina Sochaczew, Teresin;
- 5 gmin powiatu żyrardowskiego
  - Mszczonów, Puszcza Mariańska, Radziejowice, Wiskitki i Żyrardów.

Rysunek 2. Żyrardowski Obszar Funkcjonalny na tle województwa mazowieckiego

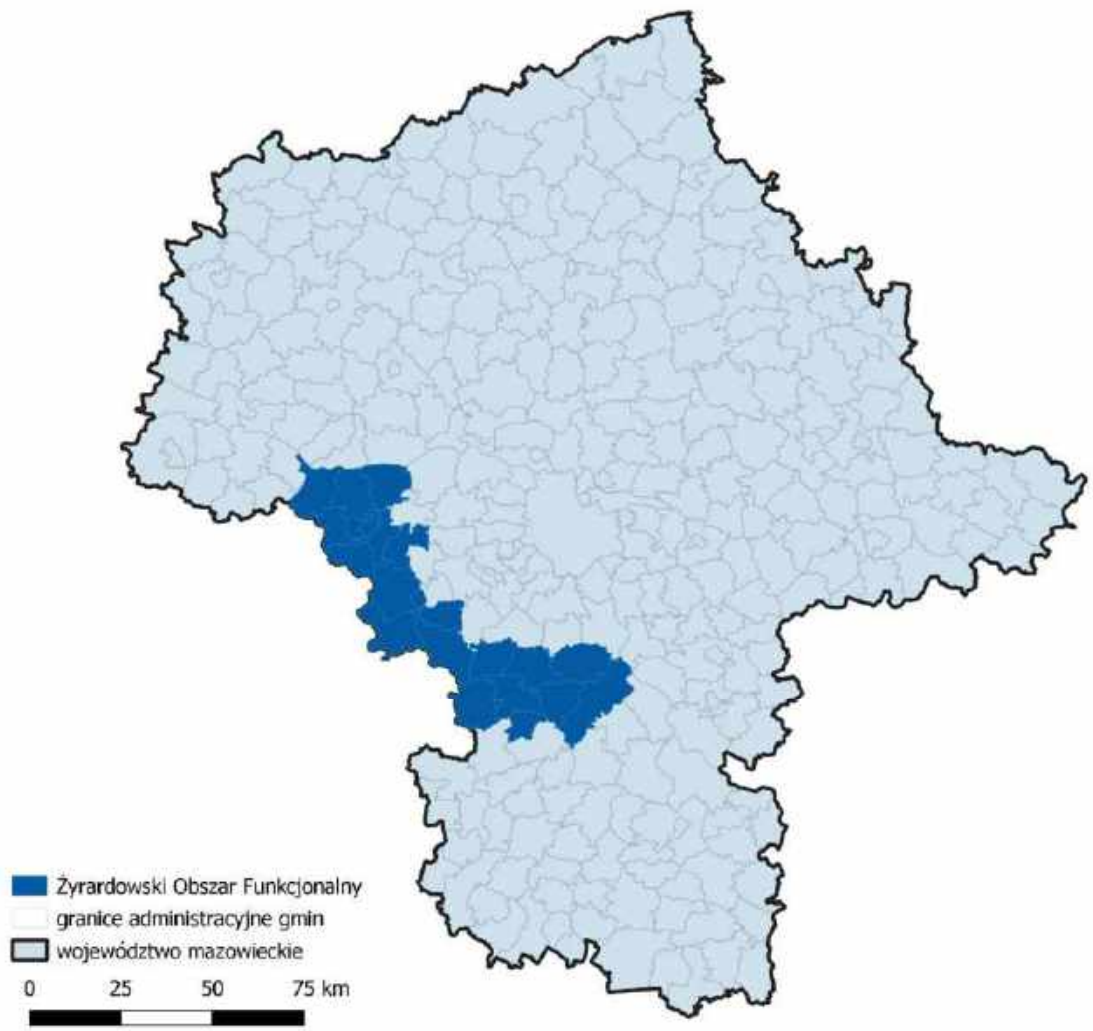

Źródło: opracowanie własne.

Żyrardowski Obszar Funkcjonalny zajmuje powierzchnię 2 236 km^2. Położony jest w centralnej Polsce, w zachodniej części województwa mazowieckiego i prawie w całości pokrywa się z obszarem subregionu żyrardowskiego (NUTS 3). Na północy graniczy z subregionami płockim (powiat gostyniński i płocki) oraz ciechanowskim (powiat płoński), na wschodzie z subregionem warszawskim zachodnim (powiaty nowodworski, warszawski zachodni, grodziski oraz piaseczyński) oraz warszawskim wschodnim (powiat otwocki), na południu z subregionem radomskim (powiaty przysuski, białobrzeski oraz kozienicki), natomiast od zachodu z województwem łódzkim (powiaty łowicki, skierniewicki oraz rawski).

Tabela 1. Powierzchnia gmin wchodzących w skład ŻOF

L.p.	Gmina	Powiat	Powierzchnia [km^2]	Udział w powierzchni ŻOF
1.	Belsk Duży	grójecki	108	5%
2.	Błędów	grójecki	134	6%
3.	Chynów	grójecki	135	6%
4.	Goszczyn	grójecki	58	3%
5.	Grójec	grójecki	121	5%
6.	Jasieniec	grójecki	108	5%
7.	Pniewy	grójecki	102	5%
8.	Warka	grójecki	202	9%
9.	Brochów	sochaczewski	120	5%
10.	Iłów	sochaczewski	129	6%
11.	Młodzieszyn	sochaczewski	118	5%
12.	Nowa Sucha	sochaczewski	90	4%
13.	Rybno	sochaczewski	73	3%
14.	Sochaczew	sochaczewski	91	4%
15.	Miasto Sochaczew	sochaczewski	26	1%
16.	Teresin	sochaczewski	88	4%
17.	Mszczonów	żyrardowski	152	7%
18.	Puszcza Mariańska	żyrardowski	143	6%
19.	Radziejowice	żyrardowski	73	3%
20	Wiskitki	żyrardowski	151	7%
21.	Żyrardów	żyrardowski	14	1%
	ŻOF		**2 236**	**100%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Statystycznego Vademecum Samorządowca.

Rysunek 3. Mapa jednostek tworzących Żyrardowski Obszar Funkcjonalny z podziałem na powiaty

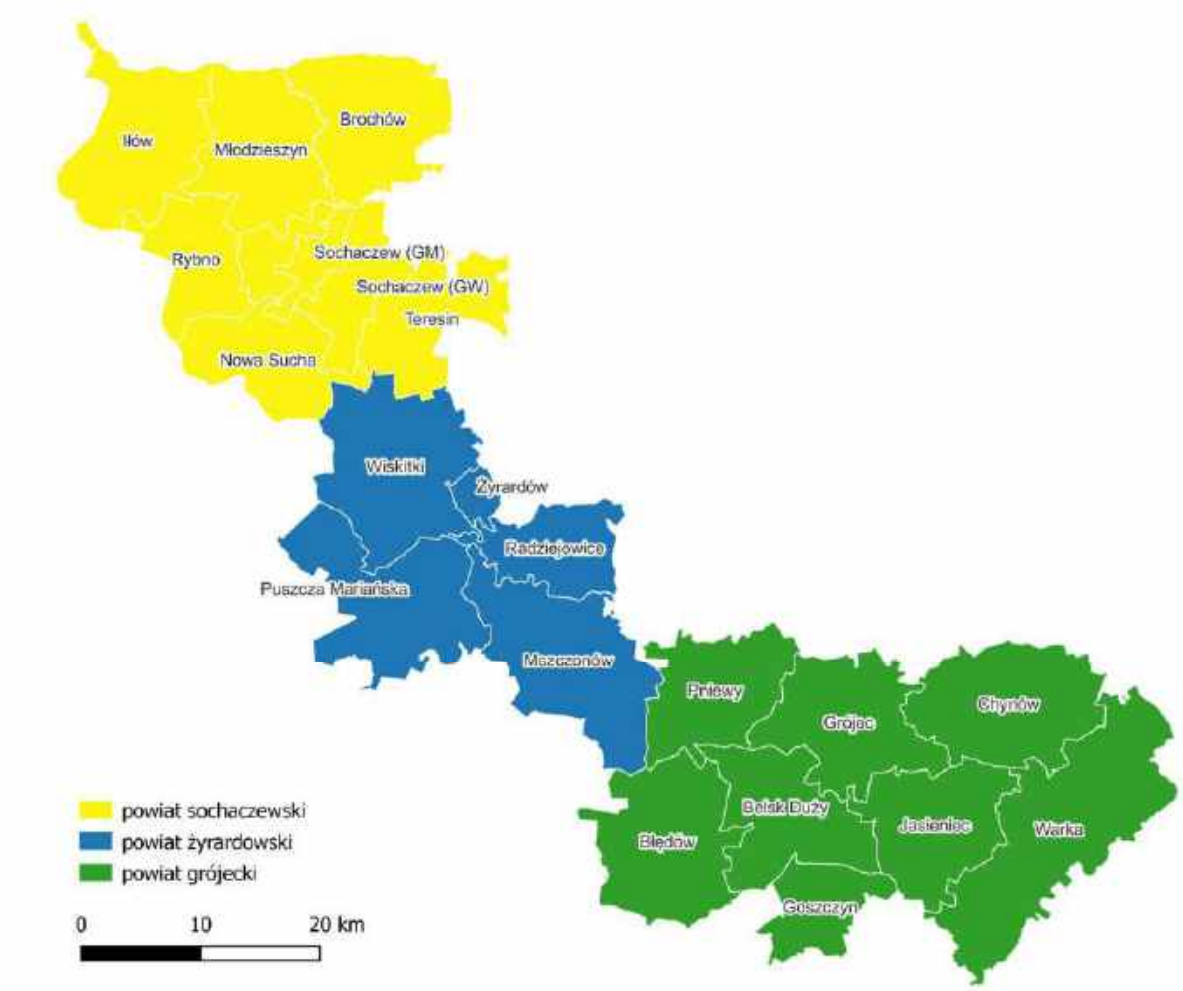

Źródło: opracowanie własne.

Obszar ŻOF nie jest spójny terytorialnie z obszarem subregionu Żyrardowskiego (NUTS 3) z uwagi na dwie gminy powiatu grójeckiego (gmina Mogielnica, Nowe Miasto nad Pilicą) wchodzące w skład subregionu jednak nie należące do ŻOF. Ponadto obszar ŻOF jest bardzo rozciągnięty w kierunku północ-południe (ok. 110 km), co wpływa niekorzystnie na możliwości współpracy i budowanie powiązań funkcjonalnych znajdujących się na jego przeciwległych końcach. Utrudnia to także komunikację mimo, że oś Obszaru stanowi droga krajowa nr 50, będąca jednocześnie otwartą od północy obwodnicą aglomeracji warszawskiej. Inne kluczowe trasy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (drogowe i kolejowe) przebiegają w kierunkach wschód-zachód i nie stanowią wsparcia systemu komunikacyjnego dla subregionu.

Istotne znaczenie dla rozwoju ŻOF ma położenie między dwoma ważnymi ośrodkami miejskimi: aglomeracją warszawską (z centrum Żyrardowa do Warszawy jest ok. 45 km) oraz łódzką (75 km). Ma to wpływ na dostęp do usług i infrastruktury oferowanych przez oba miasta, ale także powoduje odpływ młodych i dobrze wykształconych mieszkańców w poszukiwaniu pracy czy edukacji.

Rysunek 4. Podstawowe elementy sieci osadniczej województwa mazowieckiego

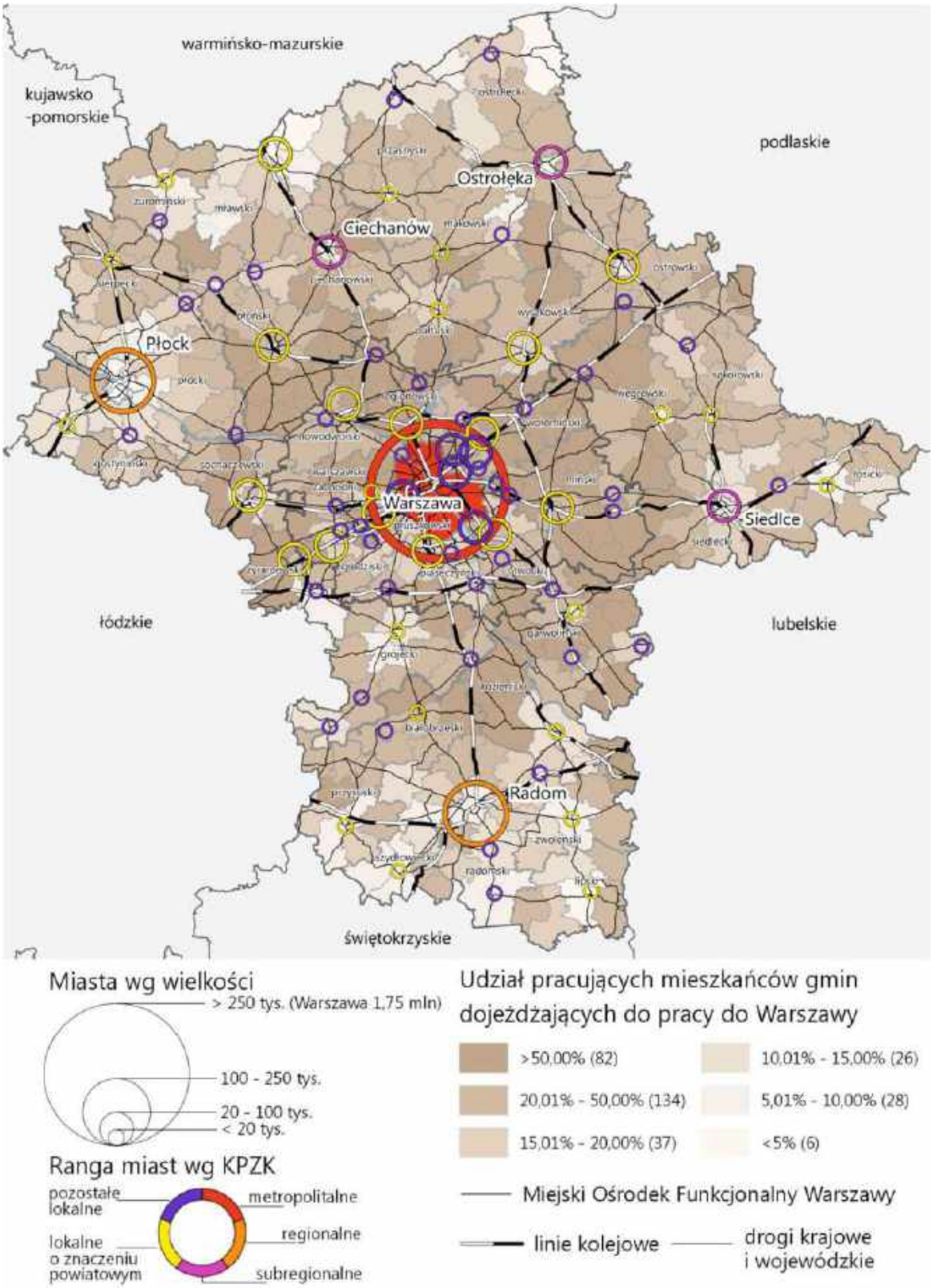

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego (PZPWM) przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą nr 22/18 w dniu 19 grudnia 2018 r. zakłada, że jednym z głównych celów działań przestrzennych jest poprawa powiązań komunikacyjnych, w tym międzyregionalnych i transgranicznych, przyczyniających się do rozwoju społeczno-gospodarczego zarówno głównych miast, jak i lokalnych ośrodków. W zakresie powiązań zewnętrznych szczególne znaczenie nadaje się powiązaniom obszarów funkcjonalnych Warszawy i Łodzi. W PZPWM podkreśla się, że silne związki między powyższymi obszarami obejmują wiele aspektów funkcjonalno-przestrzennych, które są podstawą do kształtowania układu bipolarnego Warszawa – Łódź o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.
PZPWM zakwalifikował obszar subregionu żyrardowskiego do wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych. Są to tereny ściśle powiązane z najważniejszymi ośrodkami miejskimi regionu, położone w strefie oddziaływania potencjału rozwojowego miast. Obszary te charakteryzują się dobrymi połączeniami komunikacyjnymi z miastami i tym samym ułatwionym dostępem do rynku pracy, usług publicznych i usług wyższego rzędu. W gminach zlokalizowanych na tych terenach zauważalne jest zjawisko suburbanizacji oraz zatracania ich wiejskiego charakteru związanego z funkcjonowaniem gospodarstw rolnych.
Plan określa zasady gospodarowania na tych obszarach:

- ochrona terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy;
- przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji w aspekcie ochrony środowiska;
- ochrona krajobrazu przed chaosem inwestycyjnym i kształtowanie ładu przestrzennego;
- ochrona gruntów rolnych klas I-III oraz gruntów leśnych przed ich nieuzasadnionym przeznaczaniem na cele nierolnicze i nieleśne;
- wspieranie działalności gospodarczej towarzyszącej produkcji rolnej, a także dążenie do zrównoważonego rozwoju funkcji pozarolniczych.

Miasta Grójec, Sochaczew oraz Żyrardów sklasyfikowane zostały jako lokalne ośrodki miejskie o znaczeniu powiatowym.

Tabela 2. Gminy wchodzące w skład ŻOF z podziałem na typ i grupę funkcyjną

Nazwa	Typ	Grupa	Funkcja grupy
Żyrardów	miejska	B2	Strefy zewnętrzne Miejskich Obszarów Funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (stolic województw)
Radziejowice	wiejska	B4	Strefy zewnętrzne Miejskich Obszarów Funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (stolic województw)
Sochaczew Miasto	miejska	E2	Miasta - ośrodki wielofunkcyjne
Grójec	miejsko-wiejska	F3	Gminy miejsko-wiejskie z rozwiniętą funkcją transportową
Mszczonów	miejsko-wiejska	F3	Gminy miejsko-wiejskie z rozwiniętą funkcją transportową
Belsk Duży	wiejska	F4	Gminy wiejskie z rozwiniętą funkcją transportową
Goszczyn	wiejska	F4	Gminy wiejskie z rozwiniętą funkcją transportową
Wiskitki	wiejska	F4	Gminy wiejskie z rozwiniętą funkcją transportową
Warka	miejsko-wiejska	H3	Gminy miejsko-wiejskie z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą
Błędów	wiejska	H4	Gminy wiejskie z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą
Chynów	wiejska	H4	Gminy wiejskie z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą

Jasieniec	wiejska	H4	Gminy wiejskie z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą
Pniewy	wiejska	H4	Gminy wiejskie z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą
Iłów	wiejska	H4	Gminy wiejskie z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą
Rybno	wiejska	H4	Gminy wiejskie z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą
Młodzieszyn	wiejska	I4	Gminy wiejskie z umiarkowanie rozwiniętą funkcją rolniczą
Nowa Sucha	wiejska	I4	Gminy wiejskie z umiarkowanie rozwiniętą funkcją rolniczą
Sochaczew	wiejska	I4	Gminy wiejskie z umiarkowanie rozwiniętą funkcją rolniczą
Teresin	wiejska	I4	Gminy wiejskie z umiarkowanie rozwiniętą funkcją rolniczą
Puszcza Mariańska	wiejska	I4	Gminy wiejskie z umiarkowanie rozwiniętą funkcją rolniczą
Brochów	wiejska	J4	Gminy wiejskie ekstensywnie zagospodarowane (funkcje leśne, ochrony przyrody)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny oraz Klasyfikacji funkcjonalnej gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego (Prof. Przemysław Śleszyński, Prof. Tomasz Komornicki, 2016).

Według klasyfikacji funkcjonalnej gmin opracowanej przez prof. Przemysława Śleszyńskiego oraz prof. Tomasza Komornickiego na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, jednostki wchodzące w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, ze względu na zróżnicowany charakter, pełnią odmienne funkcje, przez co sklasyfikowane są w innych grupach. Najwięcej gmin zalicza się do grupy H - gmin z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą (7), I - gminy z umiarkowanie rozwiniętą funkcją rolniczą (5) oraz F - gminy z rozwiniętą funkcją transportową (5). Takie zróżnicowanie funkcjonalne może mieć wpływ na wybór innych kierunków i priorytetów rozwoju dla poszczególnych jednostek terytorialnych.

Rysunek 5. Klasyfikacja funkcjonalna gmin wchodzących w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego

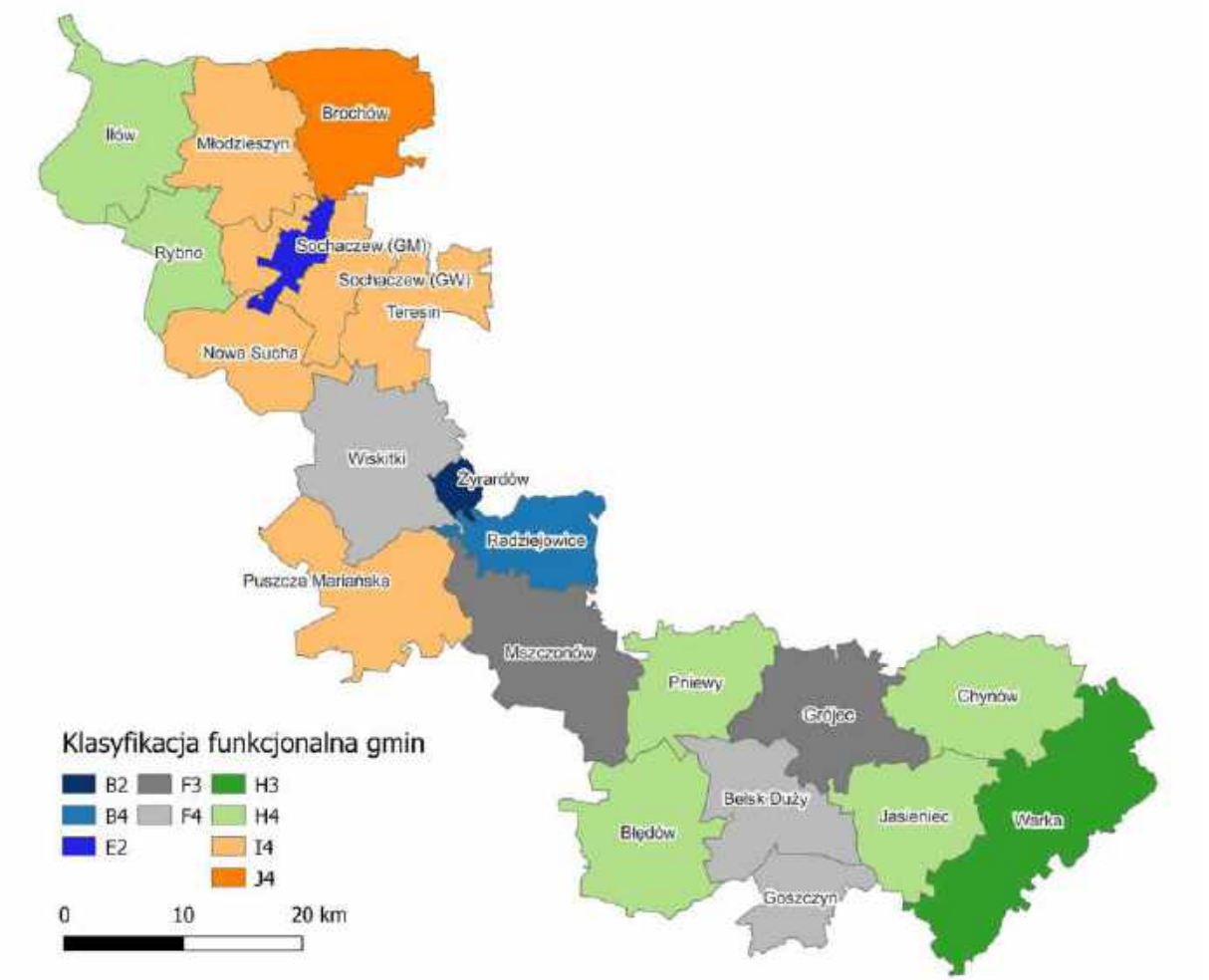

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Należy także zaznaczyć, że Miasto Żyrardów oraz Gmina Radziejowice zaliczone zostały do strefy zewnętrznej warszawskiego obszaru funkcjonalnego, a w latach 2014-2020 Miasto Żyrardów wchodziło w skład Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (WOF) realizującego działania w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Obecnie, biorąc pod uwagę zmiany podziału statystycznego województwa mazowieckiego, wyrazem aspiracji miasta, jak i całego subregionu żyrardowskiego jest głębsza integracja w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego w oparciu o współpracę wszystkich gmin i wzmacnianie więzi społeczno-gospodarczych.

Wnioski:

- ⇒ Subregion żyrardowski jako jednostka statystyczna (NUTS 3) powstał w styczniu 2018 r., a porozumienie tworzące ŻOF zawarte zostało w 2020 r., zatem powiązania funkcjonalne między gminami są zróżnicowane w zależności od gminy i powiatu i często koncentrują się na wybranych zagadnieniach. Wymagają zatem wzmocnienia i rozwijania. Sam Obszar nie funkcjonuje jeszcze w świadomości mieszkańców;
- ⇒ Obszar ŻOF nie jest spójny terytorialnie oraz rozciąga się na osi północ-południe, co może utrudniać współpracę w ramach całego subregionu, dostrzeganie wspólnych zagrożeń i szans rozwojowych, a przez to jego zrównoważony rozwój;
- ⇒ Duży wpływ na sytuację w subregionie ma położenie między dwoma dużymi ośrodkami miejskimi: Łodzią i Warszawą, silnie oddziaływujących na gminy ŻOF i pełniących dla nich ważne role społeczno-gospodarcze;
- ⇒ Gminy wchodzące w skład ŻOF mają zróżnicowany charakter oraz sklasyfikowane są w różnych grupach funkcyjnych, co może powodować, że odmienne będą priorytety rozwojowe oraz natężenie i rodzaj występujących wyzwań.

3. Diagnoza – analiza potencjału, problemów i potrzeb rozwojowych

Wymiar społeczny

Demografia

Żyrardowski Obszar Funkcjonalny w 2020 roku zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego zamieszkiwało 241 959 osób, co stanowi 4,46% ogółu mieszkańców województwa mazowieckiego. Największy odsetek ludności zamieszkuje gminy będące stolicami powiatów: Żyrardów (16%), Sochaczew (15%) oraz Grójec (11%). Najmniej osób mieszka w gminach wiejskich Rybno i Goszczyn (po 1%). Spośród gmin tworzących ŻOF 12 odnotowało na przestrzeni lat 2016-2020 spadek liczby ludności (największy: miasta Żyrardów oraz Sochaczew) natomiast 9 wzrost (największy: gmina Sochaczew oraz Grójec). Ogólnie w badanym okresie nastąpił spadek liczby mieszkańców Obszaru o 1 262 osób (0,52%) mimo, że całe województwo mazowieckie odnotowało wzrost o 1,1%. Zgodnie z prognozami GUS tendencja spadkowa ma się utrzymywać przez kolejne lata.

Tabela 3. Ludność w poszczególnych gminach tworzących Żyrardowski Obszar Terytorialny w latach 2016-2020

Nazwa	Ludność ogółem					Udział	Różnica 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020		
Belsk Duży	6 561	6 561	6 515	6 475	6 440	3%	-121
Błędów	7 597	7 553	7 461	7 415	7 357	3%	-240
Brochów	4 334	4 358	4 360	4 371	4 375	2%	41
Chynów	9 818	9 863	9 858	9 846	9 853	4%	35
Goszczyn	2 992	2 976	2 970	2 971	2 942	1%	-50
Grójec	25 544	25 654	25 704	25 855	25 882	11%	338
Iłów	6 193	6 157	6 183	6 132	6 118	3%	-75
Jasieniec	5 381	5 371	5 369	5 376	5 356	2%	-25
Młodzieszyn	5 595	5 598	5 554	5 575	5 559	2%	-36
Mszczonów	11 568	11 603	11 554	11 525	11 440	5%	-128
Nowa Sucha	6 570	6 586	6 647	6 686	6 702	3%	132
Pniewy	4 750	4 789	4 805	4 797	4 788	2%	38
Puszcza Mariańska	8 601	8 630	8 630	8 661	8 673	4%	72
Radziejowice	5 616	5 710	5 789	5 855	5 854	2%	238
Rybno	3 477	3 476	3 476	3 478	3 469	1%	-8
Sochaczew (g)	10 597	10 757	10 922	10 976	11 148	5%	551
Sochaczew (m)	36 971	36 790	36 462	36 282	35 891	15%	-1 080
Teresin	11 438	11 453	11 501	11 545	11 542	5%	104
Warka	19 239	19 269	19 259	19 226	19 167	8%	-72
Wiskitki	9 875	9 870	9 883	9 880	9 853	4%	-22
Żyrardów	40 504	40 243	39 992	39 828	39 550	16%	-954

ŻOF	**243 221**	**243 267**	**242 894**	**242 755**	**241 959**	**100%**	-1 262
MAZOWIECKIE	**5 365 898**	**5 384 617**	**5 403 412**	**5 423 168**	**5 425 028**		**59 130**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Wykres 1. Liczba ludności w Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym w latach 2016-2020

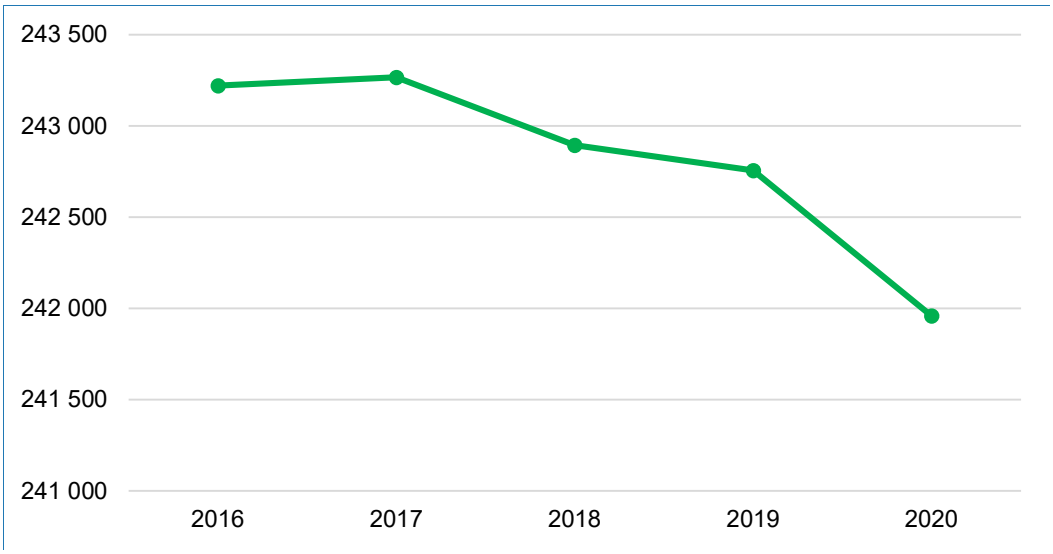

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Gminami charakteryzującymi się największą gęstością zaludnienia są miasta Żyrardów (2 756 os/km^2 – 2020 r.) i Sochaczew (426 os/km^2) oraz gmina miejsko-wiejska Grójec (213 os/km^2) i gmina wiejska Sochaczew (393 os/km^2), natomiast najmniejszą – gmina Brochów (37 os/km^2). Średnia gęstość zaludnienia w województwie mazowieckim wynosiła 153 os/km^2 i tylko 4 ww. gminy w subregionie żyrardowskim mają wyższy wskaźnik.

Rysunek 6. Gęstość zaludnienia w 2020 r.

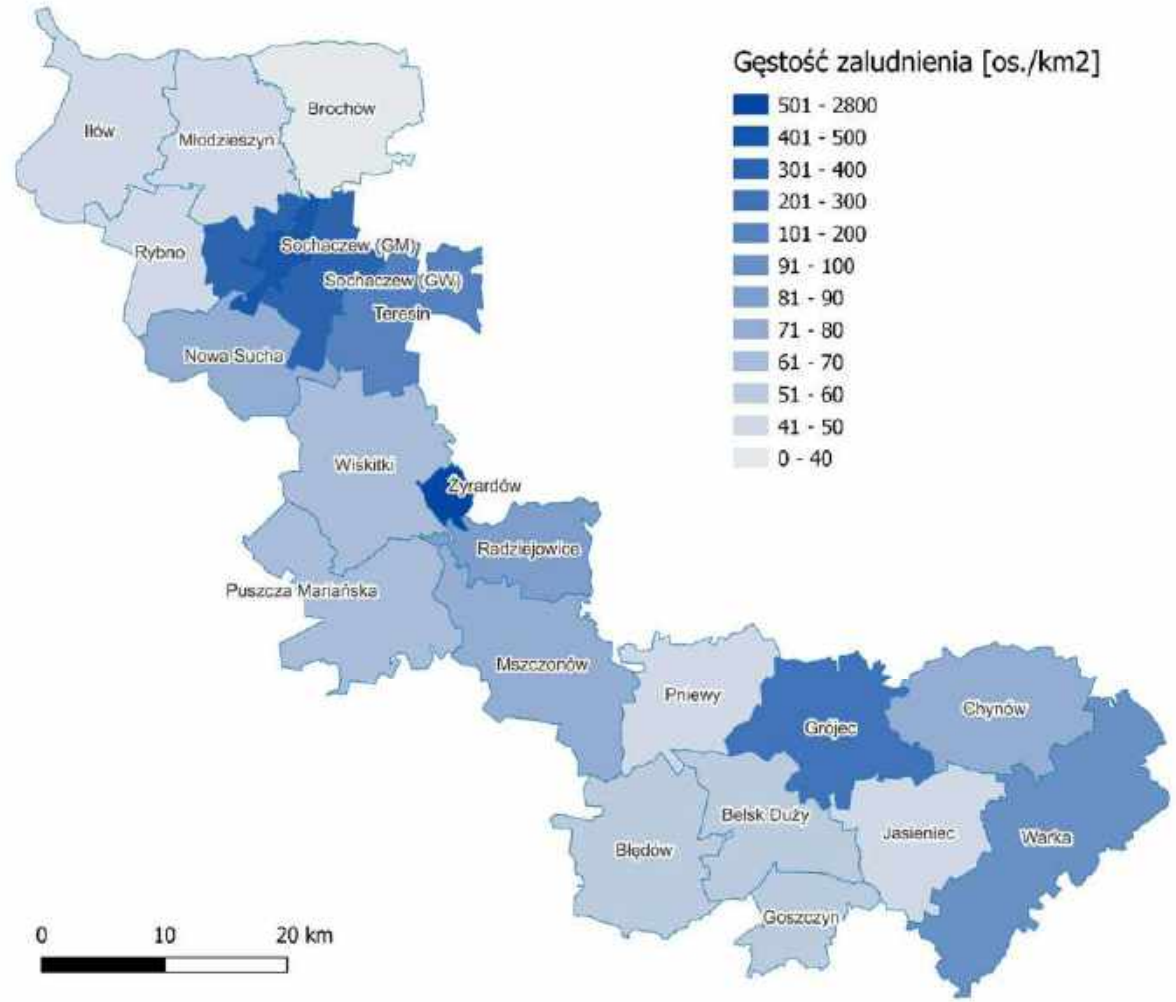

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 4. Przyrost naturalny w ŻOF na 1.000 mieszkańców w latach 2015-2019

Nazwa	2015	2016	2017	2018	2019
Belsk Duży	-0,61	-5,18	0,31	-2,90	-2,31
Błędów	-1,05	-4,22	-0,66	-4,51	-3,50
Brochów	0,69	-0,47	0,69	-2,76	-0,69
Chynów	0,10	-0,10	0,41	-0,30	0,51
Goszczyn	-1,01	2,02	2,68	1,35	0,00
Grójec	0,82	0,90	1,56	1,56	1,63
Iłów	-0,48	-1,45	-0,65	2,11	-1,78
Jasieniec	1,30	-2,23	-1,49	0,19	-1,30
Młodzieszyn	-4,48	-0,54	-4,29	-4,82	-2,88
Mszczonów	-0,60	0,52	2,16	-0,35	-0,87
Nowa Sucha	0,46	1,22	0,46	3,01	0,45
Pniewy	-0,21	5,26	1,89	-0,42	1,25
Puszcza Mariańska	-1,29	-1,98	-0,81	-4,28	-3,01

Radziejowice	1,26	0,72	-1,41	-1,74	2,23
Rybno	-6,01	7,49	0,86	0,29	-1,44
Sochaczew (m)	-0,51	-0,11	0,60	-1,56	-2,23
Sochaczew (g)	1,63	1,52	4,22	1,29	0,73
Teresin	2,10	0,52	-0,35	2,96	0,17
Warka	-1,20	1,20	-0,68	0,00	0,52
Wiskitki	-0,91	-0,91	0,10	-2,43	-2,73
Żyrardów	-1,03	-1,21	-3,22	-2,99	-3,21
ŻOF	**-0,60**	**-0,58**	**-0,32**	**-1,08**	**-1,38**
MAZOWIECKIE	**0,45**	**0,88**	**0,86**	**0,33**	**0,35**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w latach 2015-2019 w całym obszarze ŻOF jest ujemny i pogłębia się, mimo że województwo mazowieckie w tym okresie charakteryzowało się dodatnim przyrostem. W 2019 roku największy przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców odnotowała gmina Radziejowice (2,23), a największy spadek gmina Błędów (-3,50). W sumie 12 gmin w 2019 r. odnotowało ujemny przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców.

Tabela 5. Saldo migracji dla ŻOF na 1 000 mieszkańców w latach 2016-2019

Nazwa	2016	2017	2018	2019
Belsk Duży	-3,35	-1,68	-2,14	-2,77
Błędów	-2,11	-4,63	-5,84	-2,56
Brochów	2,56	2,77	3,91	5,25
Chynów	1,22	5,39	-2,13	-1,73
Goszczyn	-5,38	-5,69	-2,02	-3,72
Grójec	4,27	2,89	3,34	4,27
Iłów	-4,18	-5,50	-1,14	-2,43
Jasieniec	-0,56	-0,74	-1,67	2,05
Młodzieszyn	0,89	3,76	-0,18	6,66
Mszczonów	1,30	0,60	-2,68	-2,25
Nowa Sucha	2,76	4,71	6,33	6,30
Pniewy	1,26	8,21	6,70	-1,25
Puszcza Mariańska	5,25	6,86	4,17	7,99
Radziejowice	14,67	19,42	16,71	9,61
Rybno	0,29	-1,15	0,29	-0,58
Sochaczew (m)	-3,78	-4,31	-7,12	-4,73
Sochaczew (g)	9,39	9,56	14,05	7,77
Teresin	0,70	2,36	2,96	3,13
Warka	0,52	1,19	-0,36	-1,04
Wiskitki	2,33	-0,20	2,54	4,45
Żyrardów	-4,42	-2,50	-2,89	-2,13
ŻOF	**0,05**	**0,65**	**-0,25**	**0,34**
MAZOWIECKIE	**2,42**	**2,52**	**3,10**	**3,34**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Saldo migracji na 1 000 mieszkańców dla Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego wykazuje w minionych latach zmienność. W 2019 roku 10 gmin wykazało saldo dodatnie (największe gmina Radziejowice: 9,61). Natomiast 7 gmin miało dodatnie saldo w całym badanym okresie. Z kolei największy spadek odnotowało miasto Sochaczew (-4,73). W całym okresie badawczym 6 gmin miało corocznie ujemne saldo migracji. Wskaźniki pokazują, że zmniejsza się liczba mieszkańców dużych miast (Żyrardów, Sochaczew) na korzyść gmin sąsiednich (Radziejowice, Puszcza Mariańska, Sochaczew).

Tabela 6. Liczba ludności w ŻOF w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym

Nazwa	Ludność w wieku przedprodukcyjnym			Ludność w wieku poprodukcyjnym		
	2016	2020	2016=100[1]	2016	2020	2016=100
Belsk Duży	1 141	1 151	**100,9**	1 390	1 469	**105,7**
Błędów	1 404	1 306	**93**	1 625	1 684	**103,6**
Brochów	824	857	**104**	839	919	**109,5**
Chynów	1 912	2 004	**104,8**	1 759	1 907	**108,4**
Goszczyn	642	629	**98**	506	571	**112,8**
Grójec	5 036	5 259	**104,4**	4 990	5 576	**111,7**
Iłów	1 233	1 191	**96,6**	1 198	1 290	**107,7**
Jasieniec	1 080	1 078	**99,8**	1 014	1 084	**106,9**
Młodzieszyn	1 087	1 059	**97,4**	1 073	1 142	**106,4**
Mszczonów	2 285	2 252	**98,6**	2 212	2 375	**107,4**
Nowa Sucha	1 373	1 440	**104,9**	1 145	1 249	**109,1**
Pniewy	963	1 001	**103,9**	873	971	**111,2**
Puszcza Mariańska	1 601	1 679	**104,9**	1 743	1 884	**108,1**
Radziejowice	1 147	1 244	**108,5**	992	1 131	**114**
Rybno	723	742	**102,6**	631	672	**106,5**
Sochaczew (g)	2 251	2 393	**106,3**	1 644	1 885	**114,7**
Sochaczew (m)	6 381	6 336	**99,3**	7 776	8 656	**111,3**
Teresin	2 244	2 258	**100,6**	2 084	2 391	**114,7**
Warka	3 664	3 784	**103,3**	3 652	4 081	**111,7**
Wiskitki	1 873	1 829	**97,7**	1 833	1 954	**106,6**
Żyrardów	7 408	7 457	**100,7**	8 991	9 737	**108,3**
ŻOF	**46 272**	**46 949**	**101,4**	**47 970**	**52 628**	**109,7**
MAZOWIECKIE	**1 004 436**	**1 050 305**	**104,6**	**1 102 848**	**1 197 361**	**108,6**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Analiza zmiany liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2016-2020 wykazuje dla całego obszaru ŻOF wzrost w obu grupach wiekowych, jednak zdecydowanie większy w grupie poprodukcyjnej. Wskaźniki dla poszczególnych gmin pokazują jednak, że o ile w grupie osób w wieku poprodukcyjnym wszystkie gminy odnotowały wzrost, o tyle w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym tylko 13 gmin. Należy zatem stwierdzić, że społeczeństwo

[1] *Wskaźnik pokazuje zmianę wartości danej cechy w 2020 r. w stosunku do wartości bazowej w 2016 r. równej 100*

Obszaru starzeje się, co będzie miało istotne znaczenie dla rozwoju Obszaru w kolejnych latach.

Tabela 7. Ludność w wieku produkcyjnym

Nazwa	Ludność w wieku produkcyjnym					
	2016	2017	2018	2019	2020	2016=100
Belsk Duży	4 030	3 995	3 912	3 855	3 820	**94,8**
Błędów	4 568	4 526	4 458	4 413	4 367	**95,6**
Brochów	2 671	2 660	2 643	2 626	2 599	**97,3**
Chynów	6 147	6 102	6 040	5 971	5 942	**96,7**
Goszczyn	1 844	1 821	1 789	1 780	1 742	**94,5**
Grójec	15 518	15 435	15 244	15 154	15 047	**97**
Iłów	3 762	3 711	3 691	3 665	3 637	**96,7**
Jasieniec	3 287	3 262	3 236	3 207	3 194	**97,2**
Młodzieszyn	3 435	3 460	3 403	3 379	3 358	**97,8**
Mszczonów	7 071	7 021	6 938	6 879	6 813	**96,4**
Nowa Sucha	4 052	4 040	4 044	4 053	4 013	**99**
Pniewy	2 914	2 915	2 894	2 851	2 816	**96,6**
Puszcza Mariańska	5 257	5 206	5 175	5 163	5 110	**97,2**
Radziejowice	3 477	3 496	3 513	3 498	3 479	**100,1**
Rybno	2 123	2 114	2 096	2 083	2 055	**96,8**
Sochaczew (g)	6 702	6 771	6 828	6 827	6 870	**102,5**
Sochaczew (m)	22 814	22 278	21 795	21 392	20 899	**91,6**
Teresin	7 110	7 105	7 021	6 952	6 893	**96,9**
Warka	11 923	11 800	11 629	11 492	11 302	**94,8**
Wiskitki	6 169	6 123	6 099	6 054	6 070	**98,4**
Żyrardów	24 105	23 592	23 188	22 770	22 356	**92,7**
ŻOF	**148 979**	**147 433**	**145 636**	**144 064**	**142 382**	**95,6**
MAZOWIECKIE	**3 258 614**	**3 235 640**	**3 216 208**	**3 198 473**	**3 177 362**	**97,5**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Na obszarze ŻOF odnotowuje się stały spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, którego dynamika jest większa niż dla całego województwa mazowieckiego. Taki niekorzystny odpływ kapitału ludzkiego z lokalnego rynku pracy może być spowodowany migracją ku większym ośrodkom miejskim (głównie Warszawie oraz Łodzi). Takie zjawisko określane jest jako „drenaż mózgów".

Tabela 8. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Nazwa	2016	2017	2018	2019	2020	2016=100
Belsk Duży	26,0	26,8	28,0	29,0	31,5	**121,2**
Błędów	26,5	26,8	28,1	28,7	31,2	**117,7**
Brochów	23,7	24,5	24,7	25,6	27,2	**114,8**
Chynów	20,8	21,5	22,4	23,3	25,0	**120,2**
Goszczyn	20,0	20,8	22,6	23,6	27,0	**135,0**
Grójec	22,4	23,8	25,1	26,7	27,2	**121,4**

Iłów	24,0	24,5	26,2	27,0	28,2	**117,5**
Jasieniec	23,3	23,9	24,8	25,9	26,9	**115,5**
Młodzieszyn	23,2	23,1	24,1	24,8	26,5	**114,2**
Mszczonów	22,7	23,4	24,6	25,7	26,4	**116,3**
Nowa Sucha	20,8	21,2	21,7	21,9	23,6	**113,5**
Pniewy	22,6	23,1	23,7	24,6	27,2	**120,4**
Puszcza Mariańska	24,3	25,6	26,0	26,8	27,9	**114,8**
Radziejowice	20,4	21,4	22,2	23,3	23,8	**116,7**
Rybno	21,4	22,1	22,7	22,7	24,4	**114,0**
Sochaczew (g)	17,7	18,2	19,2	19,6	19,4	**109,6**
Sochaczew (m)	24,2	25,5	27,0	28,7	31,4	**129,8**
Teresin	21,6	22,2	23,5	24,7	25,7	**119,0**
Warka	21,7	22,8	24,0	25,0	26,7	**123,0**
Wiskitki	22,0	22,5	23,3	24,1	25,1	**114,1**
Żyrardów	26,2	27,5	29,1	30,7	32,5	**124,0**
ŻOF	22,6	23,4	24,4	25,4	26,9	**118,8**
MAZOWIECKIE	**24,8**	**25,8**	**26,7**	**27,7**	**28,6**	**115,3**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Rysunek 7. Senioralne obciążenie demograficzne w 2020 r.

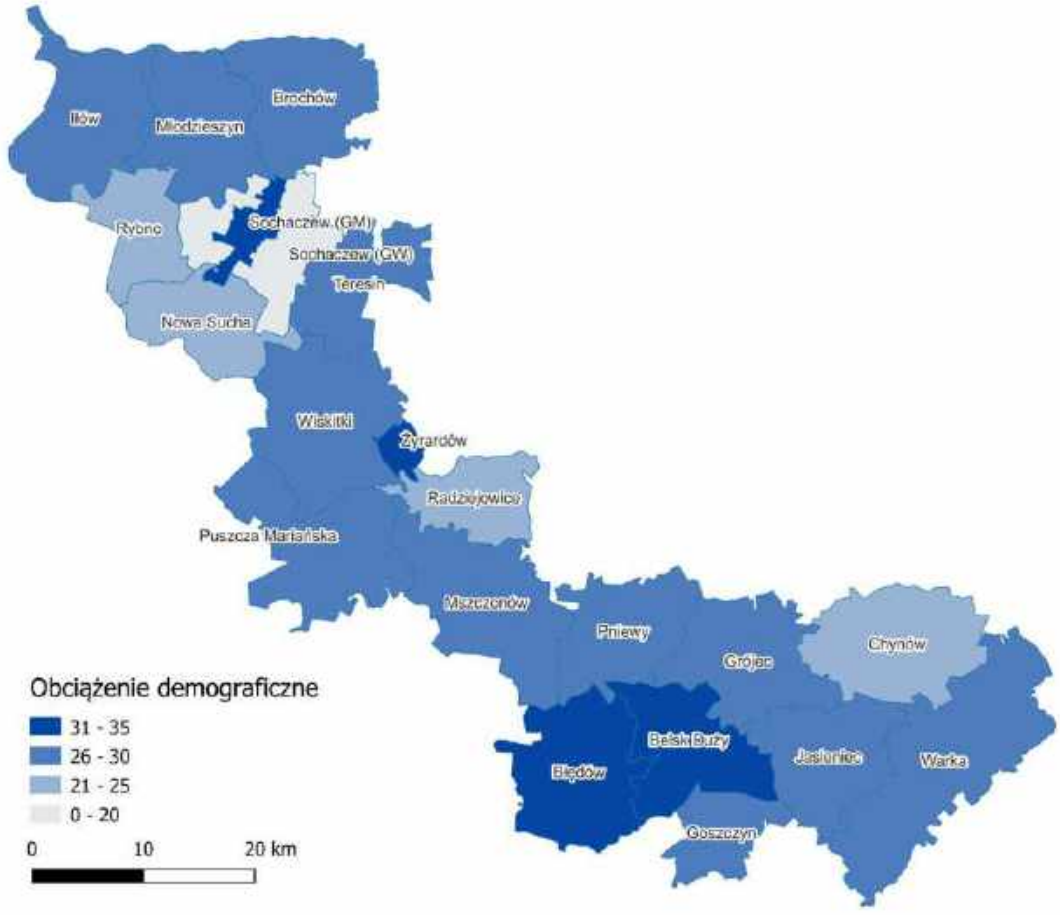

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wraz ze wzrostem ludności w wieku poprodukcyjnym oraz brakiem lub nieznacznym wzrostem ludności w wieku przedprodukcyjnym, rośnie wskaźnik senioralnego obciążenia demograficznego (stosunek liczby dzieci (0-14 lat) i osób w starszym wieku (65 i więcej lat) do liczby osób w wieku 15-64 lata). Wskaźnik ten dla całego ŻOF, jak i we wszystkich gminach wskazuje trend wzrostowy, co oznacza, że liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym stale wzrasta. Ma to swoje potwierdzenie w prognozach na kolejne lata. Szczególnie proces ten wyraźny jest w gminach miejskich: Grójcu, Sochaczewie i Żyrardowie oraz Gminie Warka. W 2020 r. wskaźnik ten najwyższy był w gminach: Żyrardów (32,5), Belsk Duży (31,5) oraz Sochaczew (miasto) (31,4). W przypadku 17 gmin wskaźnik był niższy niż średnia dla województwa mazowieckiego.

Wykres 2. Prognoza liczby ludności ŻOF do 2030 r. z podziałem na ekonomiczne grupy wieku

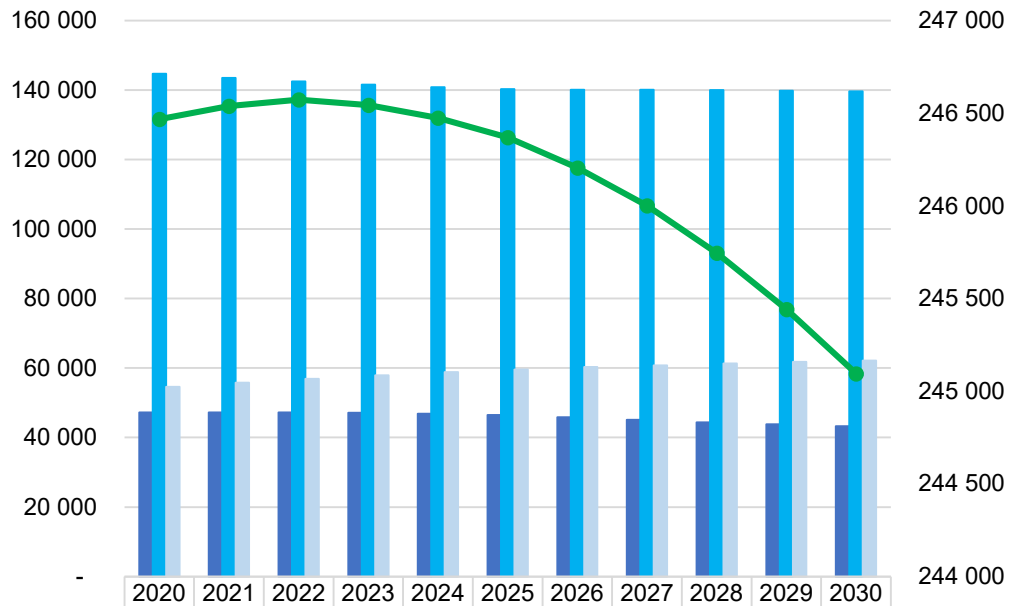

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
przedprodukcyjny	47 18	47 26	47 22	47 11	46 87	46 49	45 85	45 08	44 39	43 84	43 30
produkcyjny	144 6	143 5	142 4	141 5	140 8	140 2	140 0	140 1	140 0	139 8	139 5
poprodukcyjny	54 60	55 76	56 86	57 89	58 79	59 58	60 28	60 81	61 34	61 76	62 19
ogółem	246 4	246 5	246 5	246 5	246 4	246 3	246 2	246 0	245 7	245 4	245 0

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030, Główny Urząd Statystyczny.

Jak wskazuje „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030”[2] Głównego Urzędu Statystycznego powstała w oparciu o długoterminowe założenia „Prognozy ludności Polski na lata 2014-2050” liczba ludności w subregionie będzie w kolejnych latach spadać, a dynamika spadku będzie coraz większa. Jednocześnie zmieniać się będzie struktura wiekowa – zmniejszy się liczba osób w wieku przed- i produkcyjnym, a wzrośnie osób w wieku poprodukcyjnym (z ok. 22 % w 2020 r. do ok. 25% w roku 2030), co oznacza, że społeczność subregionu będzie się starzeć.

[2] *Prognoza ludności gmin do 2030 r. opracowana przez Główny Urząd Statystyczny jako punkt wyjścia przyjmuje stan ludności w dniu 31.12.2016 r. w obowiązującym wówczas podziale administracyjnym*

Wnioski:

- ⇒ Na przestrzeni ostatnich lat następuje spadek liczby ludności ŻOF, który szczególnie dotyka dwóch największych ośrodków miejskich: Żyrardowa oraz Sochaczewa. Jak wskazują prognozy trend ten będzie się utrzymywał;
- ⇒ Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców dla całego badanego Obszaru jest ujemny i wykazuje tendencję spadkową;
- ⇒ Saldo migracji na 1 000 mieszkańców jest zmienne. Dwa miasta powiatowe (Żyrardów i Sochaczew) w latach 2016-2020 co roku odnotowywały ujemne saldo, co może skazywać kierunek migracji z miast na obrzeża;
- ⇒ Analiza wskaźników demograficznych (wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz senioralnego obciążenia demograficznego) wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa ŻOF, co może mieć duże znaczenie dla dalszego rozwoju tej części subregionu;
- ⇒ Większy niż w pozostałych grupach wiekowych spadek liczby osób w wieku produkcyjnym może być spowodowany migracją w stronę większych ośrodków miejskich (Warszawa i Łódź), co powoduje proces odpływu lepiej wykształconych pracowników z lokalnego rynku pracy;
- ⇒ Sytuacja demograficzna różni się w poszczególnych gminach tworzących ŻOF. Negatywne procesy (ujemne saldo migracji, obciążenie demograficzne, ujemny przyrost naturalny) najbardziej widoczne są w miastach powiatowych Sochaczewie i Żyrardowie.

Pomoc społeczna

W 2019 roku na terenie ŻOF ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 4 564 gospodarstw domowych, z czego 2 390 znajdowało się poniżej kryterium dochodowego. W badanym okresie liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej uległa zmniejszeniu we wszystkich gminach wchodzących w skład Obszaru. Ponadto zmniejszył się także udział gospodarstw domowych poniżej kryterium dochodowego (za wyjątkiem gminy Belsk Duży) zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i jako procentowy udział w ogólnej liczbie gospodarstw korzystających z pomocy społecznej. Oznacza to poprawę sytuacji materialnej rodzin.

Tabela 9. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego

Nazwa	Ogółem [gospodarstwa]			Poniżej kryterium dochodowego		
	2016	2019	2016=100	2016	2019	2016=100
Belsk Duży	87	87	100	65	67	103,1
Błędów	84	75	89,3	48	36	75
Brochów	184	156	84,8	127	105	82,7
Chynów	278	270	97,1	227	106	46,7
Goszczyn	59	48	81,4	34	18	52,9
Grójec	554	503	90,8	346	243	70,2
Iłów	208	176	84,6	110	64	58,2
Jasieniec	109	92	84,4	63	50	79,4
Młodzieszyn	212	168	79,2	139	102	73,4

Mszczonów	286	254	88,8	143	94	65,7
Nowa Sucha	110	102	92,7	65	54	83,1
Pniewy	122	88	72,1	72	48	66,7
Puszcza Mariańska	229	200	87,3	147	103	70,1
Radziejowice	123	113	91,9	73	51	69,9
Rybno	101	83	82,2	68	42	61,8
Sochaczew (g)	183	165	90,2	110	75	68,2
Sochaczew (m)	873	758	86,8	530	410	77,4
Teresin	281	190	67,6	142	68	47,9
Warka	250	188	75,2	189	122	64,6
Wiskitki	225	201	89,3	150	112	74,7
Żyrardów	814	647	79,5	622	420	67,5
ŻOF	**5 372**	**4 564**	**85,0**	**3 470**	**2 390**	**68,9**
MAZOWIECKIE	**123 075**	**96 694**	**78,6**	**79 724**	**53 873**	**67,6**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Wskaźnik liczby beneficjentów pomocy społecznej na 10 000 mieszkańców dla wszystkich gmin w regionie również wykazuje tendencję spadkową, jednak z różną intensywnością. Od 2016 r. najszybciej obniżył się w gminach Teresin, Pniewy i Warka, a najmniej w gminach: Belsk Duży oraz Chynów. Średnia wartość wskaźnika dla Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego (465) była w 2019 r. wyższa niż dla całego województwa mazowieckiego (386), co sugeruje, że sytuacja w regionie jest gorsza niż w pozostałej części województwa. Wolniejsza jest również dynamika spadku liczby beneficjentów.

Tabela 10. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10.000 ludności

Nazwa	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności				
	2016	2017	2018	2019	2016=100
Belsk Duży	326	315	318	311	**95,4**
Błędów	294	260	240	206	**70,1**
Brochów	1151	1145	1054	852	**74**
Chynów	572	449	530	527	**92,1**
Goszczyn	659	630	556	446	**67,7**
Grójec	468	400	380	375	**80,1**
Iłów	1066	1003	964	817	**76,6**
Jasieniec	579	519	479	442	**76,3**
Młodzieszyn	1039	994	875	759	**73,1**
Mszczonów	648	604	580	562	**86,7**
Nowa Sucha	531	525	459	415	**78,2**
Pniewy	604	545	469	346	**57,3**
Puszcza Mariańska	609	551	554	478	**78,5**
Radziejowice	587	489	470	419	**71,4**
Rybno	959	718	722	698	**72,8**
Sochaczew (g)	490	449	376	377	**76,9**
Sochaczew (m)	525	484	463	425	**81**

Teresin	652	543	456	351	**53,8**
Warka	305	223	212	182	**59,7**
Wiskitki	550	492	424	446	**81,1**
Żyrardów	416	358	342	333	**80**
ŻOF	**620**	**557**	**520**	**465**	**75,0**
MAZOWIECKIE	**550**	**485**	**436**	**386**	**70,2**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Poniższa mapa wskazuje, że poziom ubóstwa na terenie ŻOF jest zróżnicowany. W północnej części regionu liczba beneficjentów pomocy społecznej na 10 000 mieszkańców jest większa, czego powodem może być gorsza sytuacja materialna gospodarstw domowych.

Rysunek 8. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności w 2019 r.

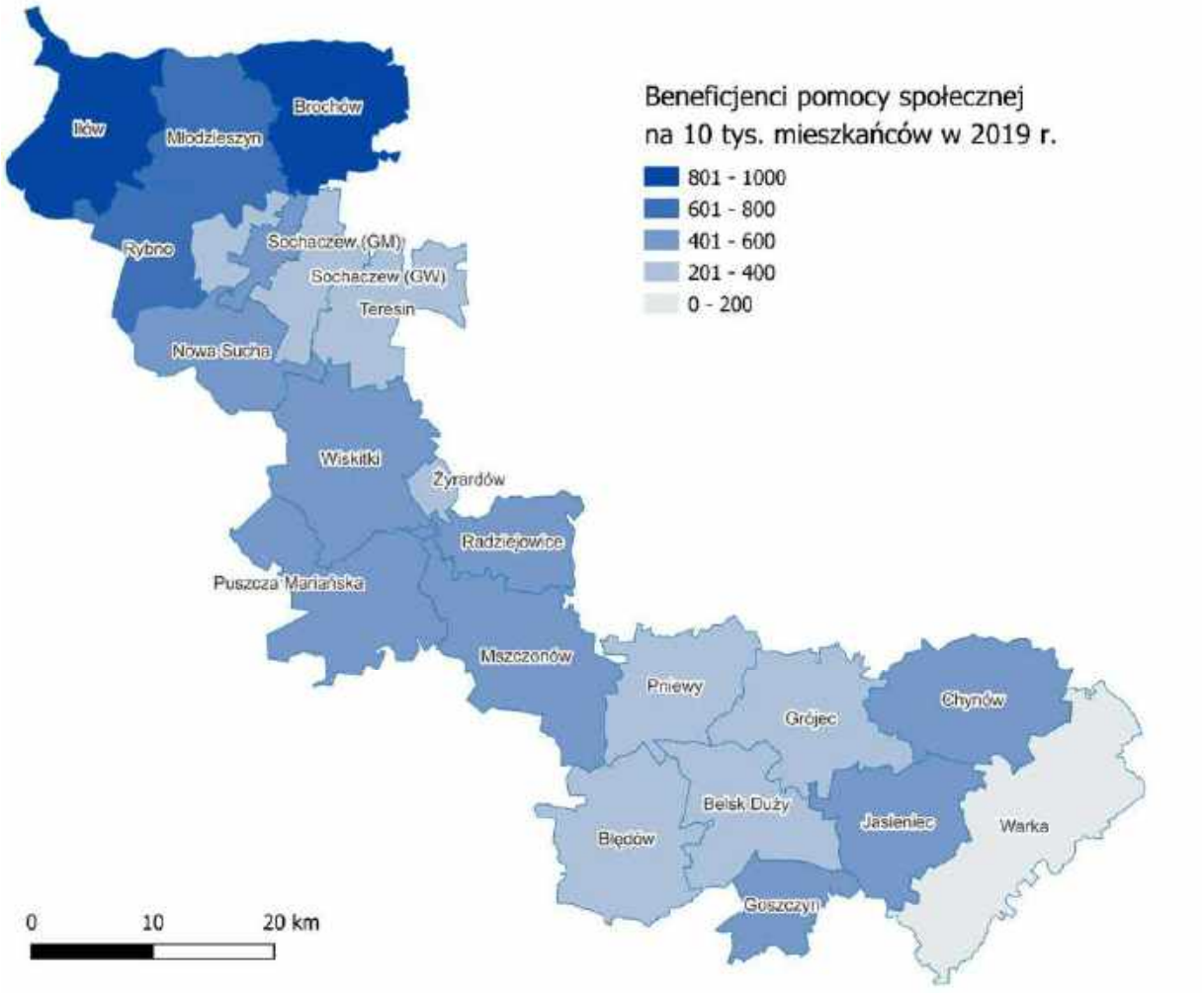

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 11. Placówki stacjonarne pomocy społecznej na obszarze ŻOF

Nazwa	Placówki stacjonarne pomocy społecznej (z filiami)		Miejsca (z filiami)		
	2016	2020	2016	2020	2016=100
Grójec	3	3	261	170	65
Młodzieszyn	1	1	97	99	102
Radziejowice	1	1	73	67	92
Wiskitki	2	2	285	176	62
Żyrardów	2	2	153	148	97
ŻOF	**9**	**9**	**869**	**660**	**75,9**
MAZOWIECKIE	**253**	**285**	**16 368**	**17 052**	**104**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

W regionie tylko 5 gmin dysponuje stacjonarnymi placówkami pomocy społecznej (Grójec – 3, Wiskitki, Żyrardów – po 2, Młodzieszyn oraz Radziejowice – po 1). Są to głównie Domy Pomocy Społecznej (w tym Środowiskowy w Łychowskiej Woli oraz Parafialny w Grójcu), czyli placówki przeznaczone dla osób wymagających całodobowej opieki jak osoby starsze, przewlekle-somatycznie chore czy niepełnosprawne intelektualnie. Ponadto w Oryszewie Osadzie znajduje się Dom Seniora Grono.

W Sochaczewie działa Dzienny Dom Pomocy Społecznej, który od 1 stycznia 2021 r. został włączony do Centrum Usług Społecznych. Z usług Dziennego Domu korzysta średnio dziennie ok. 130 pensjonariuszy, którzy mają zapewnione trzy posiłki oraz zajęcia terapeutyczne, edukacyjne i sportowo-rekreacyjne.
Liczba placówek (9) w 2020 r. na terenie ŻOF jest taka sama jak w 2016 r., jednak zmniejszyła się liczba dostępnych miejsc z 869 do 660. Dodatkowo należy zaznaczyć, że przy tendencji spadkowej liczba miejsc w placówkach w ŻOF w 2020 r. stanowiła 3,87% ogółu miejsc w województwie mazowieckim, przy udziale w liczbie ludności na poziomie 4,46%.

W związku z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa jaki obserwujemy także na obszarze ŻOF, coraz większego znaczenia nabiera oferta skierowana do seniorów zapewniająca im nie tylko zachowanie aktywności, ale także opiekę.
Na terenie subregionu zlokalizowane są placówki, które zapewniają osobom starszym oraz przewlekle-somatycznie chorym zarówno dzienną, jak i całodobową opiekę. Są to Domy Pomocy Społecznej w: Młodzieszynie, dwa w Żyrardowie (przy ul. Limanowskiego oraz DPS im ks. J. Popiełuszki) oraz Centrum Usług Społecznych w Sochaczewie (do 2020 r. Dzienny Dom Pomocy). Ponadto dla seniorów przeznaczone są placówki: Parafialny Dom Pomocy Społecznej im. ks. Piotra Skargi w Grójcu oraz Dom Seniora Grono w Oryszew Osada.
Aktywność seniorów wspierana jest przez funkcjonujące Kluby Seniora oraz organizacje pozarządowe, wśród których wyróżniają się Uniwersytety Trzeciego Wieku. Zgodnie z informacjami Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej na terenie ŻOF działają UTW w Grójcu, Warce, Mieście Sochaczew oraz Żyrardowie. Oferta obejmuje nie tylko wspólne spotkania, ale także wykłady, naukę języków oraz wycieczki.

Istotnym elementem systemu wsparcia rodziny oraz przeciwdziałania ubóstwu poprzez umożliwienie podejmowania rodzicom aktywności zawodowej jest zapewnienie przez gminy opieki nad najmłodszymi dziećmi w żłobkach oraz klubach malucha. Odpowiednio rozwinięta infrastruktura może zatrzymać odpływ ludności w wieku produkcyjnym z regionu. Na terenie ŻOF w 2020 r. w 10 gminach funkcjonowało 19 żłobków oraz 12 klubów dziecięcych oferujących łącznie 820 miejsc. Zarówno liczba placówek jak i dostępnych miejsc zwiększa się co roku, a dynamika wzrostu jest większa niż średnia dla województwa mazowieckiego, jednak w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców wskaźnik dla ŻOF (39,2) jest wciąż zdecydowanie mniejszy niż dla województwa (53,2). 11 gmin nie prowadzi placówek opieki dla dzieci do 3 roku życia.

Tabela 12. Liczba żłobków oraz klubów dziecięcych wraz z miejscami

Nazwa	Żłobki		Kluby dziecięce		Ilość miejsca ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi)		
	2016	2020	2016	2020	2016	2020	2016=100
Chynów	0	0	1	1	9	9	100
Grójec	1	3	1	5	37	117	316,2
Jasieniec	0	0	0	1	0	21	21
Mszczonów	0	1	1	1	20	39	195
Pniewy	0	1	0	0	0	14	14
Sochaczew (m)	1	5	1	3	124	260	209,7
Teresin	1	2	0	0	50	96	192
Warka	0	1	0	1	0	54	54
Wiskitki	0	1	0	0	0	30	30
Żyrardów	0	5	1	1	15	180	1200
ŻOF	**3**	**19**	**5**	**12**	**255**	**820**	321,6
MAZOWIECKIE	**422**	**681**	**77**	**107**	**15 905**	**28 853**	181,4

Źródło: https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow, Główny Urząd Statystyczny.

Wnioski:

- ⇒ Spadająca liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (również poniżej kryterium dochodowego) oznacza poprawiającą się ogólną sytuację materialną rodzin;
- ⇒ Zróżnicowana jest intensywność udzielanej pomocy społecznej w poszczególnych gminach mierzona liczbą beneficjentów na 10 000 mieszkańców, co szczególnie widoczne jest w północnej części regionu. Świadczy to o różnicach w poziomie zamożności rodzin i sytuacji ekonomicznej mieszkańców;
- ⇒ Mimo poprawiających się wskaźników dotyczących korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, dynamika tej zmiany pozostaje mniejsza niż średnia dla całego województwa mazowieckiego;

⇒ Mimo zwiększającej się liczby placówek opieki nad najmłodszymi dziećmi (do lat 3) w dalszym ciągu występuje w tym zakresie niedobór, co może powodować odpływ młodych ludzi poszukujących możliwości połączenia życia rodzinnego z rozwojem zawodowym.

Wychowanie przedszkolne

Zapewnienie odpowiedniego poziomu dostępu do placówek przedszkolnych podobnie, jak w przypadku żłobków, ma duże znaczenie dla sytuacji ekonomicznej rodzin umożliwiając rodzicom (a szczególnie matkom) aktywność zawodową. Nierzadko jest także podstawą do podjęcia decyzji o wyborze miejsca zamieszkania i posiadaniu dzieci.

Tabela 13. Liczba przedszkoli i miejsc w przedszkolach w 2018 r.

Nazwa	Liczba przedszkoli	Liczba miejsc w przedszkolach
Belsk Duży	2	90
Błędów	1	100
Brochów	1	29
Chynów	3	206
Goszczyn	1	50
Grójec	6	980
Iłów	1	50
Jasieniec	1	150
Młodzieszyn	3	168
Mszczonów	3	462
Nowa Sucha	1	50
Pniewy	4	128
Puszcza Mariańska	4	255
Radziejowice	3	285
Rybno	1	148
Sochaczew (m)	15	1 627
Sochaczew (g)	1	54
Teresin	3	385
Warka	4	525
Wiskitki	2	175
Żyrardów	12	1 438
ŻOF	**72**	**7 355**
MAZOWIECKIE	**2 011**	**197 432**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z gmin oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2018 r. na obszarze ŻOF działały 72 placówki przedszkolne, które oferowały 7 355 miejsc dla dzieci w wieku 3-6 lat. Dane statystyczne udostępniane przez GUS zostały w powyższej tabeli uzupełnione o informacje uzyskane z gmin dotyczące oddziałów przedszkolnych funkcjonujących przy szkołach podstawowych w gminach Rybno

(Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi w Rybnie im. Zygmunta Pruskiego), Młodzieszynie (Szkoła Podstawowa im. Gen. Bryg. Franciszka Włada w Kamionie, Szkoła Podstawowa im. Gen. Stanisława Grzmota-Skotnickiego w Młodzieszynie oraz Szkoła Podstawowa im. Płk. Ludwika Głowackiego w Janowie) oraz Pniewach (Publiczna Szkoła Podstawowa im. Generała Franciszka Kamińskiego w Ciechlini, Publiczna Szkoła Podstawowa im. o. Kazimierza Wyszyńskiego w Jeziorze, Publiczna Szkoła Podstawowa im. Papieża Jana Pawła II w Kruszewie oraz Publiczna Szkoła Podstawowa im. św. Maksymiliana Marii Kolbego w Karolewie). Ponadto w gminie Młodzieszyn realizowany był w latach 2019-2020 projekt „Wzrost dostępności do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej w Gminie Młodzieszyn" finansowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (wartość 563 725,23 zł) zakładający utworzenie 18 nowych miejsc wychowania przedszkolnego (8 w szkole w Janowie i 10 w szkole w Kamionie) i dostosowanie 1 miejsca do potrzeb dziecka z niepełnosprawnością w Szkole w Młodzieszynie.

Tabela 14. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat

Nazwa	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat		
	2016	2019	2016=100
Belsk Duży	1 031	1 178	114,3
Błędów	606	538	88,8
Brochów	415	634	152,8
Chynów	744	946	127,2
Goszczyn	854	990	115,9
Grójec	943	1 019	108,1
Iłów	663	745	112,4
Jasieniec	696	864	124,1
Młodzieszyn	520	616	118,5
Mszczonów	941	1 157	123
Nowa Sucha	455	589	129,5
Pniewy	789	822	104,2
Puszcza Mariańska	628	733	116,7
Radziejowice	1 136	654	57,6
Rybno	661	641	97
Sochaczew (m)	1 087	1 143	105,2
Sochaczew (g)	260	331	127,3
Teresin	880	947	107,6
Warka	878	948	108
Wiskitki	688	733	106,5
Żyrardów	675	824	122,1
ŻOF	**740**	**812**	**109,7**
MAZOWIECKIE	**880**	**935**	**106,3**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2019 r. odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat średnio dla gmin wchodzących w skład ŻOF (812) był niższy od wskaźnika dla województwa mazowieckiego (935). W gminach Belsk Duży, Grójec, Mszczonów oraz mieście Sochaczew wskaźnik przekracza wartość 1 000, co oznacza, że do placówek uczęszczają także dzieci z sąsiednich gmin, które nie posiadają tego typu placówek. Taka sytuacja może wynikać z niedostosowania oferty przedszkolnej do potrzeb rodziny (np. godziny otwarcia) lub innych względów życiowych (np. rodzic pracuje w innej gminie i wygodniej mu dowozić dziecko do przedszkola w gminie, w której pracuje).

Porównując odsetek dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 jaki zarejestrowano w 2019 roku względem roku 2016 okaże się, że procentowo najwięcej miejsc w przedszkolach na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat przybyło w gminach: Brochów, Nowa Sucha, Sochaczew, Chynów, Jasieniec, Mszczonów oraz w mieście Żyrardów, co oznacza, że w gminach tych zwiększono dostęp do miejsc w tychże placówkach, bądź utworzono nowe placówki wychowania przedszkolnego, a co za tym idzie zwiększyła się liczba dzieci w placówkach przypadająca na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat.

Rysunek 9: Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat w 2019 r.

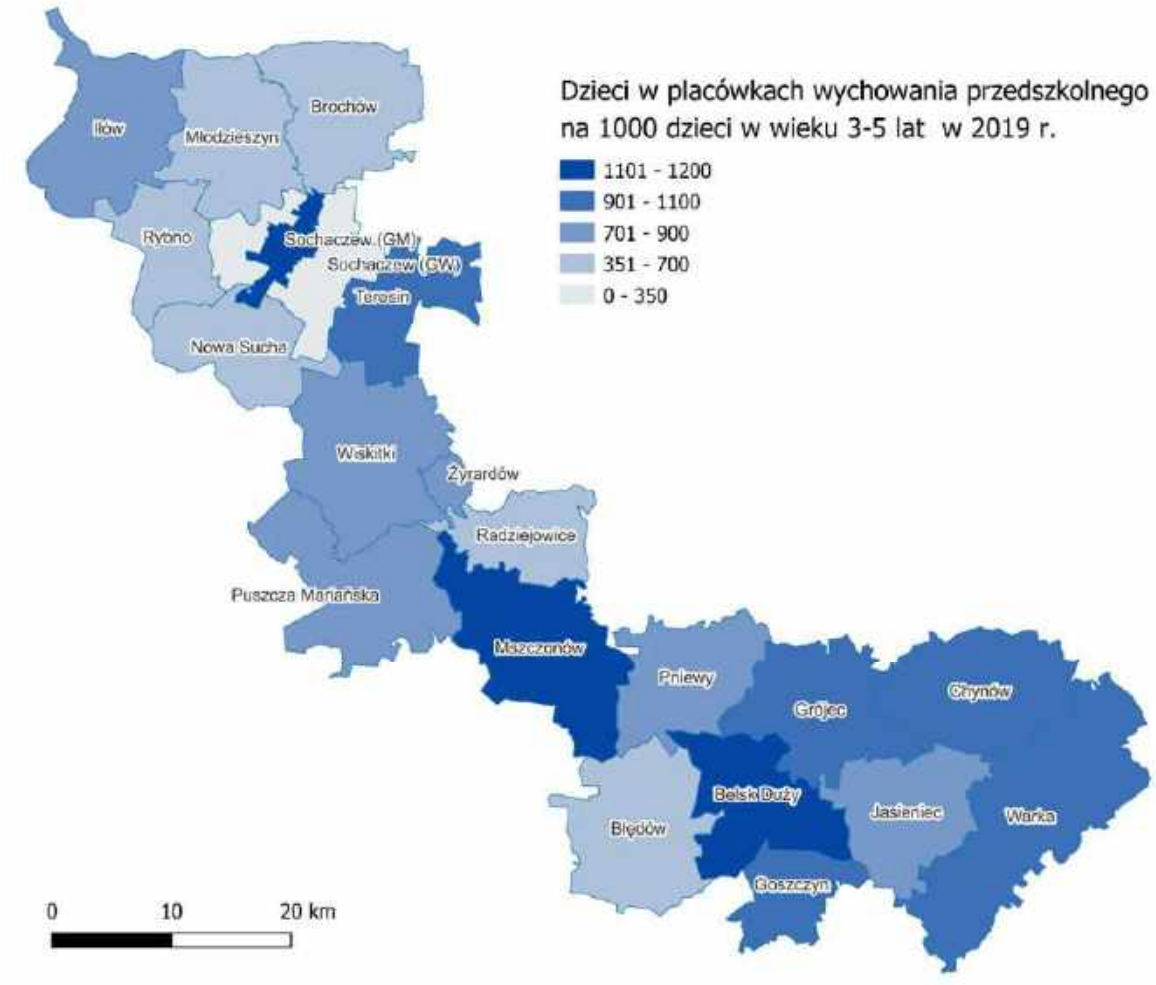

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wnioski:

⇒ Obłożenie placówek wychowania przedszkolnego w gminach ŻOF jest zróżnicowane i może wynikać z niedostosowania oferty przedszkolnej do potrzeb rodzin lub z umieszczania dzieci w placówkach bliżej miejsca pracy, a nie zamieszkania.

Edukacja podstawowa

Na trenie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2019 r. zlokalizowanych było 107 szkół podstawowych, w których uczyło się 21 211 dzieci. W każdej gminie funkcjonowały co najmniej 2 placówki – najwięcej w miastach Sochaczew (9), Żyrardów (9) Warka (8) oraz Grójec (8), najmniej w gminach Jasieniec i Rybno (po 2). Takie rozłożenie związane jest oczywiście z liczbą mieszkańców, a tym samym zapotrzebowaniem na placówki edukacyjne. Całkowita liczba placówek od 2016 r. w regionie wzrosła o 5, przy czym analizując poszczególne gminy w 2 zlikwidowano po 1 placówce (Goszczyn oraz Radziejowice). W tym samym okresie w ŻOF liczba uczących się dzieci wzrosła prawie o 32% (z 16 053 do 21 211), podczas gdy w całym województwie mazowieckim o 35%, zatem sytuacja w subregionie nie odbiega od średniej.

Tabela 15. Liczba szkół podstawowych i uczniów

Nazwa	Szkoły podstawowe ogółem			Liczba uczniów		
	2016	2019	2016=100	2016	2019	2016=100
Belsk Duży	4	4	**100**	406	548	**135**
Błędów	4	4	**100**	432	493	**114**
Brochów	2	3	**150**	282	334	**118**
Chynów	8	8	**100**	699	881	**126**
Goszczyn	4	3	**75**	300	360	**120**
Grójec	7	8	**114**	1 807	2 425	**134**
Iłów	5	5	**100**	398	524	**132**
Jasieniec	2	2	**100**	392	469	**120**
Młodzieszyn	3	3	**100**	296	402	**136**
Mszczonów	6	6	**100**	813	1 123	**138**
Nowa Sucha	4	4	**100**	586	714	**122**
Pniewy	5	5	**100**	318	421	**132**
Puszcza Mariańska	5	6	**120**	542	700	**129**
Radziejowice	4	3	**75**	455	605	**133**
Rybno	2	2	**100**	269	359	**133**
Sochaczew (g)	6	7	**117**	766	1 035	**135**
Sochaczew (m)	7	9	**129**	2 121	2 884	**136**
Teresin	4	4	**100**	809	1 075	**133**
Warka	8	8	**100**	1 299	1 712	**132**
Wiskitki	4	4	**100**	540	714	**132**
Żyrardów	8	9	**113**	2 523	3 433	**136**

ŻOF	**102**	**107**	**105**	**16 053**	**21 211**	**132**
MAZOWIECKIE	**1 771**	**1 942**	**110**	**347 074**	**467 799**	**135**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Mimo zwiększenia liczby dzieci to w latach 2016-2019 wielkość oddziałów w szkołach podstawowych zmniejszyła się średnio dla całego Obszaru o 5,9%. Tylko w 2 gminach (Goszczyn i Młodzieszyn) odnotowano większą liczbę dzieci przypadającą na oddział. Oznacza to, że tempo tworzenia placówek pozwala zapewnić utrzymanie warunków nauczania. Mniejsze klasy wpływają na jakość nauczania pozwalając nauczycielom poświęcać więcej czasu dla każdego ucznia.

Tabela 16. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych

Nazwa	Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych ogółem		
	2016	2019	2016=100
Belsk Duży	13	13	**100**
Błędów	15	13	**86,7**
Brochów	19	15	**78,9**
Chynów	12	12	**100**
Goszczyn	15	16	**106,7**
Grójec	20	19	**95**
Iłów	13	13	**100**
Jasieniec	17	17	**100**
Młodzieszyn	13	14	**107,7**
Mszczonów	17	17	**100**
Nowa Sucha	18	17	**94,4**
Pniewy	12	10	**83,3**
Puszcza Mariańska	14	13	**92,9**
Radziejowice	18	18	**100**
Rybno	15	8	**53,3**
Sochaczew (m)	20	20	**100**
Sochaczew (g)	17	16	**94,1**
Teresin	17	17	**100**
Warka	17	16	**94,1**
Wiskitki	16	16	**100**
Żyrardów	22	20	**90,9**
ŻOF	**16**	**15**	**94,1**
MAZOWIECKIE	**18**	**17**	**94,4**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Średni współczynnik skolaryzacji netto na poziomie podstawowym w ŻOF wynosił w 2019 r. 96% i od 2016 r. wykazuje tendencję spadkową. Może to wskazywać na to, że coraz więcej rodziców decyduje się na posyłanie swoich dzieci do szkół poza teren swojej gminy np. bliżej miejsca pracy. Natomiast w 2019 roku w 8 gminach wskaźnik ten przekraczał wartość 100, co oznacza, że do szkół podstawowych uczęszczały

dzieci z innych gmin. Wskaźnik współczynnika skolaryzacji z 2019 roku do analogicznego wskaźnika w 2016 roku w ŻOF jest o 2 punkty procentowe niższy niż średnia dla województwa mazowieckiego.

Tabela 17: Współczynnik skolaryzacji netto na poziomie podstawowym

Nazwa	Współczynnik skolaryzacji netto szkoły podstawowe				
	2016	2017	2018	2019	2016=100
Belsk Duży	100,3	101,5	103,7	102,4	**102**
Błędów	92,8	93,1	91,8	87,3	**94**
Brochów	91,3	92,2	89,6	85,3	**94**
Chynów	96,7	96,4	95,6	96,0	**99**
Goszczyn	124,0	126,2	115,2	111,8	**90**
Grójec	97,6	98,2	98,9	98,1	**101**
Iłów	94,1	94,8	94,4	93,1	**99**
Jasieniec	98,0	101,6	102,8	92,3	**94**
Młodzieszyn	80,5	80,1	83,1	82,2	**102**
Mszczonów	103,5	104,6	105,3	105,3	**102**
Nowa Sucha	113,0	114,7	111,7	107,6	**95**
Pniewy	88,3	88,2	88,4	89,9	**102**
Puszcza Mariańska	89,8	89,2	86,4	88,0	**98**
Radziejowice	103,3	94,8	98,7	97,7	**95**
Rybno	102,1	102,2	102,5	104,9	**103**
Sochaczew (m)	99,4	99,2	101,9	100,5	**101**
Sochaczew (g)	87,9	88,9	88,9	89,9	**102**
Teresin	105,2	105,5	103,9	102,8	**98**
Warka	98,9	99,3	100,4	100,2	**101**
Wiskitki	84,6	85,0	82,7	83,6	**99**
Żyrardów	93,9	96,0	96,0	96,1	**102**
ŻOF	**97,4**	**97,7**	**97,2**	**96,0**	**99**
MAZOWIECKIE	95,9	96,8	97,3	96,8	**101**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Rysunek 10. Współczynnik skolaryzacji netto w 2019 r.

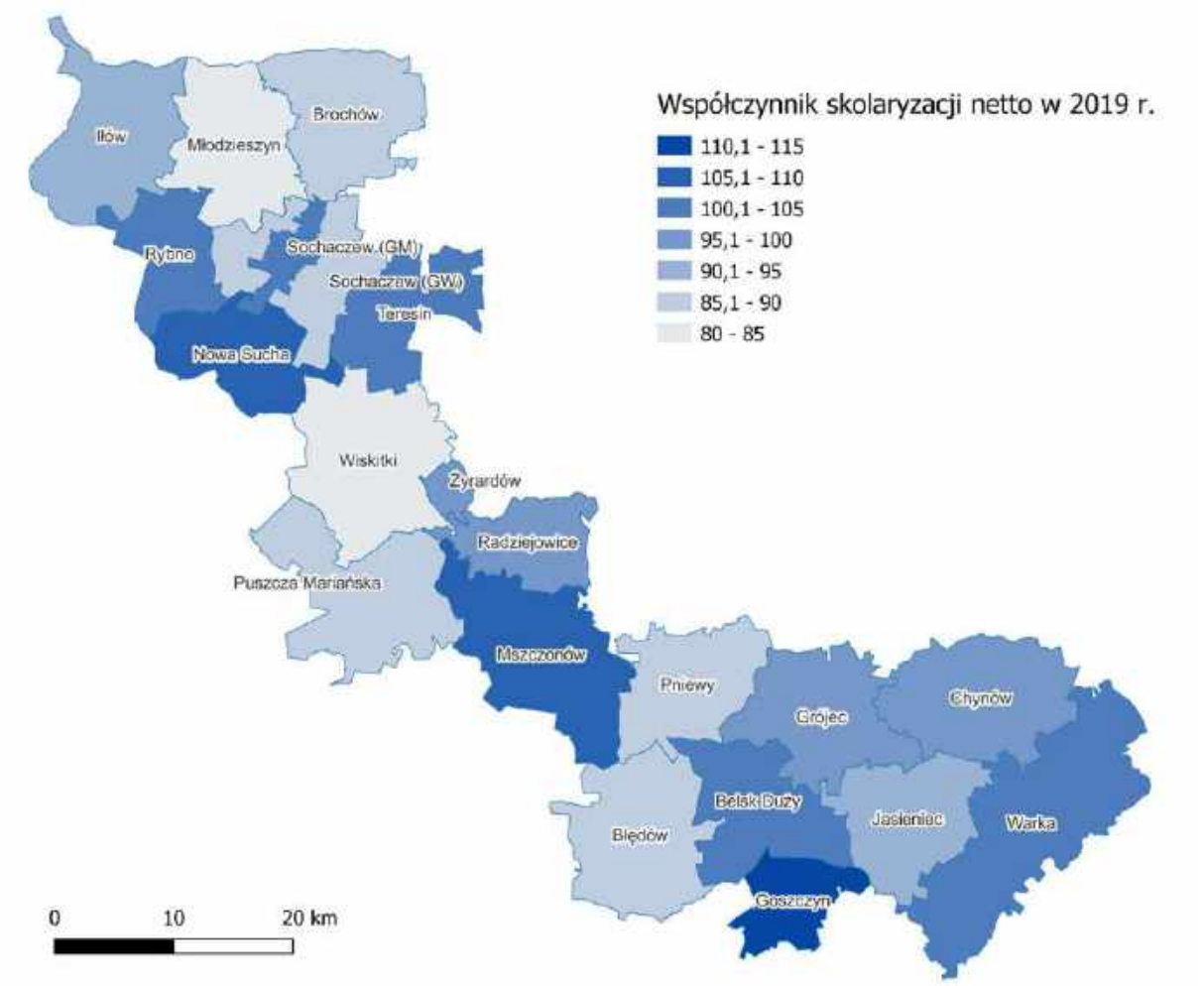

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Obiektywną miarę jakości kształcenia na poziomie podstawowym mogą stanowić wyniki egzaminu ósmoklasisty. W 2020 r. średnie wyniki procentowe uzyskane przez uczniów z ŻOF z języka polskiego (58,75% zdanych), matematyki (44,58%) oraz języka angielskiego (50,03%), były niższe niż analogiczne wyniki dla całego województwa mazowieckiego (odpowiednio: 62,1%, 50,60% i 59,32%). Najmniejsze różnice w porównaniu średnich wyników ŻOF z województwem mazowieckim odnotowano z języka polskiego (3,35 punktu procentowego), a największe z języka angielskiego (9,29 punktu procentowego). Gorsze średnie wyniki z egzaminów ósmoklasisty na tle województwa uczniowie z Obszaru uzyskali także w 2019 r. Wtedy również najmniejszą różnicę odnotowano w języku polskim (64,21% w ŻOF do 67,29% dla Mazowsza), a największą w języku angielskim (54,34% do 64,5%).

Tabela 18. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2019 i 2020 r.

Nazwa	2019				2020			
	Liczba zdających	Średni wynik procentowy			Liczba zdających	Średni wynik procentowy		
		Język polski	Matematyka	Język angielski		Język polski	Matematyka	Język angielski
Belsk Duży	72	68,81	45,51	58,80	57	68,32	51,37	59,52
Błędów	92	65,70	43,91	54,17	59	52,17	36,58	38,44
Brochów	44	51,41	27,95	41,06	37	54,22	49,46	42,97
Chynów	124	64,85	44,92	59,54	107	63,64	45,02	53,09
Goszczyn	41	55,61	42,20	45,16	57	57,54	43,44	41,73
Grójec	301	65,41	49,71	68,26	235	61,37	43,61	55,12
Iłów	80	61,25	39,54	43,80	78	57,08	36,91	44,90
Jasieniec	58	62,38	38,97	51,58	68	55,47	43,09	47,14
Młodzieszyn	54	64,04	39,07	48,43	46	56,30	43,28	38,20
Mszczonów	133	64,93	41,95	54,82	120	53,15	38,77	42,78
Nowa Sucha	91	73,49	49,30	58,46	75	64,16	44,84	48,88
Pniewy	44	71,55	49,77	62,06	37	68,43	50,22	62,11
Puszcza Mariańska	69	58,32	36,76	48,28	91	64,22	45,31	52,66
Radziejowice	70	67,77	44,81	53,91	77	60,31	49,22	56,66
Rybno	33	62,06	38,99	50,10	35	56,17	46,89	48,39
Sochaczew (m)	370	63,43	39,07	55,91	310	57,90	46,04	56,39
Sochaczew (g)	117	64,55	41,20	57,20	107	55,83	45,64	55,50
Teresin	130	69,02	44,77	56,64	126	57,08	47,19	53,44
Warka	208	65,47	47,52	58,53	191	57,94	47,78	54,58
Wiskitki	89	63,53	35,54	51,63	97	55,36	35,63	43,73
Żyrardów	366	64,86	47,01	62,90	405	56,99	45,82	54,31
ŻOF	**2 586**	**64,21**	**42,31**	**54,34**	**2 415**	**58,75**	**44,58**	**50,03**
MAZOWIECKIE	**55 100**	**67,29**	**49,81**	**64,50**	**48 512**	**62,10**	**50,60**	**59,32**
Polska	**361 186**	**62,27**	**44,28**	**58,07**	**330 564**	**58,42**	**45,51**	**53,46**

Źródło: Okręgowa Komisja Edukacyjna w Warszawie.

Rysunek 11. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego w 2020 r.

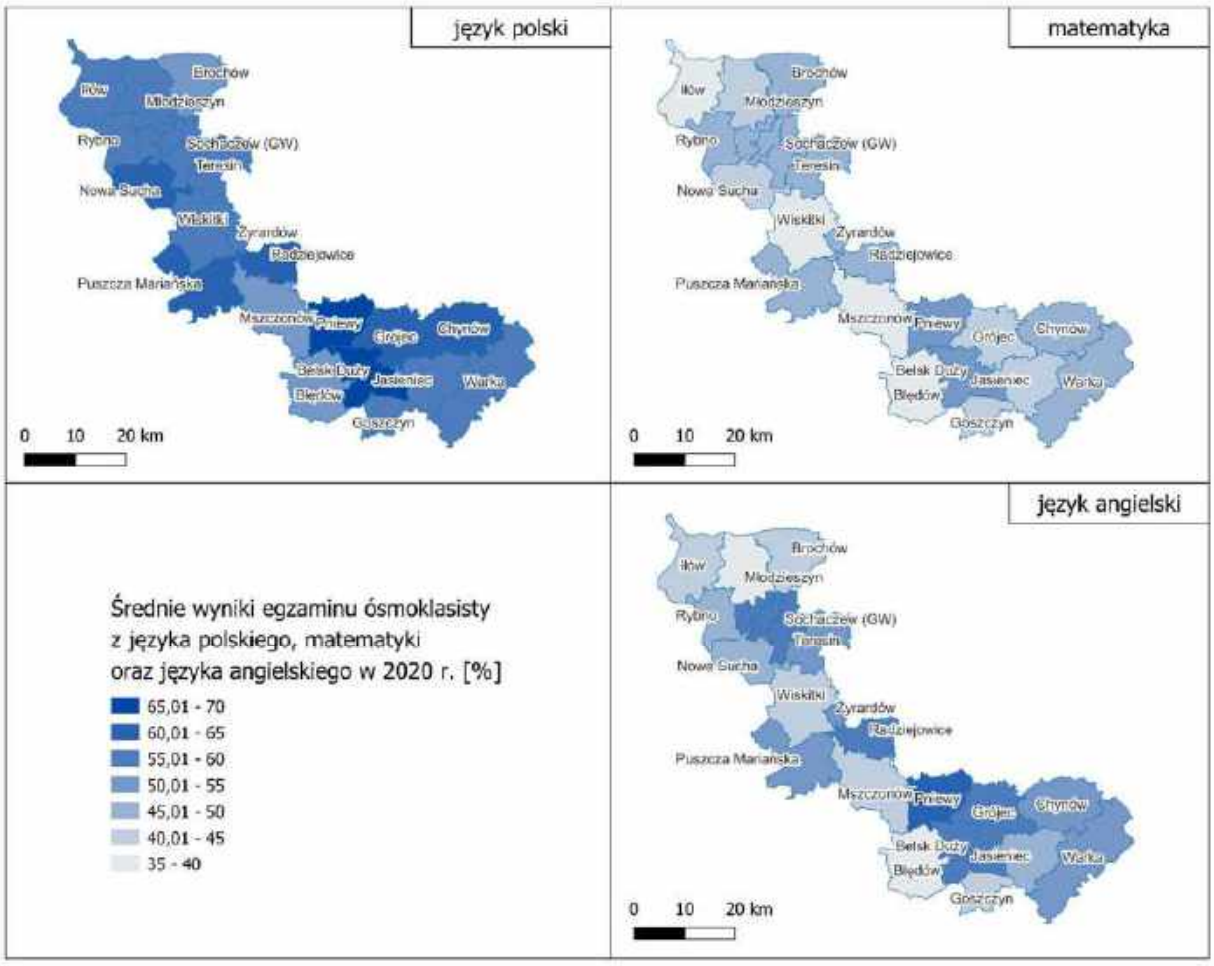

Źródło: Okręgowa Komisja Edukacyjna w Warszawie.

Analizując wyniki z poszczególnych gmin w 2020 r. można zauważyć, że wyniki powyżej średniej dla województwa mazowieckiego uzyskały:

- z języka polskiego: Chynów, Nowa Sucha, Puszcza Mariańska, Belsk Duży oraz Pniewy;
- z matematyki: Belsk Duży;
- z języka angielskiego: Pniewy i Belsk Duży.

Na tle całego Obszaru najlepsze wyniki uzyskały zatem dzieci z gmin Belsk Duży i Pniewy.

Taka stała tendencja słabszych wyników w ŻOF może wskazywać na konieczność podjęcia działań wspierających szkolnictwo na poziomie podstawowym poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej, rozwój infrastruktury, doposażenie pracowni oraz podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej.

Edukacja ponadpodstawowa

W Obszarze w 2020 r. funkcjonowało 26 placówek oświatowych na poziomie ponadpodstawowym (zarówno publicznych, jak i prywatnych, bez szkół przeznaczonych dla osób dorosłych). Większość zlokalizowana była w ośrodkach

miejskich – Sochaczewie (6), Grójcu (3), Żyrardowie (5) oraz Warce (3). Ponadto dwie placówki zlokalizowane były w Mszczonowie, a po jednej w Teresinie, Załuskowie, Piszczy Mariańskiej, Wiskitkach, Jasieńcu, Szymanowie oraz Pniewach.
Uczniowie mogą wybierać spośród 17 liceów ogólnokształcących, 13 techników oraz 13 szkół branżowych I stopnia.

Tabela 19. Placówki oświatowe na poziomie ponadpodstawowym na obszarze subregionu żyrardowskiego

Powiat	Szkoła	Miejscowość	Typ			
			LO	Technikum	Branżowa I st.	Branżowa II st.
sochaczewski	Zespół Szkół im. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Teresinie	Teresin		x	x	
	Liceum Ogólnokształcące Specjalne w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym "Dom na Szlaku" Im. Gen. Tadeusza Kutrzeby w Załuskowie	Załusków	x			
	Prywatne Liceum Ogólnokształcące Sióstr Niepokalanek im. Matki Bożej Częstochowskiej Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP	Szymanów	x			
	Zespół Szkół im. J. Iwaszkiewicza	Sochaczew	x	x		
	Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Bohaterów walk nad Bzurą 1939 roku w Sochaczewie	Sochaczew	x	x	x	
	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego im. Ignacego Włodzimierza Garbolewskiego w Sochaczewie	Sochaczew	x	x	x	x
	Liceum Ogólnokształcące im. F. Chopina w Sochaczewie	Sochaczew	x			
	Prywatne Liceum Ogólnokształcące dla Młodzieży Nr 1	Sochaczew	x			
	Technikum Kształcenia Zawodowego Nr 1 im. mjr Feliksa	Sochaczew	x	x		

	Kozubowskiego w Sochaczewie					
żyrardowski	Liceum Ogólnokształcące im. Szarych Szeregów w Mszczonowie	Mszczonów	x			
	Zespół Szkół w Mszczonowie	Mszczonów		x	x	
	Liceum Ogólnokształcące im. Czesława Tańskiego w Puszczy Mariańskiej	Puszcza Mariańska	x			
	Zespół Szkół Nr 3 im. Marii Skłodowskiej - Curie w Wiskitkach	Wiskitki	x	x		
	Zespół Szkół nr 1 w Żyrardowie	Żyrardów		x	x	
	Zespół Szkół nr 2 w Żyrardowie	Żyrardów	x	x	x	
	Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Żyrardowie	Żyrardów	x			
	Liceum Ogólnokształcące Szkoła Mistrzostwa Sportowego w Kolarstwie	Żyrardów	x			
	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej w Żyrardowie	Żyrardów			x	
grójecki	Liceum Ogólnokształcące im. Piotra Skargi w Grójcu	Grójec	x			
	Zespół Szkół im. Armii Krajowej Obwodu Głuszec – Grójec w Grójcu	Grójec		x	x	
	Zespół Szkół Specjalnych im. ks. J. Twardowskiego w Grójcu	Grójec			x	
	Liceum Ogólnokształcące im. Piotra Wysockiego w Warce	Warka	x			
	Zespół Szkół im. 1 Pułku Lotnictwa Myśliwskiego „Warszawa” w Warce	Warka		x	x	
	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Nowej Wsi	Warka		x	x	
	Zespół Szkół im. W. Witosa w Jasieńcu	Jasieniec	x	x	x	
	Ośrodek Szkolno–Wychowawczy im.	Pniewy			x	

	Matki Wincenty Jadwigi Jaroszewskiej w Jurkach					
Razem			**17**	**13**	**13**	**1**

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://rspo.gov.pl/, stron internetowych starostw powiatowych w Grójcu, Sochaczewie i Żyrardowie oraz stron internetowych placówek.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że liczba uczniów w liceach ogólnokształcących na terenie Obszaru w latach 2016-2019 wzrosła z 3 046 do 4 001 osób.

Tabela 20. Zdawalność egzaminu maturalnego w 2020 r. z podziałem na licea i technika

Nazwa	Szkoły razem	Liceum	Technikum
Grójec	87,8%	89,2%	84,0%
Jasieniec	51,3%	-	51,3%
Mszczonów	78,6%	95,5%	70,8%
Puszcza Mariańska	87,1%	87,1%	-
Sochaczew (m)	78,5%	80,0%	76,4%
Teresin	75,0%	100,0%	44,4%
Warka	81,8%	89,8%	77,1%
Wiskitki	64,9%	40,9%	80,0%
Żyrardów	86,8%	92,4%	67,8%
ŻOF	**76,9%**	**84,4%**	**69,0%**
MAZOWIECKIE	**85,2%**	**89,7%**	**75,1%**

Źródło: Okręgowa Komisja Edukacyjna w Warszawie.

Wyniki zdawalności egzaminu maturalnego w 2020 r. w ŻOF na poziomie 76,9% są niższe niż średnia dla całego województwa mazowieckiego (85,2%). Różnica ta jest jednak podobna zarówno w przypadku techników (6,1 punktu procentowego), jak i liceów (5,3 punktu procentowego). Najlepsze rezultaty wśród liceów osiągnęli uczniowie z gminy Teresin (100%), natomiast wśród techników uczniowie z Grójca (84,0%) oraz Wiskitek (80,0%).

Na terenie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowanych jest 16 palcówek szkolnictwa zawodowego (branżowego I stopnia oraz technika, w tym także dla osób niepełnosprawnych).
Zgodnie z danymi podawanymi przez GUS w latach 2016-2019 liczba uczniów w szkołach zasadniczych zawodowych, branżowych I stopnia i specjalnych przysposabiających do pracy zawodowej wzrosła z 972 do 1.152, co oznacza, że zainteresowanie zdobyciem zawodu wśród młodzieży rośnie.
Szkoły dysponują bardzo bogatą ofertą kierunków i profili kształcenia, która dostosowywana jest do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Tabela 21. Kierunki i profile kształcenia w wybranych szkołach policealnych na terenie ŻOF w roku szkolnym 2020/2021

Szkoła	Kierunki i profile kształcenia
Zespół Szkół im. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Teresinie	technik logistyk technik mechanik technik mechanizacji rolnictwa i agrotroniki technik przemysłu mody technik elektroenergetyk transportu szynowego kierowca mechanik elektryk
Zespół Szkół im. J. Iwaszkiewicza	technik ekonomista technik rachunkowości technik żywienia i usług gastronomicznych technik hotelarstwa technik reklamy technik handlowiec
Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Bohaterów walk nad Bzurą 1939 roku w Sochaczewie	technik grafiki i poligrafii cyfrowej technik geodeta technik eksploatacji portów i terminali technik ogrodnik technik żywienia i usług gastronomicznych kucharz
Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego im. Ignacego Włodzimierza Garbolewskiego w Sochaczewie	technik mechanik technik budownictwa technik logistyk technik spedytor technik urządzeń dźwigowych technik elektryk technik informatyk mechanik pojazdów samochodowych ślusarz, mechanik monter maszyn i urządzeń, operator urządzeń przemysłu chemicznego
Technikum Kształcenia Zawodowego Nr 1 im. mjr Feliksa Kozubowskiego w Sochaczewie	technik organizacji turystyk informatyk technik usług fryzjerskich
Zespół Szkół w Mszczonowie	technik architektury krajobrazu technik ekonomista technik hotelarstwa technik ogrodnik technik spedytor cukiernik kucharz piekarz stolarz ogrodnik fryzjer sprzedawca mechanik pojazdów samochodowych monter sieci i instalacji sanitarnych magazynier – logistyk kelner pracownik obsługi hotelowej
Zespół Szkół Nr 3 im. Marii Skłodowskiej -Curie w Wiskitkach	technik hotelarstwa, technik informatyk technik grafiki i poligrafii cyfrowej

Zespół Szkół nr 1 w Żyrardowie	technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej technik fotografii i multimediów technik elektryk technik mechatronik technik informatyk technik logistyk
Zespół Szkół nr 2 w Żyrardowie	technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych technik usług kelnerskich technik eksploatacji portów i terminali technik ekonomista technik spedytor technik żywienia i usług gastronomicznych
Zespół Szkół im. Armii Krajowej Obwodu Głuszec – Grójec w Grójcu	technik ekonomista technik mechanik technik handlowiec technik informatyk technik spedytor technik programista
Zespół Szkół im. 1 Pułku Lotnictwa Myśliwskiego „Warszawa” w Warce	technik logistyk technik spedytor technik handlowiec technik hotelarstwa technik informatyk technik ochrony środowiska technik żywienia i usług gastronomicznych
Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Nowej Wsi	technik ogrodnik technik architektury krajobrazu technik ekonomista technik organizacji turystyki technik spedytor technik reklamy technik usług fryzjerskich technik eksploatacji portów i terminali technik geodeta
Zespół Szkół im. W. Witosa w Jasieńcu	technik żywienia i usług gastronomicznych technik agrobiznesu technik informatyk technik handlowiec technik mechanizacji rolnictwa i agrotroniki technik usług fryzjerskich technik ekonomiczne technik stylista technik pojazdów samochodowych technik pojazdów samochodowych mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych
Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Matki Wincenty Jadwigi Jaroszewskiej w Jurkach	blacharz samochodowy kucharz

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych placówek.

Wnioski:

- ⇒ Od 2016 r. zwiększa się liczba dzieci objętych nauczaniem na poziomie podstawowym, jednak istniejąca infrastruktura oraz powstające nowe placówki pozwalają zapewnić odpowiednią ilość miejsc, na co wskazuje spadająca liczba uczniów na jeden oddział szkolny;
- ⇒ Średni wskaźnik skolaryzacji netto dla całego obszaru ŻOF poniżej 100 wskazuje, że część dzieci objętych obowiązkiem szkolnym na poziomie podstawowym uczęszcza do szkół poza regionem. Jednocześnie 8 gmin odnotowuje wskaźnik na poziomie ponad 100, co oznacza, że do tych placówek uczęszczają dzieci z okolicznych gmin;
- ⇒ Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty oraz maturalnego w 2020 r. są wyraźnie niższe niż w województwie mazowieckim, co wskazuje na potrzebę rozszerzenia oferty edukacyjnej dla uczniów oraz intensyfikację działań wspierających szkolnictwo na poziomie podstawowym oraz ponadpodstawowym;
- ⇒ Oferta kierunków i profili kształcenia w szkołach ponadpodstawowych na terenie ŻOF jest szeroka. Konieczne jest bieżące monitorowanie rynku pracy, aby dostosować ją do aktualnych potrzeb pracodawców.

Ochrona zdrowia

Na terenie ŻOF w 2020 r. funkcjonowało 115 przychodni świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną. Ich liczba na przestrzeni ostatnich 4 lat zmieniała się tylko nieznacznie. Najwięcej zlokalizowanych jest w ośrodkach miejskich: Sochaczewie (25), Żyrardowie (24) i Grójcu (16).
Średnio dla całego Obszaru przypadają 4 przychodnie na 10 000 mieszkańców, co jest wynikiem gorszym niż średnia dla województwa mazowieckiego (6). Wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość w miastach: Sochaczew (7) i Żyrardów (6) oraz gminach Grójec, Jasieniec i Pniewy (po 6).

Tabela 22. Liczba przychodni ogółem oraz na 10 000 mieszkańców

Nazwa	Przychodnie ogółem			Przychodnie na 10 000 ludności	
	2016	2020	zmiana 2016/2020	2016	2020
Belsk Duży	1	1	0	2	2
Błędów	4	3	-1	5	4
Brochów	1	1	0	2	2
Chynów	3	3	0	3	3
Goszczyn	1	1	0	3	3
Grójec	14	16	2	5	6
Iłów	2	2	0	3	3
Jasieniec	3	3	0	6	6
Młodzieszyn	0	1	1	0	2
Mszczonów	9	5	-4	8	4
Nowa Sucha	2	2	0	3	3
Pniewy	3	3	0	6	6
Puszcza Mariańska	3	4	1	3	5

Radziejowice	3	3	0	5	5
Rybno	1	1	0	3	3
Sochaczew (m)	26	25	-1	7	7
Sochaczew (g)	1	2	1	1	2
Teresin	3	3	0	3	3
Warka	8	8	0	4	4
Wiskitki	4	4	0	4	4
Żyrardów	22	24	2	5	6
ŻOF	**114**	**115**	**1**	**4**	**4**
MAZOWIECKIE	**2 885**	**3 097**	**212**	**5**	**6**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Analizując rozłożenie przestrzenne przychodni można zauważyć, że ich skupienie w ośrodkach miejskich powoduje, że w gminach ościennych nasycenie jest niższe. Jest to szczególnie widoczne w przypadku Sochaczewa. Na tej podstawie można stwierdzić, że przychodnie w mieście zaspokajają również potrzeby mieszkańców okolicznych miejscowości.

Rysunek 12. Liczba przychodni na 10 000 mieszkańców w 2020 r.

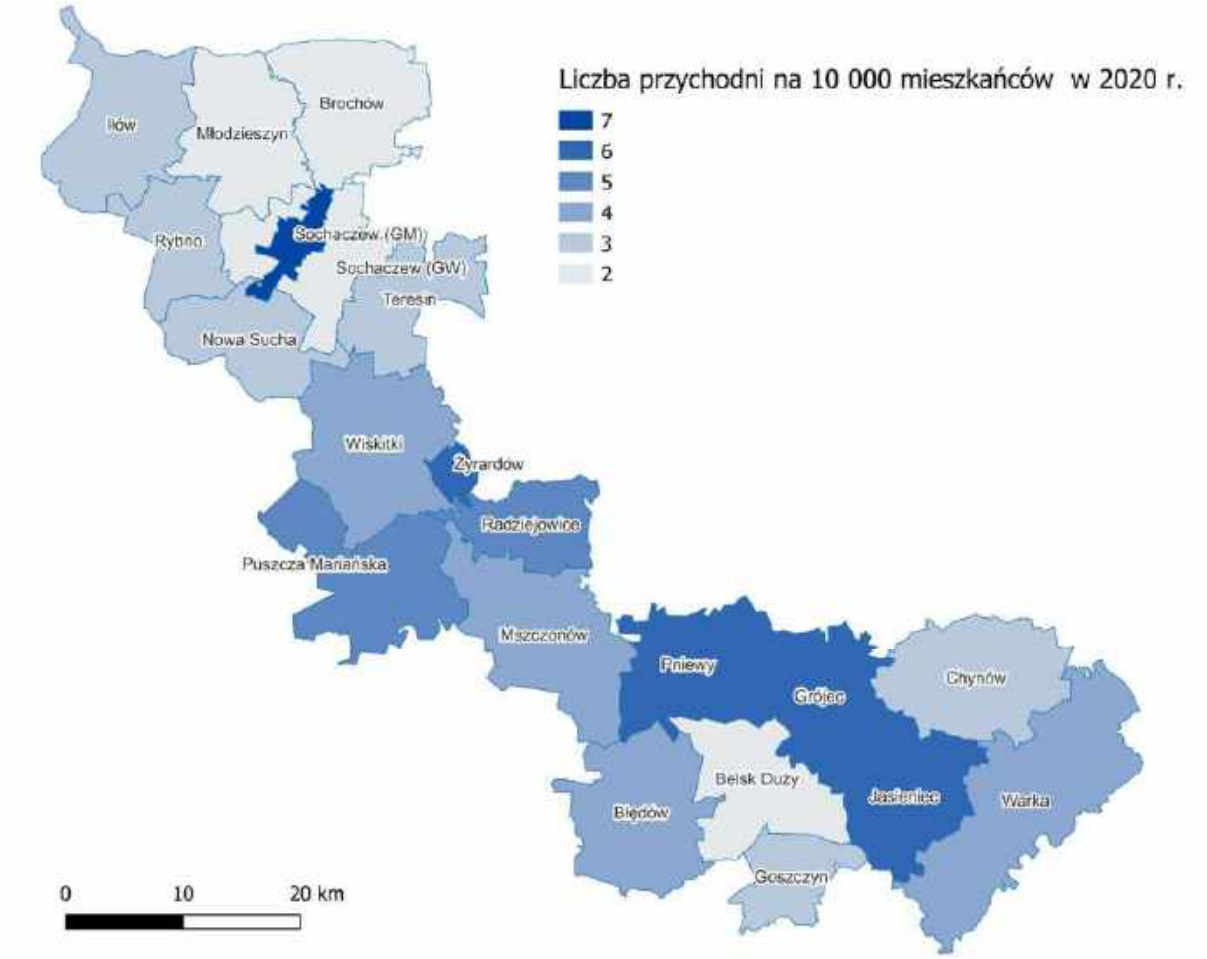

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Szpitale na obszarze ŻOF zlokalizowane są w miastach powiatowych: Żyrardowie, Grójcu oraz Sochaczewie. Należy jednak podkreślić, że specjalistyczne usługi medyczne zapewniane są w pobliskiej Warszawie, która dysponuje wieloma placówkami, z których korzystają mieszkańcy subregionu.

Tabela 23. Szpitale wraz z oddziałami

Nazwa placówki	Oddziały
Zespół Opieki Zdrowotnej „Szpitala Powiatowego" w Sochaczewie	• oddział wewnętrzno-kardiologiczny, • oddział pediatryczny z pododdziałem neonatologicznym, • oddział ginekologiczno-położniczy • oddział chirurgii ogólnej, • oddział chirurgii urazowo- ortopedycznej, • oddział anestezjologii i intensywnej terapii, • szpitalny oddział ratunkowy, • oddział rehabilitacji dziennej,
Powiatowe Centrum Medyczne Sp. z o.o. w Grójcu	• oddział anestezjologii i intensywnej terapii, • oddział chirurgii ogólnej, • oddział chorób wewnętrznych z pododdziałem intensywnej opieki kardiologicznej, • oddział ginekologiczno-położniczy • oddział neonatologiczny, • oddział neurologiczny z pododdziałem udarowym, • oddział pediatryczny, • oddział rehabilitacji neurologicznej,
Centrum Zdrowia Mazowsza Zachodniego Sp. z o.o. w Żyrardowie	• odział chorób wewnętrznych, • oddział chirurgii ogólnej, • oddział medycyny paliatywnej, • oddział neurologiczny, • oddział pediatryczny, • oddział ginekologiczno-położniczy, • pododdział neonatologiczny, • pododdział otolaryngologiczny • oddział reumatologiczny, • oddział intensywnej terapii i ratownictwa,

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych placówek: http://czmz.szpitalzyrardow.pl, https://zoz-nowemiasto.net, https://www.pcmg.pl, http://www.szpitalsochaczew.pl.

Wnioski:

⇒ Przychodnie lekarskie skupione są w większych ośrodkach miejskich (Sochaczew, Żyrardów, Grójec), co wpływa na ich mniejsze nasycenie w sąsiednich gminach. Ma to jednak wpływ na nierównomierny dostęp mieszkańców do usług medycznych, co może powodować zagrożenie dla ich zdrowia;

⇒ Szpitale w ŻOF zlokalizowane są w miastach powiatowych i świadczą najistotniejsze usługi zdrowotne. Bardziej specjalistyczna pomoc dostępna jest w placówkach zlokalizowanych w Warszawie, z których korzystają mieszkańcy subregionu żyrardowskiego.

Mieszkalnictwo

Liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców w ŻOF (357,5) jest niższa od średniej w województwie mazowieckim (432,3). Nieco niższa w regionie jest także dynamika wzrostu, co oznacza, że rocznie oddaje się tutaj do użytku mniej mieszkań. Wskaźnik powyżej średniej dla województwa odnotowały tylko miasta Grójec (447,6) oraz Żyrardów (467,8). Natomiast najmniej korzystnie sytuacja wygląda w gminach Rybno (302,5), Sochaczew (306,1) oraz Nowa Sucha (309,2).

Tabela 24. Mieszkania na 1 000 mieszkańców

Nazwa	Mieszkania na 1 000 mieszkańców		
	2016	2019	2016=100
Belsk Duży	335,2	348,4	103,9
Błędów	338,6	349,4	103,2
Brochów	307,1	312,1	101,6
Chynów	363,4	372,2	102,4
Goszczyn	351,3	358,8	102,1
Grójec	428,0	447,6	104,6
Iłów	311,2	318,8	102,4
Jasieniec	349,4	358,8	102,7
Młodzieszyn	315,1	325,7	103,4
Mszczonów	338,5	350,5	103,5
Nowa Sucha	303,8	309,2	101,8
Pniewy	324,8	332,3	102,3
Puszcza Mariańska	380,3	392,8	103,3
Radziejowice	378,2	387,7	102,5
Rybno	295,7	302,5	102,3
Sochaczew (m)	382,5	394,2	103,1
Sochaczew (g)	300,7	306,1	101,8
Teresin	345,1	351,3	101,8
Warka	357,9	376,3	105,1
Wiskitki	332,5	344,2	103,5
Żyrardów	445,8	467,8	104,9
ŻOF	**346,9**	**357,5**	**103,0**
MAZOWIECKIE	**415,2**	**432,3**	**104,1**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W Obszarze rośnie nie tylko liczba mieszkań, ale również ich metraż. W latach 2016-2019 na terenie ŻOF nieznacznie wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 mieszkanie (o 1,5% wobec 0,6% w województwie). W 2019 roku przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła w ŻOF 86,1 m^2. Najszybciej wskaźnik ten rośnie w gminach Radziejowice (o 3,8%) oraz Wiskitki (2,5%).

Tabela 25. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania

Nazwa	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania		
	2016	2019	2016=100
Belsk Duży	94,0	94,2	100,2
Błędów	87,8	88,4	100,7
Brochów	86,5	87,9	101,6
Chynów	83,7	85,1	101,7
Goszczyn	85,7	86,8	101,3
Grójec	73,8	74,2	100,5
Iłów	87,2	87,9	100,8
Jasieniec	85,2	86,8	101,9
Młodzieszyn	85,5	87,0	101,8
Mszczonów	73,9	75,7	102,4
Nowa Sucha	93,6	94,9	101,4
Pniewy	90,6	92,6	102,2
Puszcza Mariańska	80,1	82,0	102,4
Radziejowice	98,3	102,0	103,8
Rybno	96,4	97,2	100,8
Sochaczew (m)	65,4	65,7	100,5
Sochaczew (g)	102,5	104,3	101,8
Teresin	88,7	90,0	101,5
Warka	84,4	84,4	100,0
Wiskitki	80,3	82,3	102,5
Żyrardów	57,7	58,1	100,7
ŻOF	**84,8**	**86,1**	**101,5**
MAZOWIECKIE	**72,0**	**72,4**	**100,6**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskaźnikiem obrazującym zainteresowanie możliwością osiedlania się na terenie gminy, a więc jej atrakcyjnością dla potencjalnych nowych mieszkańców jest liczba mieszkań oddanych do użytku na 1 000 ludności.

Tabela 26. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 ludności

Nazwa	Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 ludności					
	2016	2017	2018	2019	2020	2016=100
Belsk Duży	2	2,9	1,7	6,2	1,6	80
Błędów	2,2	2,2	0,7	0,9	1,4	63,6
Brochów	4	3	2,3	2,5	1,8	45

Nazwa	Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 ludności					
	2016	2017	2018	2019	2020	2016=100
Chynów	3,8	4,5	3,3	3,7	2,9	76,3
Goszczyn	3,7	2,7	1,3	2	0,7	18,9
Grójec	12,7	5,9	9,8	9,9	7,8	61,4
Iłów	0,8	1,9	1,5	1,6	2	250
Jasieniec	3,7	3,9	2,8	3,2	3,5	94,6
Młodzieszyn	3,4	1,4	3,9	4,7	2	58,8
Mszczonów	3,4	3,5	4,3	4,2	7,1	208,8
Nowa Sucha	4,4	4,1	2,9	4,2	4	90,9
Pniewy	3,8	4,4	4,8	2,5	3,1	81,6
Puszcza Mariańska	4,1	7,8	3,7	5,2	4,8	117,1
Radziejowice	10,6	10,9	8,5	8,8	6,7	63,2
Rybno	0,9	2,9	2,6	2,6	2,3	255,6
Sochaczew (m)	1,1	1,2	1,4	2,1	4,9	445,5
Sochaczew (g)	5,1	6,3	5,3	5,9	7,1	139,2
Teresin	3,1	3,4	3,3	4	3,5	112,9
Warka	1,8	9,1	1,4	8	1,8	100
Wiskitki	4	4,5	3,7	5	4,9	122,5
Żyrardów	1,1	2,5	5,5	6,7	6,3	572,7
ŻOF	**3,8**	**4,2**	**3,6**	**4,5**	**3,8**	**100,6**
MAZOWIECKIE	**6,7**	**6,9**	**7,6**	**8,0**	**8,6**	**128,4**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wartość wskaźnika liczby nowych mieszkań na 1 000 ludności dla poszczególnych gmin bardzo się od siebie różni, jednak średnia dla całego regionu w badanym okresie nie uległa zmianie. Największy wzrost w latach 2016-2020 odnotowało miasto Żyrardów (572,7%), miasto Sochaczew (445,5%) oraz gminy Rybno (255,6%) i Iłów (250%). Z kolei największy spadek nastąpił w gminach Goszczyn (-81,1%), Brochów (-55%) oraz Młodzieszyn (-41,2%). W 2020 r. najwięcej mieszkań na 1 000 osób oddano w Grójcu (7,8), gminie Sochaczew (7,1) oraz Mszczonów (7,1), a najmniej w gminie Goszczyn (0,7). Średnia wartość wskaźnika dla całego ŻOF (3,8) była w 2020 r. ponad dwukrotnie niższa niż dla województwa mazowieckiego (8,6). Ponadto żadna z gmin nie osiągnęła wartości powyżej średniej wojewódzkiej.

Rysunek 13. Średnia liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 ludności w latach 2016-2020

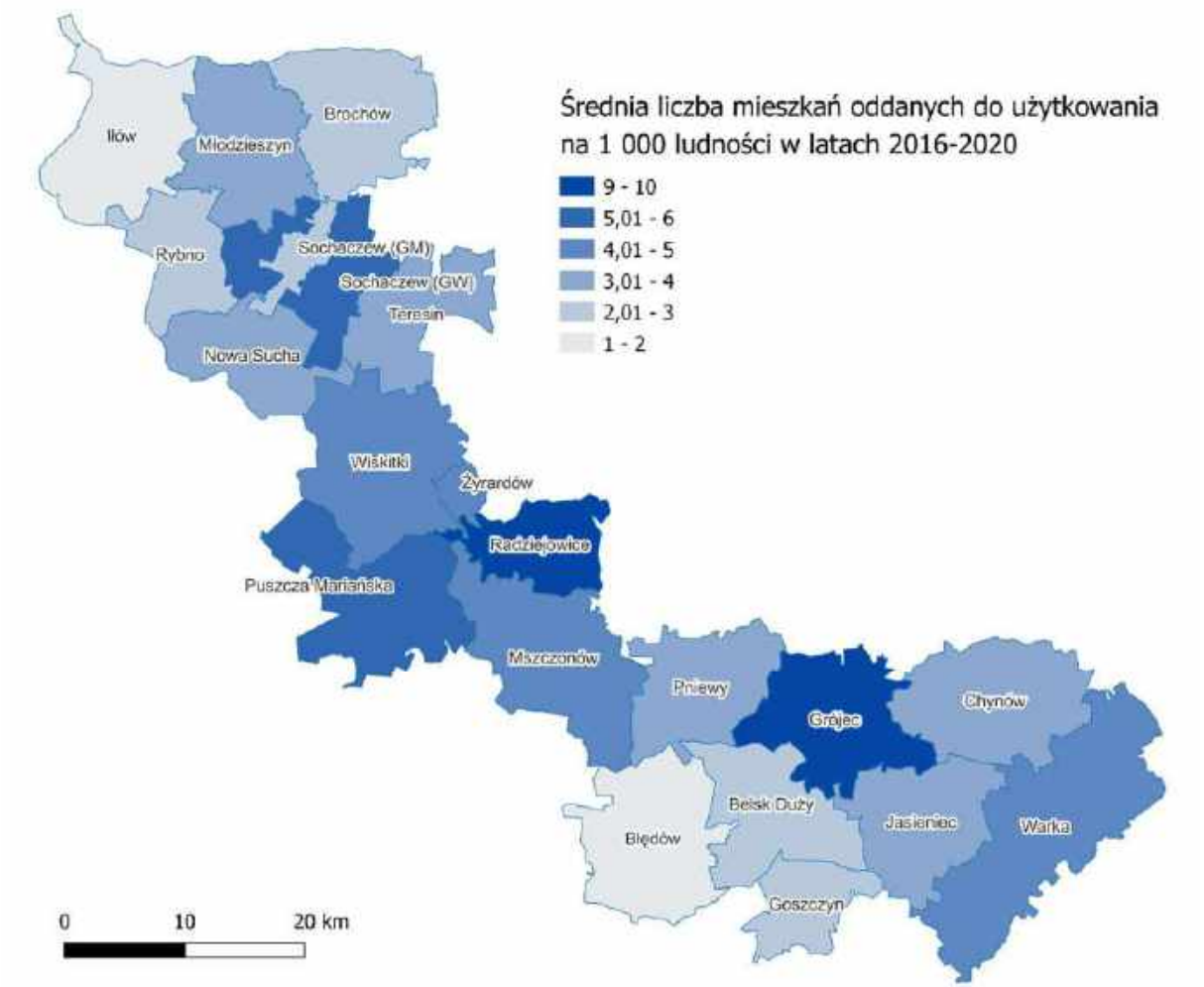

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Analizując średnią liczbę mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 ludności w latach 2016-2020 można stwierdzić, że wskaźnik ten jest wyższy w gminach bliżej Warszawy i dobrze z nią skomunikowanych: Radziejowicach (trasa S8) oraz Grójcu (droga krajowa nr 7). Oznacza to, że obszar ten stał się dogodnym miejscem na osiedlanie osób, które pracują w Warszawie, ale wolą mieszkać z daleka od miasta. Realizując politykę mieszkaniową gminy dysponują zasobem mieszkań komunalnych oraz socjalnych, które udostępniane są mieszkańcom w szczególnych sytuacjach.

Tabela 27. Zasoby mieszkaniowe gmin (komunalne)

Nazwa	Mieszkania komunalne			Lokale socjalne		
	2016	2018	2016=100	2016	2018	2016=100
Belsk Duży	52	52	**100**	4	8	**200**
Błędów	14	32	**228,57**	0	0	**0**
Brochów	1	3	**300**	0	2	**2**
Chynów	50	47	**94**	4	4	**100**
Goszczyn	5	5	**100**	0	0	**0**

Grójec	821	667	**81,24**	55	55	**100**
Iłów	11	11	**100**	6	6	**100**
Jasieniec	57	62	**108,77**	3	1	**33,33**
Młodzieszyn	73	70	**95,89**	0	0	**0**
Mszczonów	49	43	**87,76**	0	0	**0**
Nowa Sucha	30	30	**100**	1	6	**600**
Pniewy	30	27	**90**	1	1	**100**
Puszcza Mariańska	25	65	**260**	10	10	**100**
Radziejowice	9	7	**77,78**	2	0	**0**
Rybno	9	9	**100**	2	2	**100**
Sochaczew (m)	571	561	**98,25**	195	170	**87,18**
Sochaczew (g)	15	15	**100**	0	0	**0**
Teresin	34	34	**100**	0	0	**0**
Warka	283	267	**94,35**	8	11	**137,5**
Wiskitki	83	77	**92,77**	0	0	**0**
Żyrardów	2 271	2 141	**94,28**	210	206	**98,1**
ŻOF	**4 493**	**4 225**	**94,0**	**501**	**482**	**96,2**
MAZOWIECKIE	**125 194**	**124 267**	**99,26**	**15 006**	**16 617**	**110,74**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W badanym okresie zasób mieszkań komunalnych, jak i lokali socjalnych w gminach ŻOF spadł o odpowiednio 6% i 3,8%. Najwięcej mieszkań komunalnych w 2018 r. posiadały gminy miejskie: Żyrardów (2 141), Grójec (667) oraz Sochaczew (561), a najmniej gminy wiejskie: Brochów (3), Goszczyn (5) i Radziejowice (7). Jest to związane z większą liczbą mieszkańców, budżetem jednostki oraz możliwościami budowy mieszkań komunalnych, która w miastach ze zwartą zabudową i budynkami wielorodzinnymi jest łatwiejsza. W latach 2016-2018 największy spadek procentowy liczby mieszkań komunalnych odnotowano w gminie Radziejowice (o 32,2%), a największy wzrost gminie Nowa Sucha (600%).

Wskaźnik dotyczący zasobów mieszkaniowych może obrazować także podejście władz gmin do korzystania z tego narzędzia w kształtowaniu lokalnej polityki rozwiązywana problemów społecznych w zależności od oceny jego skuteczności na danym obszarze.

Wnioski:

⇒ Liczba mieszkań oddawanych na 1 000 mieszkańców jest zróżnicowana na obszarze ŻOF, a wskaźnik ten jest wyższy w środkowej części Obszaru, na co wpływ ma bliskość i dobre skomunikowanie z Warszawą.

Sport

Tabela 28. Kluby sportowe

Nazwa	Kluby sportowe			Kluby sportowe na 10 000 ludności		
	2016	2020	2016=100	2016	2020	2016=100
Belsk Duży	2	2	100	3	3,1	103,3

Błędów	3	2	67	3,9	2,7	69,2
Brochów	1	2	200	2,3	4,6	200
Chynów	2	2	100	2	2	100
Goszczyn	1	1	100	3,3	3,4	103
Grójec	8	8	100	3,1	3,1	100
Iłów	4	3	75	6,5	4,9	75,4
Jasieniec	1	1	100	1,9	1,9	100
Młodzieszyn	0	0	0	0	0	0
Mszczonów	4	5	125	3,5	4,4	125,7
Nowa Sucha	1	1	100	1,5	1,5	100
Pniewy	2	0	0	4,2	4,2	100
Puszcza Mariańska	3	3	100	3,5	3,5	100
Radziejowice	2	2	100	3,6	3,4	94,4
Rybno	1	1	100	2,9	2,9	100
Sochaczew (m)	11	9	82	3	2,5	83,3
Sochaczew (g)	0	1	1	0	0,9	0,9
Teresin	4	7	175	3,5	6,1	174,3
Warka	7	8	114	3,6	4,2	116,7
Wiskitki	5	5	100	5,1	5,1	100
Żyrardów	10	9	90	2,5	2,3	92
ŻOF	**72**	**72**	**100,0**	**2,7**	**2,7**	**99,4**
MAZOWIECKIE	**1 495**	**1 455**	**97**	**2,8**	**2,7**	**96,4**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na obszarze ŻOF w 2020 r. funkcjonowały 72 kluby sportowe. Ich liczba przez ostatnie lata w całym Obszarze pozostaje na bardzo zbliżonym poziomie. Najwięcej klubów ma swoją siedzibę na terenie większych ośrodków miejskich (Żyrardów, Grójec, Sochaczew oraz Warka). W przeliczeniu na 10 000 mieszkańców nasycenie klubami w ŻOF jest podobne do średniej dla całego województwa mazowieckiego (2,7). Najbardziej korzystną sytuację pod względem badanego wskaźnika obserwuje się w gminach wiejskich: Teresin (6,1), Wiskitki (5,1) oraz Iłów (4,9). Łącznie, jak podaje GUS, w 2020 r. we wszystkich klubach na terenie ŻOF trenowało ok. 5 495 zawodników, a liczba ta stale rośnie (od 2016 r. o 13%). Wskazuje to na zwiększone zainteresowanie sportem wśród mieszkańców.

Tabela 29. Obiekty sportowe (2018 r.)

Nazwa	Stadiony	Hale sportowe	Pływalnie kryte
Belsk Duży		1	
Błędów	1		
Goszczyn		1	
Grójec	2	1	1
Iłów		1	
Młodzieszyn	1		
Mszczonów		1	
Puszcza Mariańska	2	1	

Rybno	1		
Sochaczew (m)	2	2	1
Teresin	1	1	
Warka	1	1	1
Wiskitki	1	1	
Żyrardów	2	4	1
ŻOF	**14**	**16**	**4**

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych z gmin oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Infrastruktura sportowa jest lepiej rozwinięta i bogatsza w miastach (Grójec, Sochaczew, Warka, Żyrardów). Mieszkańcy mniejszych gmin korzystają z oferty sąsiednich jednostek lub miasta Warszawy, gdzie obiektów sportowych i rekreacyjnych jest zdecydowanie więcej. Odpowiednia infrastruktura ma wpływ na możliwość funkcjonowania klubów w poszczególnych gminach.

Wnioski:

⇒ Infrastruktura sportowa jest wyraźnie lepiej rozwinięta na terenie większych ośrodków miejskich w ŻOF, co ma także wpływ na liczbę klubów sportowych i możliwość trenowania przez mieszkańców. Należy także zwrócić uwagę na bogatą ofertę sąsiednich powiatów oraz miasta Warszawa, z której mogą korzystać mieszkańcy subregionu żyrardowskiego.

Kultura

Zadania z zakresu kultury realizowane są przez gminne (a w przypadku miasta np. osiedlowe[3]) ośrodki kultury. We wszystkich gminach funkcjonują także biblioteki lub ich filie, których w 2020 r. na terenie ŻOF zlokalizowanych było 44. Wskaźnik liczby wypożyczonych księgozbiorów od wielu lat spada, co jest tendencją ogólnokrajową (tylko 3 gminy zanotowały w badanym okresie wzrost). W 2020 r. na spadek czytelnictwa miała także wpływ epidemia koronawirusa, która spowodowała zamknięcie placówek na kilka tygodni.

Tabela 30. Biblioteki i ich filie oraz liczba wypożyczeń księgozbiorów

Nazwa	Biblioteki i filie	Wypożyczenia księgozbioru		
	2020	2016	2020	2016=100
Belsk Duży	2	13 016	9 919	76
Błędów	3	16 668	12 963	78
Brochów	2	4 906	5 482	112
Chynów	2	10 153	3 401	33
Goszczyn	1	11 854	4 239	36
Grójec	1	68 714	50 380	73
Iłów	1	10 131	6 677	66
Jasieniec	2	8 544	9 431	110

[3] *Niektóre osiedlowe domy kultury prowadzone są przez spółdzielnie mieszkaniowe, a więc nie podlegają bezpośrednio władzom miasta*

Młodzieszyn	2	10 964	6 679	61
Mszczonów	2	25 212	19 974	79
Nowa Sucha	1	7 998	6 565	82
Pniewy	2	5 793	3 876	67
Puszcza Mariańska	2	10 529	7 201	68
Radziejowice	1	5 201	7 468	144
Rybno	1	8 718	7 764	89
Sochaczew (m)	3	122 303	76 331	62
Sochaczew (g)	3	9 046	6 634	73
Teresin	3	22 385	13 215	59
Warka	1	40 228	32 213	80
Wiskitki	4	11 064	3 194	29
Żyrardów	5	116 587	62 671	54
ŻOF	**44**	**540 014**	**356 277**	**66**
MAZOWIECKIE	**946**	**14 536 679**	**10 935 206**	**75**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Cały subregion żyrardowski posiada bogatą historię, której pozostałością są liczne zabytki wpisane do rejestru. Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa[4] tylko na terenie ŻOF zarejestrowanych jest 410 zabytków. Najwięcej znajduje się na terenie Żyrardowa (171) i związane są z XIX-wieczną Osadą Fabryczną będącą świadectwem lniarskich tradycji tego miasta. Należy także zaznaczyć, że Osada została uznana za Pomnik Historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 4 stycznia 2012 r. (Dz. U. Nr 11, poz. 59).

Najliczniejszą grupę zabytków na obszarze poza Żyrardowem tworzą obiekty sakralne – kościoły wraz z przyległościami, cmentarze oraz zespoły dworskie i pałacowe.

Tabela 31. Zabytki na terenie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Nazwa	Liczba zabytków wpisanych do rejestru
Belsk Duży	13
Błędów	13
Brochów	4
Chynów	6
Goszczyn	2
Grójec	31
Iłów	9
Jasieniec	13
Młodzieszyn	13
Mszczonów	17
Nowa Sucha	10
Pniewy	6

[4] *https://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/rejestr-zabytkow/zestawienia-zabytkow-nieruchomych/stan%20na%2031.03.2021/WLK-rej.pdf*

Puszcza Mariańska	9
Radziejowice	12
Rybno	7
Sochaczew (m)	16
Sochaczew (g)	8
Teresin	20
Warka	14
Wiskitki	16
Żyrardów	171
ŻOF	**410**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Zgodnie z wykazem muzeów prowadzonym przez Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu na obszarze ŻOF zarejestrowanych jest 5 muzeów (w tym 2 w organizacji):

- Muzeum Lniarstwa im. Filipa De Girarda w Żyrardowie (w organizacji, prowadzone przez Miasto Żyrardów),
- Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie (prowadzone przez powiat żyrardowski),
- Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą w Sochaczewie (prowadzone przez miasto Sochaczew),
- Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce (prowadzone przez powiat grójecki),
- Muzeum Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich (w organizacji, założone przez Fundację Lwów i Kresy Południowo-Wschodnie).

Ponadto na terenie powiatu sochaczewskiego znajduje się Muzeum Kolei Wąskotorowej w Sochaczewie, Dom Urodzenia Fryderyka Chopina w Żelazowej Woli (Oddział Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie) oraz obiekty muzealne w Klasztorze Ojców Franciszkanów w Niepokalanowie (Muzeum św. Maksymiliana Kolbego, Muzeum Ochotniczej Straży Pożarnej, Panorama Tysiąclecia, Muzeum Papieskie). W powiecie grójeckim zlokalizowane jest Muzeum Karawaningu w Warce.

Rysunek 14. Opieka i ochrona dziedzictwa kulturalnego na terenie województwa mazowieckiego

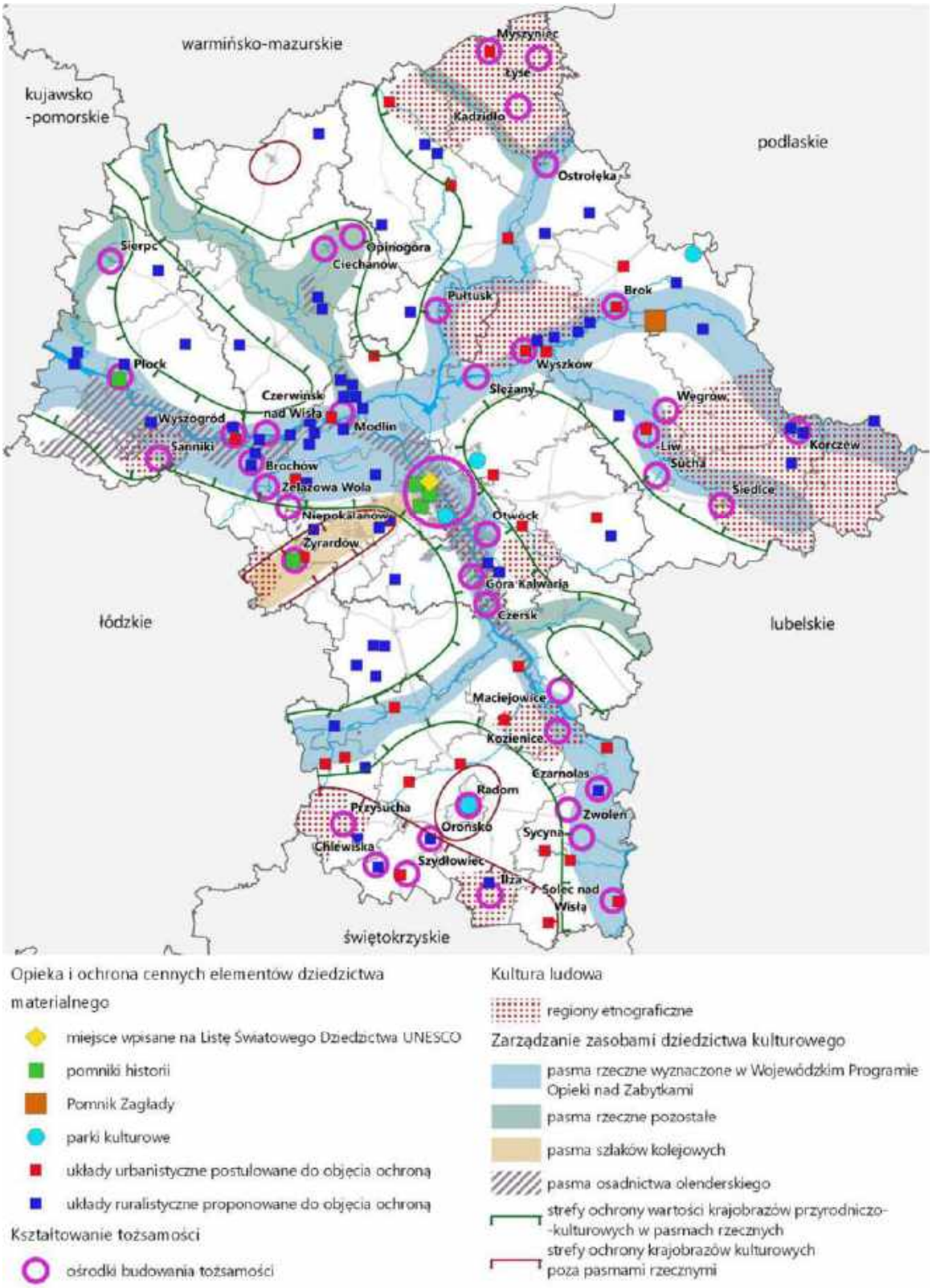

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego wskazując konieczność ochrony krajobrazów kulturowych charakterystycznych dla województwa wskazuje powiat sochaczewski jako przykład krajobrazu osadnictwa puszczańskiego związanego z Puszczą Kampinoską, natomiast miasto Żyrardów oraz Żelazową Wolę, Niepokalanów oraz Brochów jako ośrodki tożsamości kulturalnej regionu. Zaleca się jednocześnie podjęcie działań zmierzających do przeciwdziałania negatywnym skutkom urbanizacji oraz urbanizacji oraz ochronę przed degradacją obiektów.

Wnioski:

⇒ Sieć bibliotek na terenie Obszaru pokrywa wszystkie gminy ŻOF, a spadek czytelnictwa jest tendencją ogólnokrajową, która widoczna jest także w subregionie;
⇒ Obszar ŻOF obfituje w zabytki, które mogą stanowić atrakcję uzupełniającą ofertę turystyczną regionu. Szczególnie wartościowa jest XIX-wieczna Osada Fabryczna będącą świadectwem Iniarskich tradycji Miasta Żyrardów. Na terenie regionu miała miejsce bitwa nad Bzurą, której upamiętnienie może być ważnym elementem promocji ŻOF z wiodąca rolą Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą.

Aktywność społeczna

Zaangażowanie społeczne mieszkańców mierzone liczbą organizacji pozarządowych na 1 000 osób było w 2020 r. mniejsze niż średnie dla województwa mazowieckiego, choć należy podkreślić, że wskaźnik ten dla całego obszaru ŻOF wykazuje tendencję wzrostową. W ramach ŻOF najwięcej organizacji na 1 000 mieszkańców zanotowano w gminach: Pniewy (5,01), Brochów (4,34) oraz Goszczyn (4,08), a najmniej w gminach: Młodzieszyn (1,26), Chynów (2,23) oraz Jasieniec (2,24). Z kolei biorąc pod uwagę zmianę liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców od roku 2016 największy procentowy wzrost nastąpił w gminach Nowa Sucha i Wiskitki. W 3 gminach liczba organizacji samorządowych przypadająca na 1 000 mieszkańców spadła w stosunku do 2016 r. (Młodzieszyn, Mszczonów oraz Puszcza Mariańska).

Tabela 32. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców

Nazwa	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1.000 mieszkańców					
	2016	2017	2018	2019	2020	2016=100
Belsk Duży	2,44	2,59	2,61	2,63	2,8	**114,8**
Błędów	2,76	2,91	2,81	2,97	3,13	**113,4**
Brochów	4,15	4,36	4,13	4,58	4,34	**104,6**
Chynów	2,14	2,33	2,23	2,23	2,23	**104,2**
Goszczyn	4,01	4,03	3,7	3,7	4,08	**101,7**
Grójec	3,64	3,86	3,62	3,67	3,71	**101,9**
Iłów	3,07	3,25	3,23	3,26	3,11	**101,3**
Jasieniec	2,23	2,23	2,05	2,05	2,24	**100,4**
Młodzieszyn	1,43	1,25	1,26	1,26	1,26	**88,1**
Mszczonów	2,59	2,5	2,51	2,52	2,53	**97,7**

Nazwa	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1.000 mieszkańców					
	2016	2017	2018	2019	2020	2016=100
Nowa Sucha	1,52	1,67	1,81	1,94	2,39	**157,2**
Pniewy	4,63	4,8	4,99	5	5,01	**108,2**
Puszcza Mariańska	3,37	3,48	3,24	3,23	3,34	**99,1**
Radziejowice	2,85	2,63	2,76	2,9	3,07	**107,7**
Rybno	3,16	3,45	3,74	3,74	3,75	**118,7**
Sochaczew (g)	2,26	2,42	2,38	2,28	2,33	**103,1**
Sochaczew (m)	3,06	3,26	2,96	3,03	3,23	**105,6**
Teresin	2,54	2,62	2,7	2,86	3,03	**119,3**
Warka	2,6	2,7	2,7	2,7	2,87	**110,4**
Wiskitki	2,63	2,74	3,14	3,24	3,25	**123,6**
Żyrardów	3,04	3,23	3,05	3,29	3,44	**113,2**
ŻOF	**2,86**	**2,97**	**2,93**	**3,00**	**3,10**	**108,3**
MAZOWIECKIE	**4,57**	**4,78**	**4,42**	**4,62**	**4,79**	**104,8**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Rysunek 15. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców (2020 r.)

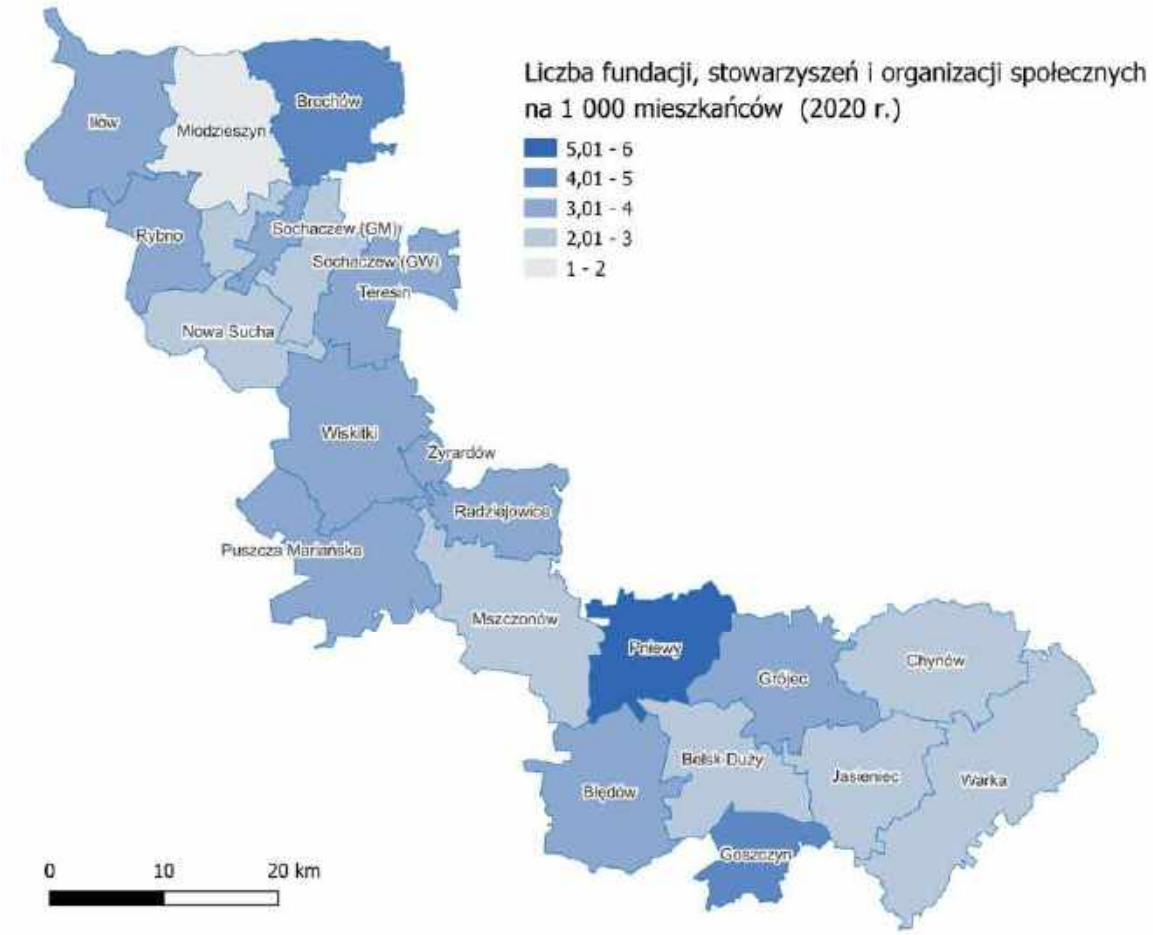

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2020 r. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego zorganizował pierwszą edycję Budżetu Obywatelskiego Mazowsza (BOM), w którym z budżetu województwa zarezerwowano na realizację projektów kwotę 25 mln zł. Projekty składać można było albo ogólnowojewódzkie, albo dla konkretnego subregionu. Do BOM zgłoszono 229 projektów, z czego 7 z subregionu żyrardowskiego (w dużej mierze pokrywającego się z Żyrardowskim Obszarem Funkcjonalnym):

- „Bezpieczni - doświetleni na 728'ce" (320.000 zł),
- „Pysznie, zdrowo, kolorowo – warsztaty edukacyjne zdrowego odżywiania dla dzieci" (55.000 zł);
- „Rytmiczne zuchy" zajęcia rytmiczno-muzyczne (61.750 zł);
- Zdrowy ratownik (187.113);
- Magazyn Prowincjonalny Mazowsza Zachodniego (199.000 zł);
- MŁODY KULTURALNY AMBITNY - Mikrogranty dla Młodzieży (139.200 zł);
- Huśtawka dla każdego.

Tabela 33. Liczba projektów z podregionów zakwalifikowanych do głosowania w ramach Budżetu Obywatelskiego Mazowsza w 2020 r.

Podregion	Projekty zgłoszone	Liczba projektów zakwalifikowane do głosowania
Podregion ciechanowski	13	7
Podregion ostrołęcki	20	10
Podregion płocki	18	9
Podregion radomski	24	8
Podregion siedlecki	27	9
Podregion żyrardowski	**7**	**2**
Podregion warszawski zachodni	25	12
Podregion warszawski wschodni	28	16
Miasto Stołeczne Warszawa	12	8
pula ogólnowojewódzka	48	26
Projekty odrzucone	7	-
Razem	**229**	**107**

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://bom.mazovia.pl.

Po weryfikacji formalnej do dalszego etapu przeszły 2 projekty („Bezpieczni - doświetleni na 728'ce" – 336 głosów oraz „Pysznie, zdrowo, kolorowo – warsztaty edukacyjne zdrowego odżywiania dla dzieci" – 91 głosów), które otrzymały dofinansowanie.

Część samorządów lokalnych angażuje swoich mieszkańców do aktywności obywatelskiej poprzez budżety obywatelskie. Przykładem takiej formy działania w ŻOF jest Miasto Sochaczew, które od 2014 r. przeznacza środki na realizację projektów zgłaszanych przez mieszkańców. W 2019 r była to kwota 1.200.000,00 zł.

Tabela 34. Liczba zgłoszonych projektów oraz oddanych głosów w ramach budżetu obywatelskiego w Mieście Sochaczew w latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba zgłoszonych projektów	46	28	23	17	19	17
Oddane głosy	7 724	12 977	11 354	5 889	5 784	5 988

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z https://obywatelski.sochaczew.pl.

Jak można zauważyć po początkowym dużym zainteresowaniu nową możliwością partycypacji, po 2016 r. spada liczba zarówno zgłoszonych projektów, jak i oddanych głosów, stabilizując się na poziomie ok. 17 projektów i 6 000 głosów. Należy zatem podjąć dodatkowe działania, które promować będą w Sochaczewie ideę budżetu obywatelskiego.

Z kolei w Mieście Żyrardów od 2016 r. funkcjonuje inicjatywa lokalna[5], w ramach której mieszkańcy oraz organizacje pozarządowe mogą składać wnioski na przedsięwzięcia, które poprawiają warunki życia i zaspokajają zbiorowe potrzeby wspólnoty mieszkańców Żyrardowa. Oceny merytorycznej wniosków dokonuje powołany przez Prezydenta zespół ds. Wspierania Inicjatyw Lokalnych.

Wnioski:

- ⇒ Liczba organizacji na 1 000 mieszkańców na terenie ŻOF wykazuje tendencję wzrostową, co może wiązać się z rosnącym zaangażowaniem i zainteresowaniem obywateli sprawami swojej gminy;
- ⇒ Duże różnice w liczbie mieszkańców oraz gęstości zaludnienia między poszczególnymi gminami wpływają także na liczbę organizacji działających na danym terenie. Miasta powiatowe takie jak Żyrardów czy Sochaczew bardziej sprzyjają tworzeniu i działalności NGO;
- ⇒ Jedynie Miasto Sochaczew wykorzystuje budżet obywatelski jako instrument aktywizacji mieszkańców. Jednocześnie daje się zauważyć małą liczbę wniosków składanych z ŻOF do Budżetu Obywatelskiego Mazowsza;

[5] *Uchwała nr XIX/123/16 Rady Miasta Żyrardowa z dnia 28 stycznia 2016 r. w sprawie uchwalenia trybu i szczegółowych kryteriów oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej*

Wymiar gospodarczy

Przedsiębiorczość

W 2020 r. na obszarze ŻOF zarejestrowanych było 27 155 podmiotów gospodarczych. W porównaniu z 2016 r. nastąpił wzrost o 9,6%, ale dynamika była niższa, niż średnia dla całego województwa mazowieckiego (12,6%). Można zatem przyjąć, że region pod względem gospodarczym rozwija się wolniej niż województwo, choć podkreślić należy dominującą rolę Warszawy, która zaburza ogólny obraz Mazowsza w badanym aspekcie.
Różne jest także tempo rozwoju gmin w obszarze ŻOF. Mimo, że we wszystkich gminach odnotowano wzrost, to największy nastąpił w gminach: Rybno (o 23,41%), Sochaczew (22,58%) i Radziejowice (20,7%). Niemniej niemal połowa podmiotów zarejestrowana jest w 3 stolicach powiatów: Żyrardowie (20%), Sochaczewie (16%) oraz Grójcu (14%).
Analizując strefę gospodarczą należy podkreślić, że zarówno pod względem liczby podmiotów, jak i dynamiki wzrostu ŻOF jest silnie zróżnicowany, z dominacją dużych ośrodków miejskich.

Tabela 35. Liczba podmiotów wpisana do rejestru REGON

Nazwa	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru		
	2016	2020	2016=100
Belsk Duży	453	532	117,44
Błędów	539	579	107,42
Brochów	386	444	115,03
Chynów	698	808	115,76
Goszczyn	182	205	112,64
Grójec	3 528	3 846	109,01
Iłów	509	573	112,57
Jasieniec	347	385	110,95
Młodzieszyn	364	420	115,38
Mszczonów	960	1 092	113,75
Nowa Sucha	477	555	116,35
Pniewy	385	460	119,48
Puszcza Mariańska	715	809	113,15
Radziejowice	681	822	120,7
Rybno	205	253	123,41
Sochaczew (m)	4 581	4 631	101,09
Sochaczew (g)	1 001	1 227	122,58
Teresin	1 133	1 292	114,03
Warka	1 574	1 795	114,04
Wiskitki	773	907	117,34
Żyrardów	5 280	5 520	104,55
ŻOF	**24 771**	**27 155**	**109,6**
MAZOWIECKIE	**788 008**	**887 329**	**112,6**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Podmioty z ŻOF stanowiły 3,06% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie mazowieckim, co przy założeniu, że obszar ten zamieszkuje 4,46% ludności stwarza pole do wzmocnienia pozycji Obszaru oraz całego subregionu.

Tabela 36. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności 2016-2020

Nazwa	Podmioty wpisane do rejestru na 1 000 ludności					
	2016	2017	2018	2019	2020	2016=100
Belsk Duży	69	73	74	78	83	120,29
Błędów	71	72	75	77	79	111,27
Brochów	89	89	91	99	101	113,48
Chynów	71	73	75	78	82	115,49
Goszczyn	61	61	66	66	70	114,75
Grójec	138	141	143	145	149	107,97
Iłów	82	84	86	90	94	114,63
Jasieniec	64	63	63	66	72	112,5
Młodzieszyn	65	67	72	74	76	116,92
Mszczonów	83	85	87	92	95	114,46
Nowa Sucha	73	73	76	80	83	113,7
Pniewy	81	82	87	92	96	118,52
Puszcza Mariańska	83	83	85	89	93	112,05
Radziejowice	121	126	130	136	140	115,7
Rybno	59	63	66	69	73	123,73
Sochaczew (g)	124	124	126	127	129	104,03
Sochaczew (m)	94	95	101	105	110	117,02
Teresin	99	102	105	109	112	113,13
Warka	82	85	85	89	94	114,63
Wiskitki	78	79	83	88	92	117,95
Żyrardów	130	130	132	136	140	107,69
ŻOF	**86,52**	**88,10**	**90,86**	**94,52**	**98,24**	**113,54**
MAZOWIECKIE	**147**	**150**	**151**	**158**	**164**	**111,56**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Rysunek 16. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności (2020 r.)

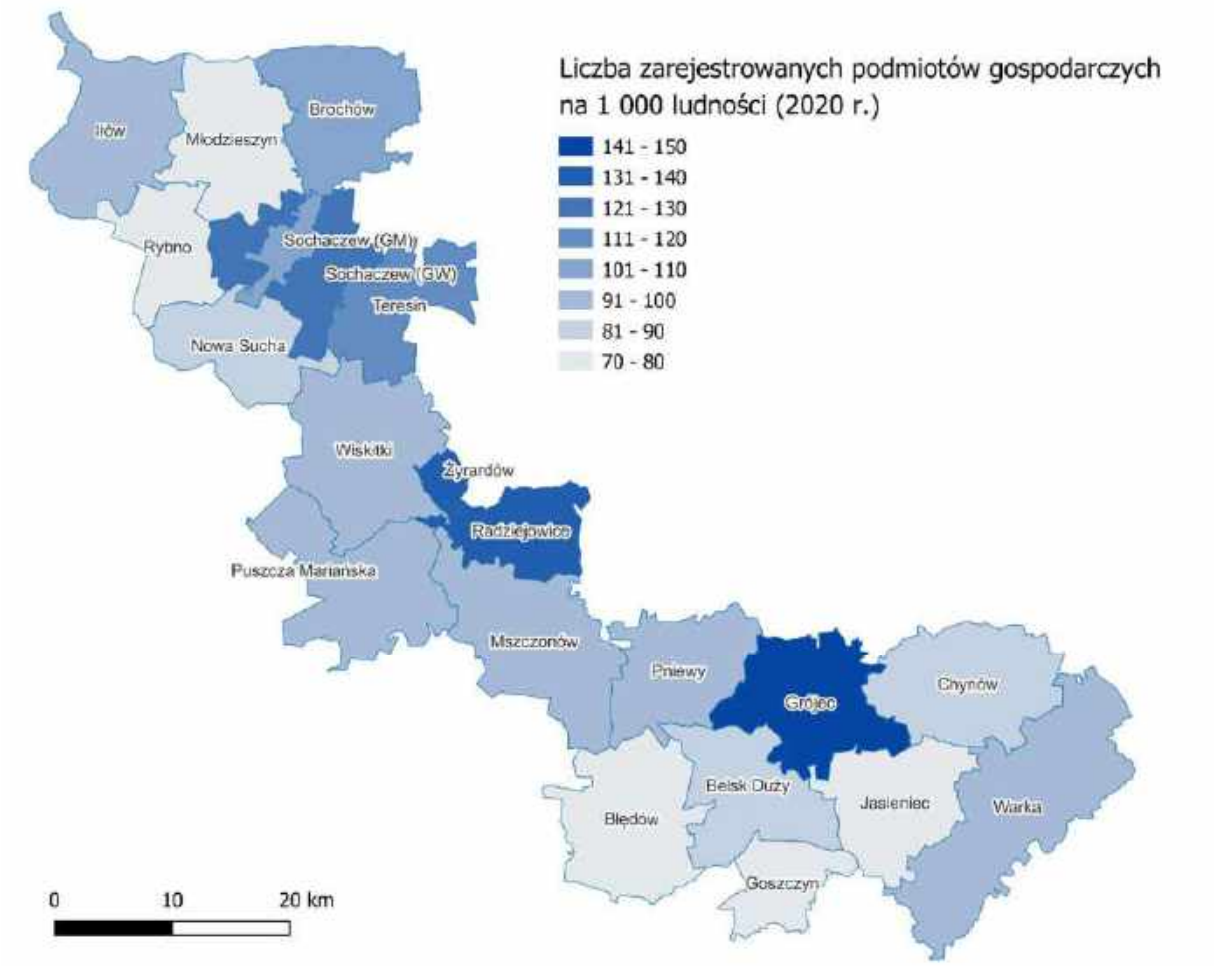

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Także wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności wskazuje na silniejszą pozycję ośrodków miejskich: Żyrardów - 140, Grójec – 149, Sochaczew – 129. Wyjątek stanowi tu gmina Radziejowice (140), która dużą liczbę firm zawdzięcza zapewne atrakcyjnej lokalizacji przy trasie S8 oraz bliskości Warszawy. Z kolei najmniejsze nasycenie firmami na 1 000 ludności odnotowują gminy Goszczyn (70) oraz Jasieniec (72). W badanym okresie liczba podmiotów na 1.000 mieszkańców zwiększyła się ze średnią dynamiką dla całego Obszaru 13,54%, czyli większą niż dla województwa mazowieckiego (11,56%). Średnia liczba podmiotów gospodarczych w 2020 r. na 1 000 mieszkańców jest zdecydowanie niższa dla ŻOF (98,24) niż dla województwa (164). Należy jednak podkreślić, że statystyki dla województwa w znacznym stopniu zawyża Warszawa.

Tabela 37. Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej

Nazwa	Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020
Belsk Duży	32	43	49	46	40
Błędów	31	34	39	34	30
Brochów	29	20	35	49	28
Chynów	62	65	71	65	64
Goszczyn	5	9	22	16	18
Grójec	211	265	251	220	200
Iłów	26	38	36	44	37
Jasieniec	26	27	28	36	37
Młodzieszyn	28	33	49	48	23
Mszczonów	77	83	83	98	76
Nowa Sucha	35	29	54	45	36
Pniewy	43	38	60	42	43
Puszcza Mariańska	48	52	76	63	66
Radziejowice	47	66	69	55	47
Rybno	19	26	26	22	18
Sochaczew (m)	313	304	306	283	240
Sochaczew (g)	73	85	96	81	97
Teresin	72	86	91	95	76
Warka	107	150	137	153	163
Wiskitki	56	65	84	72	59
Żyrardów	387	352	387	388	321
ŻOF	**1 727**	**1 870**	**2 049**	**1 955**	**1 719**
MAZOWIECKIE	**67 895**	**67 057**	**72 352**	**70 530**	**61 837**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 38. Podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane z rejestru REGON ogółem

Nazwa	Podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane z rejestru REGON ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020
Belsk Duży	29	16	44	13	10
Błędów	26	17	24	21	16
Brochów	19	15	26	14	19
Chynów	58	42	43	26	29
Goszczyn	10	11	7	9	7
Grójec	194	199	173	128	103
Iłów	18	26	17	19	14
Jasieniec	18	25	24	18	9
Młodzieszyn	20	20	20	34	16
Mszczonów	57	49	56	39	42
Nowa Sucha	38	28	26	13	19
Pniewy	23	28	42	20	25

Nazwa	Podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane z rejestru REGON ogółem				
	2016	2017	2018	2019	2020
Puszcza Mariańska	64	49	53	31	30
Radziejowice	52	45	48	23	29
Rybno	10	13	13	12	7
Sochaczew (m)	335	299	268	243	170
Sochaczew (g)	66	68	42	32	40
Teresin	79	60	51	42	43
Warka	95	96	106	62	74
Wiskitki	56	52	43	26	32
Żyrardów	384	352	352	217	180
ŻOF	**1 651**	**1 510**	**1 478**	**1 042**	**914**
MAZOWIECKIE	**46 885**	**46 585**	**66 198**	**33 105**	**29 052**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 39. Zarejestrowane i wyrejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej

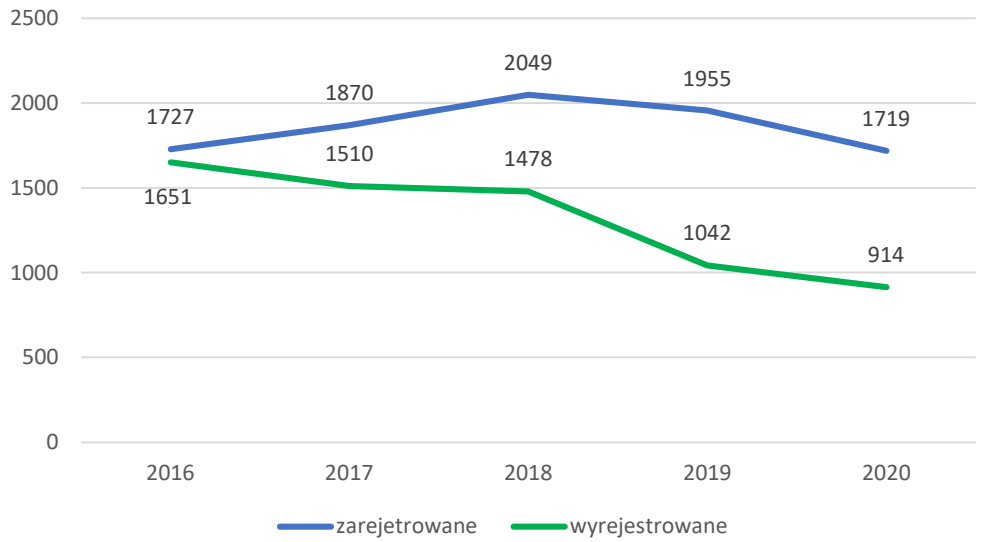

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Analiza zarejestrowanych i wyrejestrowanych w danym roku podmiotów gospodarczych wskazuje, że najwięcej firm rejestruje się w miastach Grójec, Sochaczew i Żyrardów. Taka sama sytuacja ma miejsce w przypadku wyrejestrowań. Dla całego Obszaru saldo jest dodatnie (więcej podmiotów rejestruje się, niż wyrejestrowuje), co jest tendencją korzystną, choć od 2018 r. widoczny jest spadek całkowitej liczy rejestracji.
Pozostałe gminy odnotowały przyrost, który największy był w miastach będących stolicami powiatów: Żyrardów (+141), Grójec (+97), Sochaczew (+70) oraz Warce (+89).

Tabela 40. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności

Nazwa	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności		
	2016	2020	2016=100
Belsk Duży	48	61	127,1
Błędów	54	60	111,1
Brochów	69	79	114,5
Chynów	56	66	117,9
Goszczyn	47	55	117
Grójec	102	110	107,8
Iłów	65	74	113,8
Jasieniec	48	54	112,5
Młodzieszyn	51	62	121,6
Mszczonów	64	75	117,2
Nowa Sucha	60	68	113,3
Pniewy	61	77	126,2
Puszcza Mariańska	67	77	114,9
Radziejowice	99	115	116,2
Rybno	41	56	136,6
Sochaczew (m)	90	94	104,4
Sochaczew (g)	78	92	117,9
Teresin	77	88	114,3
Warka	61	70	114,8
Wiskitki	62	73	117,7
Żyrardów	103	109	105,8
ŻOF	**66,81**	**76,90**	115,1
MAZOWIECKIE	**94**	**107**	113,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskazówką na temat przedsiębiorczości mieszkańców może być analiza wskaźnika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności. Średnia dla ŻOF w 2020 r. wynosiła 76,9 i była zdecydowanie niższa niż średnia dla województwa (107), mimo że od 2016 r. regularnie wzrasta z dynamiką nieco wyższą niż dla Mazowsza. Najbardziej aktywni w tym zakresie są mieszkańcy gminy Radziejowice (115) oraz miast Grójec (110) i Żyrardów (109), a najmniej gmin Goszczyn (55) oraz Jasieniec (54).

Rolnictwo

Obszar ŻOF cechuje się dobrze rozwiniętym rolnictwem. Okolice Grójca znane są z jabłek. Produkcją sadowniczą zajmują się w większości kilkuhektarowe gospodarstwa rolne, w części wyposażone w specjalistyczne środki produkcji (transport, przechowalnie, urządzenia nawadniające, nowoczesne maszyny). W produkcji owoców dominują jabłka stanowiące 45% krajowych zbiorów.
5 października 2011 roku w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej zostało opublikowane rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 981/2011 z dnia 30

września 2011 roku, rejestrujące w rejestrze chronionych nazw pochodzenia i chronionych oznaczeń geograficznych nazwę jabłka grójeckie (ChOG).

Tabela 41. Odsetek zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w 2016 r.

Nazwa	Odsetek zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo [%]
Belsk Duży	8,2
Błędów	3,2
Brochów	1,8
Chynów	2,3
Goszczyn	3,3
Grójec	1,4
Iłów	2,8
Jasieniec	2,3
Młodzieszyn	2,7
Mszczonów	1,7
Nowa Sucha	3,4
Pniewy	2,6
Puszcza Mariańska	3,4
Radziejowice	0,7
Rybno	4,9
Sochaczew (m)	0,3
Sochaczew (g)	2,3
Teresin	0,9
Warka	2,1
Wiskitki	4,3
Żyrardów	0,4
ŻOF	**1,5**
MAZOWIECKIE	**1,1**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Odsetek zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w 2016 r. dla ŻOF (1,5) jest wyższy niż średnia dla województwa (1,1). Gminy o największym udziale firm z tego sektora to Belsk Duży (8,2%), Rybno (4,9%) oraz Wiskitki (4,3%). Biorąc natomiast pod uwagę bezwzględną liczbę podmiotów w poszczególnych gminach najwięcej zarejestrowanych było w Grójcu (48), Belsku Dużym (37), Wiskitkach (33) oraz Warce (33), co potwierdza silną pozycję powiatu grójeckiego.

Innowacyjność

O potencjale gospodarczym świadczy nie tylko ilość podmiotów, ale także ich jakość, obszar działalności oraz innowacyjność powiązana z zaangażowaniem w działania z obszaru badań i rozwoju.

16 marca 2021 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął „*Regionalną Strategię Innowacji dla Mazowsza do 2023 roku*", w której zwarte zostały główne cele i kierunki rozwoju innowacyjności regionu. Dokument określa również tzw. inteligentne specjalizacje regionu, czyli branże, które ze względu na swój potencjał mogą stanowić podstawę uzyskania przewagi konkurencyjnej i motor rozwoju. Na inteligentnych specjalizacjach koncentrować się będzie zatem wsparcie i zasoby.

4 inteligentne specjalizacje Mazowsza to:

- **Bezpieczna żywność** - zapewnianie wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, bezpiecznych dla konsumentów i dla środowiska. Może to być osiągane m.in. poprzez doskonalenie produktów i procesów związanych z ich wytwarzaniem, przetwarzaniem, przechowywaniem, dystrybucją i utylizacją. Obszar obejmuje rozwiązania wpływające na jakość i bezpieczeństwo żywności;
- **Inteligentne systemy w przemyśle i infrastrukturze** - rozwiązania technologiczne prowadzące do optymalizacji, automatyzacji, adaptacyjności lub autonomizacji oraz zapewniania bezpieczeństwa procesów związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstw i infrastruktury;
- **Nowoczesny ekosystem biznesowy** - rozwiązania technologiczne, procesy oraz usługi instytucji otoczenia biznesu, które korzystnie wpływają na oddziaływania pomiędzy biznesem a jego otoczeniem;
- **Wysoka jakość życia** - rozwiązania technologiczne i organizacyjne ukierunkowane na rozwój kapitału społecznego i ludzkiego, zapewnienie dostępu do zindywidualizowanej medycyny i profilaktyki chorób, włączenie społeczne oraz przeciwdziałanie negatywnym skutkom polaryzacji rozwojowej regionu oraz wdrażanie innowacji społecznych. Obejmuje innowacje przyczyniające się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa mazowieckiego;

Miernikiem innowacyjności lokalnej gospodarki może być wskaźnik udziału podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem.

Tabela 42. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem

Nazwa	Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem [%]				
	2016	2017	2018	2019	2020
Belsk Duży	9,38	4,65	4,08	6,52	5,00
Błędów	0,00	8,82	2,56	0,00	10,00
Brochów	3,45	0,00	8,57	0,00	7,14
Chynów	4,84	7,69	11,27	3,08	4,69
Goszczyn	0,00	0,00	0,00	6,25	5,56
Grójec	5,21	5,28	7,17	4,55	6,50
Iłów	3,85	10,53	2,78	6,82	0,00
Jasieniec	11,54	0,00	3,57	8,33	2,70
Młodzieszyn	3,57	6,06	8,16	8,33	8,70

Mszczonów	3,90	6,02	8,43	8,16	6,58
Nowa Sucha	14,29	6,90	5,56	0,00	5,56
Pniewy	4,65	7,89	1,67	2,38	6,98
Puszcza Mariańska	6,25	5,77	2,63	6,35	6,06
Radziejowice	2,13	4,55	11,59	5,45	4,26
Rybno	0,00	7,69	11,54	4,55	11,11
Sochaczew (m)	7,35	4,28	8,82	8,13	5,42
Sochaczew (g)	6,85	3,53	6,25	7,41	7,22
Teresin	4,17	8,14	5,49	12,63	6,58
Warka	7,48	4,00	5,11	5,23	7,36
Wiskitki	8,93	3,08	0,00	11,11	6,78
Żyrardów	5,43	8,24	7,24	8,25	7,79
ŻOF	**5,39**	**5,39**	**5,83**	**5,88**	**6,29**
MAZOWIECKIE	**8,34**	**8,48**	**8,96**	**8,71**	**8,53**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Analiza odsetka nowotworzonych firm z sektora kreatywnego względem wszystkich nowoutworzonych podmiotów na przestrzeni ostatnich lat wskazuje tendencję wzrostową o małej dynamice. Jednak średnia wartość dla całego Obszaru jest niższa niż dla województwa, co może wskazywać na mniejszą innowacyjność gospodarki ŻOF względem reszty regionu. Podkreślić trzeba także duże wahania roczne w poszczególnych gminach, co z kolei może sugerować, że tworzenie się firm z sektora kreatywnego nie jest efektem stałych korzystnych warunków dla rozwoju tego sektora w regionie, ale wynika z innych, niestrukturalnych przyczyn.

Wnioski:

- ⇒ Na obszarze ŻOF zarejestrowanych jest 3,06% podmiotów gospodarczych w województwie mazowieckim i mimo, że ich liczba rośnie, to dynamika jest mniejsza niż średnia dla województwa;
- ⇒ Lokalizacja podmiotów gospodarczych jest nierównomierna i skupia się w 3 miastach powiatowych, gdzie zarejestrowanych jest niemal 50% wszystkich firm;
- ⇒ Obszar charakteryzuje się dużo niższym wskaźnikiem liczby przedsiębiorstw na 1 000 mieszkańców niż średnia dla województwa mazowieckiego;
- ⇒ Duży wpływ na liczbę podmiotów gospodarczych ma położenie poszczególnych gmin np. przy ważnych szlakach komunikacyjnych (autostrada A2, trasa S8) oraz odległość od Warszawy, a więc czynniki, na które gminy mają ograniczony wpływ;
- ⇒ Przedsiębiorczość mieszkańców mierzona liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności jest w ŻOF zdecydowanie niższa niż dla całego województwa. Tu również występuje spore zróżnicowanie terytorialne z dominacją gmin wchodzących wcześniej w skład ZIT WOF (Żyrardowa i Radziejowic);
- ⇒ Analizując innowacyjność firm Obszaru na podstawie udziału sektora kreatywnego, należy stwierdzić, że jest ona niższa niż w województwie mazowieckim, a duże wahania rok do roku mogą sugerować, że brak jest w gminach systemowego wsparcia dla tego sektora;

⇒ Powiat grójecki na tle reszty Obszaru charakteryzuje się silnie rozwiniętym sadownictwem, które wyspecjalizowało się w produkcji jabłek, stanowiących wizytówkę powiatu;

Rynek pracy

Tabela 43. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]		
	2016	2020	2016=100
Belsk Duży	1,6	1,7	106,3
Błędów	1,8	1,4	77,8
Brochów	7,9	4	50,6
Chynów	2,2	2,1	95,5
Goszczyn	1,9	1,2	63,2
Grójec	2,7	2,4	88,9
Iłów	5,7	3,3	57,9
Jasieniec	2,6	2	76,9
Młodzieszyn	5,6	3,2	57,1
Mszczonów	6	5,8	96,7
Nowa Sucha	4,8	2,8	58,3
Pniewy	3	2,6	86,7
Puszcza Mariańska	8,4	6,7	79,8
Radziejowice	6,6	5,9	89,4
Rybno	3,7	1,7	45,9
Sochaczew (m)	5,9	4,1	69,5
Sochaczew (g)	5,1	2,8	54,9
Teresin	4	2,4	60
Warka	2,8	2,5	89,3
Wiskitki	8,6	7,3	84,9
Żyrardów	7,8	7,1	91
ŻOF	**4,7**	**3,5**	**74,0**
MAZOWIECKIE	**5,8**	**4,6**	**79,3**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W badanym okresie wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla całego ŻOF spadł z poziomu 4,7% do 3,5% i jest niższy niż średnia dla całego województwa (4,6%). Jedynie w gminie Belsk Duży wskaźnik wzrósł o 6,3%.
Jak pokazują dane GUS sytuacja w całym Obszarze jest zróżnicowana, a wskaźnik w 2020 r. waha się od 7,3% w gminie Wiskitki do 1,2% w gminie Goszczyn. W przypadku 5 gmin wartość analizowanego wskaźnika kształtowała się powyżej średniej wojewódzkiej. Generalnie należy jednak stwierdzić, że sytuacja na rynku pracy w ŻOF jest dobra i stopniowo jeszcze się poprawia.

Rysunek 17. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (2020 r.)

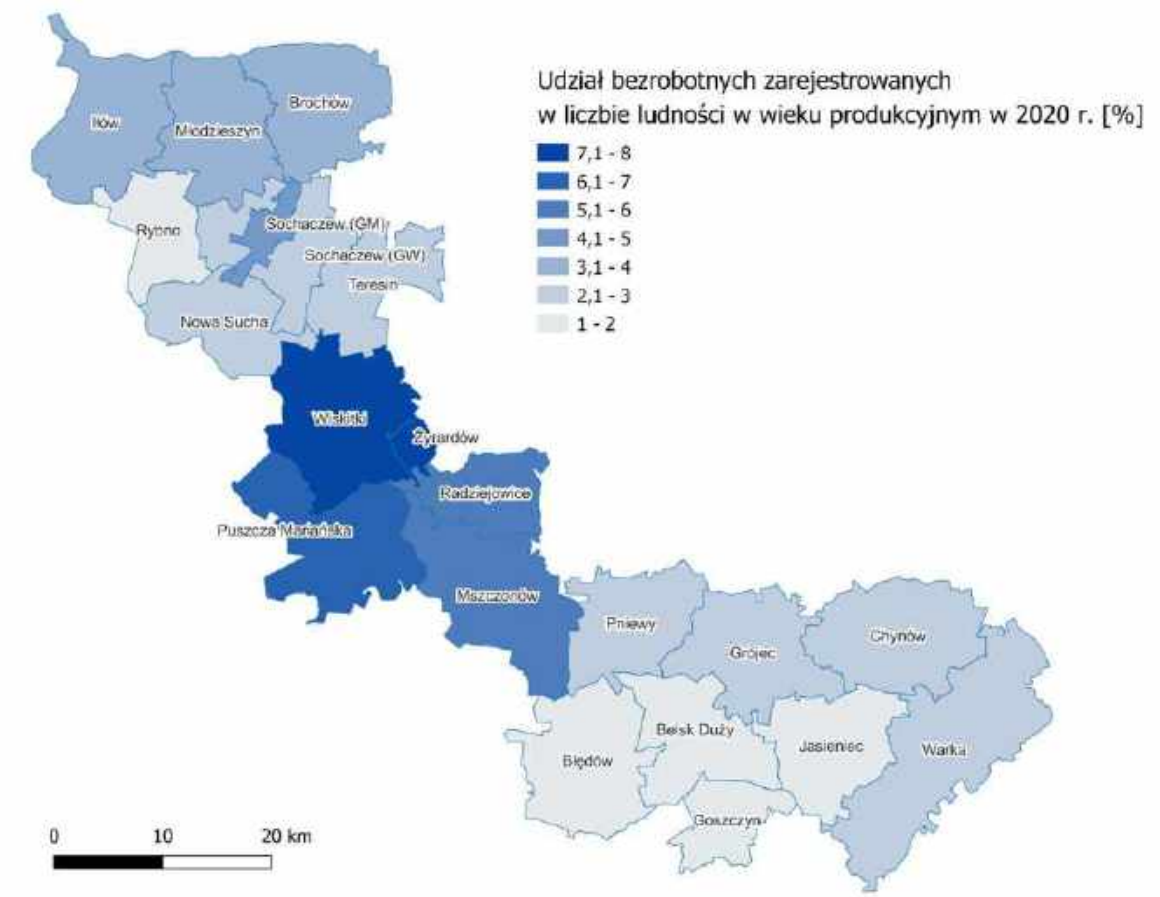

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 3. Struktura bezrobotnych w powiatach: grójeckim, sochaczewskim i żyrardowskim pod względem wykształcenia w latach 2016-2020

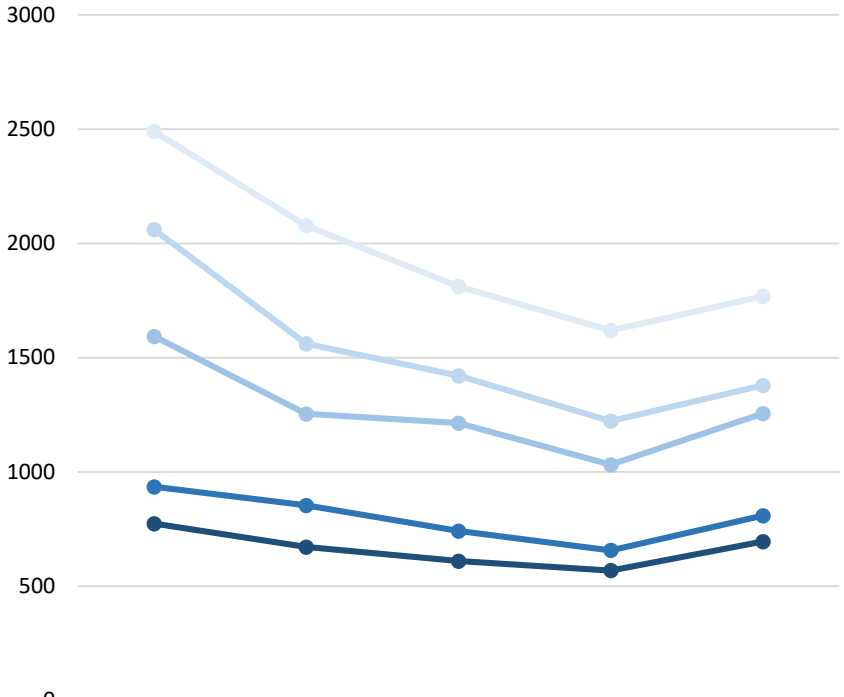

	2016	2017	2018	2019	2020
wyższe	775	672	611	570	696
policealne, średnie zawodowe	1594	1255	1214	1033	1256
średnie ogólnokształcące	936	854	742	658	810
zasadnicze zawodowe/branżowe	2062	1561	1422	1224	1379
gimnazjalne i poniżej	2491	2078	1813	1620	1769

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Analizując strukturę bezrobotnych pod względem wykształcenia należy stwierdzić, że im niższy poziom edukacji, tym większa liczba bezrobotnych. Najwięcej jest wśród osób posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe (w 2020 r. stanowili 29,9% ogółu bezrobotnych), natomiast najniższa wśród osób z wykształceniem wyższym (w 2020 r. to 11,8%).

Wykres 4. Struktura bezrobotnych w powiatach: grójeckim, sochaczewskim i żyrardowskim według grup wiekowych w latach 2016-2020

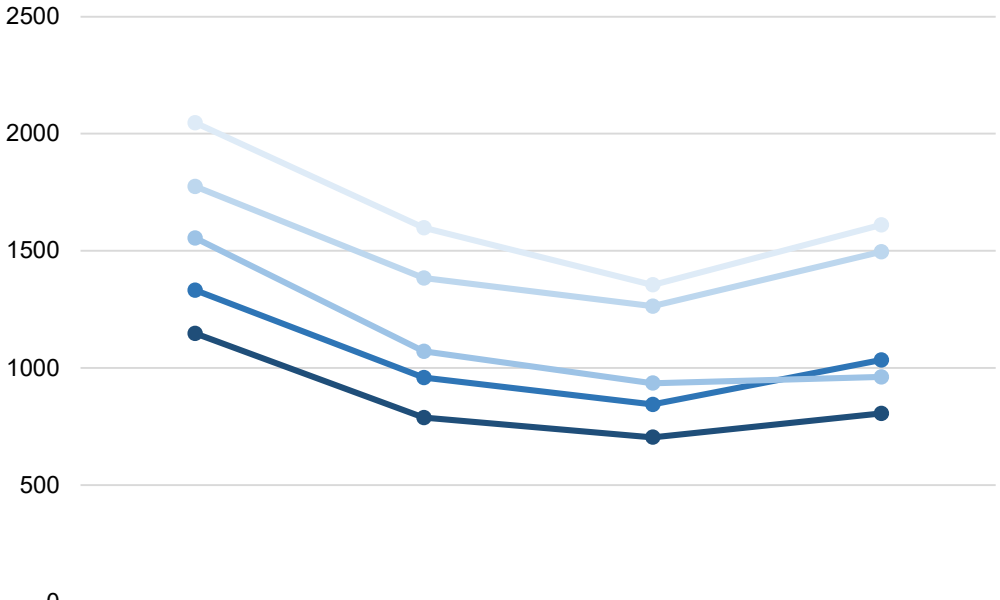

	2016	2018	2019	2020
24 lata i mniej	1148	788	705	807
25-34	2047	1599	1355	1611
35-44	1775	1384	1264	1496
45-54	1333	959	845	1034
55 i więcej	1555	1072	936	962

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Biorąc pod uwagę wiek bezrobotnych dominują osoby w wieku 25-34 lata (w 2020 r. stanowili 27,3%) oraz 35-40 lata (w 2020 r. to 25,3%). Osoby w wieku powyżej 45 lat w 2020 r. stanowiły łącznie 33,8% ogółu bezrobotnych.

Wykres 5. Struktura bezrobotnych w ŻOF pod względem płci w 2020 r.

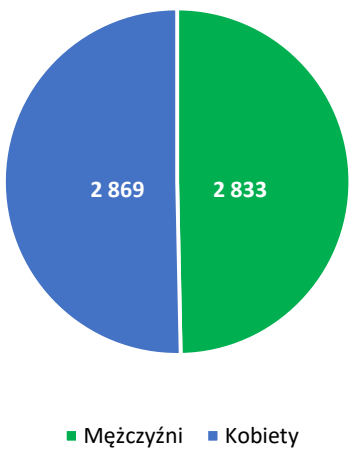

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Natomiast podział bezrobotnych pod względem płci w 2020 r. był niemal równy, z niewielką przewagą kobiet.

Wykres 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2016-2020

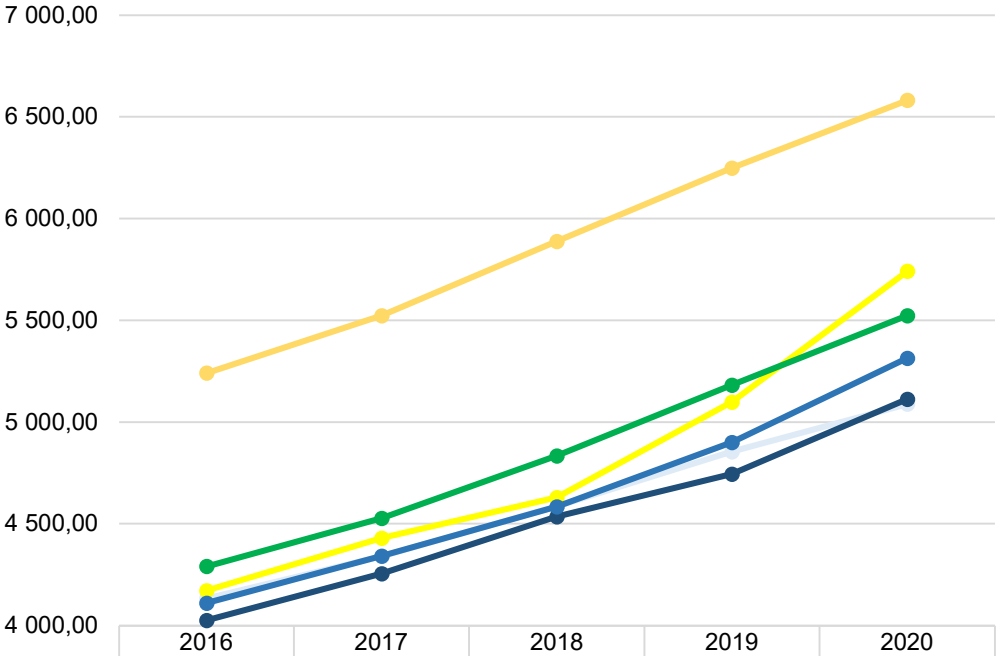

	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat grójecki	4 133,21	4 340,66	4 584,70	4 854,27	5 088,28
Powiat sochaczewski	4 171,83	4 429,03	4 629,40	5 098,89	5 741,89
Powiat żyrardowski	4 025,65	4 254,63	4 535,22	4 745,14	5 113,05
ŻOF	4 110,23	4 341,44	4 583,11	4 899,43	5 314,41
MAZOWIECKIE	5 240,86	5 523,65	5 888,90	6 248,47	6 581,81
POLSKA	4 290,52	4 527,89	4 834,76	5 181,63	5 523,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.
Uwaga: średnia dla ŻOF na powyższym wykresie stanowi średnią dla powiatów: grójeckiego, sochaczewskiego i żyrardowskiego z uwagi na prezentację danych przez GUS jedynie na poziomie powiatowym.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2020 r. w ŻOF wynosiło według danych GUS 5.314,41 PLN, co stanowiło 80,7% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim (6.581,81 PLN). Najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto występuje w powiecie sochaczewskim (5.741,89 PLN), a najniższe w powiecie grójeckim (5.088,28 PLN) zatem wysokość analizowanego wskaźnika była zbliżona. Dynamika wzrostu wynagrodzeń od 2016 r. najwyższa jest w powiecie sochaczewskim (+37,63%), a najniższa w grójeckim (+23,11%). Średnia wzrostu dla całego ŻOF (+29,3%) jest wyższa niż dla województwa mazowieckiego (+25,59%) oraz kraju (+28,73%).

Powiatowe urzędy pracy (w Grójcu, Sochaczewie oraz Żyrardowie) zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy prowadzą monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Ten instrument polityki ryku pracy pozwala określić pracowników z jakimi kwalifikacjami brakuje, a których jest nadmiar na lokalnym rynku. W rankingach opublikowanych za 2019 r. jako elementarne grupy zawodów maksymalnie deficytowych określono:

Tabela 44. Ranking elementarnych grup zawodów maksymalnie deficytowych w 2019 roku

Powiatowy Urząd Pracy w Grójcu	Powiatowy Urząd Pracy w Sochaczewie	Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie
▪ Administratorzy systemów komputerowych ▪ Agenci i administratorzy nieruchomości ▪ Analitycy systemów komputerowych i programiści gdzie indziej niesklasyfikowani ▪ Ankieterzy ▪ Farmaceuci bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji ▪ Gońcy, bagażowi i pokrewni ▪ Hodowcy drobiu ▪ Inżynierowie chemicy i pokrewni ▪ Inżynierowie elektronicy ▪ Inżynierowie mechanicy ▪ Kierownicy do spraw badań i rozwoju ▪ Kierownicy do spraw budownictwa ▪ Kierownicy do spraw finansowych ▪ Matematycy, aktuariusze i statystycy ▪ Nauczyciele kształcenia zawodowego ▪ Nauczyciele szkół specjalnych ▪ Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów gumowych ▪ Operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji wyrobów cementowych, kamiennych i pokrewni ▪ Pozostali pracownicy zajmujący się sprzątaniem ▪ Pracownicy do spraw transportu ▪ Pracownicy wykonujący dorywcze prace proste ▪ Programiści aplikacji ▪ Projektanci aplikacji sieciowych i multimediów ▪ Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy gdzie indziej niesklasyfikowani ▪ Robotnicy wykonujący prace proste w leśnictwie ▪ Robotnicy wykonujący proste prace polowe ▪ Rybacy i zbieracze pracujący na własne potrzeby ▪ Takielarze i monterzy konstrukcji linowych ▪ Technicy archiwiści i pokrewni ▪ Technicy medyczni i dentystyczni ▪ Wydawcy posiłków	▪ Administratorzy systemów komputerowych ▪ Bibliotekoznawcy i specjaliści zarządzania informacją ▪ Dealerzy i maklerzy aktywów finansowych ▪ Kierowcy autobusów i motorniczowie tramwajów ▪ Kierownicy do spraw technologii informatycznych i telekomunikacyjnych ▪ Kierownicy do spraw zarządzania zasobami ludzkimi ▪ Kierownicy w gastronomii ▪ Lekarze specjaliści (ze specjalizacją II stopnia lub tytułem specjalisty) ▪ Lektorzy języków obcych ▪ Mistrzowie produkcji w przemyśle przetwórczym ▪ Monterzy instrumentów muzycznych ▪ Operatorzy urządzeń pakujących, znakujących i urządzeń do napełniania butelek ▪ Pozostali pracownicy zajmujący się sprzątaniem ▪ Pracownicy wykonujący dorywcze prace proste ▪ Programiści aplikacji ▪ Projektanci i administratorzy baz danych ▪ Ratownicy medyczni ▪ Robotnicy budowlani robót wykończeniowych i pokrewni ▪ Robotnicy w produkcji wyrobów mleczarskich ▪ Robotnicy wykonujący prace proste w hodowli zwierząt ▪ Robotnicy wykonujący prace proste w ogrodnictwie i sadownictwie ▪ Technicy nauk biologicznych (z wyłączeniem nauk medycznych)	▪ Pośrednicy pracy i zatrudnienia ▪ Kierownicy w gastronomii ▪ Farmaceuci bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji ▪ Pracownicy centrów obsługi telefonicznej (pracownicy call center) ▪ Diagności laboratoryjni bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji ▪ Położne bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji ▪ Specjaliści do spraw higieny, bezpieczeństwa pracy i ochrony środowiska ▪ Specjaliści do spraw szkoleń zawodowych i rozwoju kadr ▪ Kierownicy w instytucjach finansowych i ubezpieczeniowych ▪ Klasyfikatorzy żywności i pokrewni ▪ Wizytatorzy i specjaliści metod nauczania

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie żyrardowskim w 2019 roku", „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie sochaczewskim w 2019 roku", „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie grójeckim w 2019 roku".

Monitoring za 2019 r. wskazuje zatem, że grupy zawodów deficytowych wspólne dla wszystkich trzech powiatów to specjaliści w zakresie informatyki (programiści, administratorzy systemów komputerowych i baz danych), pracownicy placówek edukacyjnych (nauczyciele, lektorzy, wizytatorzy) oraz leczniczych (lekarze, położne, technicy medyczni), kadra zarządzająca (kierownicy i specjaliści) oraz robotnicy wykonujący różne prace w przemyśle (przetwórstwo) i rolnictwie.

Wnioski:

- ⇒ Sytuacja na rynku pracy na obszarze ŻOF jest dobra, a bezrobocie kształtuje się na poziomie niższym niż średnia dla całego regionu;
- ⇒ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2020 r. w Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym było niższe niż w województwie mazowieckim, jednak w ramach samego regionu różnice pomiędzy powiatami nie były znaczące. Dynamika wzrostu wynagrodzeń w Obszarze jest wyższa niż średnia dla Mazowsza i całego kraju;
- ⇒ Grupy zawodów deficytowych na terenie ŻOF obejmują głównie specjalistów w zakresie informatyki, pracowników placówek edukacyjnych oraz leczniczych, kadrę zarządzającą oraz robotników wykonujących różne prace w przemyśle i rolnictwie. Analiza kierunków kształcenia zawodowego wskazuje, że pokrywają się one w dużej mierze z potrzebami rynku (wyjątek stanowią specjaliści z zakresu medycyny);

Środki pozyskane z UE

Skuteczność pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych, które stanowią uzupełnienie finansów jednostki samorządu terytorialnego, ma duży wpływ na tempo rozwoju i możliwość realizacji nowych inwestycji. Analizując wartość wszystkich dotacji unijnych pozyskanych przez samorządy z terenu ŻOF w latach 2014–2019 (bez rozróżnienia na dotacje inwestycyjne i związane z wydatkami bieżącymi) w przeliczeniu na jednego mieszkańca, na tle kraju można zauważyć, że gminy z ŻOF w większości znacznie odbiegają od liderów w swoich kategoriach.

Tabela 45. Wysokość środków pozyskanych z Unii Europejskiej przez jednostki samorządu terytorialnego z ŻOF w latach 2014–2019 per capita

Nazwa	Kwota [zł]	Miejsce w rankingu „Wspólnoty”/ liczba jednostek w danej kategorii	Kategoria
powiat sochaczewski	14,74	**314**/314	powiat
powiat grójecki	124,49	**270**/314	powiat
powiat żyrardowski	177,06	**227**/314	powiat
Puszcza Mariańska	34,89	**1531**/1538	gminy wiejskie
Warka	124,06	**594**/607	miasteczka
Goszczyn	172,65	**1480**/1538	gminy wiejskie
Pniewy	174,00	**1478**/1538	gminy wiejskie
Grójec	178,54	**255**/267	miasto powiatowe

Nazwa	Kwota [zł]	Miejsce w rankingu „Wspólnoty”/ liczba jednostek w danej kategorii	Kategoria
Belsk Duży	306,53	**1397**/1538	gminy wiejskie
Błędów	387,29	**1327**/1538	gminy wiejskie
Jasieniec	473,14	**1251**/1538	gminy wiejskie
Sochaczew (g)	509,19	**1214**/1538	gminy wiejskie
Sochaczew (m)	656,53	**140**/267	miasto powiatowe
Nowa Sucha	993,49	**751**/1538	gminy wiejskie
Radziejowice	1 027,13	**713**/1538	gminy wiejskie
Chynów	1 067,60	**681**/1538	gminy wiejskie
Rybno	1 295,89	**515**/1538	gminy wiejskie
Mszczonów	1 327,22	**182**/607	gminy wiejskie
Żyrardów	1 355,92	**43**/267	miasto powiatowe
Brochów	1 392,97	**449**/1538	gminy wiejskie
Wiskitki	1 426,15	**424**/1538	gminy wiejskie
Teresin	1 823,76	**256**/1538	gminy wiejskie
Młodzieszyn	1 897,50	**234**/1538	gminy wiejskie
Iłów	2 246,30	**147**/1538	gminy wiejskie
ŻOF	**898,61**	-	-
MAZOWIECKIE	**289,60**	16/16	województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z „Fundusze Europejskie, Ranking wykorzystania środków europejskich przez samorządy 2014-2019”, Pismo samorządu terytorialnego „Wspólnota”.

Rysunek 18. Wysokość środków pozyskanych z Unii Europejskiej przez jednostki samorządu terytorialnego z ŻOF w latach 2014-2019 per capita

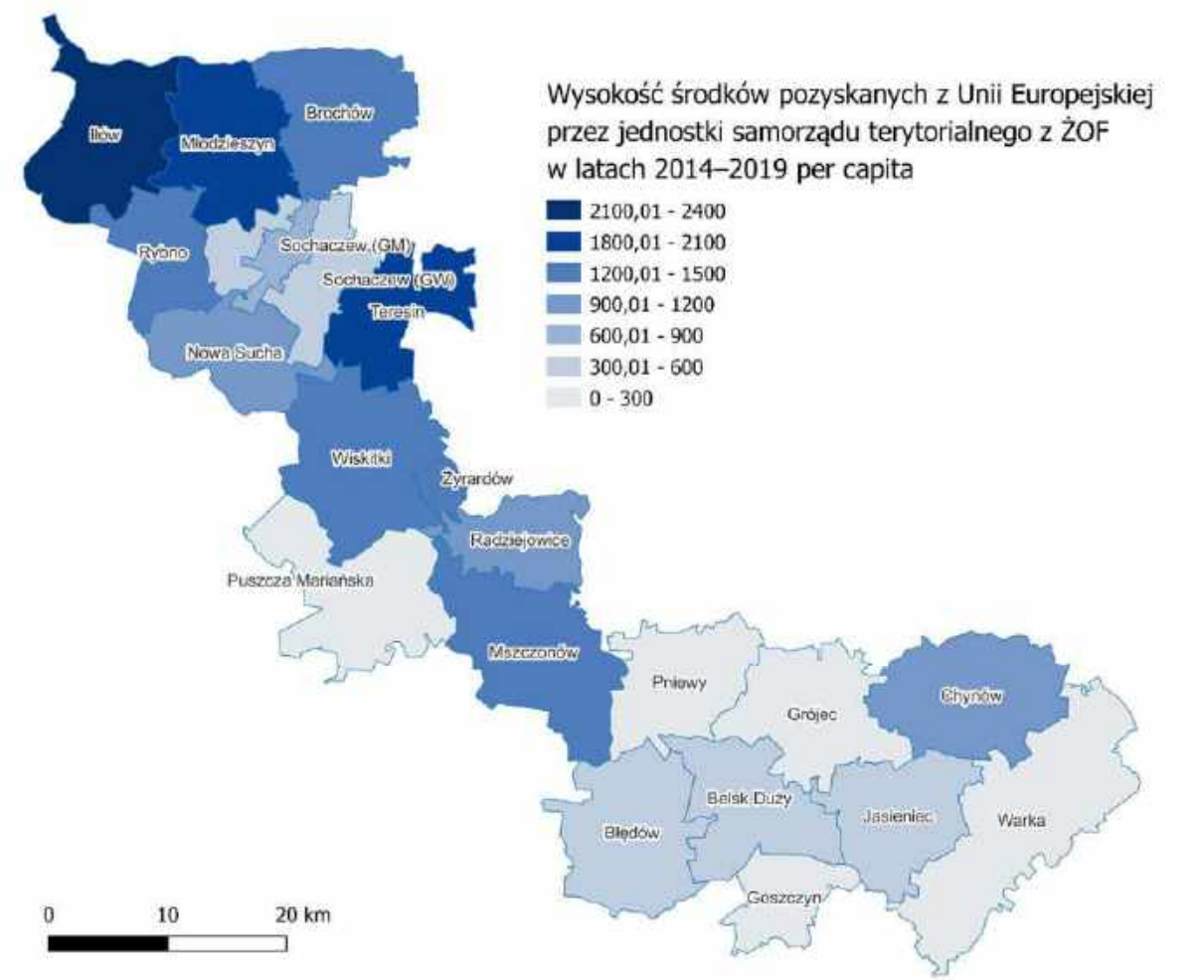

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z „Fundusze Europejskie, Ranking wykorzystania środków europejskich przez samorządy 2014-2019", Pismo samorządu terytorialnego „Wspólnota".

Wśród gmin wiejskich najwięcej środków per capita pozyskały gminy Iłów (2.246,30 zł), Młodzieszyn (1.897,50 zł) oraz Teresin (1.823,76 zł), choć w skali kraju plasuje je to w drugiej i trzeciej setce. Miastem z największą ilością pozyskanych funduszy jest Żyrardów (1.355,92 zł). Najmniej środków pozyskała gmina Puszcza Mariańska: 34,89 zł na osobę. Rozpiętość w pozyskiwaniu środków z UE per capita między najbardziej a najmniej skuteczną gminą wynosi 6.438%.

Wnioski:

- ⇒ Wysokość środków pozyskanych z funduszy Unii Europejskiej przez samorządy ŻOF per capita jest bardzo zróżnicowana, jednak na tle kraju wypadają one słabo, co wskazuje, że należy wspierać i zachęcać władze gmin do aktywniejszych działań na rzecz absorbcji środków zewnętrznych na realizację swoich projektów;
- ⇒ Brak dotychczasowych doświadczeń w pozyskiwaniu środków z UE może wiązać się z brakiem doświadczonej kadry, która będzie potrafiła przygotować odpowiednie projekty oraz je rozliczyć;

Strefy inwestycyjne

Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji umożliwia skorzystanie ze zwolnienia z podatku przez firmy realizujące nowe inwestycje zarówno na terenach publicznych, jak i prywatnych na obszarze całej Polski. Dla województwa mazowieckiego wprowadzono jednak ograniczenie mówiące o tym, że nowa inwestycja może dotyczyć tylko inwestycji na rzecz nowej działalności gospodarczej (zgodnie z definicją w art. 2 ust. 51 Rozporządzenia Komisji UE nr 651/2014). Wysokość pomocy publicznej w formie zwolnienia z podatku dochodowego CIT lub PIT ustala się na podstawie mapy pomocy regionalnej na lata 2022-2027 (stanowiącą % kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą regionalną). Na poniższej rycinie zaprezentowano intensywność wsparcia pomocy regionalnej dla województwa mazowieckiego.

Rysunek 19. Intensywność wsparcia dla województwa mazowieckiego

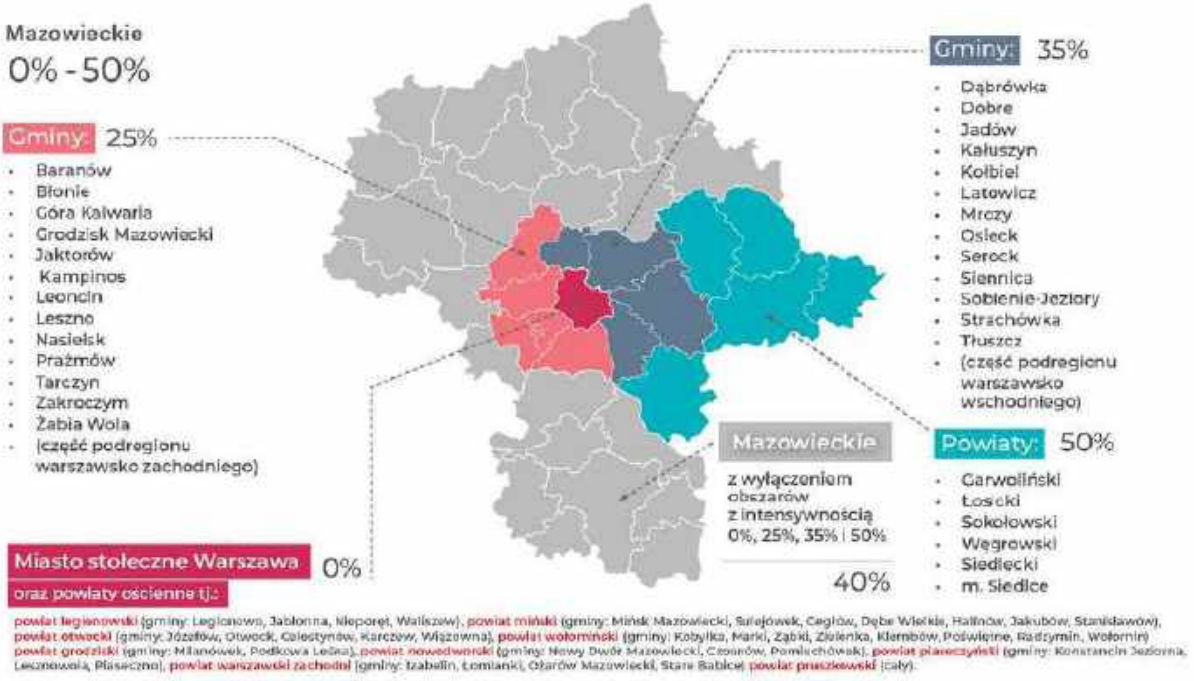

Źródło: https://www.parp.gov.pl/mapa-pomocy-regionalnej-dla-polski

Decyzję o udzieleniu wsparcia na wniosek przedsiębiorcy, w imieniu ministra właściwego ds. gospodarki, wydaje zarządzający Specjalnymi Strefami Ekonomicznymi na danym obszarze. ŻOF został podzielony między dwie strefy: powiaty sochaczewski oraz żyrardowski podlegają Łódzkiej SSE, natomiast powiat grójecki Tarnobrzeskiej SSE EURO-PARK WISŁOSAN.

Rysunek 20. Podział kraju między SSE

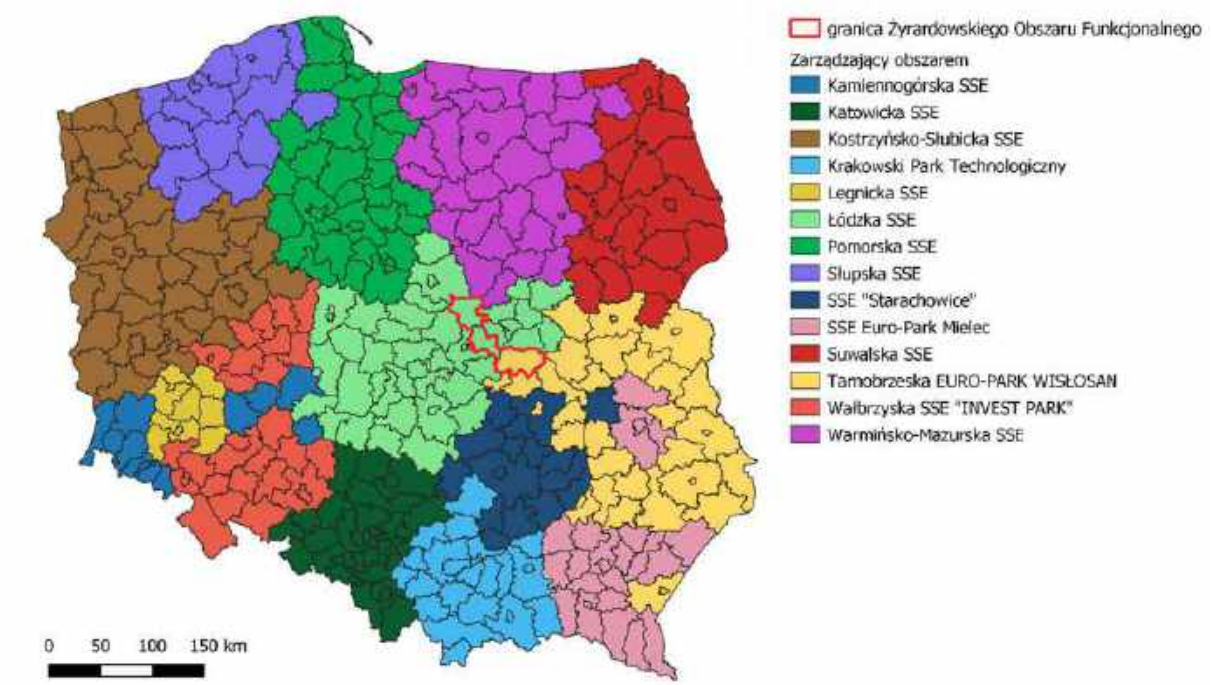

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/Polska_Strefa_Inwestycji#.

Na dzień 1 lipca 2021 r. w bazie „Generator Ofert Inwestycyjnych" prowadzonej przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu z obszaru ŻOF zgłoszona była tylko jedna działka zlokalizowana w Wójtówce (gmina Sochaczew) o powierzchni 5,5 ha przeznaczona zgodnie z MPZP na zabudowę produkcyjną, składy, magazyny.

Turystyka

Na terenie ŻOF istnieją sprzyjające warunki do rozwoju turystyki w oparciu zarówno o walory przyrodnicze, historyczne (zabytki) oraz architekturę przemysłową (miasto Żyrardów) i miejsca kultu religijnego.

Głównymi obszarami atrakcyjności turystycznej powiatu grójeckiego jest dolina rzeki Pilicy (południowa granica gminy Warka) oraz rezerwaty przyrody zlokalizowane w gminach Belsk Duży, Pniewy i Grójec. Na terenie powiatu grójeckiego znajduje się szereg obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Są to obiekty sakralne, a wśród nich, drewniany kościół w Chynowie, kościół drewniany w Wilkowie (gm. Błędów) oraz Sanktuarium Matki Bożej Pocieszycielki Strapionych w Lewiczynie, a także stanowiska archeologiczne, zabytki przemysłowe oraz zespoły dworsko-parkowe i pałacowo-parkowe m.in.: klasycystyczny pałac w Małej Wsi (gm. Belsk Duży), neorenesansowy pałac w Woli Boglewskiej (gm. Jasieniec), a także klasycystyczny dwór w Kociszewie (gm. Grójec), klasycystyczny dwór w Rytomoczydłach (gm. Jasieniec) oraz pałac w Winiarach (gm. Warka).

Ze względu na swoją bogatą tradycję sadowniczą sięgającą XVI w. oraz marce jabłka grójeckiego powiat opiera swoją promocję na tym owocu. W okolicach Warki powstał kulinarny „Szlak Jabłkowy", który biegnie przez sady owocowe i malownicze krajobraz

doliny Pilicy. Na szlaku zlokalizowane są atrakcje turystyczne, gdzie głównym tematem oferty są jabłka grójeckie – produkt regionalny Unii Europejskiej i jabłka wareckie. Szlak prowadzi przez ponad 20 obiektów prezentujących historię sadownictwa na ziemi wareckiej, od niewielkich gospodarstw rodzinnych prowadzonych przez pasjonatów, aż po nowoczesne systemy produkcji i dystrybucji owoców. Lokalni producenci (Organizacja Producentów Owoców „Twój Owoc", Szkółka Owocowa Bończa, Gospodarstwo Sadownicze w Starej Warce i Laboratorium Jabłkowe Konary) pokazują, jak wygląda praca w sadzie i na linii produkcyjnej, a turyści mogą sami zrywać jabłka, wytłoczyć naturalne soki oraz zasmakować specjałów oznaczonych certyfikatem „Jabłko na Widelcu". Pełna oferta znajduje się na stronie www.szlakjablkowy.eu.

Z kolei w powiecie sochaczewskim, nastawionym na turystykę weekendową, atrakcje stanowią krajobrazy nadwiślańskie oraz otulina Kampinoskiego Parku Narodowego. Zlokalizowane są tu 3 rezerwaty przyrody: „Czapliniec", „Czerwińskie Góry" oraz „Rzepki". Obszar powiatu sochaczewskiego obejmuje kilka szlaków turystycznych, należących do Kampinoskiego Parku Narodowego, w tym system tras Kampinoskiego Szlaku Rowerowego. Do dyspozycji turystów są także bazy dydaktyczne, m.in. Ośrodek Edukacji Ekologicznej i Turystyki Kampinoskiego Parku Narodowego w Miszorach. Dzięki poprawie stanu czystości wód Bzury możliwa jest organizacja spływów kajakowych. Niewątpliwie jedną z największych atrakcji powiatu sochaczewskiego jest Żelazowa Wola. Znajduje się tu dom (obecnie Dworek Chopinowski), w którym urodził się Fryderyk Chopin. Kolejnym ważnym miejscem jest Niepokalanów, miejsce pielgrzymek z Bazyliką Najświętszej Maryi Panny Pośredniczki Łask, Muzeum Papieskim, Muzeum Św. Maksymiliana Kolbe oraz Muzeum Strażackim. Pamiątki oraz historię Ziemi Sochaczewskiej i okolic prezentuje Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą w Sochaczewie. W muzeum znajduje się unikatowa kolekcja zbiorów związanych z II wojną światową, które są jednymi z najbogatszych w kraju. W Muzeum Kolei Wąskotorowej w Sochaczewie zgromadzono największe w Europie zbiory taboru kolei wąskotorowych. Od maja do października kursuje zabytkowy pociąg z Sochaczewa do Kampinoskiego Parku Narodowego. Do najważniejszych zabytków należy perła architektury dworskiej Pałac Druckich-Lubeckich w Teresinie z parkiem krajobrazowym.

Na terenie powiatu żyrardowskiego operuje Lokalna Organizacja Turystyczna Mazowsza Zachodniego, która obejmuje także powiat grodziski. Głównie atrakcje powiatu to gospodarstwa agroturystyczne oferujące odpoczynek od zgiełku miasta. W Mszczonowie zlokalizowane są termy, czyli gorące źródła geotermalne z kompleksem basenowym i sportowo-rekreacyjnym. Ponadto w miejscowości Wręcza (gmina Mszczonów) znajduje się Park of Poland, na który składa się kompleks Suntago (największy zadaszony park wodny w Europie) oraz Suntago Village (z Żyrardowa i Warszawy prowadzone są bezpośrednie kursy autobusowe). Natomiast w samym Żyrardowie funkcjonuje Kompleks Sportowo-Rekreacyjny: „Aqua Żyrardów" Sp. z o.o. oferujący baseny, sauny, boiska, korty i hotel. Ponadto mieszkańcy miasta mogą korzystać z plaży nad Zalewem Żyrardowskim. Jednak najbardziej rozpoznawalną atrakcją pozostaje XIX-wieczna Osada Fabryczna w Żyrardowie będąca pozostałością po lniarskich tradycji tego miasta. Na terenie powiatu zlokalizowane jest również Sanktuarium Matki Bożej Świętorodzinnej w Miedniewicach (gmina Wiskitki), które wchodzi w skład szlaku „Sakralne Perły Mazowsza".

Oferta turystyczna w ŻOF skierowana jest głównie dla mieszkańców Warszawy, którzy szukają krótkich, weekendowych możliwości wyjazdu z miasta i aktywnego spędzenia czasu.

Rysunek 21. Szlaki turystyczne w województwie mazowieckim

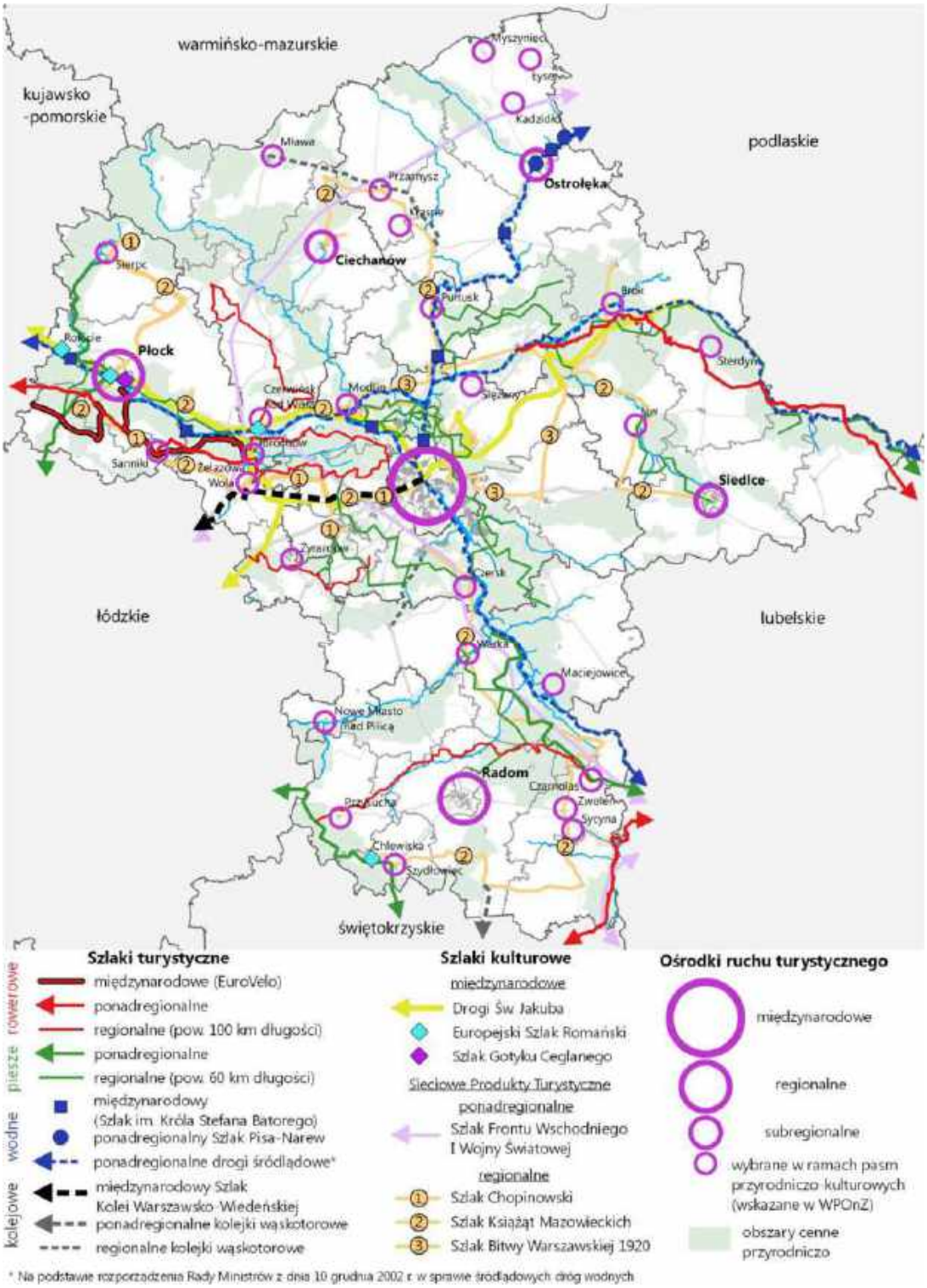

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Analizując dane dotyczące turystyki należy brać pod uwagę, że w roku 2020 r., ze względu na pandemię koronawirusa i związane z nią ograniczenia w poruszaniu się, znacznie spadła liczba turystów. Wyraźnie jest to widoczne w przypadku podawanych przez GUS wskaźników dotyczących liczby turystów zagranicznych oraz udzielonym im noclegów.

Tabela 46. Liczba turystów odwiedzających ŻOF w latach 2016-2020

Nazwa	Turyści					
	2016	2017	2018	2019	2020	2016=100
Powiat grójecki	31 636	39 474	32 931	39 988	23 640	74,72
Powiat sochaczewski	27 895	29 488	30 789	30 393	13 184	47,26
Powiat żyrardowski	50 675	57 743	58 781	63 240	36 527	72,08
ŻOF	**110 206**	**126 705**	**122 501**	**133 621**	**73 351**	**66,56**
MAZOWIECKIE	**4 737 844**	**5 091 968**	**5 336 963**	**5 536 187**	**2 116 493**	**44,67**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.
Uwaga: suma dla ŻOF w powyższym zestawieniu stanowi sumę dla powiatów: grójeckiego, sochaczewskiego i żyrardowskiego z uwagi na prezentację danych przez GUS jedynie na poziomie powiatowym.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Główny Urząd Statystyczny liczba turystów odwiedzających ŻOF z roku na rok rosła i w 2019 r. wynosiła 133.621 osób. Pandemia spowodowała spadek liczby odwiedzających cały Obszar o 35%.

Tabela 47. Liczba turystów zagranicznych oraz udzielonych im noclegów

Nazwa	Turyści zagraniczni					Noclegi udzielone turystom zagranicznym				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Belsk Duży	0	0	0	524	228	0	0	0	839	365
Grójec	3 258	2 942	2 257	2 583	1 030	10 979	9 585	7 844	10 358	3 880
Mszczonów	229	182	148	175	175	380	273	240	263	396
Radziejowice	372	279	380	516	329	1 190	889	1 145	1 152	538
Rybno	8	19	11	0	0	16	41	42	0	0
Miasto Sochaczew	1 429	2 701	3 248	2 668	290	3 134	4 332	4 454	4 735	812
Teresin	5 900	6 148	6 095	6 061	1 637	10 937	11 863	11 328	11 528	3 274
Warka	80	139	102	143	88	110	684	620	1 377	893
Żyrardów	1 010	1 735	1 078	1 271	1 653	11 302	12 283	18 598	19 311	16 118
ŻOF	12 286	14 145	13 319	13 941	5 430	38 048	39 950	44 271	49 563	26 276

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W porównaniu z rokiem 2019 liczba turystów zagranicznych w ŻOF spadła o 55,8% (z 12 286 do 5 430), natomiast liczba udzielonych noclegów o 31% (z 38 048 do 26 276). Najwięcej turystów zagranicznych w 2019 r. odwiedziło gminę Teresin (ze względu na Bazylikę Najświętszej Maryi Panny Pośredniczki Łask w Niepokalanowie), a kolejne miejsca zajęły miasta: Sochaczew (2 668), Grójec (2 583) i Żyrardów (1 271).

Wnioski:

- ⇒ Rozwój turystyki na Obszarze opiera się w dużej mierze na atrakcjach weekendowych skierowanych do mieszkańców Warszawy, którzy szukają krótkiego wypoczynku poza miastem;
- ⇒ Oferta turystyczna ŻOF opiera się na walorach przyrodniczych oraz charakterystycznych elementach kultury i jest odmienna w każdym z trzech powiatów: w grójeckim to głównie odwoływanie się do tradycji sadowniczych, w sochaczewskim to Bazylika w Niepokalanowie, okolice Kampinoskiego Parku Narodowego i Wisły oraz historia (Żelazowa Wola, Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą), a w żyrardowskim XIX-wieczna osada fabryczna;
- ⇒ Na terenie ŻOF znajduje się ważne miejsce kultu religijnego (Bazylika w Niepokalanowie), które może stanowić główny punkt budowania oferty turystyki sakralnej w Obszarze.

Skutki epidemii COVID-19

Epidemia koronawirusa SARS-CoV-2, która wybuchła w 2020 r. i dotknęła niemal cały świat, wymusiła na władzach krajowych wprowadzenie licznych obostrzeń i restrykcji nie tylko w funkcjonowaniu gospodarki, ale także w życiu społecznym. Ograniczono możliwość przemieszczania się, kontaktów międzyludzkich oraz korzystania z użyteczności publicznych, co przełożyło się na wyniki ekonomiczne, jak również poziom wskaźników, które w momencie przygotowywania niniejszej diagnozy dostępne były za 2020 r.
Najszybsze i najbardziej widoczne skutki pandemii odnotować można w sektorze turystyki, gdzie wyraźne spadła liczba turystów odwiedzających Żyrardowski Obszar Funkcjonalny.

Nieznacznie w minionym roku wzrosła też liczba bezrobotnych (we wszystkich grupach wiekowych i niezależnie od poziomu wykształcenia).
Zmiany dotknęły także służbę zdrowia. Szpitale wprowadziły obostrzenia sanitarne, aby zapobiec kolejnym zakażeniom, co spowodowało ograniczenie dostępu do usług leczniczych. Na zabiegi przyjmowani byli tylko pacjenci z zagrożeniem życia, a niektóre poradnie i oddziały zostały zupełnie zamknięte. Wstrzymane zostały turnusy rehabilitacyjne oraz porody rodzinne, a lekarze pierwszego kontaktu przeszli na tryb porad zdalnych. Taka sytuacja miała wpływ na liczbę udzielonych porad lekarskich oraz zabiegów.

Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się epidemii COVID-19 Ministerstwo Zdrowia zainicjowało Narodowy Program Szczepień, w którym każdy dorosły Polak[6] może zaszczepić się przeciw koronawirusowi. Do uzyskania pełnej odporności konieczne jest przyjęcie dwóch dawek preparatu[7]. Szczepienia są dobrowolne.

[6] *Od 7 czerwca 2021 r. programem szczepień przeciw COVID-19 objęte zostały także dzieci w wieku 12–15 lat.*
[7] *Wyjątek stanowi jednodawkowy preparat firmy Johnson & Johnson*

Tabela 48. Liczba osób zaszczepionych przeciwko koronawirusowi SARS-CoV-2 na terenie ŻOF (stan na 06.08.2021 r.)

Nazwa	Liczba zaszczepionych min. 1 dawką	Liczba w pełni zaszczepionych	Procent w pełni zaszczepionych
Belsk Duży	3 124	2 929	45,40%
Błędów	3 193	2 987	40,60%
Brochów	2 017	1 899	43,40%
Chynów	4 759	4 407	44,70%
Goszczyn	1 139	1 051	35,70%
Grójec	13 475	12 668	48,90%
Iłów	2 221	2 038	33,30%
Jasieniec	2 220	2 084	38,90%
Młodzieszyn	2 494	2 344	42,10%
Mszczonów	5 171	4 857	42,40%
Nowa Sucha	2 979	2 826	42,10%
Pniewy	2 249	2 135	44,50%
Puszcza Mariańska	3 824	3 647	42,00%
Radziejowice	2 712	2 529	43,20%
Rybno	1 527	1 426	41,10%
Sochaczew (g)	4 783	4 484	40,20%
Sochaczew (m)	18 881	17 785	49,50%
Teresin	6 012	5 596	48,40%
Warka	9 206	8 677	45,20%
Wiskitki	4 251	3 904	39,60%
Żyrardów	19 812	18 506	46,70%
ŻOF	**116 049**	**108 779**	**42,76%**
MAZOWIECKIE	**-**	**2 551 972**	**47,04%**
Polska	**-**	**17 735 484**	**46,35%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://www.gov.pl/web/szczepienia-gmin#/ranking.

Analiza liczby osób w pełni zaszczepionych na terenie ŻOF wskazuje, że odsetek ten (42,76%) jest niższy niż średnia dla województwa mazowieckiego (47,04%) oraz Polski (46,35%). Na dzień 6 sierpnia 2021 r. najwięcej osób zaszczepiło się w mieście Sochaczew (49,50%) i Grójec (48,90%) oraz gminie Teresin (48,40%), natomiast najmniej w gminach: Iłów (33,30%), Goszczyn (35,70%) i Jasieniec (38,90%). Cztery gminy miały odsetek zaszczepionych większy niż średnia krajowa.

Rysunek 22. Odsetek osób w pełni zaszczepionych przeciwko koronawirusowi SARS-CoV-2 na terenie ŻOF (stan na 06.08.2021 r.) na tle kraju

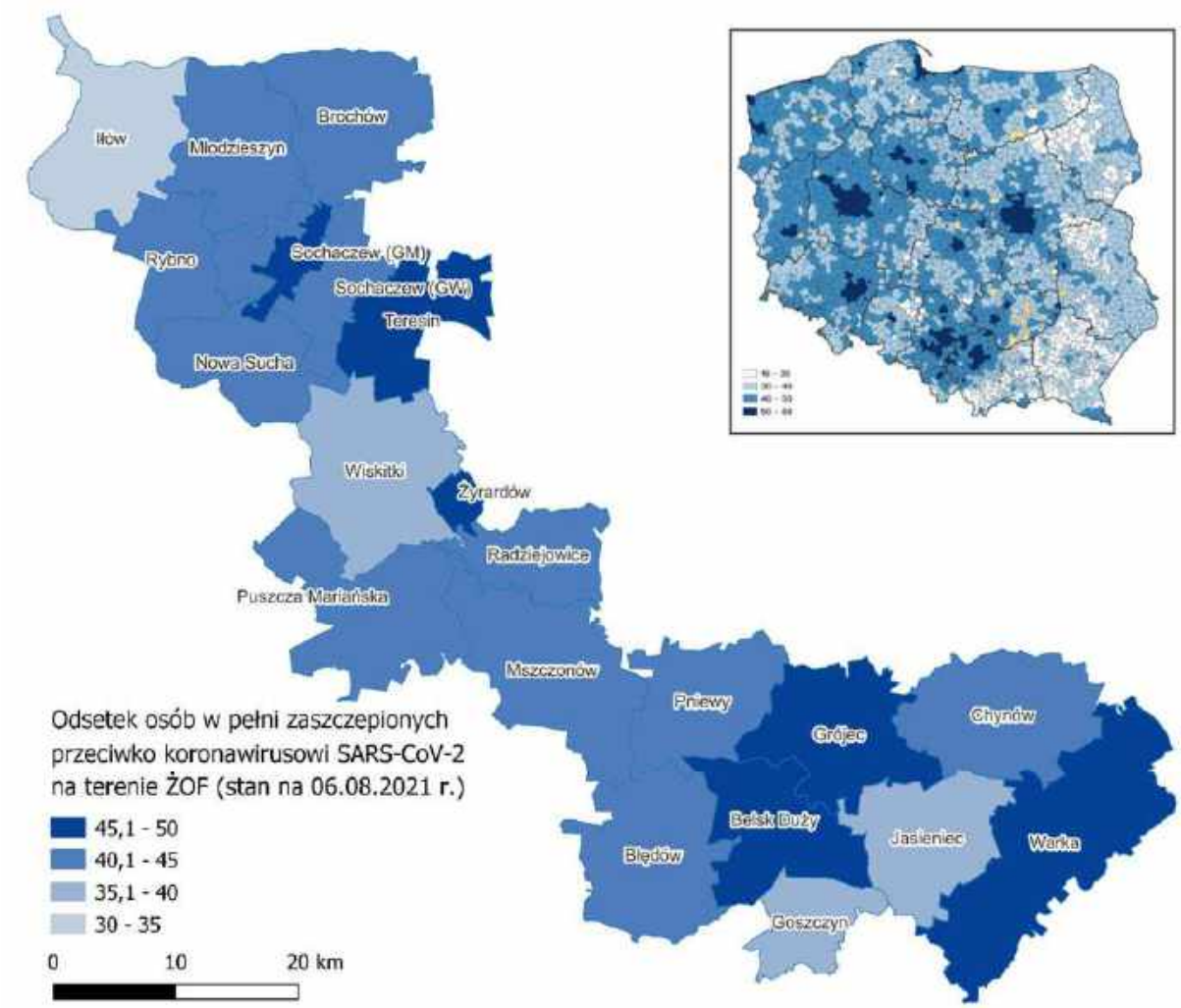

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://www.gov.pl/web/szczepienia-gmin#/ranking, mapa Polski:https://www.facebook.com/kartografiaekstremalna/photos/a.153692631483262/1692009240984919.

Poziom zaszczepienia może mieć wpływ na dynamikę rozwoju całego Obszaru oraz poszczególnych gmin, ponieważ władze krajowe rozpatrują możliwość wprowadzania nowych lock-downów (w przypadku wystąpienia kolejnych fal epidemii) w poszczególnych województwach także biorąc pod uwagę liczbę osób, które uzyskały odporność dzięki szczepionce. Osoby takie mają także ułatwiony dostęp do usług publicznych i nie są objęte ograniczeniami np. w dostępie do instytucji kultury czy sklepów.

Wpływ pandemii koronawirusa na sytuację w gminach mogą obrazować wahania wielkości dochodów własnych samorządów odnotowane w 2020 r. Należy jednak pamiętać, że spadki te wynikały nie tylko ze zmian gospodarczych będących następstwem pandemii i polityki lockdownów, ale były także konsekwencją zmian w polityce podatkowej, a zwłaszcza ewolucji przepisów w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych. Trudno jest precyzyjnie oddzielić od siebie te dwa czynniki.

Tabela 49. Procentowa zmiana dochodów własnych (razem z udziałami w PIT i CIT) gmin 2020 do 2019

Nazwa	Procentowa zmiana dochodów własnych (razem z udziałami w PIT i CIT) 2020 do 2019 (w cenach stałych)
Belsk Duży	8,55
Błędów	13,44
Brochów	-5,12
Chynów	5,89
Goszczyn	2,27
Grójec	4,26
Iłów	11,87
Jasieniec	17,00
Młodzieszyn	7,44
Mszczonów	12,42
Nowa Sucha	9,43
Pniewy	11,11
Puszcza Mariańska	1,11
Radziejowice	2,00
Rybno	6,11
Sochaczew (m)	-5,82
Sochaczew (g)	9,78
Teresin	3,45
Warka	11,34
Wiskitki	14,33
Żyrardów	-6,09
ŻOF	**6,42**
MAZOWIECKIE	**1,59**

Źródło: „Zmiany dochodów własnych JST w 2020 roku. Ranking", Pismo samorządu terytorialnego „Wspólnota".

Jak pokazuje ranking „Zmiany dochodów własnych JST w 2020 roku" opracowany przez Pismo samorządu terytorialnego „Wspólnota", większość gmin z ŻOF w 2020 r. odnotowała wzrost dochodów w porównaniu z 2019 r. (średnio na poziomie 6,3%) - największy gminy Jasieniec, Wiskitki, Błędów oraz Mszczonów. Spadek nastąpił w 3 jednostkach: w gminie Brochów oraz miastach Sochaczew i Żyrardów. Potwierdza to ogólnopolską tendencję, że największe straty przez COVID-19 dotknęły duże i średnie miasta. Obecnie jednak trudno jest określić jakie będą długofalowe skutki epidemii zarówno w gospodarce, jak i życiu społecznym, także na badanym Obszarze. Należy zatem bacznie przyglądać się aktualnej sytuacji w ŻOF i analizować napływające dane.

Wymiar przestrzenno-środowiskowy

Analiza transportowa

Kluczowa dla integracji Żyrardowskiego Obszar Funkcjonalnego jest sprawna i dogodna komunikacja – szczególnie w kierunku północ-południe, głównie ze uwagi na kształt i położenie Obszaru. Dobrze rozbudowana sieć komunikacyjna, obejmująca transport drogowy, kolejowy, a także publiczny umożliwi łatwiejsze przemieszczanie się mieszkańców, dzięki czemu będą oni mogli zaspokajać swoje potrzeby, a także korzystać z usług sąsiednich gmin.

Biorąc pod uwagę Plan Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego, tereny położone w obrębie ŻOF zaliczone zostały do wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych. Zgodnie z Planem są to tereny ściśle powiązane z najważniejszymi ośrodkami miejskimi regionu, położone w strefie oddziaływania potencjału rozwojowego miast. Obszary te charakteryzują się dobrymi połączeniami komunikacyjnymi z miastami, a tym samym ułatwionym dostępem do rynku pracy, usług publicznych oraz usług wyższego rzędu. Należy także dodać, że w gminach zlokalizowanych na tych terenach zauważalne jest zjawisko suburbanizacji, a także zatracania ich wiejskiego charakteru związanego z funkcjonowaniem gospodarstw rolnych.

Rysunek 23. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa mazowieckiego

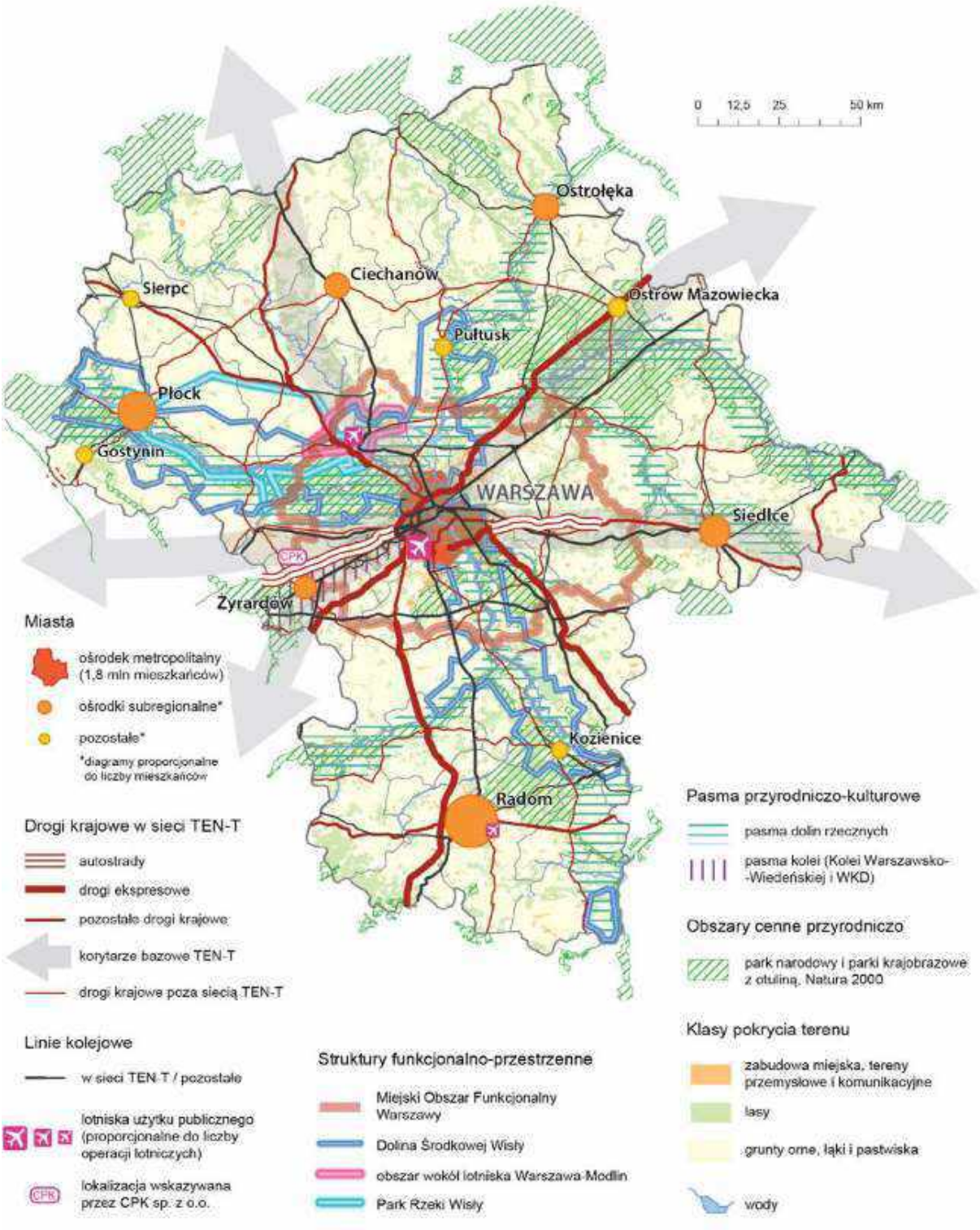

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze.

Bezpieczeństwo transportowe

Na bezpieczeństwo ruchu drogowego wpływa wiele zróżnicowanych czynników, w tym m.in. przestrzeganie zasad bezpieczeństwa dotyczącego poruszania się po drogach, a także kształtowanie się właściwych warunków ruchu drogowego. Na co dzień w Polsce dochodzi do zdarzeń drogowych, które podzielić można na wypadki drogowe oraz kolizje drogowe.

W latach 2017- 2021, na terenie ŻOF doszło do 14 124 zdarzeń drogowych[8], z czego najwięcej w powiecie żyrardowskim (5 144), a najmniej w powiecie sochaczewskim (4 206). Do najczęstszych rodzajów zdarzeń w analizowanym okresie należały:

- zderzenie pojazdów boczne (4 691),
- zderzenie pojazdów tylne (3 841),
- najechanie na zwierzę (1 041),
- najechanie na pojazd unieruchomiony (998),
- zderzenie pojazdów czołowe (731),
- najechanie na słup, znak (445),
- wywrócenie się pojazdu (377),
- najechanie na pieszego (364),
- najechanie na barierę ochronną (355),
- najechanie na dziurę, wybój, garb (248),
- najechanie na drzewo (170),
- najechanie na zaporę kolejową (25),
- wypadek z pasażerem (10).

Tabela 50. Liczba zdarzeń drogowych na terenie ŻOF w latach 2017-2021

Powiat	2017	2018	2019	2020	2021
sochaczewski	821	837	823	757	968
żyrardowski	914	1 065	1 118	960	1 087
grójecki*	832	844	1 099	996	1 003
ŻOF	**2 567**	**2 746**	**3 040**	**2 713**	**3 058**

**z wyłączeniem gmin Nowe Miasto nad Pilicą oraz Mogielnica*
Źródło: opracowanie własne na podstawie Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji.

Do zdarzeń drogowych najczęściej dochodzi w miesiącach: październik (1 412), wrzesień (1 357), grudzień (1 287), czerwiec (1 219) oraz maj (1 203). Warto zwrócić uwagę, że w tych miesiącach występuje wzmożony ruch drogowy – głównie z uwagi na przemieszczanie się ludności w celach turystyczno-rekreacyjnych. Ruch ten może być skorelowany z lokalizacją ŻOF w stosunkowo bliskiej odległości od aglomeracji miejskich Warszawy oraz Łodzi. Najczęściej zdarzenia drogowe miały miejsce w soboty, piątki oraz czwartki w przedziale czasowym od 7:00 do19:00. Do większości zdarzeń drogowych (70%) dochodziło przy dobrych warunkach atmosferycznych.

[8] *Zdarzeniem drogowym określamy wszystkie wydarzenia na drodze – niezależnie od tego czy są jakieś ofiary lub poważne straty materialne. Do zdarzeń drogowych zalicza się wypadki drogowe i kolizje drogowe.*

Rysunek 24. Rozkład czasowy zdarzeń drogowych na terenie ŻOF w latach 2017-2021 w podziale na poszczególne dni tygodnia

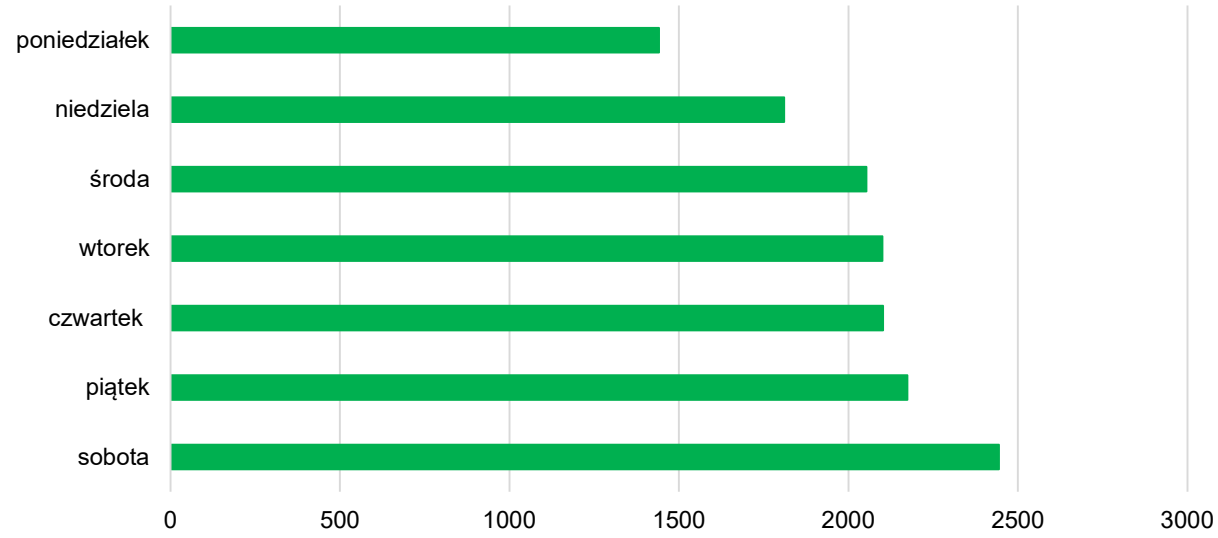

Źródło: opracowanie własne na podstawie Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji.

Analizując rozkład przestrzenny zaobserwować można, że na przestrzeni badanego okresu większość zdarzeń drogowych miała miejsce w mieście Żyrardów (1 770), mieście Sochaczew (1 783) oraz mieście Grójec (1 254). Z dalszej analizy wynika, że do najbardziej niebezpiecznych ulic w ŻOF zaliczyć można: ul. Armii Krajowej, ul. Mogielnicką, ul. Niepodległości (miasto Grójec), ul. Warszawską, ul. 15 Sierpnia, al. 600-lecia (miasto Sochaczew), ul. 1 maja, ul. Adama Mickiewicza, ul. Stefana Okrzei (miasto Żyrardów). Z kolei najbardziej niebezpiecznymi skrzyżowaniami na terenie ŻOF są: skrzyżowanie ulic Długiej i Mostowej (powiat grójecki), skrzyżowanie ulic Warszawskiej i Wójtówki (powiat sochaczewski) oraz skrzyżowanie na ulicy Keramzytowej (powiat Żyrardowski). Najniebezpieczniejsze ulice pod kątem wypadków i kolizji w miastach zostały przedstawione na poniższych rycinach.

Rysunek 25. Rozkład przestrzenny zdarzeń drogowych zarejestrowanych na terenie miasta Żyrardowa, miasta Sochaczewa oraz miasta Grójec w latach 2017-2021

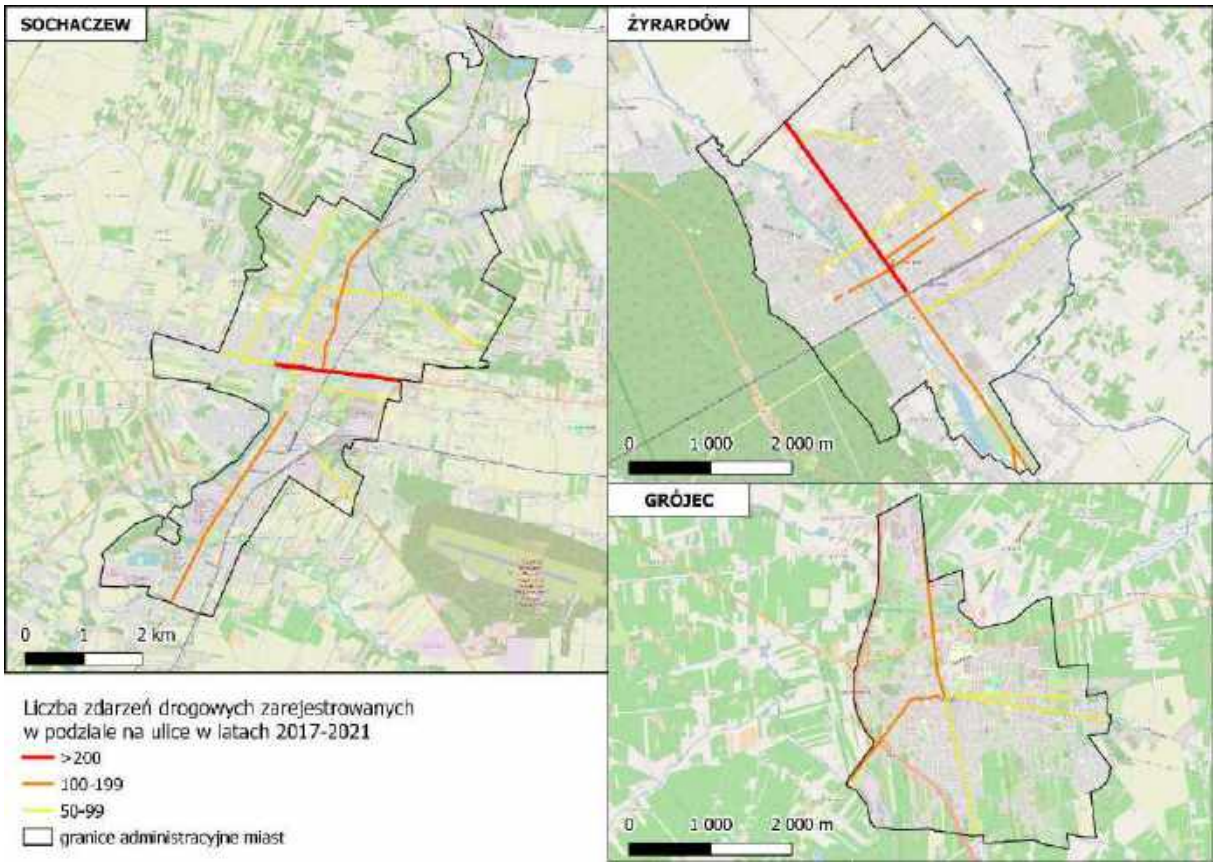

Źródło: opracowanie własne na podstawie Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji.

Dane udostępniane przez GUS dotyczące wypadków drogowych, ofiar śmiertelnych, rannych, a także kolizji prezentowane są w ujęciu powiatowym. W oparciu o pozyskane informacje ustalono, że w 2021 roku na terenie ŻOF odnotowano 246 wypadków drogowych, w których łącznie zginęło 27 osób, a 294 zostały ranne. Dodatkowo w tym roku doszło do 2 849 kolizji drogowych, z czego najwięcej (1 019) miało miejsce na terenie powiatu żyrardowskiego.

Tabela 51. Wypadki drogowe na 100 tys. ludności, ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności oraz ranni na 100 tys. pojazdów

Wskaźnik	powiat grójecki				
	2017	2018	2019	2020	2021
Wypadki drogowe na 100 tys. ludności	111,60	129,70	134,20	106,60	99,00
Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności	12,18	14,19	11,19	19,29	7,14
Ranni na 100 tys. pojazdów	117,86	122,46	126,21	86,01	90,99
Wskaźnik	**powiat sochaczewski**				
	2017	2018	2019	2020	2021
Wypadki drogowe na 100 tys. ludności	82,20	70,50	94,10	65,30	96,60
Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności	7,05	12,92	14,11	9,50	13,12
Ranni na 100 tys. pojazdów	88,47	70,54	89,28	69,04	95,36
Wskaźnik	**powiat żyrardowski**				

	2017	2018	2019	2020	2021
Wypadki drogowe na 100 tys. ludności	85,5	106,6	134,6	96,9	89,7
Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności	7,89	18,43	13,19	13,09	11,87
Ranni na 100 tys. pojazdów	126,68	130,52	167,07	107,72	93,31
Wskaźnik	**ŻOF**				
	2017	2018	2019	2020	2021
Wypadki drogowe na 100 tys. ludności	85,50	106,60	134,60	96,90	89,70
Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności	7,89	18,43	13,19	13,09	11,87
Ranni na 100 tys. pojazdów	126,68	130,52	167,07	107,72	93,31
Wskaźnik	**MAZOWIECKIE**				
	2017	2018	2019	2020	2021
Wypadki drogowe na 100 tys. ludności	75,3	74,8	70,3	53,6	56,0
Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności	8,64	8,31	8,67	7,61	6,80
Ranni na 100 tys. pojazdów	102,45	96,41	86,60	62,92	65,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Biorąc pod uwagę wskaźnik wypadków drogowych na 100 tys. ludności zauważyć można systematycznych spadek ich liczby w przypadku powiatów grójeckiego oraz żyrardowskiego. Natomiast w powiecie sochaczewskim sytuacja jest odwrotna. W przypadku wskaźnika ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności, to spadek obserwuje się tylko w powiecie sochaczewskim – w powiecie grójeckim i żyrardowskim wzrost wskaźnika na przestrzeni lat jest znaczący. Z kolei systematyczny spadek liczby osób rannych przypadających na 100 tys. pojazdów obserwowany jest tylko w powiatach grójeckim oraz żyrardowskim – jednak w tym przypadku nie sama liczba rannych ulega zmniejszeniu, a wpływ ma również stopniowe zwiększanie się liczby pojazdów samochodowych w wyniku czego wskaźnik osiąga coraz większą wartość.

Transport drogowy

Przez Żyrardowski Obszar Funkcjonalny przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, nie tylko o znaczeniu krajowym, ale również międzynarodowym. Na terenie ŻOF drogi publiczne dzielą się na następujące kategorie:

- krajowe – zarządzane przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad,
- wojewódzkie – zarządzane przez Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich podległy Zarządowi Województwa Mazowieckiego,
- powiatowe – zarządzane w imieniu zarządów powiatów przez Powiatowe Zarządy Dróg w Sochaczewie, Żyrardowie i Grójcu,
- gminne – zarządzane przez władze gmin.

Rysunek 26. Sieć dróg na terenie ŻOF

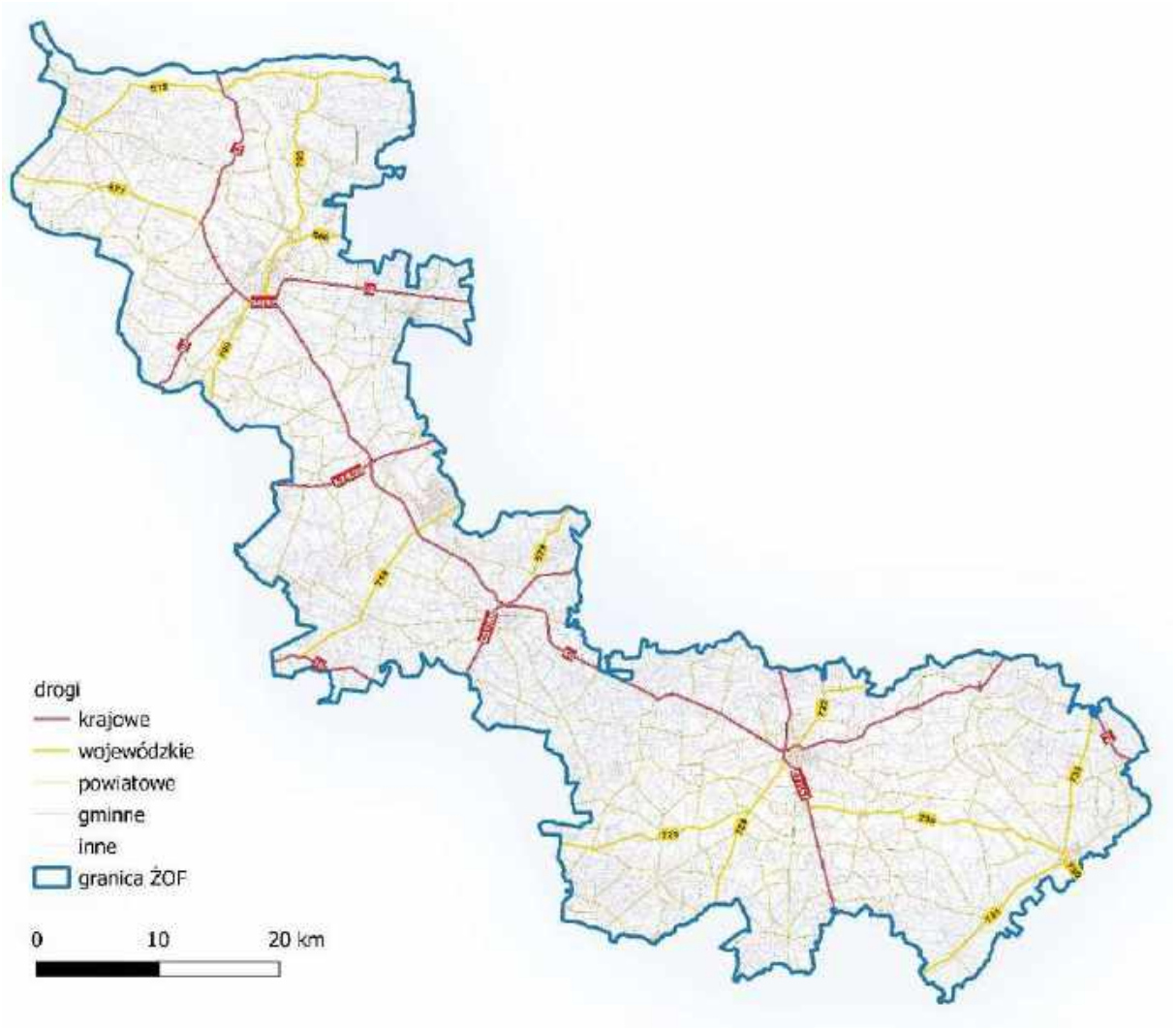

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Najważniejszą trasą przebiegającą przez obszar ŻOF jest fragment autostrady A2 z Poznania do Warszawy, stanowiącej odcinek drogi międzynarodowej E30. Autostrada przebiega przez gminę Wiskitki, gdzie zlokalizowany jest węzeł na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 50 (Sochaczew-Mińsk Mazowiecki). Droga ta, ze względu na to, że przebiega w poprzek subregionu i tylko na krótkim odcinku, nie stanowi elementu wzmacniającego łączność komunikacyjną w ramach Obszaru.

Przez ŻOF przebiegają dwie trasy ekspresowe, które stanowią stosunkowo szybkie połączenie Obszaru z Warszawą:

- S7 (trasa europejska E77) z Tarczyna (od Warszawy droga ma oznaczenie 7) przez Grójec (obwodnica), wschodnią część gmin Belsk Duży i Goszczyn w kierunku Radomia,
- S8 (trasa europejska E67) z Warszawy przez Radziejowice i Mszczonów w kierunku Rawy Mazowieckiej.

Z kolei z punktu widzenia rozwoju i integracji Żyrardowskiego Obszary Funkcjonalnego najważniejszą trasą spajającą cały subregion jest droga krajowa nr 50 stanowiąca otwartą od północy obwodnicę aglomeracji warszawskiej. Droga 50 tworzy oś ŻOF z północy na południe łączącą wszystkie najważniejsze ośrodki miejskie: Sochaczew, Żyrardów oraz Grójec. Przebiega przez gminy: Młodzieszyn, Sochaczew, Teresin, Nowa Sucha, Wiskitki, Radziejowice, Mszczonów, Pniewy, Grójec i Chynów. Ze względu na duże natężenie ruchu ciężkiego (droga pełni funkcję Tranzytowej Obwodnicy Warszawy) droga została gruntownie zmodernizowana i wybudowano obwodnice Mszczonowa, Sochaczewa, Żyrardowa, Chynowa i Młodzieszyna.

Ponadto przez teren ŻOF przebiegają także drogi krajowe, których całkowita długość wynosi około 140 km:

- nr 70 Łowicz – Huta Zawdzka (odcinek przebiega przez gminę Puszcza Mariańska),
- nr 79 Warszawa – Bytom (odcinek przebiega przez gminę Warka),
- nr 92 Rzepin – Kałuszyn (odcinek przebiega przez gminy Nowa Sucha, Rybno, Sochaczew, Teresin i stanowi połączenie z Warszawą).

Uzupełnieniem sieci krajowej są drogi wojewódzkie zarządzane przez Mazowiecki Zarządu Dróg Wojewódzkich w Warszawie: 575, 577, 579, 580, 705, 719, 722, 728, 730, 731. Łączna długość dróg wojewódzkich na terenie ŻOF wynosi około 215 km.

Tabela 52. Wykaz dróg wojewódzkich przebiegających przez teren ŻOF

Droga	Przebieg drogi	Klasa drogi
575	Płock - Dobrzyków - Słubice - Iłów - Kamion - Śladów - Secemin Polski - Nowy Kazuń	G
577	Łąck - Gąbin - Sanniki – Stary Brzozów - Ruszki	G
579	Droga 7 /Kazuń Polski/ - Leszno - Błonie - Grodzisk Mazowiecki - Radziejowice	G
580	Warszawa - Leszno - Kampinos - Żelazowa Wola - Sochaczew	G
705	Śladów - Sochaczew - Skierniewice - Jeżów	Z/G
707	Skierniewice - Rawa Mazowiecka - Nowe Miasto nad Pilicą	G
719	Warszawa - Pruszków - Żyrardów - Kamion	GP/G
722	Piaseczno - Lesznowola - Grójec	G
728	Grójec – Mogielnica - Nowe Miasto nad Pilicą - Końskie - Łopuszno - Jędrzejów	G
730	Skurów - Jasieniec - Warka - Głowaczów	G
731	Potycz - Warka - Białobrzegi	G

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Warszawie.

Pozostałą sieć drogową Obszaru stanowią drogi powiatowe i gminne, których długości wynoszą kolejno około 745 km i 2 600 km. Stan i jakość tych dróg jest zróżnicowana, jednak poprzez szereg realizowanych inwestycji systematycznie ulegają one poprawie. Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, na obszarze ŻOF planowana jest realizacja m.in. następujących inwestycji związanych z infrastrukturą drogową:

- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 577 w km 36+300 do 37+200 dł. 0,9 km przejście przez miejscowość Brzozów Stary, powiat sochaczewski,

- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 705 ul. 15-go sierpnia odcinek od obwodnicy Sochaczewa do ul. Inżynierskiej,
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 705 w ciągu ul. Chopina na odcinku od Ronda Jana Pawła II do torów kolejki wąskotorowej w Sochaczewie,
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 728 relacji Grójec – Nowe Miasto nad Pilicą na odcinku od km 23+100 do km 30+625,
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 730 na odcinku od km 5+115 do km 5+907 na terenie Gminy Jasieniec.

Dodatkowo gminy należące do ŻOF systematycznie przeprowadzają przegląd stanu dróg, tak aby na bieżąco aktualizować niezbędny zakres inwestycji. Średnio w gminach tworzących ŻOF przegląd stanu dróg przeprowadzany jest raz na rok.

Rozwój sieci drogowej i postęp w motoryzacji znalazł swoje odzwierciedlenie w liczbie pojazdów poruszających się po Obszarze. Na podstawie analizy danych GUS zauważyć można, że w latach 2017-2021 doszło do wzrostu liczby zarejestrowanych pojazdów we wszystkich powiatach wchodzących w skład ŻOF. Największy przyrost liczby pojazdów wystąpił w powiecie sochaczewskim – 16,3%, natomiast najmniejszy w powiecie grójeckim – 13,1%. W przypadku całego ŻOF przyrost liczby pojazdów samochodowych w latach 2017-2021 wyniósł 14,8%.

Tabela 53. Liczba pojazdów samochodowych w latach 2017-2021

Powiat	2017	2018	2019	2020	2021	Przyrost [%]
powiat sochaczewski	84 778	87 897	91 841	95 596	98 569	16,3
powiat żyrardowski	70 255	72 784	76 018	78 906	81 445	15,9
powiat grójecki	120 478	124 119	129 145	132 543	136 278	13,1
ŻOF	**275 511**	**284 800**	**297 004**	**307 045**	**316 292**	**14,8**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Należy jednak podkreślić, że zwiększająca się liczba pojazdów samochodowych wpływa na stopień natężenia ruchu drogowego, a tym samym powoduje utrudnienia w przemieszczaniu się, co jest szczególnie problematyczne w godzinach szczytu w centralnych częściach miast i gmin. Natężenie ruchu drogowego na terenie ŻOF przedstawione zostało na poniższych rysunkach. Uciążliwości spowodowane brakiem przepustowości pojazdów samochodowych, a tym samym tworzącymi się korkami ulicznymi występuje każdego dnia tygodnia – najczęściej w godzinach porannych oraz popołudniowych, tzw. „godzinach szczytu". Newralgicznymi punktami pod względem przepustowości transportowej na terenie ŻOF są:

a) powiat sochaczewski:

→ miasto Sochaczew: ul. Płocka, skrzyżowanie ulic Płockiej i Łowickiej, ul. Warszawska, ul. Stanisława Staszica, ul. 1 Maja, aleja 600-lecia, ul. Pokoju, Rondo Prezydenta Lecha, skrzyżowanie dróg DK 50 i DK 92 przy ul. Żyrardowskiej,
→ gmina Sochaczew: odcinek DK 50 przebiegający przez wschodnią część gminy, skrzyżowanie dróg DK 50 i DK 92 w zachodniej części gminy.

Rysunek 27. Natężenie ruchu drogowego na terenie ŻOF (powiat sochaczewski) w godzinach szczytu

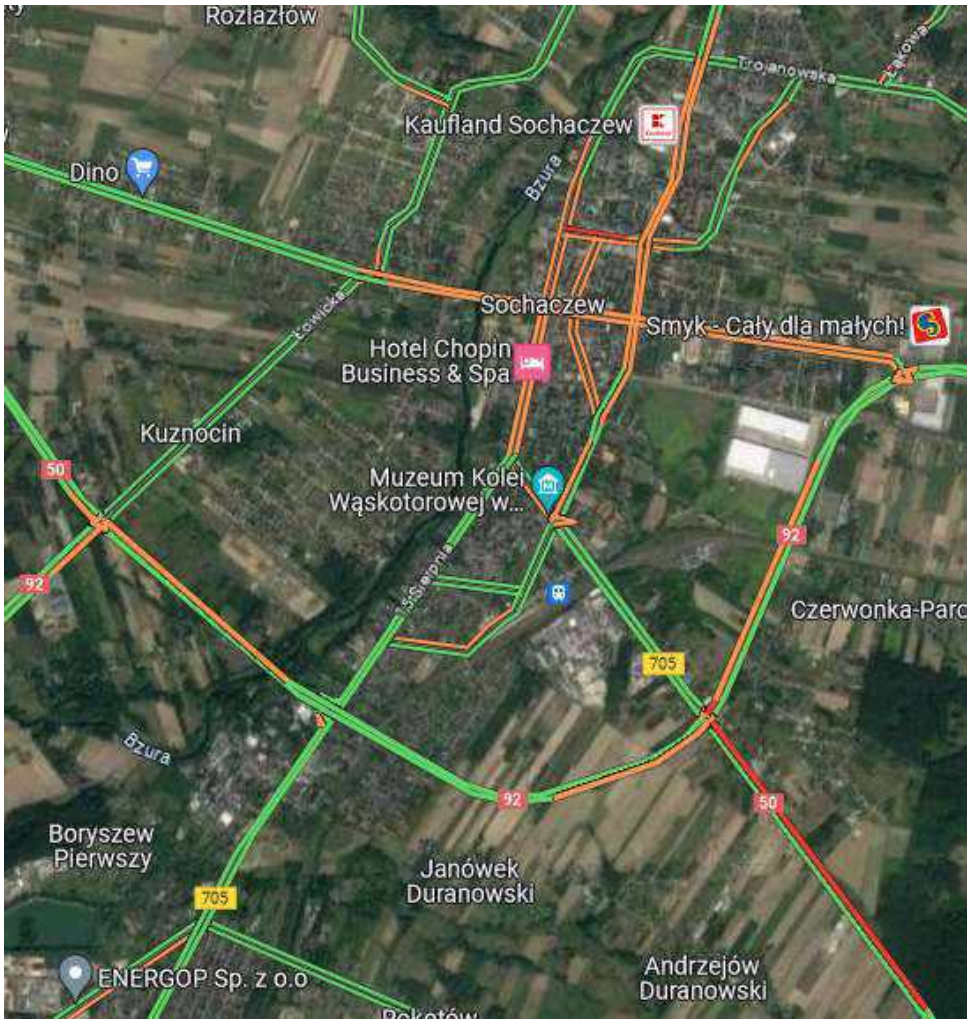

Uwagi: pomiar został dokonany dla typowego natężenia ruchu drogowego w poniedziałek o godz. 16:00. Źródło: Google Maps.

b) powiat żyrardowski

→ gmina Wiskitki: DK 50 i skrzyżowanie DK 50 z ulicą Guzowską, ul. Główna,
→ miasto Żyrardów: ul. 1 Maja, ul. Bolesława Limanowskiego, ul. Władysława Reymonta, ul. Adama Mickiewicza, ul. Józefa Mireckiego, ul. Izy Zielińskiej, ul. Kapitana Stanisława Pałaca,
→ gmina Puszcza Mariańska: DW 719 w północnej części gminy,
→ gmina Mszczonów: skrzyżowanie DK 50 z ulicą Wschodnią, ul. Wschodnia, ul. Tarczyńska, ul. Warszawska, ul. Dworcowa, ul. Żyrardowska.

Rysunek 28. Natężenie ruchu drogowego na terenie ŻOF (powiat żyrardowski) w godzinach szczytu

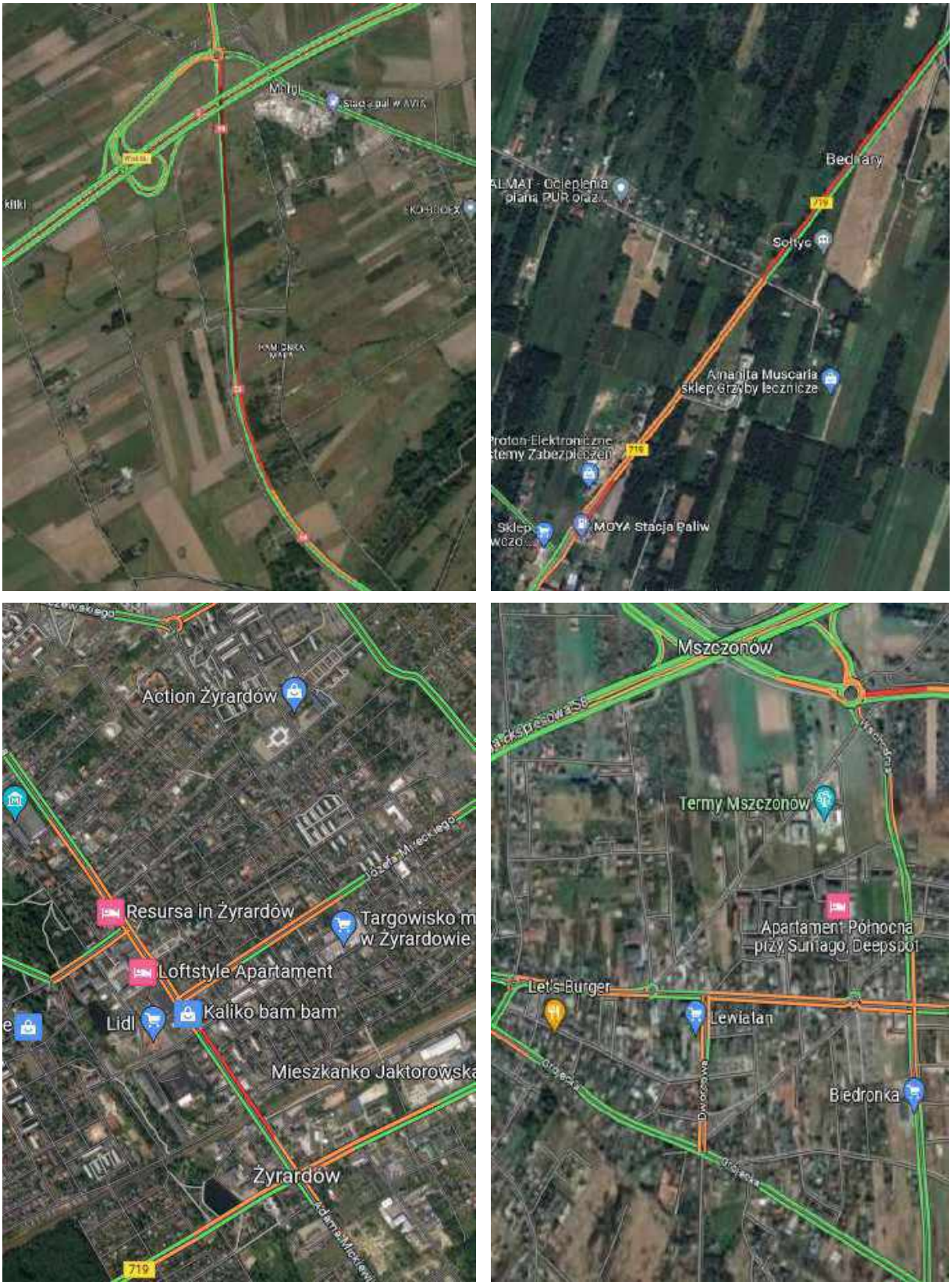

Uwagi: pomiar został dokonany dla typowego natężenia ruchu drogowego w poniedziałek o godz. 16:00. Źródło: Google Maps.

c) powiat grójecki:

→ gmina Grójec: ul. Warszawska, ul. Armii Krajowej, skrzyżowanie DK 50 z ulicą Armii Krajowej, ul. Piotra Skargi, ul. Piłsudskiego, ul. Mogielnicka, aleja Niepodległości,
→ gmina Warka: ul. Puławska, ul. Obwodowa, ul. Gośniewska, ul. Warszawska, ul. Grójecka, Rondo Jana Pawła II,
→ gmina Jasieniec: ul. Czerska, zachodnia część DW 730.

Rysunek 29. Natężenie ruchu drogowego na terenie ŻOF (powiat grójecki) w godzinach szczytu

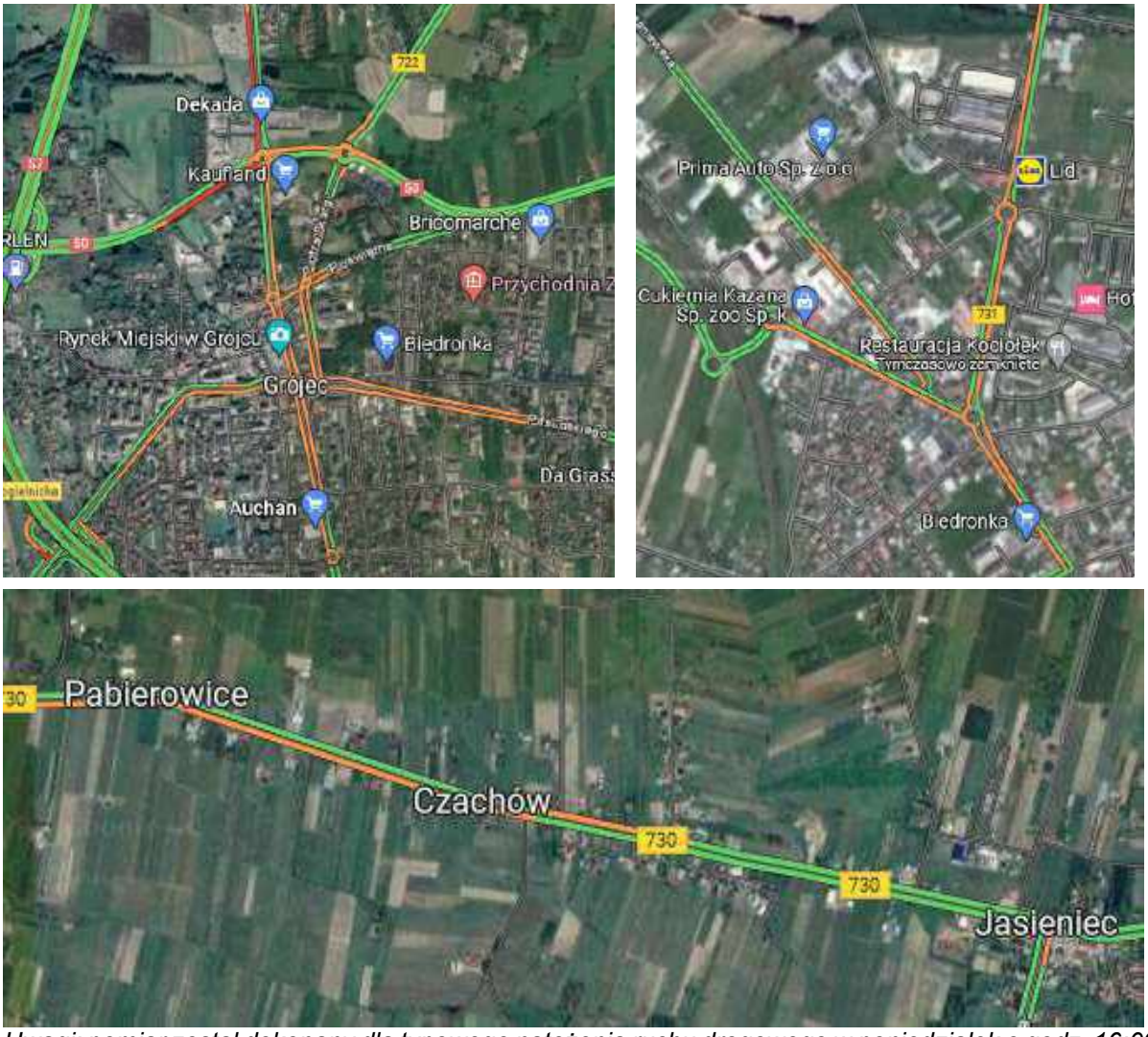

Uwagi: pomiar został dokonany dla typowego natężenia ruchu drogowego w poniedziałek o godz. 16:00.
Źródło: Google Maps.

W przypadku natężenia ruchu drogowego, należy zauważyć, że znaczna liczba pojazdów samochodowych jest w pewnym stopniu skorelowana z liczba wypadków i kolizji drogowych. W punktach newralgicznych na terenie ŻOF szczególnie odczuwalne obciążenia związane zarówno z transportem osobowym, jak i towarowym dotyczą przede wszystkim przebiegających przez niego dróg wojewódzkich oraz krajowych – zwłaszcza DK 50 oraz DK 92. Ponadto kongestia drogowa jest zjawiskiem charakterystycznym dla centralnych części większych ośrodków zurbanizowanych, na co wpływ na nie tylko większe zagęszczenie ciągów komunikacyjnych na ich terenie, ale spełnianie przez nie określonych funkcji, w tym administracyjnych czy usługowych.

W oparciu o pomiary ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad 2020/2021 przeanalizowano średnie dobowe natężenie ruchu pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich, które przebiegają przez teren ŻOF. Do analizy wybrano następujące odcinki:

- odcinek drogi krajowej nr 50: KAMION /DW575/ - RUSZKI /DW577/,
- odcinek drogi krajowej nr 50: SOCHACZEW /OBWODNICA: UL. PŁOCKA - UL. ŁOWICKA (DK92)/,
- odcinek drogi krajowej nr 50: MSZCZONÓW /UL. GRÓJECKA/ - PNIEWY,
- odcinek drogi krajowej nr 50: PNIEWY - W. GRÓJEC /S7/,
- odcinek drogi krajowej nr 50: GRÓJEC /PRZEJŚCIE 1: W. GRÓJEC (S7) - UL. ARMII KRAJOWEJ/,
- odcinek drogi krajowej nr 50: GRÓJEC /PRZEJŚCIE 2: UL. ARMII KRAJOWEJ - UL. SKARGI (DW722)/,
- odcinek drogi krajowej nr 50: GRÓJEC /PRZEJŚCIE 3: UL. SKARGI (DW722) - UL. POŚWIĘTNE/,
- odcinek drogi krajowej nr 70: KAMION /DW719/ - HUTA ZAWADZKA /S8/,
- odcinek drogi krajowej nr 79: POTYCZ /DW731/ - MAGNUSZEW /UL. CZOŁGISTÓW (DW736)/,
- odcinek drogi krajowej nr 92: ŁOWICZ /UL. WARSZAWSKA (DK70)/ - SOCHACZEW /DK50/,
- odcinek drogi krajowej nr 92: SOCHACZEW /UL. WARSZAWSKA/ - BŁONIE /UL. TARGOWA (DW579),
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 577: SANNIKI /DW584/ - JANÓW /DK50/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 579: GRODZISK MAZ. - W. RADZIEJOWICE /S8/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 580: LESZNO /DW579/ - SOCHACZEW /DW705/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 705: ŚLADÓW /DW575/ - SOCHACZEW /DW580/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 705: SOCHACZEW /PRZEJŚCIE 1: UL. CHOPINA (DW580) - UL. WARSZAWSKA/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 705: SOCHACZEW /PRZEJŚCIE 2: UL. WARSZAWSKA - DK92/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 705: SOCHACZEW /DK50/ - GR. WOJ.,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 719: ŻYRARDÓW /PRZEJŚCIE: GR. MIASTA - DK50/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 719: ŻYRARDÓW /DK50/ - KAMION /DK70/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 722: PRAŻMÓW /DW683/ - GRÓJEC /DK50/,
- odcinek drogi wojewódzkiej nr 728: GRÓJEC /W. MOGIELNICKA (S7)/ - BELSK DUŻY /DW725/.

Na podstawie analizy danych zauważyć można, że największy ruch obserwowany jest na drodze krajowej nr 50, po której w 2020/2021 roku średnio przejeżdżało ponad 110 tys. pojazdów dziennie. Zdecydowaną większość pojazdów poruszających się tą drogą stanowiły samochody osobowe, których udział wynosił blisko 55,5% wszystkich przejeżdżających pojazdów. Liczną grupę stanowiły także samochody ciężarowe z przyczepą, których udział kształtował się na poziomie 30%. Z kolei najmniejszy udział stanowiły ciągniki rolnicze – 0,06%. Duże natężenie ruchu na drodze krajowej nr 50 wynika przede wszystkim z faktu, że wraz z drogą krajową nr 62 pełni ona funkcję Tranzytowej Obwodnicy Warszawy, zwanej również Dużą Obwodnicą Warszawy.

Względnie duży poziom natężenia ruchu drogowego obserwowany jest również na drodze wojewódzkiej nr 705 (średnio 33 410 pojazdów dziennie), drodze wojewódzkiej nr 730 (średnio 31 682 pojazdów dziennie), wojewódzkiej nr 719 (średnio 21 467 pojazdów dziennie), drodze krajowej nr 92 (średnio 22 911 pojazdów dziennie) oraz drodze wojewódzkiej nr 728 (średnio 21 156 pojazdów dziennie). Także w przypadku tych dróg największy udział wśród wszystkich przejeżdżających pojazdów stanowiły samochody osobowe, kolejno 90,4%, 84,2%, 87,8%, 70% oraz 80%.

W przypadku pozostałych dróg, zarówno wojewódzkich, jak i krajowych natężenie ruchu jest znacznie mniejsze – kształtujące się w przedziale od 3 000 do 10 000 przejeżdżających pojazdów dziennie. Jednak najmniejszy ruch obserwowany jest w przypadku drogi wojewódzkiej nr 575, po której średnio przemiesza się 3 056 pojazdów samochodowych dziennie.

Szczegółowe dane dotyczące natężenia ruchu samochodowego na drogach wojewódzkich i krajowych, przebiegających przez teren ŻOF przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 54. Średni dobory ruch roczny pojazdów na drogach krajowych i wojewódzkich przebiegających przez teren ŻOF

2020/2021										
Numer drogi	Nazwa odcinka	Długość odcinka (km)	Pojazdy silnikowe ogółem	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych						
				Motocykle	Samochody osobowe i mikrobusy	Lekkie samochody ciężarowe (dostawcze)	Samochody ciężarowe		Autobusy	Ciągniki
							Bez przyczepy	Z przyczepą		
			pojazdy/dobę							
DK 50	KAMION /DW575/ - RUSZKI /DW577/	12,715	8219	35	4126	789	383	2851	30	5
	RUSZKI /DW577/ - SOCHACZEW /UL. PŁOCKA/	3,612	14733	51	9523	1344	536	3205	51	23
	SOCHACZEW /OBWODNICA: UL. PŁOCKA - UL. ŁOWICKA (DK92)/	2,656	11795	41	6782	1165	535	3236	19	17
	MSZCZONÓW /UL. GRÓJECKA/ - PNIEWY	12,467	14072	27	6409	1459	575	5569	28	5
	PNIEWY - W. GRÓJEC /S7	8,926	15366	37	7499	1651	496	5648	28	7

	GRÓJEC /PRZEJŚCIE 1: W. GRÓJEC (S7) - UL. ARMII KRAJOWEJ/	0,984	14854	34	8248	1639	505	4373	49	6
	GRÓJEC /PRZEJŚCIE 2: UL. ARMII KRAJOWEJ - UL. SKARGI (DW722)/	0,314	17038	59	10389	1750	505	4319	10	6
	GRÓJEC /PRZEJŚCIE 3: UL. SKARGI (DW722) - UL. POŚWIĘTNE/	0,369	14351	40	8357	1419	500	4020	8	7
SUMA			**110428**	**324**	**61333**	**11216**	**4035**	**33221**	**223**	**76**
DK 70	KAMION /DW719/ - HUTA ZAWADZKA /S8/	13,881	3424	6	2643	380	92	292	6	5
DK 79	POTYCZ /DW731/ - MAGNUSZEW /UL. CZOŁGISTÓW (DW736)/	19,951	5345	26	4014	591	100	583	3	28
DK 92	ŁOWICZ /UL. WARSZAWSKA (DK70)/ - SOCHACZEW /DK50/	20,241	9726	39	6378	946	374	1939	47	3
	SOCHACZEW /UL. WARSZAWSKA/ - BŁONIE /UL. TARGOWA (DW579)	23,464	13185	53	9658	1384	596	1423	53	18
SUMA			**22911**	**92**	**16036**	**2330**	**970**	**3362**	**100**	**21**
DW 575	DOBRZYKÓW /DW574/ - KAMION /DK50/	38,300	1960	26	1611	204	36	64	14	5

	KAMION /DK50/ - ŚLADÓW /DW705/	8,500	1096	10	855	106	52	53	12	8
SUMA			**3056**	**36**	**2466**	**310**	**88**	**117**	**26**	**13**
DW 577	SANNIKI /DW584/ - JANÓW /DK50/	22,000	3520	26	2776	220	172	304	14	8
DW 579	GRODZISK MAZ. - W. RADZIEJOWICE /S8/	12,700	4147	51	3277	325	96	367	16	15
DW 580	LESZNO /DW579/ - SOCHACZEW /DW705/	22,500	6713	69	5821	493	135	108	56	31
DW 705	ŚLADÓW /DW575/ - SOCHACZEW /DW580/	15,200	4382	55	3883	240	85	89	26	4
	SOCHACZEW /PRZEJŚCIE 1: UL. CHOPINA (DW580) - UL. WARSZAWSKA/	3,800	11289	96	10400	434	107	132	113	7
	SOCHACZEW /PRZEJŚCIE 2: UL. WARSZAWSKA - DK92/	2,500	11858	105	10872	572	98	107	102	2
	SOCHACZEW /DK50/ - GR. WOJ	9,300	5881	53	5061	429	108	190	37	3
SUMA			**33410**	**309**	**30216**	**1675**	**398**	**518**	**278**	**16**

DW 719	ŻYRARDÓW /PRZEJŚCIE: GR. MIASTA - DK50/	4,100	12655	103	11016	1035	208	233	52	8
	ŻYRARDÓW /DK50/ - KAMION /DK70/	14,600	8812	67	7828	666	127	102	17	5
SUMA			**21467**	**170**	**18844**	**1701**	**335**	**335**	**69**	**13**
DW 722	PRAŻMÓW /DW683/ - GRÓJEC /DK50/	11,600	4037	24	3544	332	67	40	23	7
DW 728	GRÓJEC /W. MOGIELNICKA (S7)/ - BELSK DUŻY /DW725/	5,024	14266	70	11270	1279	499	1069	69	10
	BELSK DUŻY /DW725/ - NOWE MIASTO NAD PILICĄ /DW707/	29,800	6890	49	5653	685	145	262	73	23
SUMA			**21156**	**119**	**16923**	**1964**	**644**	**1331**	**142**	**33**
DW 730	SKURÓW /S7/ - WARKA /RONDO JANA PAWŁA II (DW731)/	22,600	5768	40	4424	711	143	355	53	42
	WARKA /PRZEJŚCIE 1: RONDO JANA PAWŁA II (DW731) - UL. NOWY ZJAZD (DW731)/	0,900	11293	118	9731	849	201	277	110	7
	WARKA /PRZEJŚCIE 2: UL. NOWY ZJAZD (DW731) - DW736/	2,100	9131	109	7900	683	156	167	102	14

	WARKA /DW736/ - GŁOWACZÓW /DK48/	19,300	5490	66	4646	446	134	94	84	20
SUMA			**31682**	**333**	**26701**	**2689**	**634**	**893**	**349**	**83**
DW 731	POTYCZ /DK79/ - WARKA /UL. NOWY ZJAZD (DW730)/	12,800	6225	41	4970	673	125	304	49	63
	WARKA /UL. NOWY ZJAZD (DW730)/ - FALĘCICE /W. BIAŁOBRZEGI PŁN. (S7)/	20,600	3116	21	2321	487	84	125	15	63
SUMA			**9341**	**62**	**7291**	**1160**	**209**	**429**	**64**	**126**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Szeroko rozumiany transport charakteryzuje się silną korelacją z siecią osadniczą mieszkańców poszczególnych obszarów. Na podstawie analizy sieci osadniczej ŻOF zauważyć można, że dominującą formę zabudowy stanowi zabudowa luźna, a największe skupiska ludności zlokalizowane są w miastach Sochaczew, Żyrardów, Mszczonów, Warka oraz Grójec, a także w centralnych częściach pozostałych gmin, m.in. w gminach Teresin, a także Chynów. Co za tym idzie, w tych miejscach występuje największe natężenie ruchu drogowego, a także zapotrzebowanie m.in. na transport alternatywny.

Warto także zauważyć, że znaczna części ludności lokuje się w sieci osadniczej, która znajduje się przy głównych ciągach komunikacyjnych, w tym m.in. drogach ekspresowych S7 i S8 oraz drodze krajowej nr 50. Mieszkańcy tych obszarów przemieszczają się zarówno transportem prywatnym, jak i generują popyt na transport zbiorowy – miejski, gminny lub prywatny. Aspekt ten jest szczególnie istotny w przypadku rozbudowywania zorganizowanej sieci transportowej na terenie ŻOF i poza jego obszarem.

Rozmieszczenie większych skupisk ludności w sieci osadniczej przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 30. Sieci osadnicze na terenie ŻOF

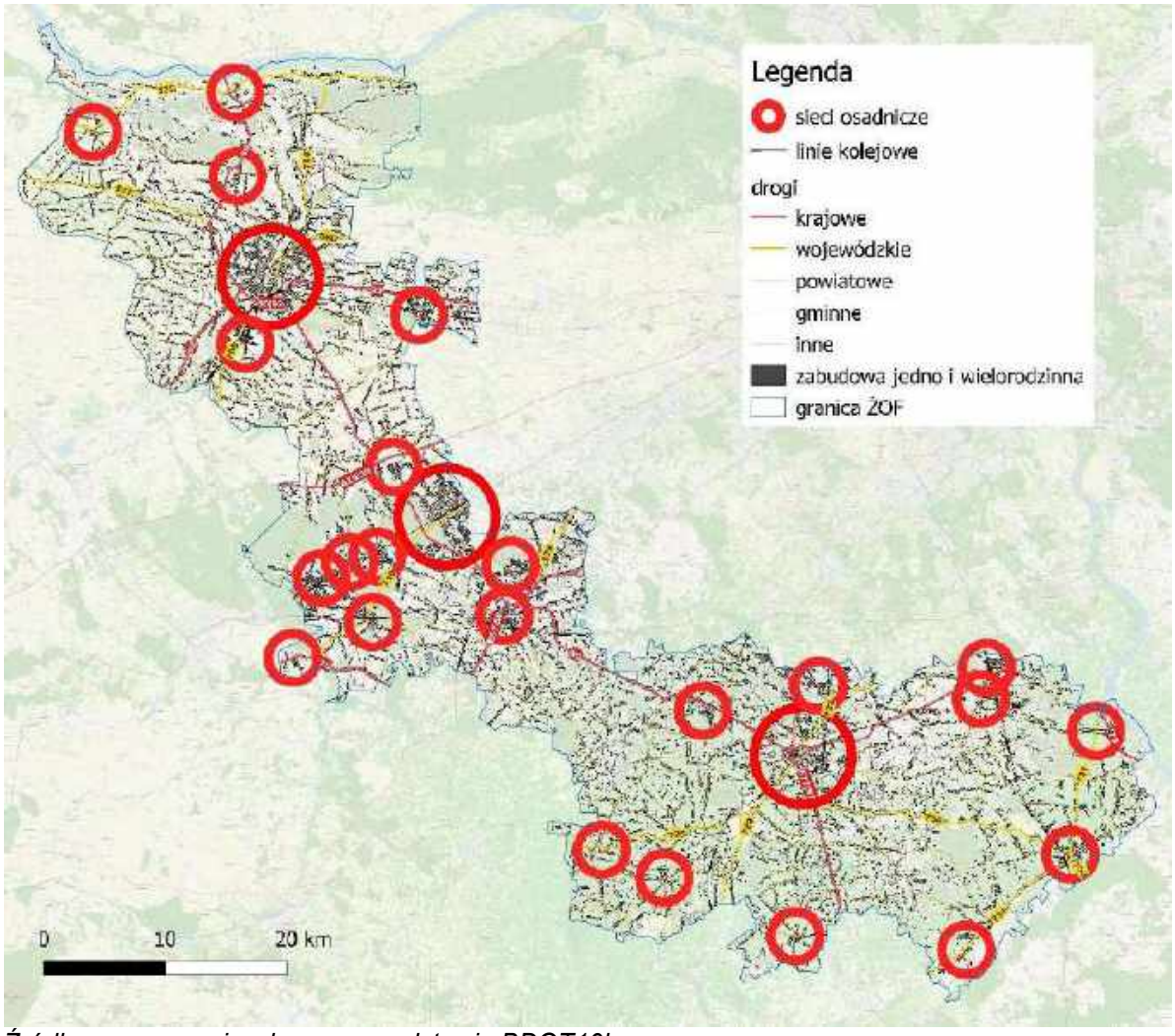

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Istotnym elementem w zakresie mobilności jest przemieszczanie się ludności z uwagi na miejsce zatrudnienia. Na podstawie danych GUS przedstawiono główne kierunki przyjazdu mieszkańców z okolicznych miast i gmin na teren ŻOF w celach zarobkowych. Na podstawie analizy danych zauważyć można, iż pracujący w ŻOF z obszaru województwa mazowieckiego dojeżdżają z takich miejscowości jak:

- Baboszewo (10 os.),
- Baranów (63 os.),
- Białobrzegi (164 os.),
- Bielsk (16 os.),
- Błonie (34 os.),
- Bodzanów (14 os.),
- Brudzeń Duży (31 os.),
- Chorzele (11 os.),
- Czerwińsk nad Wisłą (12 os.),
- Gąbin (12 os.),
- Głowaczów (22 os.),
- Gozdowo (11 os.),
- Góra Kalwaria (11 os.),
- Grabów nad Pilicą (67 os.),
- Grodzisk Mazowiecki (124 os.),
- Jaktorów (178 os.),
- Jedlińsk (31 os.),
- Kampinos (71 os.),
- Kozienice (16 os.),
- Lesznowola (10 os.),
- Łąck (10 os.),
- Magnuszew (35 os.),
- Mała Wieś (11 os.),
- Milanówek (29 os.),
- Mogielnica (233 os.),
- Nieporęt (10 os.),
- Nowe Miasto nad Pilicą (64 os.),
- Odrzywół (16 os.),
- Piaseczno (70 os.),
- Płock (46 os.),
- Prażmów (30 os.),
- Promna (97 os.),
- Pruszków (23 os.),
- Radom (271 os.),
- Radzanowo 10 (10 os.),
- Radzanów (13 os.),
- Radzymin (11 os.),
- Sanniki (70 os.),
- Słubice (68 os.),
- Stara Błotnica (43 os.),
- Staroźreby (15 os.),
- Stromiec (40 os.),
- Tarczyn (30 os.),
- Warszawa (589 os.),
- Wyszków (21 os.),
- Wyszogród (48 os.),
- Wyśmierzyce (15 os.),
- Zakrzew (12 os.),
- Żabia Wola (52 os.).

Rysunek 31. Przepływ ludności związany z zatrudnieniem w 2016 r. – przyjeżdżający na teren ŻOF

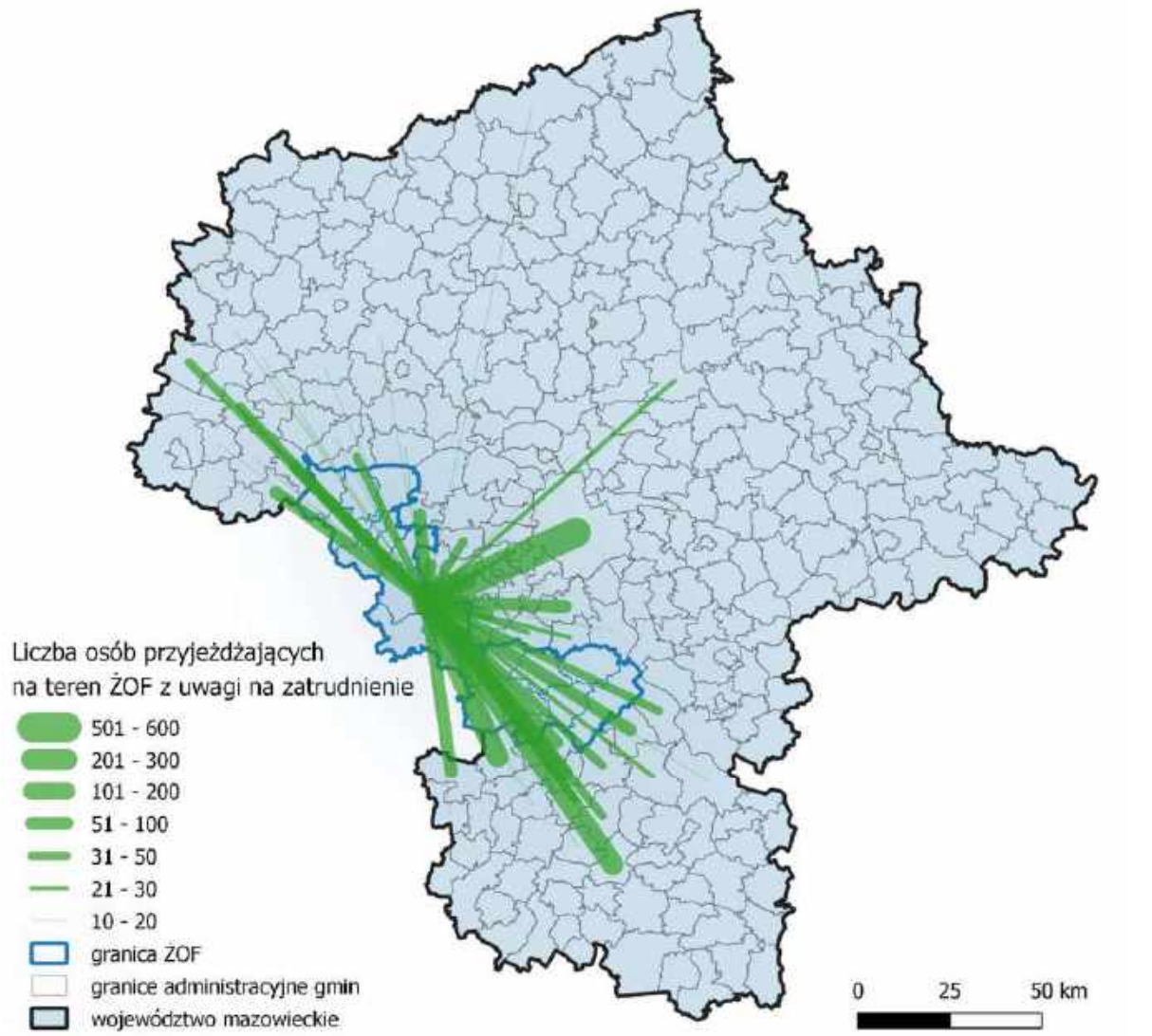

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Warto również dodać, że na teren ŻOF w celach zarobkowych przyjeżdżają również mieszkańcy miast i gmin zlokalizowanych w innych województwach:

- województwo lubelskie: Krasnystaw,
- województwo wielkopolskie: Poznań, Buk,
- województwo dolnośląskie: Bielawa, Wrocław,
- województwo łódzkie: Łowicz, Kiernozia, Kocierzew Południowy, Nieborów, Bolimów, Łódź, Skierniewice, Sadkowice, Rawa Mazowiecka, Biała Rawska, Kowiesy, Maków, Nowy Kawęczyn.

Migracja związana z miejscem zatrudnienia odbywa się także w przeciwnym kierunku, kiedy to mieszkańcy terenu ŻOF przemieszczają się do innych ośrodków w celach zarobkowych. Na podstawie analizy danych zauważyć można, że w województwie mazowieckim mieszkańcy Obszaru przemieszczali się do pracy do takich jednostek jak:

- Baranów (119 os.),
- Błonie (854 os.),
- Brwinów (74 os.),
- Góra Kalwaria (250 os.),
- Grabów nad Pilicą (17 os.),
- Grodzisk Mazowiecki (1 221os.),
- Izabelin (10 os.),
- Jaktorów (230 os.),
- Kadzidło (10 os.),
- Kampinos (191 os.),
- Kołbiel (35 os.),
- Legionowo (14 os.),
- Leoncin (10 os.),
- Leszno (135 os.),
- Lesznowola (286 os.),
- Michałowice (75 os.),
- Milanówek (102 os.),
- Mogielnica (109 os.),
- Nadarzyn (165 os.),
- Ożarów Mazowiecki (313 os.),
- Piaseczno (725 os.),
- Piastów (78 os.),
- Płock (13 os.),
- Prażmów (24 os.),
- Promna (11 os.),
- Pruszków (461 os.)
- Radom (115 os.),
- Raszyn (156 os.),
- Siedlce (10 os.),
- Stare Babice (35 os.),
- Szydłowiec (33 os.),
- Tarczyn (95 os.),
- Warszawa (10 312 os.),
- Żabia Wola (179 os.).

Rysunek 32. Przepływ ludności związany z zatrudnieniem w 2016 r. – wyjeżdżający z terenu ŻOF

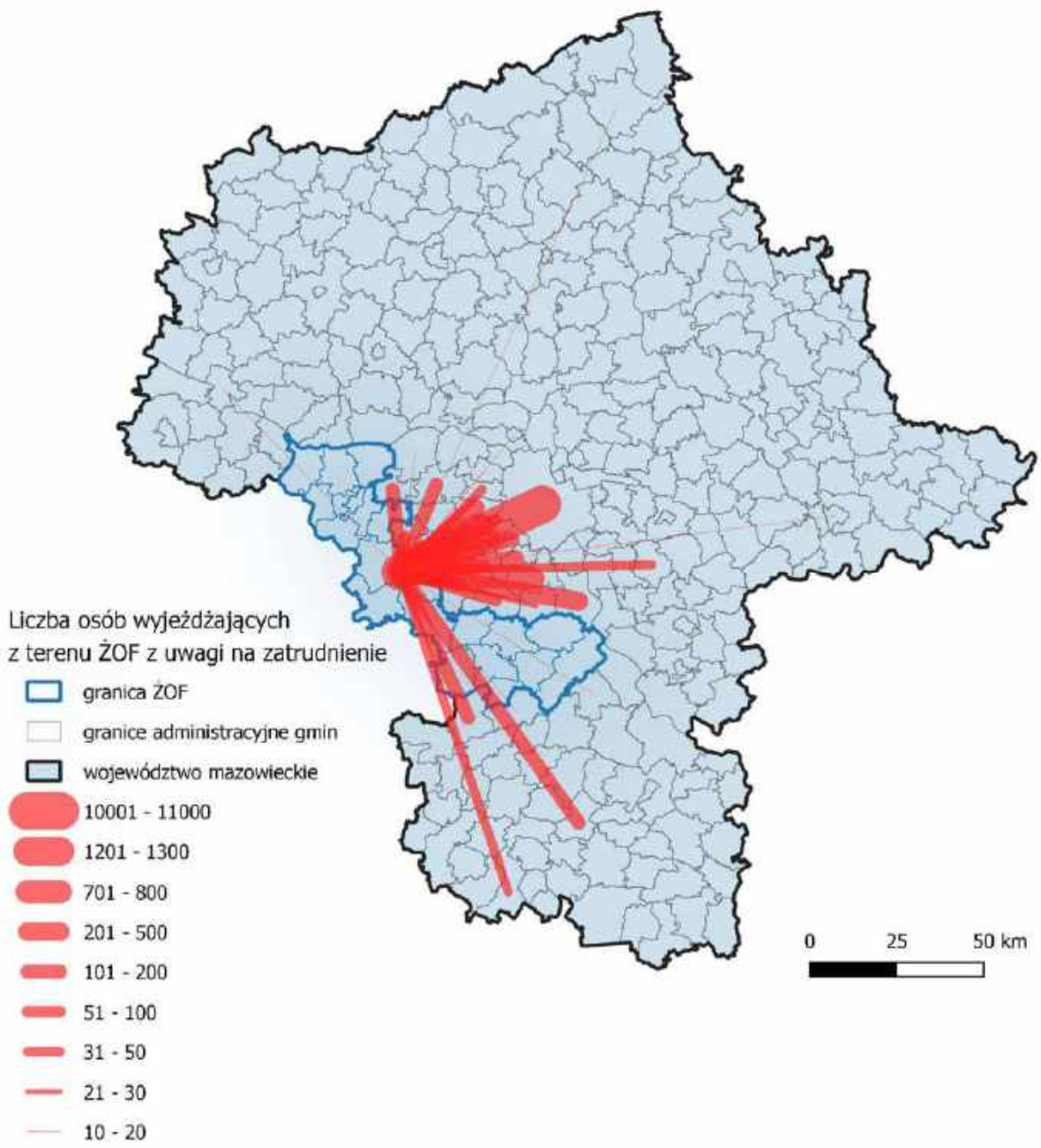

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Podobnie jak w przypadku migracji zarobkowej na teren ŻOF z innych województw, również i w tym część mieszkańców Obszaru wyjeżdża do pracy do miast i gmin zlokalizowanych w innych województwach, takich jak:

- województwo dolnośląskie: Wrocław,
- województwo łódzkie: Łowicz, Łódź, Skierniewice, Kowiesy,
- województwo małopolskie: Andrychów, Kraków,
- województwo pomorskie: Gdańsk,
- województwo śląskie: Bielsko-Biała, Katowice, Chorzów,
- województwo świętokrzyskie: Skarżysko-Kamienna,
- województwo wielkopolskie: Komorniki, Kórnik, Poznań.

Dostępność komunikacyjną obrazuje przybliżony zasięg dojazdu samochodem w czasie 30 minut. Jednak w celu zwiększenia dostępności transportu multimodalnego, istotnym jest podjęcie analizy dostępności komunikacji publicznej oraz pieszo-rowerowej.

Analizując zasięg dojazdu pojazdem samochodowym z gmin wchodzących w skład ŻOF zauważyć można, że obejmuje on znaczny teren wokół Obszaru, umożliwiając tym samym łatwe przemieszczanie się mieszkańców zarówno do okolicznych gmin, jak również do Warszawy. Zasięg dojazdu w ŻOF opiera się na całej siatce połączeń drogowych, w tym przede wszystkim na drogach ekspresowych S7 i S8, drogach krajowych nr 50 oraz nr 92, a także autostradzie A2.

Rysunek 33. Przybliżony zasięg dojazdu pojazdem samochodowym w czasie 30 minut na terenie ŻOF

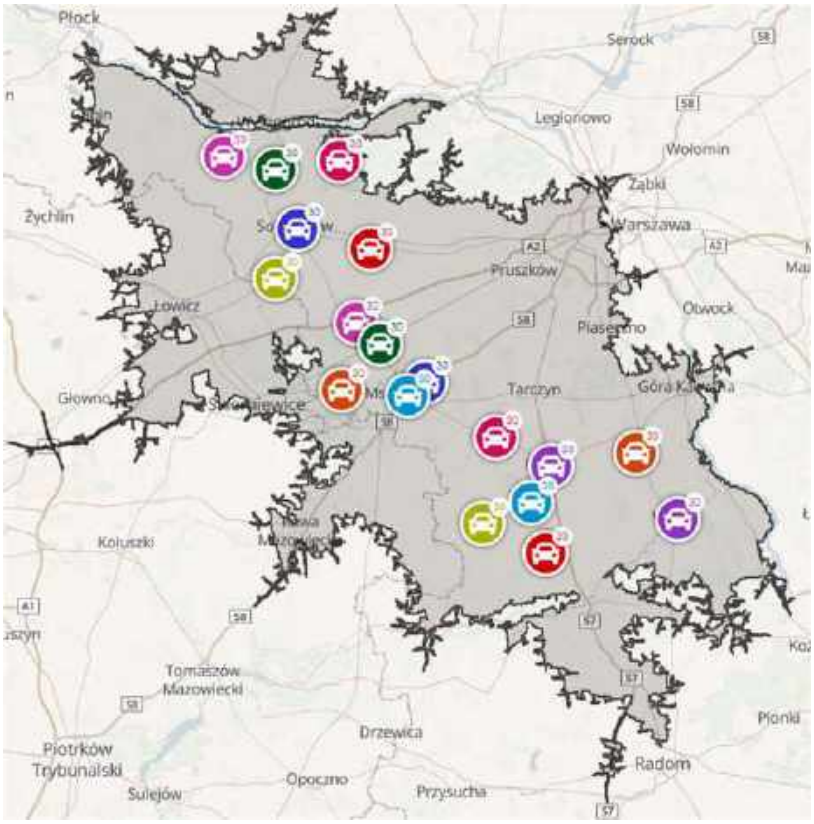

Źródło: https://commutetimemap.com/map.

W ramach realizacji inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego (CPK) oraz zgodnie z jego Koncepcją, na terenie województwa mazowieckiego planowane są działania infrastrukturalne, obejmujące transport drogowy, które realizowane będą przez GDDKiA.

Zgodnie z programem wieloletnim przygotowanym w ramach realizacji Koncepcji CPK, działania zaplanowano również na terenach gmin wchodzących w skład ŻOF. Tymi inwestycjami są:

- budowa obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej;
- rozbudowa autostrady A2 na odcinku Łódź – Warszawa.

Węzły komunikacyjne

Biorąc pod uwagę sieć komunikacyjną ŻOF należy zwrócić uwagę, że głównymi węzłami i centrami przesiadkowymi są miasta Sochaczew oraz Żyrardów, które zapewniają zarówno połączenia kolejowe, autobusowe, jak i drogowe. Dodatkowo oba miasta są ze sobą dobrze skomunikowane poprzez połączenia PKS Grodzisk Mazowiecki Sp. z.o.o.

Miasto Grójec, które nie posiada połączeń kolejowych (najbliższa stacja kolejowa znajduje się w Żyrardowie) i opiera komunikację na sieci połączeń drogowych, stanowi punkt przesiadkowy dla mieszkańców powiatu, którzy przemieszczają się autobusami w kierunku Warszawy.

Dogodną lokalizacją pod względem komunikacyjnym odznacza się gmina Mszczonów, przez którą przebiega linia kolejowa nr 4, a także krzyżują się drogi krajowe nr 8 i 50. Dodatkowo z gminy realizowane są połączenia autobusowe do Żyrardowa, Grójca oraz Warszawy.

Z kolei w gminie Wiskitki zlokalizowany jest węzeł na skrzyżowaniu autostrady A2 z drogą krajową nr 50, pozwalający na dogodne połączenie drogowe ŻOF z Warszawą oraz Łodzią.

Wyjątkiem jest miasto Warka, które mimo bezpośredniego połączenia kolejowego z Warszawą, nie jest dogodnym punktem przesiadkowym dla większości mieszkańców ŻOF – wynika to przede wszystkim z położenia na południowej granicy Obszaru.

Coraz bardziej powszechnym elementem wykorzystującym węzły komunikacyjne są Parkingi Parkuj i Jedź (Park&Ride), których celem jest poprawa komunikacji i zmniejszenie liczby pojazdów samochodowych wjeżdzających do centrów miast i gmin, a tym samym ograniczenia natężenia ruchu i redukcja emisji liniowej.

Tego rodzaju obiekty mają zachęcać mieszkańców do łączenia różnych środków transportu, w tym wykorzystanie transportu zbiorowego. Obecnie na terenie ŻOF, Parkingi Parkuj i Jedź zlokalizowane są tylko w miastach Sochaczew oraz Żyrardów. Warto jednak zauważyć, że potencjał do stworzenia i wykorzystania tego typu obiektów posiadają także inne jednostki, w których znajdują się ważne węzły komunikacyjne.

Punkty ładowania pojazdów elektrycznych

Infrastruktura ładowania pojazdów elektrycznych stanowi jednym z najważniejszych elementów wdrażania elektromobilności. Według ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym, ogólnodostępne stacje ładowania pojazdów to stacje dostępne za zasadach równoprawnego traktowania dla każdego użytkownika pojazdu elektrycznego pojazdy hybrydowego oraz pojazdu silnikowego niebędącego pojazdem elektrycznym.

Obecnie na terenie ŻOF zlokalizowane są tylko cztery punkty ładowania pojazdów elektrycznych trzy w mieście Sochaczew oraz jeden w gminie Grójec. Dlatego też dostrzega się potrzebę dalszego rozwoju infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych. Zgodnie z ustawą z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, minimalna liczba punktów ładowania zainstalowanych do dnia 31 marca 2021 roku w ogólnodostępnych stacjach ładowania, znajdujących się na terenie gmin powinna wynosić:

- → 1000 – w gminach o liczbie mieszkańców wyższej niż 1 000 000, w których zostało zarejestrowanych co najmniej 600 000 pojazdów samochodowych i na 1000 mieszkańców przypada co najmniej 700 pojazdów samochodowych,
- → 210 – w gminach o liczbie mieszkańców wyższej niż 300 000, w których zostało zarejestrowanych co najmniej 200 000 pojazdów samochodowych i na 1000 mieszkańców przypada co najmniej 500 pojazdów samochodowych,
- → 100 – w gminach o liczbie mieszkańców wyższej niż 150 000, w których zostało zarejestrowanych co najmniej 95 000 pojazdów samochodowych i na 1000 mieszkańców przypada co najmniej 400 pojazdów samochodowych,
- → 60 – w gminach o liczbie mieszkańców wyższej niż 100 000, w których zostało zarejestrowanych co najmniej 60 000 pojazdów samochodowych i na 1000 mieszkańców przypada co najmniej 400 pojazdów samochodowych.

Analizując zapisy ustawy i uśredniając minimalne liczby punktów ładowania wyznaczyć możne, że na 1 500 mieszkańców danej gminy powinien przypadać co najmniej jeden punkt ładowania pojazdów elektrycznych. Biorąc pod uwagę następujące wytyczne oraz liczbę mieszkańców całego Obszaru, oszacowano, że na jego terenie powinno być zlokalizowanych 161 punktów ładowania.

Wnioski:

- ⇒ Najważniejsze drogi przebiegające przez ŻOF, w tym autostrada A2, drogi ekspresowe S7 i S8, a także drogi krajowe nr 50 i 92 łączą północ z południem obszaru oraz wschód z zachodem, stanowiąc tym samym dobre połączenie regionu z Warszawą oraz usprawniają komunikację w ramach ŻOF;
- ⇒ Główną arterią, mającą największe znaczenie dla dobrej komunikacji wewnątrz Obszaru stanowi droga krajowa nr 50, stanowiąca oś łączącą północ z południem poprzez najważniejsze ośrodki miejskie ŻOF. Niestety ze względu na funkcję Tranzytowej Obwodnicy Warszawy, a tym samym duże natężenie ruchu ciężkiego, droga jest nie tylko zatłoczona, ale również niebezpieczna;

⇒ Najbardziej natężonymi pod względem ruchu drogowego miejscami w godzinach szczytu są centralne części większych ośrodków miejskich, m.in. w Sochaczewie, Żyrardowie oraz w Grójcu. Zmniejszona przepustowość transportowa obserwowana jest również przy wjazdach na drogę krajową nr 50, będącą obwodnicą Warszawy;
⇒ Położenie i rozkład dróg ma także wpływ na kierunek osadnictwa oraz inwestycji, które rozwijają się znacznie szybciej wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Z tego powodu istnieje potencjalne zagrożenie, że Obszar rozwijać się będzie nie z północy na południe, ale na wschód – w kierunku Warszawy, zaniedbując tym samym tereny położone na peryferiach ŻOF;
⇒ Statystyki dotyczące wypadków, ofiar śmiertelnych i rannych dla ŻOF są wyraźnie gorsze niż średnia dla całego województwa mazowieckiego, co wskazuje na konieczność poprawy bezpieczeństwa na drogach;
⇒ Niewielkie wykorzystanie potencjału istniejących węzłów komunikacyjnych,
⇒ Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura ładowania pojazdów elektrycznych.

Komunikacja autobusowa

Transport publiczny na terenie ŻOF opiera się o połączenia autobusowe, które w znacznej części zapewniane są przez podmioty prywatne. Wśród gmin tworzących ŻOF, tylko gmina Warka nie posiada zorganizowanego transportu zbiorowego, jednak dostrzega potrzebę jego stworzenia. W poniższej tabeli przedstawiono przewoźników komunikacji zbiorowej w poszczególnych gminach.

Tabela 55. Przewoźnicy komunikacji autobusowej w poszczególnych gminach w ŻOF

Gmina	Przewoźnik
Belsk Duży	PKS Grójec Sp. z o.o.
Brochów	PKS Gostynin Sp. z o.o.
Chynów	PKS Grójec Sp. z o.o., ZTM Warszawa
Sochaczew (g)	PKS Grodzisk Sp. z o.o., ZKM Sochaczew
Goszczyn	PKS Grójec Sp. z o.o.
Grójec	PKS Grójec Sp. z o.o., Gmina Grójec
Iłów	PKS Grójec Sp. z o.o.
Pniewy	PKS Grójec Sp. z o.o.
Radziejowice	PKS Grodzisk Sp. z o.o., MiM Trans
Sochaczew (m)	ZKM Sochaczew
Mszczonów	MiM Trans, Sylwester Gowin Przewóz Osób, Firma Transportu Osobowego „EKO - BUS" Piotr Cieślak
Puszcza Mariańska	PKS Grodzisk Sp. z o.o., PKS Skierniewice Sp. z.o.o.
Żyrardów	PKS Grodzisk Sp. z o.o., PKS Gostynin Sp. z o.o.
Teresin	PKS Grodzisk Sp. z o.o.
Młodzieszyn	PKS Gostynin Sp. z o.o.
Wiskitki	PKS Grodzisk Sp. z o.o.
Jasieniec	PKS Grójec Sp. z o.o.
Rybno	PKS Grodzisk Sp. z o.o.
Nowa Sucha	PKS Gostynin Sp. z o.o.
Błędów	PKS Grójec Sp. z o.o.

Źródło: opracowanie własne na postawie danych od poszczególnych gmin.

Obecnie na terenie ŻOF funkcjonuje kilkadziesiąt linii autobusowych, z których większość funkcjonuje poza terenem jednej gminy. Taka sytuacja pozwala na połączenie transportowe nie tylko z najbliższymi większymi ośrodkami miejskimi, ale również z gminami sąsiadującymi, dając tym samym możliwość łatwiejszego przemieszczania się mieszkańców. Przykładem jest miasto Żyrardów, do którego połączenia autobusowe realizowane są z gmin: Grójec, Mszczonów, Puszcza Mariańska, Radziejowice, Sochaczew (miasto i gmina), Teresin oraz Wiskitki. Jednak w tym przypadku częstotliwość połączeń do centrum subregionu zależna jest od odległości od Żyrardowa, co więcej gminy najbardziej oddalone takich połączeń nie posiadają. Wyjątek stanowi gmina Pniewy, w której przewozy autobusowe organizowane są tylko na jej terenie.

Analizując liczbę oraz lokalizację przystanków autobusowych zauważyć można, że najwięcej tego rodzaju obiektów znajduje się na terenie większych ośrodków zurbanizowanych – zwłaszcza w miastach Sochaczew (198 przystanków) oraz Żyrardów (112 przystanków) oraz w gminach Mszczonów (225), Wiskitki (177), Błędów (150), Teresin (133) i Młodzieszyn (116). Z kolei najmniej w gminach Belsk Duży 938), Goszczyn (24), Nowa Sucha (11) oraz Puszcza Mariańska (10).

Tabela 56. Liczba przystanków autobusowych na terenie ŻOF

Gmina	Liczba linii autobusowych	Liczba przystanków autobusowych
Belsk Duży	15	38
Brochów	3	76
Chynów	4	31
Sochaczew (g)	9	87
Goszczyn	5	24
Grójec	10	77
Iłów	9	52
Pniewy	2	54
Radziejowice	7	79
Sochaczew (m)	10	198
Mszczonów	17	225
Puszcza Mariańska	2	10
Żyrardów	11	112
Teresin	12	133
Młodzieszyn	9	116
Wiskitki	11	177
Jasieniec	4	89
Nowa Sucha	3	11
Rybno	4	81
Błędów	5	150

Źródło: opracowanie własne na postawie danych od poszczególnych gmin.

Biorąc pod uwagę rodzaj wykorzystywanych do komunikacji zbiorowej pojazdów, to zauważyć można, że większość autobusów odznacza się względnie dobrym stanem technicznym i zasilana jest głównie paliwami konwencjonalnymi – olejem napędowym oraz benzyną. Warto jednak dodać, że część gmin aktywnie działa w zakresie wymiany taboru spalinowego na tabor niskoemisyjny, m.in. poprzez zakup autobusów elektrycznych. Takim przykładem są miasta Sochaczew oraz Żyrardów.

Liczba oraz czas kursowania autobusów poszczególnych linii na terenie ŻOF są bardzo zróżnicowane, co wynika zarówno z poziomu zapotrzebowania na te usługi, jak również pokonywanych odległości. Średnia liczba kursów pojazdów autobusowych na danej linii waha się w poszczególnych gminach od 3 kursów (m.in. w gminie Mszczonów) do nawet 13 (m.in. w mieście Sochaczew). Także średni czas kursowania autobusów różni się pomiędzy poszczególnymi gminami i wynosi od 30 min (m.in. gmina Mszczonów) do nawet 120 minut (m.in. gmina Goszczyn).

Największy popyt na usługi transportowe obserwowany jest przede wszystkim w dni powszednie w godzinach rannych i południowych, co związane jest z przemieszczaniem się ludności w kierunku pracy, szkoły, czy też innych usług, np. medycznych.

W większości gmin system transportu zbiorowego jest wydajny – częstotliwość i liczba kursów są wystarczające, a pojazdy nie są przepełnione, co znacząco wpływa na komfort pasażerów. Jedynym wyjątkiem są miasto Żyrardów oraz gminy Wiskitki i Młodzieszyn, w których obecna liczba kursów jest niewystarczająca – zwłaszcza w godzinach szczytu, kiedy przemieszczanie się ludności jest największe. W Żyrardowie taka sytuacja jest obserwowana zwłaszcza na odcinkach tras prowadzących na stację kolejową przy ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 1. Dlatego też niezwykle ważne jest podjęcie w tych jednostkach działań na rzecz zrównoważenia transportu, w tym m.in. poprzez doposażenie istniejącego taboru lub zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów.

Warto jednak dodać, że wraz z dalszym rozwojem jednostek, w tym rozbudowie zabudowy mieszkaniowej i potencjalnym napływem nowych mieszkańców istnieje prawdopodobieństwo, że w przyszłości obecnie istniejące i wydajne w większości gmin systemy komunikacji autobusowej nie będą odznaczały się odpowiednim poziomie wydajności, a tym samym jakością przewozów. W takiej sytuacji może znaleźć się m.in. gmina Teresin, w której przewiduje się, że na skutek wielu czynników wewnętrznych i zewnętrznych, m.in. rozwoju nowej zabudowy mieszkalnej i inwestycji CPK dojdzie do wzrostu liczby mieszkańców, co może przeciążyć obecnie funkcjonujący system komunikacji autobusowej. Dlatego też niezwykle ważny jest stały monitoring systemu i w razie konieczności podjęcie działań zmierzających do jego zrównoważenia, w tym poprzez zwiększenie taboru autobusowego, zwiększenie częstotliwości kursowania lub dodania nowych linii autobusowych. Co więcej, takie działania i systematyczny rozwój sieci komunikacji autobusowej zminimalizują zagrożenie wykluczenia transportowego części mieszkańców – zwłaszcza tych nieposiadających własnego pojazdu samochodowego.

Transport kolejowy

Przez Żyrardowski Obszar Funkcjonalny przebiega pięć zelektryfikowanych linii kolejowych, których zarządcą jest PKP PLK S.A.:

- linia kolejowa nr 1 relacji Warszawa – Katowice,
- linia kolejowa nr 3 relacji Warszawa Zachodnia – Kunowice,
- linia kolejowa nr 4 relacji Grodzisk Mazowiecki – Zawiercie (Centralna Magistrala Kolejowa),
- linia kolejowa nr 8 relacji Warszawa Zachodnia – Kraków Główny,
- linia kolejowa nr 12 relacji Skierniewice – Łuków (Towarowa Obwodnica Warszawy).

Poza transportem pasażerskim, przebiegające przez teren ŻOF linie kolejowe służą również do transportu towarowego. Warto dodać, że wszystkie linie kolejowe stanowią część transeuropejskiej sieci TEN-T, służącej koordynacji oraz zapewnieniu spójności inwestycji infrastrukturalnych w Unii Europejskiej.

Rysunek 34. Przebieg linii kolejowych w obszarze ŻOF

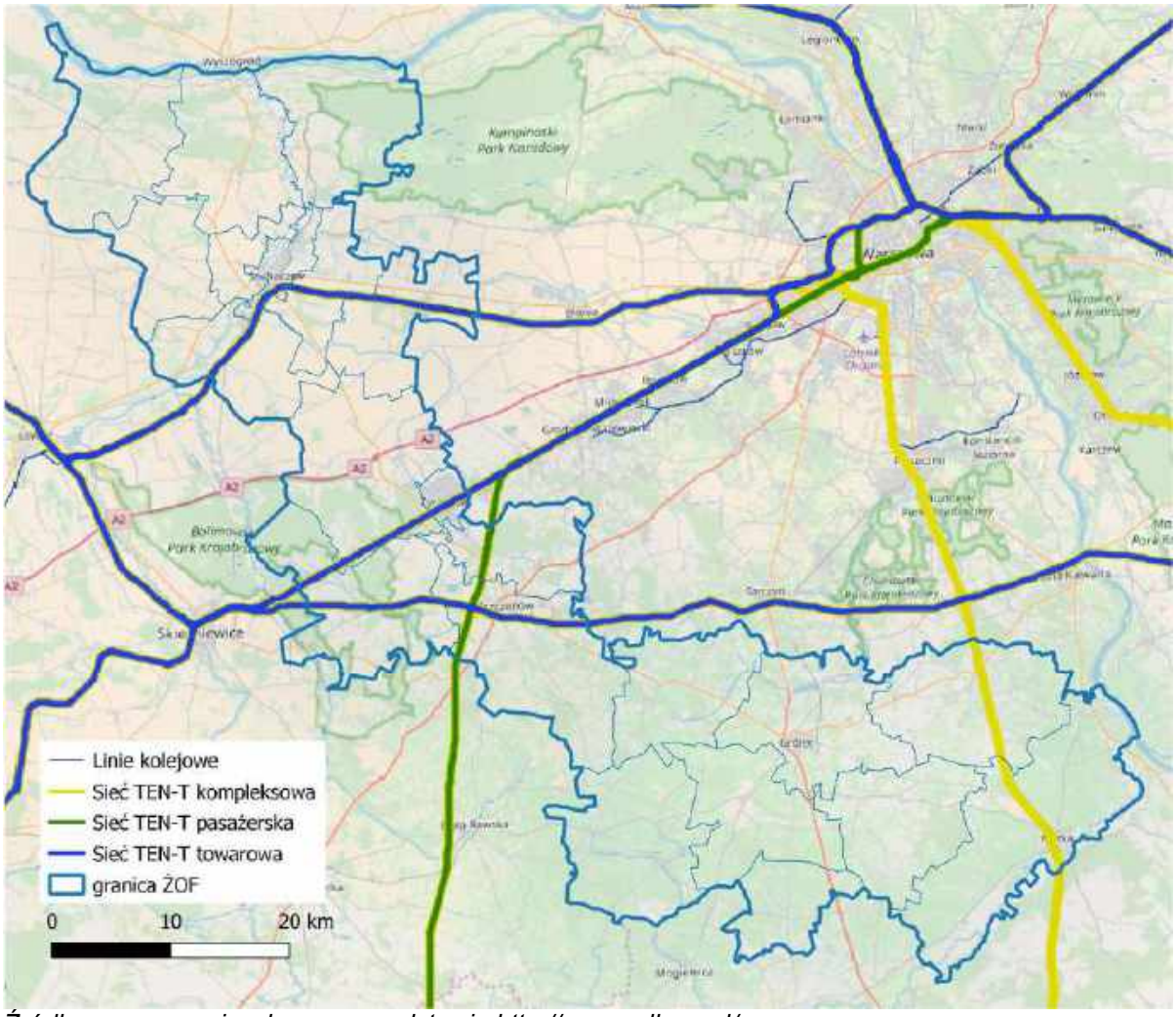

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://mapa.plk-sa.pl/.

Analizując przebieg linii kolejowych przez teren ŻOF należy zauważyć, że podobnie jak w przypadku przebiegu głównych ciągów komunikacyjnych również sieć połączeń kolejowych rozchodzi się promieniście od Warszawy. Taka sytuacja powoduje, że o ile połączenie stolicy z głównymi miastami w kraju (Poznań, Katowice, Kraków) jest dogodne, to uniemożliwia połączenia w ramach ŻOF, a szczególnie na osi północ – południe.

Pod względem dostępności do kolei, w szczególnie niekorzystnej sytuacji znajduje się powiat grójecki, którego znaczna część terenu nie posiada linii kolejowych – w tym miasto Grójec. Najlepiej sytuacja prezentuje się w powiecie żyrardowskim, w którym swój przebieg mają trzy linie kolejowe.

Sytuację dostępności do kolei obrazuje również rozmieszczenie stacji kolejowych, których obecnie na terenie ŻOF jest 24. W poniższej tabeli przedstawiono lokalizacje stacji kolejowych w podziale na poszczególne linie kolejowe.

Tabela 57. Stacje kolejowe na terenie ŻOF

Linia kolejowa	Trasa	Stacje kolejowe na terenie ŻOF
1	Warszawa Zachodnia - Katowice	Żyrardów – Sucha Żyrardowska – Jesionka – Radziwiłłów Mazowiecki
3	Warszawa Zachodnia - Kunowice	Seroki – Teresin/Niepokalanów – Piasecznica – Sochaczew – Kornelin - Nowa Sucha
4	Grodzisk Mazowiecki - Zawiercie	Korytów – Szeligi - Strzałki
8	Warszawa Zachodnia - Kraków	Sułkowice – Chynów – Krężel – Michalczew – Gośniewice - Warka
12	Skierniewice - Łuków	Mszczonów – Grabce – Puszcza Mariańska - Długokąty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKP PLK S.A.

Przebiegające linie kolejowe umożliwiają nie tylko przemieszczanie się ludności poza teren ŻOF, ale również dotarcie do niego z miejscowości położonych na trasach poszczególnych linii kolejowych:

- → linia kolejowa nr 1 umożliwia dojazd m.in. z: Warszawy, Pruszkowa, Grodziska Mazowieckiego, Jaktorowa oraz Skierniewic,
- → linia kolejowa nr 3 umożliwia dojazd m.in. z: Warszawy, Ożarowa Mazowieckiego, Błoni, Bożej Woli, Kęszyc oraz Łowicza,
- → linia kolejowa nr 4 umożliwia dojazd m.in. z: Grodziska Mazowieckiego oraz Opoczna,
- → linia kolejowa nr 8 umożliwia dojazd m.in. z: Warszawy, Piaseczna, Grabowa nad Pilicą oraz Radomia,
- → linia kolejowa nr 12 umożliwia dojazd m.in. z: Skierniewic, Tarczyna, Prażmowa, Góry Kalwarii oraz Pilawy.

Zasięg dojazdu transportem zbiorowym na terenie ŻOF w przeciągu 30 minut nie obejmuje większości Obszaru, a jedynie centralne części większych miejscowości. Sytuacja ta przyczynia się przede wszystkim do wykluczenia transportowego części mieszkańców ŻOF, a zwłaszcza tych nieposiadających własnych pojazdów samochodowych. Zauważa się zatem potrzebę wzbogacenia transportu zbiorowego o modernizację i usprawnienie istniejących już sieci, a także rozwój transportu alternatywnego – głównie rowerowego wraz z towarzyszącą mu infrastrukturą.

Działania te pozwolą na zwiększenie dostępności i szybkości przemieszczania się mieszkańców ŻOF, a zwłaszcza tych, którzy obecnie narażeni są na wykluczenie transportowe. Należy także dodać, że w obecnej sytuacji dla przeciętnego użytkownika ruchu drogowego, korzystniejszym jest wybór własnego transportu osobistego, w tym głównie pojazdu samochodowego czy też roweru, co w znacznym stopniu generuje zwiększenie ruchu drogowego – zwłaszcza w centralnych częściach poszczególnych jednostek osadniczych. Dlatego też, niezwykle istotnym jest, aby mieszkańcy ŻOF mieli zapewniony odpowiedni stan i jakość infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej, a także transportu zbiorowego, spełniających ich oczekiwania i wymagania transportowe.

Rysunek 35. Przybliżony zasięg dojazdu komunikacją zbiorową w ciągu 30 minut na terenie ŻOF

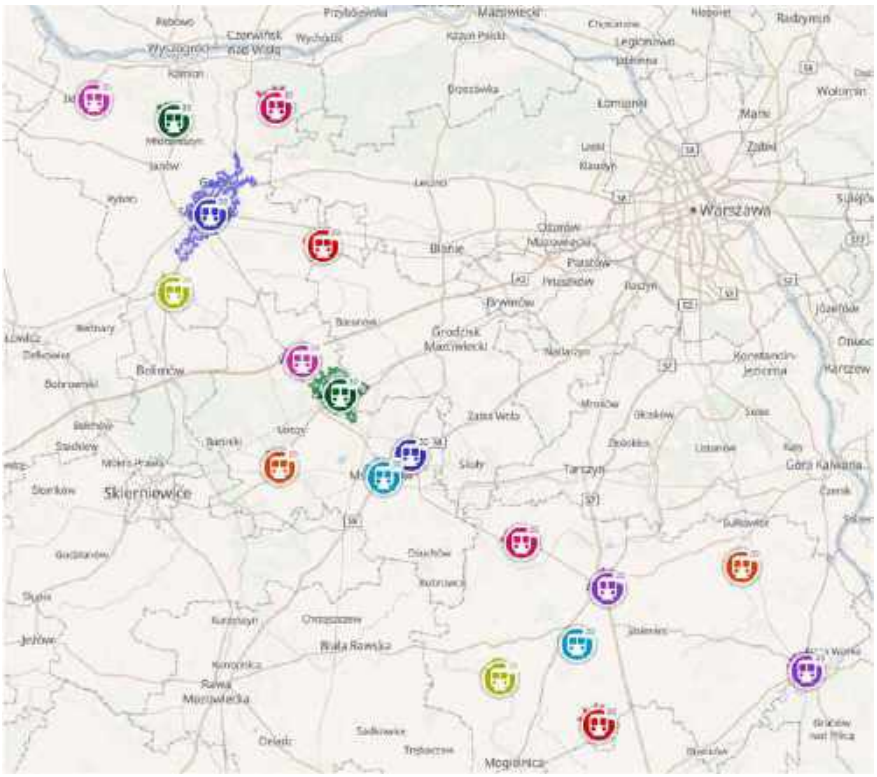

Źródło: https://commutetimemap.com/map.

W ramach realizacji inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego (CPK) oraz zgodnie z jego Koncepcją, na terenie województwa mazowieckiego planowanych jest szereg działań infrastrukturalnych, które obejmują również transport kolejowy. W zakresie sieci kolejowej, głównym celem zawartym w Koncepcji jest stworzenie holistycznego i zintegrowanego transportu kolejowego, w ramach którego planowana

jest modernizacja istniejących linii kolejowych, a także budowa nowych linii Kolei Dużych Prędkości.

Zgodnie z programem kolejowym przygotowanym w ramach realizacji Koncepcji CPK, działania zaplanowano również na terenach gmin wchodzących w skład ŻOF. Tymi inwestycjami są:

- kontynuacja przebudowy linii kolejowej nr 3 na odcinku Warszawa – Sochaczew (PKP PLK),
- modernizację linii kolejowej nr 4 – Centralna Magistrala Kolejowa (PKP PLK),
- budowa linii kolejowej nr 88 na odcinku węzeł CPK – Grójec – Warka (CPK).

Wnioski:

⇒ Transport publiczny nie zapewnia odpowiedniej siatki połączeń, która umożliwiałaby sprawną komunikację w ramach całego Obszaru. Istniejąca sieć kolejowa ukierunkowana jest głównie na połączenia z Warszawą, przez co obecnie nie może być wykorzystywana do transportowego łączenia gmin w ramach ŻOF;

⇒ Większość połączeń autobusowych w poszczególnych gminach pozwala na dotarcie do innych większych ośrodków, a także gmin sąsiadujących. Natomiast liczba połączeń autobusowych do centrum subregionu maleje przy wzroście odległości od Żyrardowa – najdalej położone jednostki nie posiadają takich połączeń;

⇒ Brak dobrze rozwiniętej komunikacji publicznej powoduje większe wykorzystanie pojazdów samochodowych oraz drogi krajowej nr 50 w celu komunikacji w ramach subregionu. Taka sytuacja powoduje zwiększenie emisji liniowej, tym samym zmniejszając jakość powietrza;

⇒ W gminach posiadających niewielką liczbę przystanków autobusowych lub nieposiadających stacji kolejowych może dochodzić do zjawiska wykluczenia transportowego, dotykającego najbardziej osoby nieposiadających własnych pojazdów samochodowych;

⇒ Większość wykorzystywanych pojazdów autobusowych posiada napęd konwencjonalny, wykorzystujący głównie olej napędowy oraz benzynę, co przekłada się na większą emisję spalin, a tym samym jakość powietrza;

⇒ W większości gmin obecny system komunikacji autobusowej jest wydajny, a liczba kursów jest wystarczająca. Wyjątkiem jest miasto Żyrardów, gdzie zbyt mała liczba kursów powoduje przepełnienie pojazdów zwłaszcza w godzinach szczytu.

Transport rowerowy

Jednym z elementów sieci komunikacyjnej są drogi rowerowe, które umożliwiają mieszkańcom łatwy i bezpieczny przejazd w rejonie najbliższej okolicy, a także stanowią zachętę do wyboru alternatywnego środka transportu w stosunku do pojazdów samochodowych. Warto także dodać, że drogi rowerowe są również interesujące z punktu widzenia turystów, szukających alternatywnych form wypoczynku na terenie Obszaru.

Na terenie ŻOF drogi rowerowe zlokalizowane są w 11 gminach, a ich łączna długość w 2021 roku wyniosła 103,9 km. Najwięcej dróg rowerowych znajduje się w miastach Żyrardów (34,3 km) i Sochaczewie (19,5 km), a także w gminie Teresin (18,9 km). Najszybszy przyrost długości dróg rowerowych w latach 2017-2021 odnotowano w mieście Sochaczew – 229,4 km. Z kolei najmniej dróg rowerowych znajduje się w gminach Belsk Duży (0,8 km), Błędów (0,6 km) oraz Iłów (0,6 km). Warto jednak zauważyć, że długość dróg rowerowych na terenie ŻOF wzrasta wolniej (+136,7%) w porównaniu do województwa mazowieckiego (173,6%). Analizując wskaźnik długości dróg rowerowych na 100 km^2, to zauważyć można, że najgęstsza sieć znajduje się w miastach Żyrardów i Sochaczew, a także w gminie Teresin. Analizując tempo zwiększania się zagęszczenia się sieci dróg rowerowych na terenie ŻOF (170,2), to zauważyć można, że jest ono niewiele mniejsze od średniej dla województwa mazowieckiego (173,6).

Taka sytuacja związana jest z faktem, że rower jest bardzo dogodnym i często szybszym środkiem komunikacji w miastach, gdzie natężenie ruchu samochodowego jest znacznie większe, a odległości do pokonania znacznie krótsze ze względu na gęstszą zabudowę i skoncentrowanie punktów usługowych.

Tabela 58. Drogi rowerowe na terenie ŻOF

Nazwa	Drogi rowerowe ogółem [km]			Drogi rowerowe na 100 km^2		
	2017	2021	2017=100	2017	2021	2017=100
Belsk Duży	7,6	0,8	10,5	7,1	0,7	10,5
Błędów	0,0	0,6	+0,6 km	0,0	0,5	+0,5 km
Grójec	7,4	5,9	79,7	6,1	4,9	79,7
Warka	10,5	12,2	116,2	5,2	6,0	116,2
Sochaczew (m)	8,5	19,5	229,4	32,5	74,5	229,4
Iłów	0,0	0,6	+0,6 km	0,0	0,5	+0,5 km
Teresin	17,2	18,9	109,9	19,6	21,5	109,9
Żyrardów	19,4	34,3	176,8	135,2	239,0	176,8
Mszczonów	5,4	7,3	135,2	3,6	4,8	135,1
Radziejowice	0,0	1,6	+1,6 km	0,0	2,2	+2,2 km
Wiskitki	0,0	2,2	+2,2 km	0,0	1,5	+1,5 km
ŻOF	**76,0**	**103,9**	**136,7**	**19,0**	**32,4**	**170,2**
MAZOWIECKIE	**1 561,1**	**2 709,8**	**173,6**	**4,39**	**7,6**	**173,6**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Ponadto przez teren ŻOF przebiegają szlaki rowerowe, stanowiące istotny element turystyki wypoczynkowej, przyciągający nie tylko lokalnych mieszkańców, ale również mieszkańców spoza Obszaru. Wśród szlaków przebiegających przez teren ŻOF wymienić można m.in. Kampinoski Szlak Rowerowy, Velo Mazovia, Łąki Żukowskie, Traktem tarczyńskim oraz Skulskie dęby i skulski las.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego w celu zapewnienia efektywnej komunikacji rowerowej w regionie przewiduje rozwój szkieletowej sieci tras rowerowych w oparciu o szlaki o zasięgu:

- międzynarodowym: tras EuroVelo EV2 (Niemcy – Poznań – Warszawa – Białoruś) oraz trasa EV11 (Litwa – Warszawa – Słowacja);
- ponadregionalnym: wzdłuż Bugu, Narwi oraz linii kolejowej Żyrardów – Warszawa – Małkinia;
- regionalnym i lokalnym: m.in. wzdłuż trasy kolejowej Warszawa – Warka oraz Warszawa – Sochaczew, wzdłuż Pilicy, a także wzdłuż drogi nr 728 Grójec – Nowe Miasta nad Pilicą.

Rysunek 36. Planowa sieć szkieletowa tras rowerowych w województwie mazowieckim

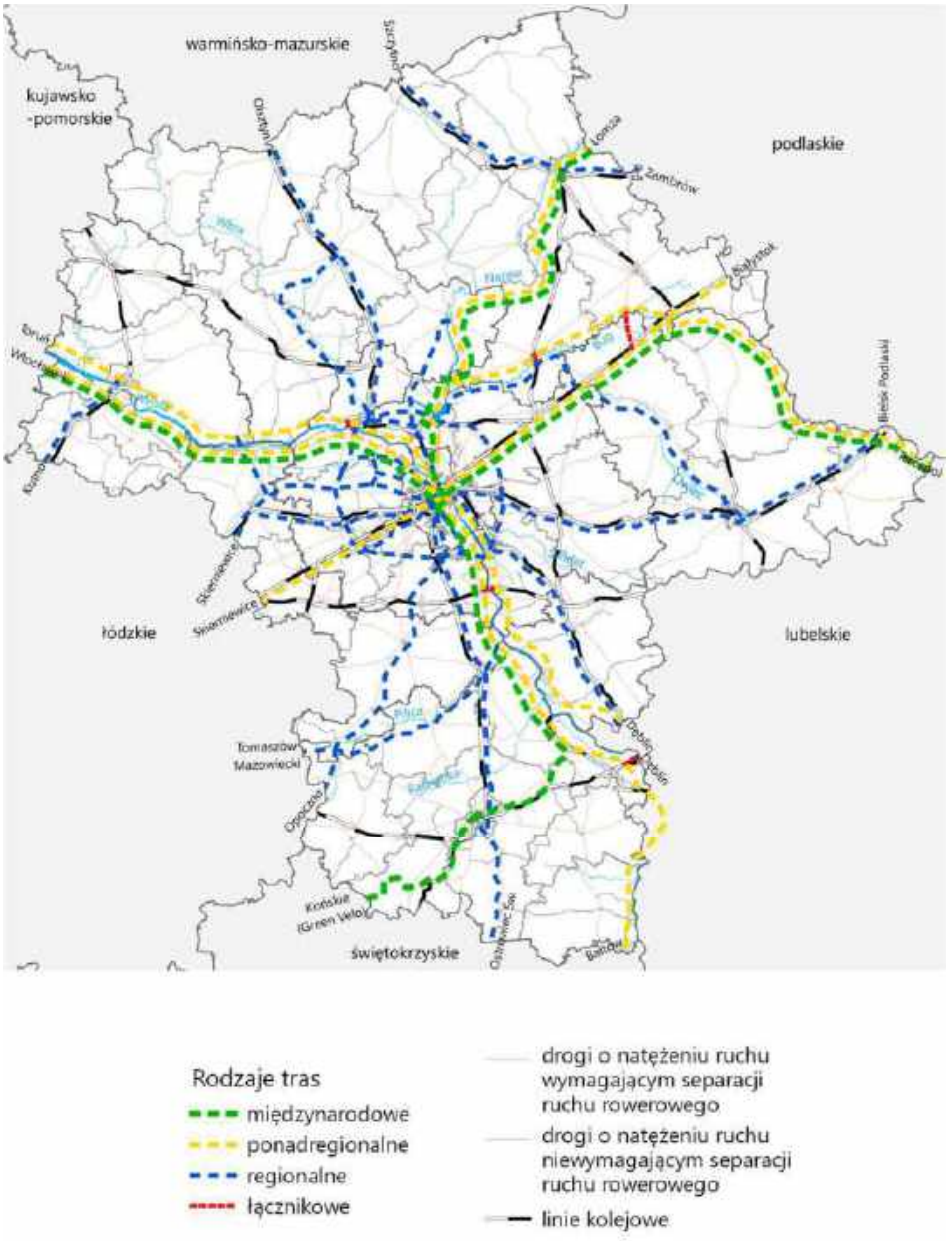

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Analizując zasięg dojazdu rowerem w przeciągu 30 minut zaobserwować można, że obejmuje on znaczną większość Obszaru. Należy jednak zaznaczyć, że obecnie możliwości poruszanie się rowerem po terenie ŻOF nie są związane z rozwiniętym systemem dróg rowerowych, a głównie z systemem dróg. Brak odpowiednio rozwiniętej infrastruktury rowerowej znacząco zmniejsza bezpieczeństwo oraz jakość poruszania się rowerem przez lokalnych mieszkańców, a także nie zachęca ich do wyboru tego alternatywnego środka transportu. Dlatego też niezwykle ważny jest dalszy rozwój systemu dróg rowerowych, tak aby pozwalały one na szybkie i dogodne przemieszczanie się nie tylko w zasięgu poszczególnych gmin, ale całego terenu ŻOF. Dodatkowo ważna jest także modernizacja obecnie istniejącej infrastruktury rowerowej, tak aby odznaczała się ona odpowiednią jakością i bezpieczeństwem dla osób z niej korzystających.

Rysunek 37. Przybliżony zasięg dojazdu pojazdem rowerowym w ciągu 30 minut na terenie ŻOF

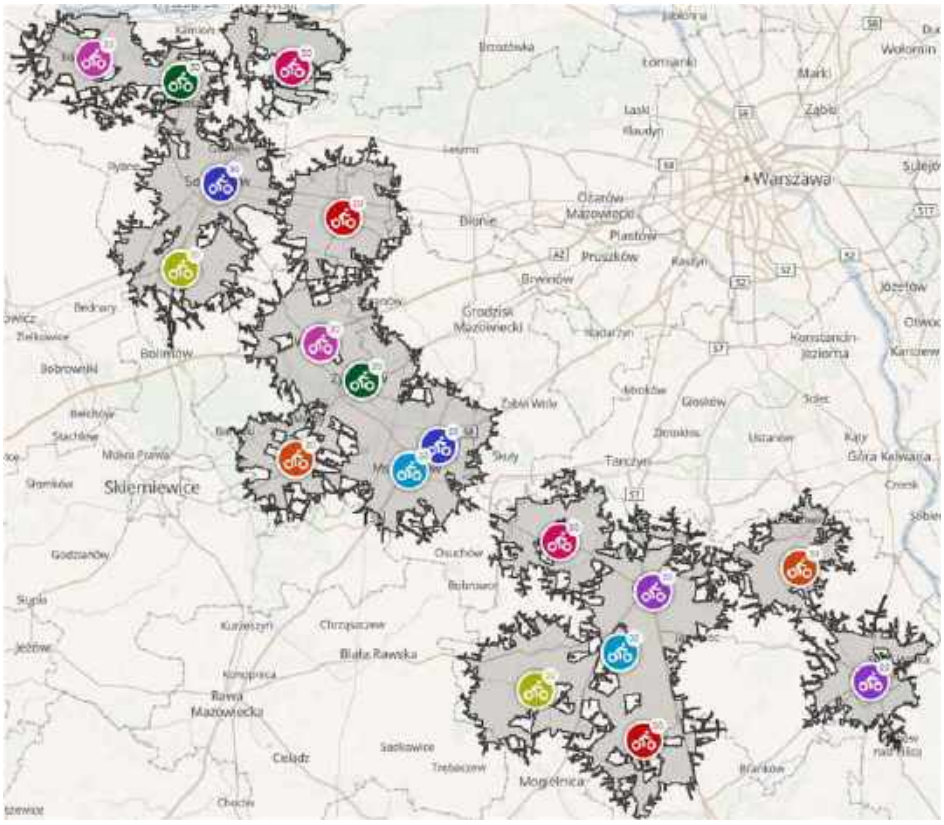

Źródło: https://commutetimemap.com/map.

Wnioski:

- ⇒ Drogi rowerowe na terenie ŻOF skoncentrowane są głównie w większych ośrodkach miejskich, gdzie rower stanowi często najszybszy środek komunikacji;
- ⇒ Sieć dróg dla rowerów wymaga modernizacji, rozbudowy oraz połączenia poszczególnych gmin, tak aby umożliwić mieszkańcom bezpieczny i wygodny sposób poruszania się na krótszych odległościach, jako alternatywę dla transportu samochodowego czy też kolejowego, który nie jest wystarczający.

MOCNE STRONY:

- dobre połączenie ŻOF z Warszawą dzięki autostradzie A2 oraz drodze krajowej nr 50;
- dobrze połączona komunikacyjnie północna i południowa część ŻOF dzięki drodze krajowej nr 50;
- duża liczba przyjeżdżających na teren ŻOF z uwagi na zatrudnienie;
- systematycznie zwiększajaca się długość sieci dróg rowerowych na terenie ŻOF;
- przebieg kilku szlaków rowerowych, w tym regionalnych i międzynarodowych przez teren ŻOF;
- popularyzacja transportu rowerowego jako alternatywnego środka transportu;
- występowanie węzłów komunikcyjnych o wysokim potencjale do rozwoju obiketów typu Parkuj i Jedź (P&R);
- wydajny system komunikacji autobusowej w większości gmin ŻOF.

SŁABE STRONY:

- niedostateczny stan technicznny infrastruktury drogowej w większości gmin;
- duża liczba zdarzeń drogowych na terenie ŻOF, oscylująca na poziomie 2 850 zdarzeń na rok;
- duże natężenie ruchu drogowego - zwłaszcza w godzinach szczytu, zmniejszona przepustowość ruchu zwłaszcza w centrach większych jednostek osadniczych;
- niewystrczająca długość oraz stan infrastruktury pieszej i rowerowej;
- duża liczba wyjeżdzających z terenu ŻOF z uwagi na zatrudnienie;
- niewystarczająca siatka połączeń komunikacji publicznej, nastawionej głównie na połączenie z Warszawą;
- dominujący udzuał pojazdów o napędzie konwencjonaknym w taborach komunikacji autobusowej;
- niewystarczające wykorzystanie istniejących węzłów komunikacyjnych;
- niedostetcznie rozwinięta infrastruktura ładowania pojazdów elektrycznycyh.

MOBILNOŚĆ ŻOF

SZANSE:

- położenie w sieci infrastruktury TEN-T (wszystkie przebiegające linie kolejowe);
- planowana inwestycja CPK wraz z infrastrukturą towarzyszącą;
- dalszy rozwój sysstemu sieci dróg rowerowych oraz pieszych;
- wykorzystanie potencjału istniejących węzłów komunikacyjnych i budowa obiektów Parkuj i Jedź (P&R);
- budowa infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych;
- budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktrury przystankowej;
- wskazanie z Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieciego działań infrastrukturalnych w gminach wchodzących w skład ŻOF.

ZAGROŻENIA:

- wykluczenie transportowe częsci mieszkańców, zwłaszcza tych nieposiadających własnych pojazdów samochodowych;
- spadek wydajności obecnych systemów komunikacji autobusowej i jakości usług;
- spadek jakości powietrza atmosferycznego na skutek dużego natężenia ruchu drogowego;
- niewystarczająco rozwinięty system komunikacji publicznej powodujący zwiększone wykorzystanie pojazdów samochodowych;
- brak środków własnych miast i gmin na rozwój transportu.

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i gazowa

Tabela 59. Korzystający z sieci wodociągowej, gazowej i kanalizacyjnej % ogółu ludności

Nazwa	Wodociąg			Kanalizacja			Gaz		
	2016	2019	2016 =100	2016	2019	2016 =100	2016	2019	2016 =100
Belsk Duży	87,6	88,1	**100,6**	18,5	19,2	**103,8**	73,3	70,7	**96,5**
Błędów	33,7	34,1	**101,2**	16,9	17,3	**102,4**	47,5	46,7	**98,3**
Brochów	77,3	78,8	**101,9**	38,0	38,8	**102,1**	0,8	2,6	**325,0**
Chynów	91,4	91,6	**100,2**	41,5	44,7	**107,7**	35,3	35,8	**101,4**
Goszczyn	39,4	44,7	**113,5**	13,1	14,5	**110,7**	53,3	51,0	**95,7**
Grójec	94,3	94,4	**100,1**	62,0	62,3	**100,5**	84,1	83,9	**99,8**
Iłów	80,6	80,8	**100,2**	14,6	14,7	**100,7**	0,0	0,0	**-**
Jasieniec	47,7	48,8	**102,3**	23,2	23,1	**99,6**	43,5	43,8	**100,7**
Młodzieszyn	89,4	89,6	**100,2**	11,9	15,6	**131,1**	0,1	0,0	**-**
Mszczonów	87,8	88,6	**100,9**	53,0	53,1	**100,2**	46,1	45,6	**98,9**
Nowa Sucha	99,5	99,6	**100,1**	31,6	37,5	**118,7**	1,7	2,9	**170,6**
Pniewy	7,9	9,0	**113,9**	0,0	0,0	**-**	49,5	50,7	**102,4**
Puszcza Mariańska	95,7	96,0	**100,3**	26,5	30,2	**114,0**	0,7	0,9	**128,6**
Radziejowice	88,7	89,4	**100,8**	37,5	38,7	**103,2**	40,3	38,8	**96,3**
Rybno	87,7	87,8	**100,1**	2,8	4,8	**171,4**	0,2	0,0	**-**
Sochaczew (m)	93,5	93,7	**100,2**	78,4	79,5	**101,4**	3,2	5,2	**162,5**
Sochaczew (g)	99,9	99,9	**100,0**	0,0	0,0	**-**	2,7	5,7	**211,1**
Teresin	96,9	97,0	**100,1**	41,2	42,4	**102,9**	7,4	11,7	**158,1**
Warka	73,5	73,5	**100,0**	60,5	62,0	**102,5**	18,4	29,2	**158,7**
Wiskitki	85,2	85,5	**100,4**	11,3	17,2	**152,2**	0,2	0,6	**300,0**
Żyrardów	93,2	93,5	**100,3**	84,2	84,6	**100,5**	65,5	66,2	**101,1**
ŻOF	**78,6**	**79,3**	**100,8**	**31,7**	**33,3**	**105,0**	**27,3**	**28,2**	**103,2**
MAZOWIECKIE	**89,9**	**90,5**	**100,7**	**68,1**	**69,8**	**102,5**	**53,3**	**53,4**	**100,2**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2016-2019 odsetek ludności korzystającej w ŻOF z sieci wodociągowej pozostał na prawie niezmienionym poziomie (+0,8%). Wartość tego wskaźnika wyniosła 79,3% i jest o 11,2 punktów procentowych niższa niż średnia dla województwa. Zdecydowanie najgorsza sytuacja jest w gminie Pniewy, gdzie tylko 9% mieszkańców w 2019 r. miało dostęp do sieci wodociągowej.

W badanym okresie zwiększył się o 5% odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej. Wskaźnik ten dla ŻOF (33,3%) w 2019 r. był zdecydowanie niższy niż dla województwa mazowieckiego (69,8%), co oznacza, że w tym zakresie wymagane są znaczne nakłady inwestycyjne dla poprawy sytuacji. W dwóch gminach: Sochaczewie i Pniewach nikt nie ma dostępu do sieci kanalizacyjnej, a w gminie Rybno zaledwie 2,8% mieszkańców. Najwyższe wartości wskaźnik odnotowuje w miastach powiatowych: Żyrardowie (84,6%), Sochaczewie (79,2%) i Grójcu (62,3%) oraz Warce (62%).

Z kolei dostęp do sieci gazowej w ŻOF w 2019 r. posiadało 28,2% mieszkańców (wzrost o 3,2% względem roku 2016). Również w tym zakresie wartość wskaźnika jest wyraźnie niższa niż dla województwa (53,4%). 3 gminy w ogóle nie zapewniały swoim mieszkańcom dostępu do sieci gazowej: Rybno, Iłów oraz Młodzieszyn. Wyraźnie rysują się słabsze wyniki w północnej części Obszaru. Daje się także zauważyć duże zróżnicowanie w dynamice rozwoju sieci gazowej w poszczególnych gminach.

Rysunek 38. Odsetek ludności korzystający z sieci gazowej, kanalizacyjnej i wodociągowej w 2019 r.

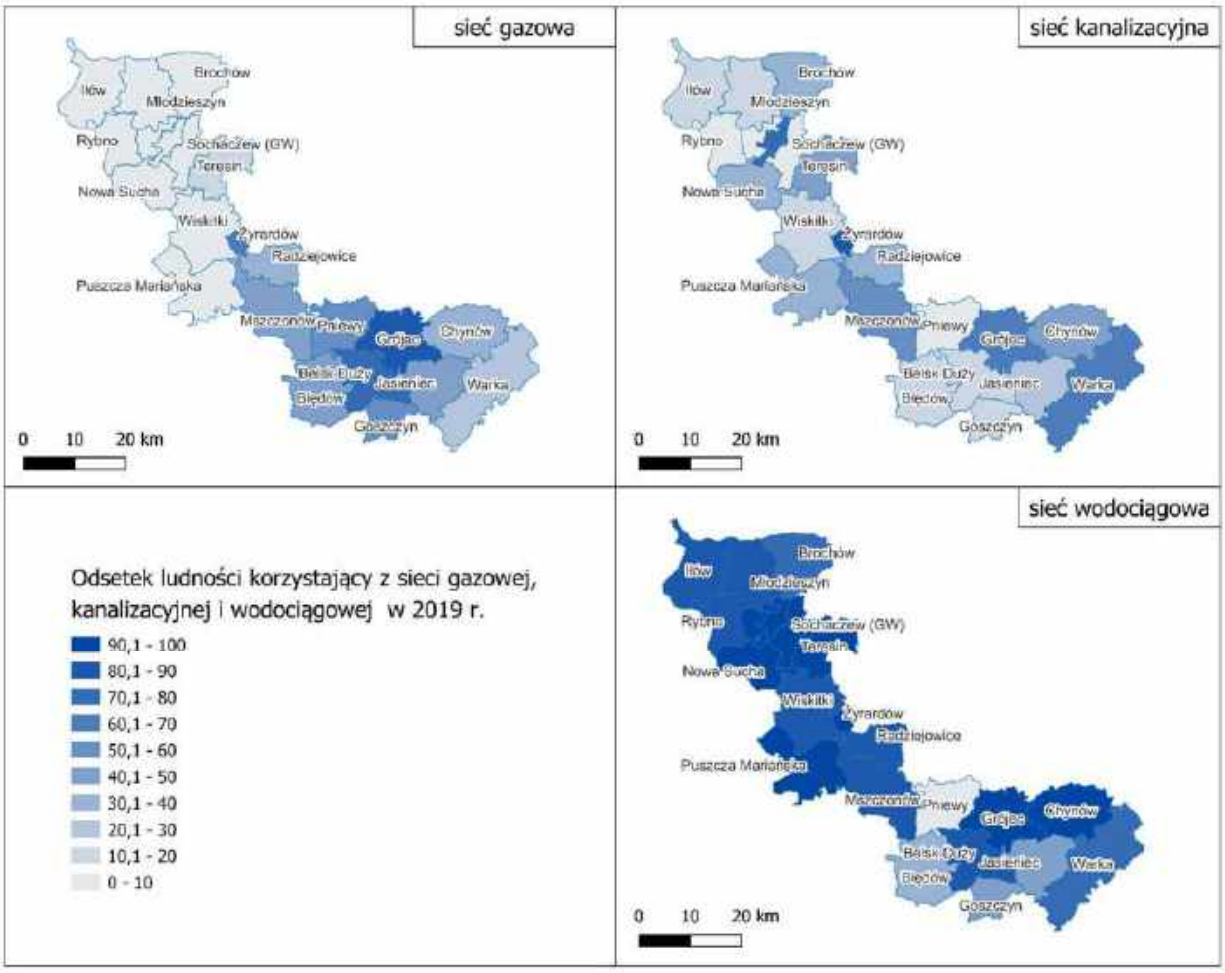

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wnioski:

⇒ W ŻOF wciąż są gminy, których mieszkańcy nie posiadają dostępu do sieci kanalizacyjnej i gazowej. Lepiej rozwinięta jest sieć wodociągowa;

⇒ Dostęp mieszkańców do sieci wodociągowej, gazowej i kanalizacyjnej na terenie ŻOF jest zdecydowanie poniżej średniej dla województwa mazowieckiego, a dynamika rozwoju jest niska. Stąd niezbędne są nakłady inwestycyjne na rozwój infrastruktury w tym zakresie.

Sieć Internetu szerokopasmowego

Samorząd Województwa Mazowieckiego w ramach realizacji projektu „Internet Dla Mazowsza" współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013 wybudował światłowodową sieć szkieletowo-dystrybucyjną obejmującą 3.762 km światłowodu, 318 węzłów dystrybucyjnych, w tym 42 węzły szkieletowe oraz 4 węzły techniczne. Dzięki realizacji ww. projektu w zasięgu sieci szerokopasmowego Internetu (NGA) znalazło się 90% gospodarstw domowych na obszarze województwa. Na terenie subregionu zlokalizowanych jest 20 węzłów (9 w powiecie grójeckim, 7 w powiecie sochaczewskim i 4 w powiecie żyrardowskim).

Tabela 60. Węzły w ramach światłowodowej sieci szkieletowej na terenie ŻOF

Węzeł	Powiat	Typ Węzła
Annopol	grójecki	WDB
Jakubowizna	grójecki	WSA
Józefów II	grójecki	WSB
Łęczeszyce	grójecki	WDB
Lewiczyn	grójecki	WSA
NM n. Pilicą	grójecki	NGA
Rosocha	grójecki	WDB
Wola Kukalska	grójecki	WDB
Żdżarki	grójecki	WDA
Brzozówek	sochaczewski	WDB
Janów	sochaczewski	WDA
Stare Budy	sochaczewski	WDB
Stary Dębsk	sochaczewski	WDB
Teresin	sochaczewski	NGA
Tułowice	sochaczewski	WDB
Żuków	sochaczewski	WSB
Budy Zaklasztorne	żyrardowski	WDB
Kamionka	żyrardowski	WSA
Mszczonów	żyrardowski	WDB+
Piekary	żyrardowski	WSB

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://www.idm.org.pl.

Rysunek 39. Przebieg światłowodowej sieci szkieletowej w ramach projektu „Internet dla Mazowsza"

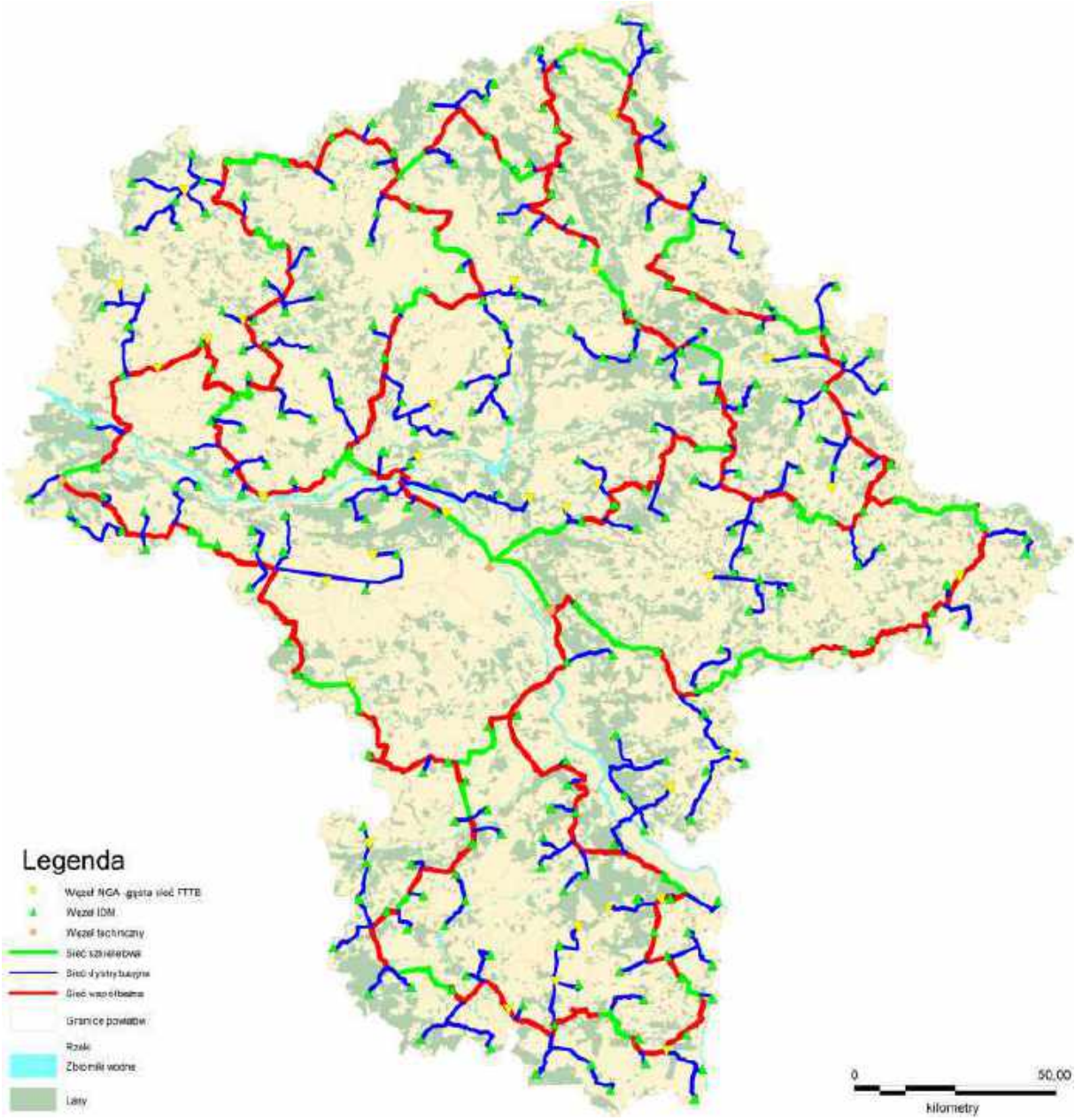

Źródło: https://www.wirtualnemedia.pl/artykul/polkomtel-krytykuje-internet-dla-mazowsza-to-wbrew-regulom-konkurencji.

Powstała infrastruktura pozwoli wyeliminować braki w zakresie podstawowych usług oraz e-administracji. Wpłynie na poprawę konkurencyjności rynku szerokopasmowego na terenie województwa mazowieckiego poprzez zwiększenie liczby operatorów oraz dostępu do infrastruktury pasywnej sieci. Ma być wykorzystywana również przez administrację publiczną, pozwalając na wdrożenie ogólnodostępnych usług elektronicznych (w tym zwłaszcza administracji elektronicznej, edukacji elektronicznej i e-zdrowia). Szerokopasmowy dostęp do Internetu pozwoli wyrównać różnice związane z lokalizacją przedsiębiorstw i przyczyni się do wzmocnienia roli obszarów peryferyjnych w regionie. Tym samym ograniczy zasięg wykluczenia cyfrowego poprzez zwiększenie kompetencji w zakresie korzystania z e-usług.

Z dniem 23 lipca 2020 r. obowiązki Operatora Infrastruktury Regionalnej Sieci Szerokopasmowej „Internet dla Mazowsza” przejęło Województwo Mazowieckie, w którego imieniu wszelkie czynności związane z operowaniem siecią wykonuje Agencja Rozwoju Mazowsza S.A.

Wnioski:

⇒ Dzięki powstałej w ramach realizacji projektu „Internet Dla Mazowsza” światłowodowej sieci szkieletowej poprawił się dostęp gospodarstw domowych do szerokopasmowego Internetu, jednak nie równomiernie na terenie całego ŻOF.

Obszary chronione

Na terenie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowane są liczne obszary chronione, które dzięki atrakcyjnym walorom przyrodniczym stanowią ważny element rozwoju turystyki.

Rysunek 40. Obszary chronione na terenie ŻOF

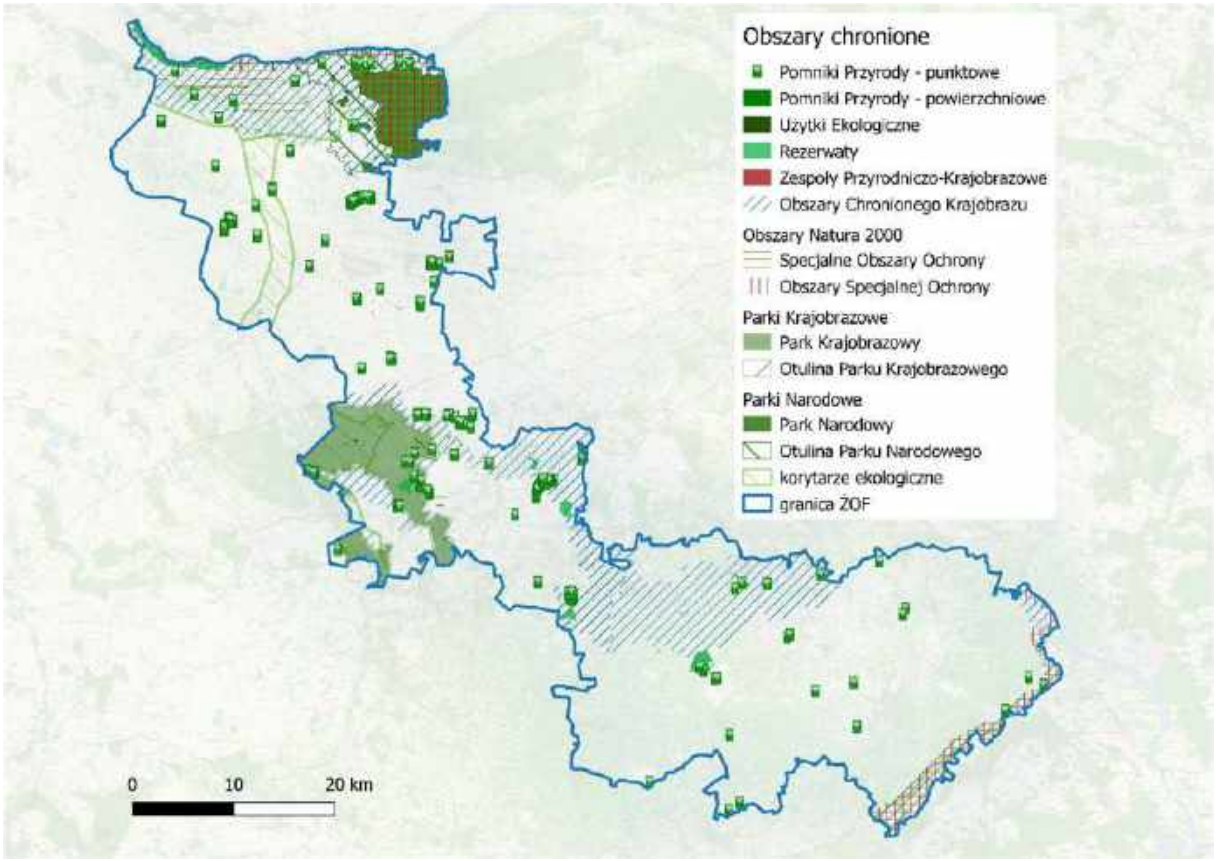

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, http://geoserwis.gdos.gov.pl.

Prawie całą gminę Brochów obejmuje Kampinoski Park Narodowy wraz z otuliną (fragment otuliny obejmuje także gminę Młodzieszyn.
Z kolei rezerwaty zlokalizowane są w gminach:

- Iłów - Kępa Antonińska, Kępa Rakowska, Rzepki,
- Puszcza Mariańska – Puszcza mariańska,
- Mszczonów – Stawy Gnojna im. Rodziny Bieleckich, Grady Osuchowskie,
- Pniewy – Jeziora Olszyny,
- Belski Duży – Modrzewina,
- Grójec – Łęgacz nad Jeziorką.

Na terenie ŻOF położony jest Bolimowski Park Krajobrazowy (gmina Wiskitki, Puszcza Mariańska).
Duże fragmenty ŻOF stanowią obszary chronionego krajobrazu: na północy obszar Nadwiślański, w centrum Bolimowsko-Radziejowicki z doliną Środkowej Rawki a w powiecie grójeckim Dolina Rzeki Jeziorki (gminy Pniewy, Grójec i Belsk Duży) oraz Dolina Rzeki Pilicy i Drzewiczki (gmina Warka).

Na Obszarze zlokalizowane są obszary objęte programem Natura 2000 szczególnie nakierowane na ochronę legowisk i siedlisk ptaków. Są to Kampinoska Dolina Wisły gminy Iłów, Młodzieszyn i Brochów), Grabinka (gmina Puszcza Mariańska), Dąbrowa Radziejowska (gmina Radziejowice) oraz Dolina Dolnej Pilicy (gmina Warka).

Wnioski:

⇒ Obszary chronione zlokalizowane są głównie na północy (rzeka Wisła i Puszcza Kampinoska) i południu (rzeka Pilica) ŻOF. Z kolei w centrum obszary chronione obejmują Bolimowski Park Krajobrazowy;
⇒ Atrakcyjne walory przyrodnicze są ważnym elementem budowania oferty turystycznej dla mieszkańców Warszawy, którzy szukają ucieczki od zgiełku miasta podczas krótkich wyjazdów weekendowych.

Jakość powietrza

Na terenie ŻOF zlokalizowane są dwie stacje monitoringu jakości powietrza zarządzane przez Inspekcję Ochrony Środowiska: w Żyrardowie oraz Belsku Dużym. Ponadto w ramach sieci stacji pomiaru jakości powietrza zarządzanego przez firmę SYNGEOS (https://panel.syngeos.pl/sensor/pm10?device=1561) umieszczono czujniki w Żyrardowie oraz Warce. W Warce na budynku Publicznej Szkoły Podstawowej nr 2 im. Kazimierza Pułaskiego zlokalizowany jest również czujnik w ramach projektu Edukacyjna Sieć Antysmogowa (https://esa.nask.pl/) realizowanego przez Państwowy Instytut Badawczy NASK we współpracy z Polskim Alarmem Smogowym.

Rysunek 41. Rozkład przestrzenny średniorocznych stężeń pyłu zawieszonego PM2,5 [µg/m^3] w roku 2018 w strefach województwa

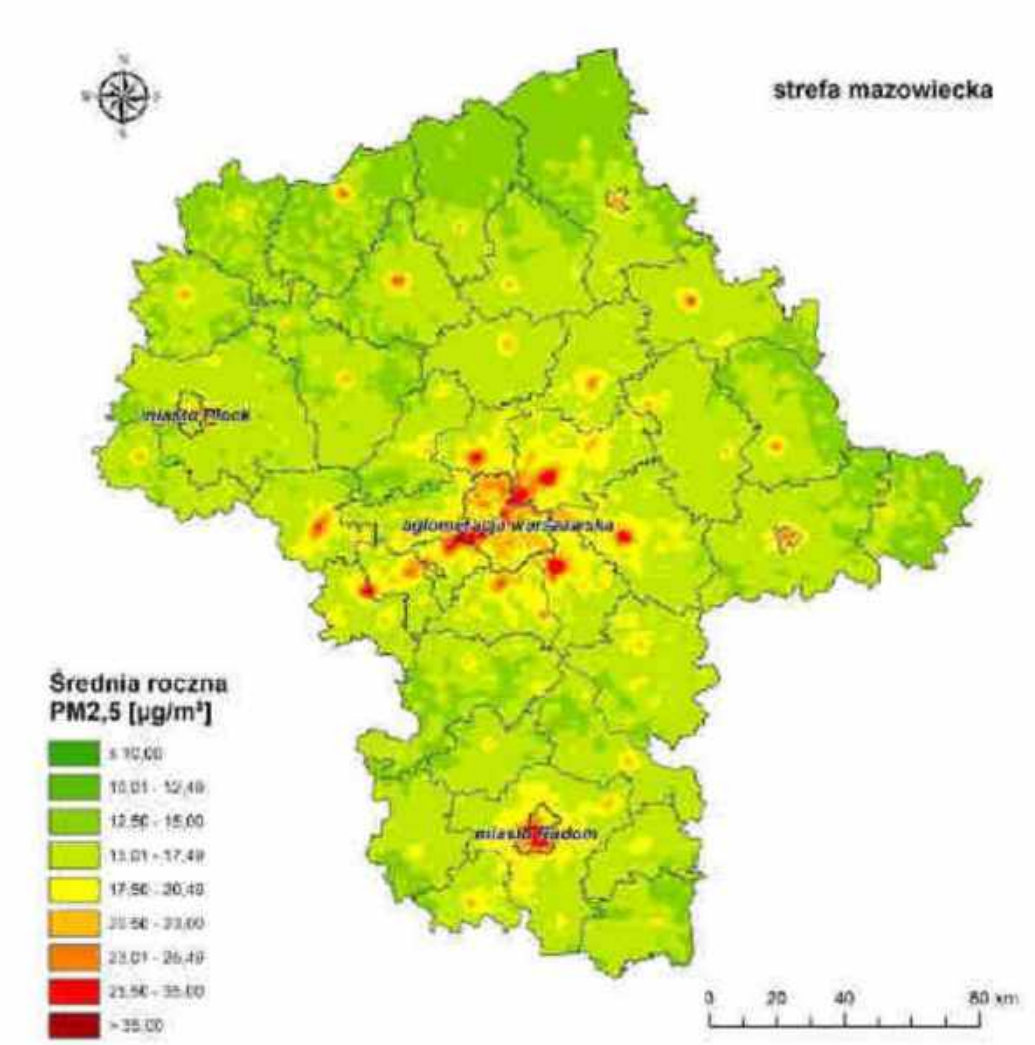

Źródło: Program ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych dla stref w województwie *mazowieckim: mazowieckiej, aglomeracja warszawska, miasto Płock i miasto Radom.*

Jakość powietrza na obszarze ŻOF mierzona średnim rocznym stężeniem pyłu zawieszonego PM2,5 jest gorsza w dużych ośrodkach miejskich (Żyrardów i Sochaczew), a najlepsza w południowej części subregionu.

Tabela 61. Prognozowane ilości pyłu zawieszonego PM2,5 w latach 2021–2026

Nazwa	Pył zawieszony PM2,5 w latach 2021–2026 [Mg][9]
Belsk Duży	25,99
Błędów	49,04
Brochów	32,58
Chynów	70,63
Goszczyn	19,14

[9] *Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu określa normę dla pyłu PM2,5 na poziomie 20 Mg/m^3*

Nazwa	Pył zawieszony PM2,5 w latach 2021–2026 [Mg][9]
Grójec	31,12
Iłów	48,87
Jasieniec	33,10
Młodzieszyn	41,52
Mszczonów	97,32
Nowa Sucha	51,58
Pniewy	35,40
Puszcza Mariańska	89,62
Radziejowice	57,69
Rybno	25,70
Sochaczew (g)	91,78
Sochaczew (m)	167,68
Teresin	84,80
Warka	114,16
Wiskitki	101,66
Żyrardów	119,26
ŻOF	**66,13**

Źródło: Program ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych dla stref w województwie mazowieckim: mazowieckiej, aglomeracja warszawska, miasto Płock i miasto Radom.

W wyniku realizacji w województwie mazowieckim „Programu ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych dla stref w województwie mazowieckim: mazowieckiej, aglomeracja warszawska, miasto Płock i miasto Radom" przyjętego przez Sejmik w dniu 8 września 2020 r. przewiduje się w latach 2021-2016 spadek emisji zanieczyszczeń powietrza (PM10, PM2,5, BAP). Jednak w dalszym ciągu najgorsze powietrze będzie utrzymywać się w większych miastach.

Rysunek 42. Rozkład przestrzenny średniorocznych stężeń benzo(a)pirenu [ng/m^3] w roku 2018 w strefach województwa mazowieckiego

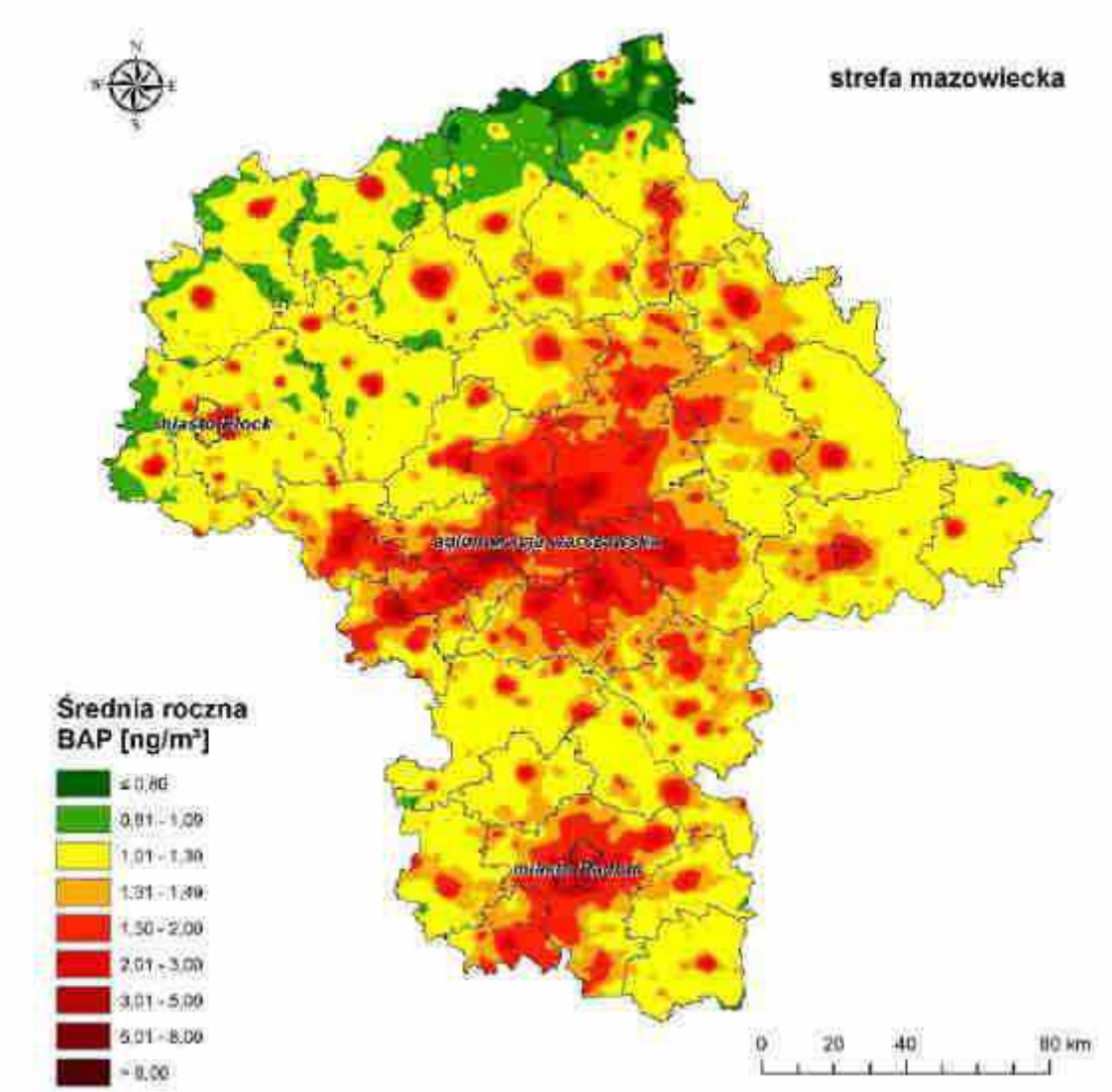

Źródło: Program ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych dla stref w województwie mazowieckim: mazowieckiej, aglomeracja warszawska, miasto Płock i miasto Radom.

Benzo(a)piren (BAP) jest jednym z najbardziej toksycznych składników smogu. Wydziela się podczas spalania węgla (zwłaszcza złej jakości), drewna i śmieci (głównie tworzyw sztucznych typu PET). Jego średnioroczne stężenie na obszarze ŻOF jest największe na terenach gęściej zaludnionych w środkowej (powiat żyrardowski) i północnej (powiat sochaczewski) części obszaru. Wyraźnie lepsza sytuacja jest w powiecie grójeckim.

Wnioski:

⇒ Jakość powietrza na terenie ŻÓF jest średnia. Najgorzej sytuacja wygląda w dużych miastach (Sochaczew i Żyrardów) o dużym zagęszczeniu mieszkańców. Także bliskość Warszawy ma wpływ na zanieczyszczenie, nie tylko z powodu przemieszczania się pyłów z miasta, ale także z powodu ruchu tranzytowego przez obszar ŻOF, który generuje spaliny.

Przykłady dotychczasowej współpracy jednostek tworzących Żyrardowski Obszar Funkcjonalny

Podregion żyrardowski jako nowa jednostka podziału statystycznego utworzony został w 2018 r. i na jego podstawie obecnie tworzony jest Żyrardowski Obszar Funkcjonalny obejmujący 21 z 23 gmin z powiatów grójeckiego, sochaczewskiego i żyrardowskiego. Należy jednak podkreślić, że współpraca między członkami ŻOF, wykraczająca poza obręb poszczególnych powiatów, realizowana była już wcześniej. Gminy mają zatem doświadczenie w realizacji wspólnych przedsięwzięć, na bazie których możliwy będzie dalszy rozwój całego obszaru.
Jako przykład takich inicjatyw można wskazać:

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Chełmońskiego"

LGD „Ziemia Chełmońskiego" powstała w 2008 r. jako partnerstwo obejmujące podmioty z obszaru 10 gmin (w tym 6 wchodzących w skład ŻOF)**: Mszczonów, Nowa Sucha, Radziejowice, Rybno, Sochaczew, Teresin,** Żabia Wola, Grodzisk Mazowiecki, Jaktorów oraz Baranów. Nazwa Stowarzyszenia upamiętnia postać słynnego polskiego malarza wywodzącego się z obszaru działania LGD.
Misją LGD „Ziemia Chełmońskiego" jest dążenie do stymulowania aktywności mieszkańców, podniesienie standardu życia oraz wspieranie mieszkańców w kierunku rozwoju przedsiębiorczości. Zgodnie ze statutem Stowarzyszenie stawia sobie za cele:

- ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno–kulturowych, rozpowszechnianie i wspieranie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii, rozwój turystyki i sportu oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych;
- aktywizowanie ludności wiejskiej do udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich położonych w gminach obejmujących LGD oraz na terenie Polski i za granicą;
- upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich;
- poprawę jakości życia na obszarach wiejskich oraz popierania różnicowania działalności gospodarczej;
- rozwój edukacji na terenach wiejskich;
- poprawę konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa poprzez wspieranie restrukturyzacji, rozwoju i innowacji.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wszyscy Razem"

Lokalna Grupa Działania „Wszyscy Razem" powstała w 2007 r. z inicjatywy społeczności lokalnej, władz samorządowych i organizacji pozarządowych. Początkowo działała na terenie gmin: Gieleniów, Klwów, Odrzywół, Potworów i Rusiniów. W czerwca 2015 r. do LGD przystąpiły gminy z powiatu grójeckiego: **Belsk Duży, Błędów i Pniewy**, Nowe Miasto nad Pilicą, Mogielnica. Celem Stowarzyszenia jest m.in.:

- zrównoważony rozwój obszarów wiejskich na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców gmin;
- aktywizacja ludności wiejskiej;

- upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją na obszarach wiejskich;
- rozwój lokalnej przedsiębiorczości, produktu lokalnego;
- tworzenie lokalnych miejsc pracy;
- działanie na rzecz innowacyjności i rozwoju społeczeństwa informacyjnego,
- rozwój sportu, rekreacji, turystyki w tym agroturystyki;
- zachowanie tradycji i rozwój kultury;
- promocja obszaru produktów i usług lokalnych;
- szkolenia i doradztwo;
- stymulowanie aktywności mieszkańców do działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich;
- dbanie o estetykę wsi, zachowanie zabytków;
- identyfikacja i zagospodarowanie zasobów naturalnych, kulturowych i historycznych;
- rozwój lokalnych organizacji zorientowanych na zrównoważony rozwój kulturę i edukacje;
- rozwój nauczania na odległość;
- pomoc społeczna.

Związek Międzygminny ,,Mazowsze Zachodnie'' – z siedzibą w Mszczonowie

Związek powstał w 2002 roku. W skład Związku wchodzi 8 gmin leżących w zachodnich powiatach województwa mazowieckiego (w tym 5 z subregionu żyrardowskiego): **Mszczonów, Wiskitki, Puszcza Mariańska, Teresin, Radziejowice**, Jaktorów, Baranów i Żabia Wola. Specyficzne położenie tych gmin na obszarze wielu unikalnych terenów zielonych sprawiło, że jednym z głównych zadań Związku jest działalność na rzecz ochrony środowiska. Gminy zobowiązały się do m.in. założenia zbiorczego punktu padliny i odpadów poubojowych oraz utworzenia pracowni urbanistyczno-projektowej, która zapewni członkom Związku przygotowanie dokumentów związanych z planowaniem przestrzennym. Ponadto statut przewiduje działania z zakresu przeciwdziałania bezrobociu.

Międzygminny Związek ,,Kampinos'' – z siedzibą w Kampinosie

Związek powstał w 2000 r. i w jego skład wchodzi 12 gmin (w tym 3 z ŻOF): **Brochów, Młodzieszyn, Teresin**, Czosnów, Kampinos, Leoncin, Leszno, Łomianki, Stare Babice, Ożarów Mazowiecki, Błonie oraz Izabelin. Jako zakres zadań Związek określił m.in. ochronę środowiska, budowę i modernizację składowisk odpadów, ujęć wody i sieci wodociągowej, oczyszczalni ścieków, budowę i modernizację dróg i sieci energetycznej, realizacja inwestycji związanej z bazą turystyczną, a także realizacja inwestycji i rozwój bazy związanej z oświatą, kulturą, turystyką i sportem, rekreacją i ochroną zdrowia. Gminy wchodzące w skład Związku leżą w bliskim sąsiedztwie Puszczy Kampinoskiej, będącej największym kompleksem leśnym pod Warszawą, tworzącym Kampinoski Park Narodowy.

Związek Międzygminny „Natura”

Związek Międzygminny „Natura” został powołany w 2013 r. w celu wspólnego prowadzenia gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gmin: **Belsk Duży, Błędów, Chynów, Goszczyn, Grójec, Jasieniec, Warka** i Promna. Do zadań Związku należy utrzymanie czystości i porządku na terenie gmin; budowa, utrzymanie i eksploatacja regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów; objęcie wszystkich mieszkańców systemem gospodarowania odpadami; ustanowienie selektywnego zbierania odpadów. W 2019 r. ze Związku wystąpiły gminy: Błędów, Grójec, Jasieniec oraz Warka.

4. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji w różnych obszarach, które mają decydujący wpływ na rozwój i jakość życia. Służy uporządkowaniu i segregacji informacji zebranych w diagnozie i uzyskanych od mieszkańców. Dzięki temu stanowi użyteczne narzędzie przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju.

Silne i słabe strony traktuje się jako czynniki wewnętrzne, na które można oddziaływać, natomiast szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne, umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu. Można również dokonać podziału na czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli słabe strony i zagrożenia.

Mocne strony, czyli atuty (czynniki wewnętrzne pozytywne) należy rozumieć jako jego walory, które w sposób pozytywny wyróżniają Obszar w otoczeniu i w konfrontacji z konkurencją.
Słabe strony (czynniki wewnętrzne negatywne) to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji.
Szanse (czynniki zewnętrzne pozytywne) to zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju oraz osłabią zagrożenia.
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne negatywne) – to wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery rozwoju czy utrudnienia.

Należy jednak podkreślić, że niektóre czynniki mogą stanowić w zależności od kontekstu, zarówno szansę, jak i zagrożenie. W przypadku subregionu żyrardowskiego kluczowe znaczenie dla rozwoju ma położenie w bezpośredniej bliskości aglomeracji warszawskiej. Z punktu widzenia lokalnego rynku pracy stwarza to zagrożenie dla „drenażu mózgów" ludzi młodych i dobrze wykształconych, ale dla rozwoju turystyki jest szansą na przyciągnięcie dużej liczby warszawiaków szukających możliwości na krótkie (weekendowe) wyjazdy poza miasto. O ile możliwość kreowania i wzmacniania mocnych stron oraz niwelowanie słabości jest zależne od działań ŻOF i poszczególnych gmin, o tyle zarówno na szanse jak i zagrożenia wynikają z otoczeniu i na ich występowanie mają wpływ inne podmioty. Można je jednak przewidzieć i dostosowywać się.

Analizę SWOT dla Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego została opracowana na podstawie diagnozy oraz wyników badań ankietowych wśród mieszkańców w 3 obszarach tematycznych wskazanych dla IIT:

- społecznym,
- gospodarczym,
- środowiskowo-infrastrukturalnym.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
➢ Położenie w okolicy dużych ośrodków miejskich (Warszawa, Łódź), na ważnych szlakach komunikacyjnych zarówno drogowych (A2) jak i kolejowych czyni z ŻOF	➢ Duże zróżnicowanie gmin wchodzących w skład ŻOF pod względem funkcjonalnym, dostępu komunikacyjnego, zamożności mieszkańców, czy oferty usługowej

atrakcyjne miejsce na inwestycje oraz osiedlanie się; ➢ Dobrze rozwinięty sektor rolniczy (sadownictwo) – głównie w powiecie grójeckim; ➢ Rozpoznawalne marki produktów np. jabłko grójeckie i wareckie; ➢ Niższe koszty pracy; ➢ Dobra sytuacja na rynku pracy i niskie bezrobocie; ➢ Duży potencjał do rozwoju aktywnej turystyki i ekoturystyki ze względu na walory przyrodnicze; ➢ Atrakcyjna oferta dla turystyki historycznej (Żelazowa Wola, Muzeum Pola Bitwy nad Bzurą), sakralnej (Niepokalanów) oraz poprzemysłowej (Żyrardów);	(dominacja ośrodków miejskich stanowiących stolice powiatów); ➢ Negatywne trendy demograficzne; ➢ Niezadawalający stopień pokrycia Obszaru infrastrukturą sieciową (kanalizacyjną i gazową); ➢ Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów, zwłaszcza poza najważniejszymi miastami; ➢ Niewystarczająca liczba form opieki nad najmłodszymi dziećmi; ➢ Gorsze niż średnia dla całego województwa wyniki z egzaminów ósmoklasisty i maturalnego świadczą o niższym poziomie nauczania w placówkach edukacyjnych na terenie ŻOF; ➢ Słabo rozwinięta sieć komunikacyjna (drogi krajowe i wojewódzkie) na osi północ-południe; ➢ Niewystarczająca sieć połączeń kołowego transportu publicznego między gminami ŻOF; ➢ Niewystarczający rozwój infrastruktury rowerowej; ➢ Niewielki rozwój działań w zakresie elektromobilności; ➢ Zasilanie większości pojazdów autobusowych paliwami konwencjonalnymi; ➢ Niewystarczające wykorzystanie potencjału istniejących węzłów komunikacyjnych; ➢ Duża liczba wypadków drogowych przewyższającą średnią dla województwa; ➢ Brak połączeń kolejowych w ramach ŻOF; ➢ Brak w świadomości mieszkańców poczucia wspólnoty w ramach Obszaru; ➢ Mała aktywność gospodarcza mieszkańców na tle reszty województwa; ➢ Niezadawalający poziom innowacyjności przedsiębiorstw; ➢ Nierównomierny dostęp do szerokopasmowego Internetu; ➢ Słabo rozwinięta sieć ścieżek rowerowych; ➢ Braki w infrastrukturze kulturalnej i sportowej oraz niezadawalający stan części obiektów; ➢ Występujące problemy z jakością powietrza, szczególnie w ośrodkach miejskich;
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
➢ Dostępność funduszy unijnych szczególne w nowej perspektywie budżetowej; ➢ Utworzenie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego nakierowanego na wzmocnienie współpracy gmin i wsparcie rozwoju; ➢ Wymiana doświadczeń oraz tworzenie zintegrowanych projektów obejmujących obszar całego subregionu w ramach ŻOF; ➢ Programy pomocowe państwa („Polski Ład: Program inwestycji Strategicznych”, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg) oraz samorządu województwa mazowieckiego;	➢ Spadek liczby ludności, szczególnie w produkcyjnej grupie wiekowej; ➢ Ujemny przyrost naturalny w większości gmin; ➢ Postępujący proces starzenia się społeczeństwa i wzrost obciążenia demograficznego osobami starszymi; ➢ Zjawisko migracji zarobkowych (szczególnie w kierunku Warszawy) powodujący tzw. „drenaż mózgów”; ➢ Duży wpływ aglomeracji warszawskiej na stopień rozwoju poszczególnych gmin;

➢ Wzrost znaczenia turystyki jednodniowej i weekendowej; ➢ Rozbudowa infrastruktury drogowej, pieszej, rowerowej i przystankowej; ➢ Rozwój elektromobilności, w tym zakup pojazdów nisko lub zeroemisyjnych; ➢ Wykorzystanie potencjału istniejących węzłów komunikacyjnych; ➢ Budowa CPK wraz z infrastrukturą towarzyszącą; ➢ Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach; ➢ Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców; ➢ Poprawa sytuacji materialnej mieszkańców; ➢ Wzrost aktywności społecznej mieszkańców mierzony liczbą organizacji pozarządowych;	➢ Wzrost natężenia ruchu, szczególnie na trasie 50 stanowiącej oś komunikacyjną ŻOF i jednocześnie obwodnicę Warszawy; ➢ Wykluczenie transportowe części mieszkańców, zwłaszcza tych nieposiadających własnych pojazdów samochodowych; ➢ Wahania kosztów energii oraz mediów; ➢ Spadek dochodów własnych JST przy wzrastających obciążeniach finansowych;

5. Cele strategiczne rozwoju Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Na podstawie diagnozy stanu Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzenno-środowiskowej, a także uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych określono 4 cele strategiczne, zgodne z obszarami polityki zrównoważonego rozwoju, Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze oraz Programem Regionalnym: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027:

1. **Mobilny ŻOF**
2. **ŻOF otwarty na kulturę i turystykę**
3. **Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF**
4. **ŻOF bliżej mieszkańców**

Cel 1. Mobilny ŻOF wpisuje się w Priorytet 3 (Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowsza), który poprzez działania odpowiada na 2 cel Polityki Spójności – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej.

Przypisany do niego cel szczegółowy 2 (viii) zakłada wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. W ramach Priorytetu 3, działaniem dedykowanym dla IIT jest Działanie 3.1 Mobilność Miejska, obejmujące następujące typy projektów:

- → infrastrukturę rowerową i pieszą,
- → ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny,
- → budowę i przebudowę infrastruktury transportu publicznego,
- → przygotowanie i aktualizację zrównoważonej mobilności miejskiej (SUMP).

Dodatkowo w Cel 1. Mobilny ŻOF wpisuje się również Priorytet 4 Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza i przypisany do niego cel szczegółowy 3 (ii): rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

Tabela 62. Zakres wsparcia FEM 2021-2027 w ramach Celu 1. Mobilny ŻOF

CEL 1.	Priorytet FEM	Cel szczegółowy FEM	Działania	Projekty
Mobilny ŻOF	Priorytet III Fundusze Europejskie na rozwój	cel szczegółowy 2 (viii): wspieranie zrównoważonej multimodalnej	3.1 Mobilność miejska	Mobilność miejska w ŻOF

	mobilności miejskiej na Mazowsza Priorytet IV Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza	mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	4.1 Transport regionalny i lokalny	Transport lokalny w ŻOF

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Regionalnego: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Realizacja planowanych w ramach celu projektów przyczyni się do rozwoju zrównoważonego sektora transportowego, obejmującego zarówno transport publiczny jak i prywatny. Nowoczesne rozwiązania z zakresu elektromobilności pozwolą na stopniową transformację regionu w kierunku niskoemisyjnym, a rozwój sieci infrastruktury rowerowej pozwoli na wprowadzenie alternatywnego i ekologicznego sposobu przemieszczania się mieszkańców, znacząco zwiększając ich dostępność komunikacyjną. Całość działań znacząco przyczyni się do redukcji emisji liniowej, a tym samym poprawy środowiska aerosanitarnego, mającego kluczowe znaczenie dla zdrowia mieszkańców regionu.

Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę wpisuje się w Priorytet 5 Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu, który poprzez działania realizuje 4 cel Polityki Spójności - Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych.

Przypisany do Priorytetu cel szczegółowy (vi) zakłada wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. W ramach Priorytetu 5, działaniem dedykowanym dla IIT jest Działanie 5.7 Kultura i turystyka, obejmujące następujące typy projektów:

- → rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej,
- → turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i kulinarnych).

Tabela 63. Zakres wsparcia FEM 2021-2027 w ramach Celu 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę

CEL 2.	Priorytet FEM	Cel szczegółowy FEM	Działanie	Projekty
ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	Priorytet V Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	cel szczegółowy 4 (vi): wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	5.7 Kultura i turystyka	ŻOF otwarty na kulturę i turystykę

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Regionalnego: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Realizacja zaplanowanych w ramach niniejszego celu projektów przyczyni się do znaczącego rozwoju usług kulturalnych i turystycznych w regionie, wzmacniając tym samym ich rolę w rozwoju gospodarczym i społecznym. Co więcej, wykorzystanie potencjału kulturowego i turystycznego regionu, przy jednocześnie podjętych działaniach promocyjnych, zwiększą jego atrakcyjność i konkurencyjność, a zaangażowanie mieszkańców pozwoli na włączenie społeczne oraz zwiększenie poziomi aktywizacji społecznej.

Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF wpisuje się w Priorytet 2 Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza i przypisany do niego cel szczegółowy 2 (i), w ramach którego planowane jest wsparcie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Ponadto Priorytet 2 zakłada także realizację celów szczegółowych 2 (ii): wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju, 2 (iv):wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, 2 (v): wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej, 2 (vi): wspieranie transformacji w kierunku gospodarki i obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej, także 2 (vii): wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

Tabela 64. Zakres wsparcia FEM 2021-2027 w ramach Celu 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF

CEL 3.	Priorytet FEM	Cel szczegółowy FEM	Działania	Projekty
Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	Priorytet II Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	cel szczegółowy 2 (i): wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych cel szczegółowy 2 (ii): wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju cel szczegółowy 2 (iv): wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i	2.1 Efektywność energetyczna 2.3. Odnawialne źródła energii 2.4 Dostosowanie do zmian klimatu 2.5 Gospodarka wodno-ściekowa 2.6 Gospodarka o obiegu zamkniętym 2.7 Bioróżnorodność	Poprawa efektywności energetycznej w ŻOF Odnawialne źródła energii w ŻOF

		katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego cel szczegółowy 2 (v): wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej cel szczegółowy 2 (vi): wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej cel szczegółowy 2 (vii): wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia		Dostosowanie do zmian klimatu w ŻOF Gospodarka o obiegu zamkniętym na terenie ŻOF Ochrona bioróżnorodności w ŻOF

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Regionalnego: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Realizacja zaplanowanych w ramach tego celu projektów przyczyni się do poprawy stanu i jakości środowiska przyrodniczego regionu, jednocześnie kompleksowo adaptując i przygotowując go w obliczu postępujących zmian klimatu. Warto także dodać, że realizacja działań z zakresu poprawy efektywności energetycznej pozwolą na stopniową transformację gospodarki regionu w kierunku niskoemisyjnym, co ma kluczowe znaczenie w kontekście Polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej zmierzającej do ograniczenia emisyjności gazów cieplarnianych do atmosfery.

Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców znajduje swoje przełożenie w Priorytecie 5 Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu, Priorytecie 6 Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza, Priorytecie 7 Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu, Priorytecie 8 Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu oraz Priorytecie 9 Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim. W ramach IIT, działania zaplanowano w oparciu o następujące cele szczegółowe:

- 4 (ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online,
- 4 (iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne,
- 4 (v) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej,
- 4 (c): wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- 4 (f): wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
- 4 (g): wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej,
- 4 (h): wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji,
- 4 (i): wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów,
- 4 (k): zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej,
- 4 (l): wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci,
- 5 (i): wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa

naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich,

- 5 (ii): wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

Tabela 65.Zakres wsparcia FEM 2021-2027 w ramach Celu 4. ŻOF bliżej mieszkańców

CEL 4.	Priorytet FEM	Cel szczegółowy FEM	Działanie	Projekty
ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet V Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu Priorytet VI Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza Priorytet VII Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu Priorytet VIII Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu Priorytet IX Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim	cel szczegółowy 4 (ii): poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online cel szczegółowy 4 (iii): wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne cel szczegółowy 4 (v): zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej cel szczegółowy 4 (c): wspieranie	5.1 Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami 5.3 Infrastruktura w edukacji zawodowej 5.5 Infrastruktura społeczna 5.6 Ochrona zdrowia 6.4 Aktywizacja zawodowa biernych zawodowo kobiet 7.1 Edukacja przedszkolna 7.2 Wzmacnianie kompetencji uczniów 7.4 Edukacja osób dorosłych 7.5 Edukacja osób dorosłych poza PSF 8.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa 8.3 Potencjał partnerów społecznych i organizacji pozarządowych	Poprawa dostępności szkół na terenie ŻOF Infrastruktura społeczna w ramach ŻOF Wsparcie aktywacji zawodowej kobiet w ŻOF Edukacja przedszkolna w ramach ŻOF Wzrost kompetencji uczniów w ŻOF Edukacja osób dorosłych w ŻOF Aktywacja społeczna i zawodowa w ŻOF Wzmocnienie potencjału

		zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu cel szczegółowy 4 (f): wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami cel szczegółowy 4 (g): wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	8.4 Integracja społeczno-zawodowa 8.5 Usługi społeczne i zdrowotne 8.6 Usługi społeczne na rzecz rodzin 8.7 Integracja społeczna osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością 9.1 Rewitalizacja miast 9.2 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie	partnerów społecznych i organizacji pozarządowych w ŻOF Integracja społeczno-zawodowa obywateli państw trzecich w ŻOF Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych w ŻOF Rozwój usług społecznych na rzecz rodzin w ŻOF Wsparcie osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością Rewitalizacja miast i obszarów innych niż miejskie w ŻOF

		cel szczegółowy 4 (h): wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji cel szczegółowy 4 (i): wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów cel szczegółowy 4 (k): zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej cel szczegółowy 4 (l): wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Regionalnego: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Realizacja planowanych w ramach tego celu projektów przyczyni się do kompleksowego rozwoju usług społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych i zawodowych dedykowanych mieszkańcom regionu, zwiększając tym samym jakość ich życia. Działania z zakresu edukacji zarówno dla dzieci i młodzieży, jak również osób dorosłych znacząco przyczynią się do zwiększenia jakości kształcenia w regionie, co jak w przypadku osób dorosłych może w dalszej perspektywie wpłynąć na stopień ich kwalifikacji zawodowych i ułatwić wejście na rynek pracy. Co więcej, planowane działania mają również docelowo wpłynąć na poziom aktywności mieszkańców, w tym na ich poziom aktywności zawodowej. W ramach działań przewiduje się także wsparcie osób zagrożonych marginalizacją społeczną, osób w kryzysie bezdomności, a także migrantów, dzięki czemu będą oni mieli szansę na włączenie społeczne. Warto także dodać, że realizacji projektów przyczyni się do poprawy opieki zdrowotnej, która jest kluczowym elementem dla jakości życia mieszkańców regionu.

6. Opis zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zgodnie z wymogami określonymi w *Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej* strategie terytorialne wspierające zintegrowany rozwój terytorialny w formie innego narzędzia terytorialnego powinny zawierać opis udziału parterów w procesie przygotowania i wdrażania strategii (art. 28 i 29), a także jej ewaluacji. Partnerstwo takie obejmuje następujące podmioty (art. 8):

a) władze regionalne, lokalne i miejskie oraz inne instytucje publiczne;
b) partnerów gospodarczych i społecznych;
c) właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji;
d) w stosownych przypadkach, organizacje badawcze i uniwersytety.

Partnerstwo działać powinno zgodnie z zasadą wielopoziomowego zarządzania i podejściem oddolnym.

Powstanie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest inicjatywą gmin z terenu subregionu żyrardowskiego (powiaty grójecki, sochaczewski oraz żyrardowski), które zdecydowały się przystąpić do partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Obszaru i realizacji partnerskich rozwiązań. Koordynatorem inicjatywy zostało Miasto Żyrardów.
Wspólne działania zrzeszonych gmin opierać się będą na podpisanej *Deklaracji o współpracy*, a kierunki rozwoju określone zostały w dokumencie programowym, którą stanowi niniejsza Strategia.

Strony *Deklaracji* podpisały także *Porozumienie w zakresie opracowania dokumentu programowego jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Innego Instrumentu Terytorialnego „Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego" w perspektywie 2021-2027.* W ramach *Porozumienia* powołany został Komitet Sterujący, w skład którego wchodzą wójtowie, burmistrzowie oraz prezydenci reprezentujący wszystkie gminy wchodzące w skład ŻOF. Do zadań Komitetu należy m.in.: podejmowanie decyzji niezbędnych w procesie przygotowania Dokumentu Programowego oraz ustalenie listy projektów dla każdej JST.

Ankieta dla mieszkańców

W ramach przygotowań do opracowania Strategii oraz diagnozy potrzeb rozwojowych i potencjału przygotowana została **ankieta internetowa**, którą udostępniono przedstawicielom gmin wchodzących w skład ŻOF, a następnie, po ich weryfikacji, mieszkańcom Obszaru poprzez strony internetowe i profile w mediach społecznościowych jednostek samorządu. Informacja o ankiecie została rozpowszechniona przez gminy różnymi kanałami komunikacyjnymi, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców.

Celem ankiety było zaangażowanie społeczności lokalnej w proces diagnozowania obszarów, które w opinii mieszkańców stanowią mocne i słabe strony poszczególnych gmin, jak i subregionu jako całości. Badanie umożliwiło poznanie opinii dotyczącej jakości życia w ŻOF, zbadanie potrzeb mieszkańców oraz określenie priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Zebrane odpowiedzi pozwoliły także określić, które wyzwania są charakterystyczne dla terenu całego subregionu żyrardowskiego i mogą stanowić pole współpracy w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Badania prowadzone były w dniach od 1 do 19 września 2021 roku, a respondenci odpowiadali na 20 pytań podzielonych na dwa bloki. Pierwszy skupiał się na jakości życia w miejscu zamieszkania i dotyczył opinii na temat warunków w danej gminie w takich obszarach jak społeczeństwo, gospodarka, środowisko i przestrzeń, infrastruktura techniczna, turystyka i rekreacja oraz edukacja i kultura. Drugi służył szerszemu spojrzeniu na cały obszar subregionu żyrardowskiego i zdefiniowaniu wyznań przed jakimi stoi, jego mocnych i słabych stron oraz zależności występujących między jednostkami wchodzącym w jego skład. Łącznie zebrano 556 ankiet. Wśród respondentów dominowały kobiety (66,9%). Pod względem wieku najwięcej było osób w przedziale 36-45 (39,6%), następnie 26-35 (24,3%) oraz 46-55 (18,5%).

Wykres 7: Struktura wiekowa respondentów ankiety internetowej z podziałem na płeć

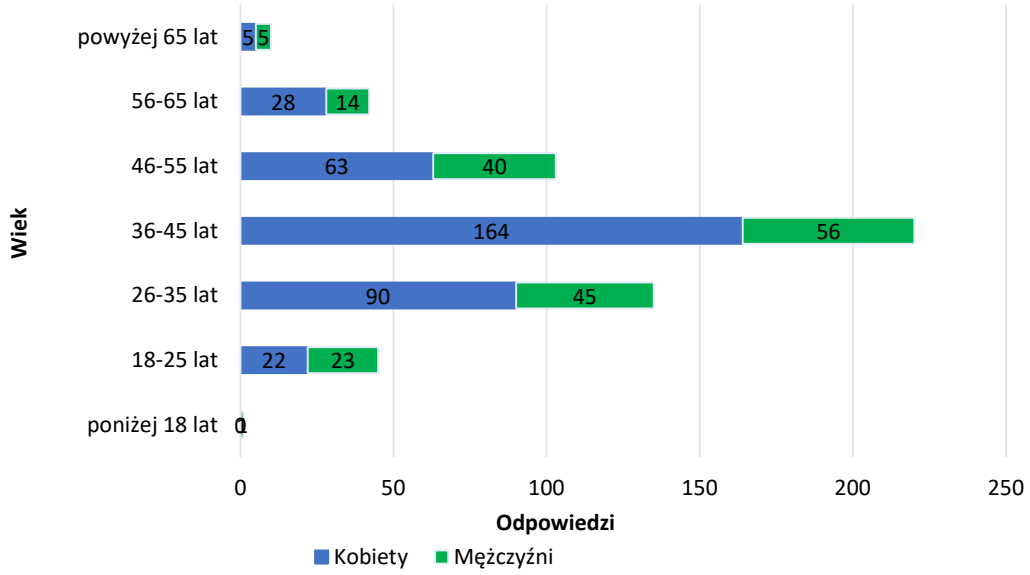

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej.

Z kolei analizując strukturę wykształcenia zdecydowanie dominowały osoby z wykształceniem wyższym (70,0%), a następnie z wykształceniem średnim (26,3%).

74,5% wszystkich respondentów było osobami zatrudnionymi, 8,1% prowadziło własną działalność gospodarczą, 5,9% zadeklarowało pracę w rolnictwie jako główne źródło utrzymania, a 2,7% to osoby bezrobotne.
57,2% respondentów mieszka na obszarach wiejskich, a 42,8% w miastach.

Rysunek 43. Struktura respondentów w podziale na obszar zamieszkania

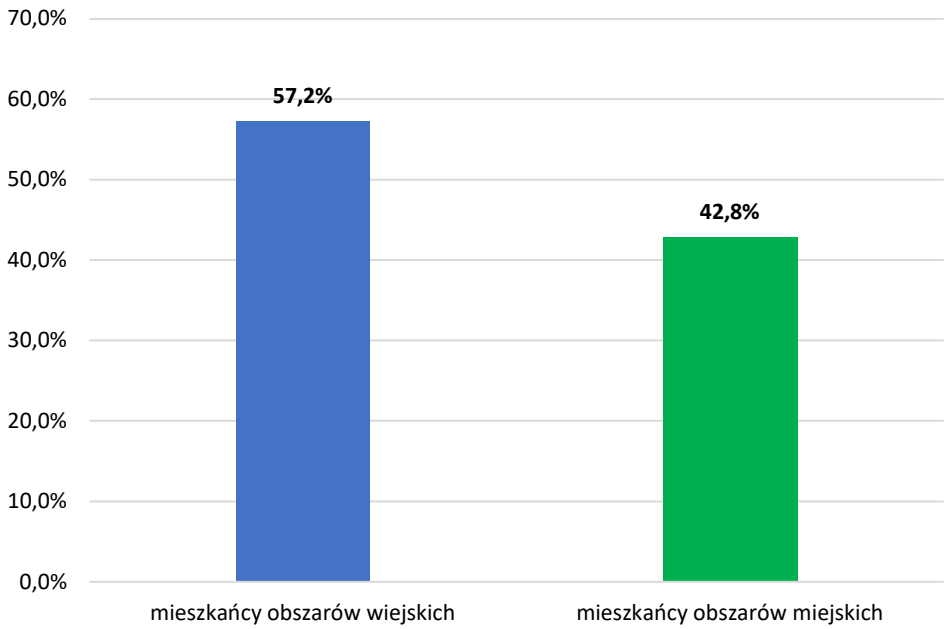

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej.

Ocena sytuacji w miejscu zamieszkania

W ankiecie mieszkańcy Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego poproszeni zostali o ocenę w skali od 1 do 5 (gdzie 1 oznaczało ocenę bardzo złą, a 5 – ocenę bardzo dobrą), sytuacji w poszczególnych obszarach funkcjonowania gmin, w których mieszkają.

Respondenci najlepiej ocenili sytuację w miejscu swojego zamieszkania w zakresie edukacji i kultury (średnia ocen 3,27) oraz infrastruktury technicznej (średnia ocen 2,97). Najgorzej oceniono warunki turystyczne i rekreację (średnia ocen 2,53) oraz aspekty społeczne (średnia ocen 2,73). Średni wynik dla całego ŻOF dla wszystkich badanych obszarów wyniósł 2,87.

Rysunek 44. Średnia ocen respondentów poszczególnych obszarów funkcjonowania gmin

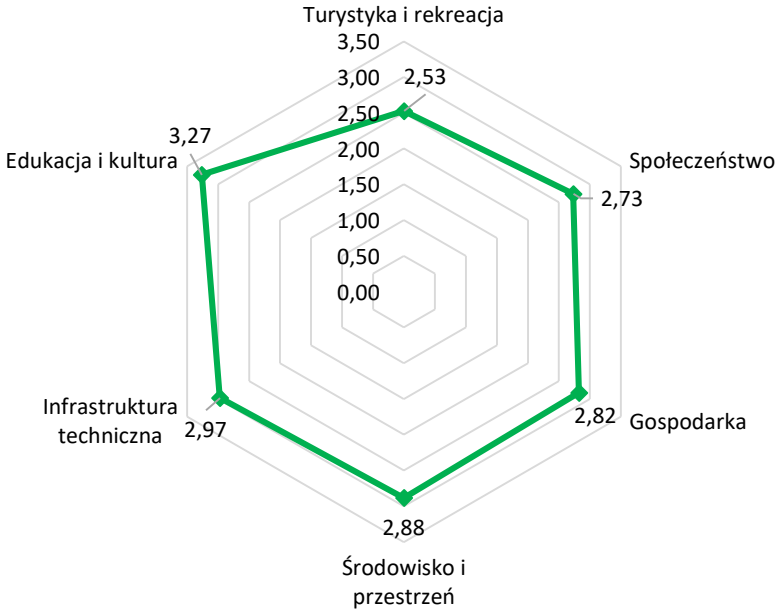

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej.

Tabela poniżej przedstawia najlepiej i najgorzej oceniane przez ankietowanych elementy w poszczególnych obszarach.

Tabela 66. Najwyżej i najniżej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

Obszar	Najwyżej oceniane:	Najniżej oceniane:
Społeczeństwo	Atrakcyjność gminy jako miejsca zamieszkania	Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej
Gospodarka	Połączenia drogowe z innymi gminami i miastami	Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie gminy
Środowisko i przestrzeń	Walory środowiska przyrodniczego w gminie	Świadomość ekologiczna mieszkańców
Infrastruktura techniczna	Dostępność sieci wodociągowej	Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych
Turystyka i rekreacja	Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy
Edukacja i kultura	Dostęp do edukacji szkolnej w gminie	Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej.

Najniżej ze wszystkich elementów oceniony został dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (1,90) oraz funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie gminy (2,11). Mieszkańcy wskazywali również na duży problem w zakresie połączeń kolejowych z innymi gminami i miastami (2,19), oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy (2,19), systemu ścieżek rowerowych (2,22), dostępu do żłobków/klubów malucha (2,25) oraz poziomu bazy turystyczno-wypoczynkowej (2,28). Powyższe elementy uzyskały średnią ocenę poniżej 2,3.

Należy podkreślić, że żaden aspekt funkcjonowania w Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym nie został oceniony przez mieszkańców średnio powyżej 4,0. Najwyżej mieszkańcy cenią sobie dostęp do edukacji szkolnej w gminie (3,94), dostępność sieci wodociągowej (3,69), dostęp do edukacji przedszkolnej w gminie (3,56), połączenia drogowe z innymi gminami i miastami (3,51) oraz walory środowiska przyrodniczego w gminie (3,43).

Można zatem podsumować, że w opinii mieszkańców gminy wchodzące w skład ŻOF charakteryzują się dobrą dostępnością do edukacji na poziomie podstawowym przy jednoczesnym zadowalającym poziomie nauczania. Posiadają także dobrą infrastrukturę techniczną (z wyjątkiem ścieżek rowerowych) oraz atrakcyjne walory środowiska przyrodniczego. Jednocześnie mieszkańcy zwracają uwagę na słabą jakość sieci transportu publicznego, ubogą ofertę kulturalną i turystyczną w swojej gminie oraz utrudniony dostęp do specjalistycznych usług medycznych.

Pożądane priorytety rozwojowe dla ŻOF

W ankiecie respondenci poproszeni zostali o wskazanie obszarów, które mogłyby stać się priorytetem we współpracy gmin wchodzących w skład ŻOF.

Wykres 8: Priorytetowe obszary współpracy w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego wskazywane przez respondentów ankiety

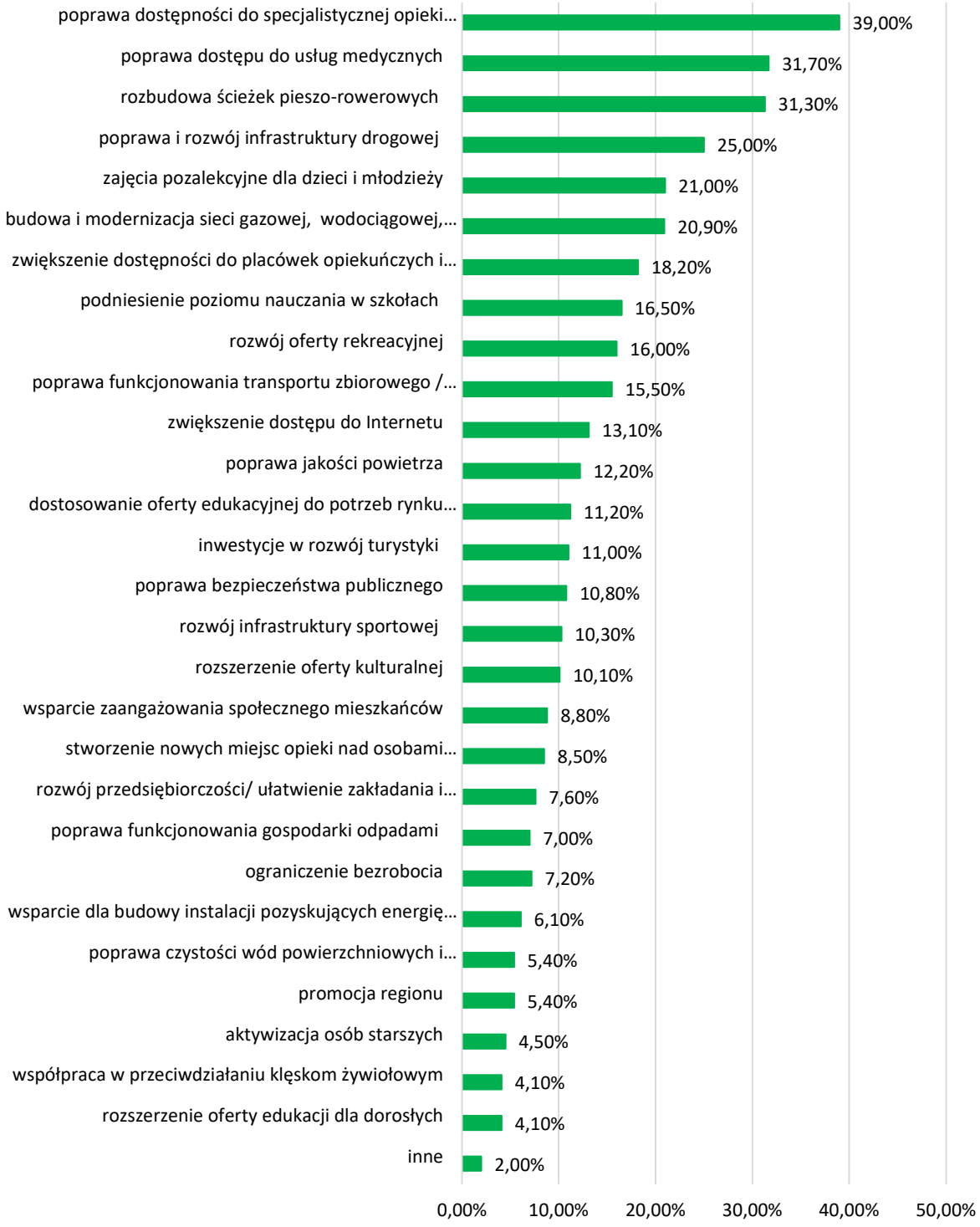

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej.

Jak wynika z powyższego zestawienia wśród najczęściej wskazywanych obszarów współpracy znalazła się poprawa dostępności do usług i specjalistycznej opieki medycznej (39% oraz 31,7% wskazań), rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych (31,3%), poprawa i rozwój infrastruktury drogowej (25%), zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży (21%) oraz budowa i modernizacja sieci gazowej, wodociągowej i kanalizacji sanitarnej (20,9%). Dlatego też planowane do realizacji projekty, które zawarte zostały w niniejszej Strategii odpowiadają na wskazane przez respondentów priorytety rozwojowe na terenie ŻOF.

Oprócz obszarów współpracy zapytano również respondentów o kluczowe atuty Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, które decydują o potencjale regionu i powinny zostać wykorzystane do budowy przewagi konkurencyjnej.

Wykres 9: Kluczowe atuty Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego według respondentów

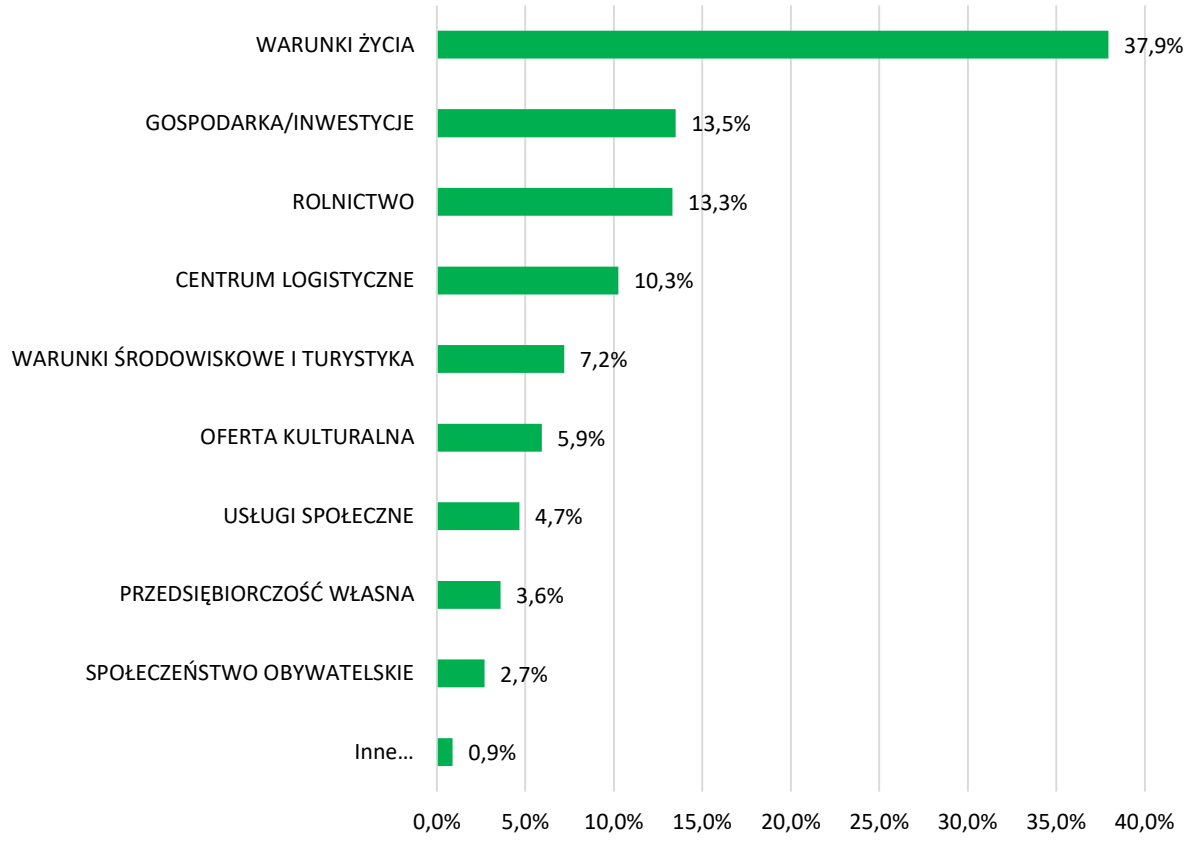

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej.

Wśród zaproponowanych atutów ŻOF respondenci zdecydowanie najczęściej wskazywali WARUNKI ŻYCIA (211 odpowiedzi), które scharakteryzowane zostały jako „*dzięki bliskości Warszawy, dogodnym połączeniom komunikacyjnym, a jednocześnie niższym kosztom utrzymania i czystszemu środowisku Subregion Żyrardowski to atrakcyjne miejsce do życia*". Na kolejnych miejscach znalazły się:

→ GOSPODARKA/INWESTYCJE: położenie między dwoma dużymi ośrodkami metropolitalnymi, w centrum kraju, przy ważnych szlakach komunikacyjnych, czyni Subregion Żyrardowski atrakcyjnym miejscem dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy (75 wskazań),

→ ROLNICTWO: silnie rozwinięte rolnictwo (zwłaszcza sadownictwo) stanowić może podstawę rozwoju Subregionu Żyrardowskiego i jego znak rozpoznawczy (74 wskazania),
→ CENTRUM LOGISTYCZNE: Subregion Żyrardowski posiada rozwiniętą sieć drogową, a przez region przebiegają ważne szlaki transportowe o znaczeniu krajowym i europejskim, co czyni go dogodnym węzłem komunikacyjnym i stwarza warunki do rozwoju usług logistycznych i magazynowych (57 wskazań).

Oznacza to, że mieszkańcy cenią sobie bliskość Warszawy ze względu na usługi oraz ofertę społeczno-kulturalną i miejsce pracy, ale jednocześnie dzięki niższym kosztom życia i spokojowi wolą życie poza dużym miastem.
Widzą także potencjał w położeniu ŻOF na ważnych szlakach komunikacyjnych, jako centrum logistyczne lub miejsce dla lokalizacji inwestycji. Nie zapominają przy tym o rozwiniętej rolniczej tradycji regionu.

W badaniu ankietowym analizowano także istniejące powiązania i zależności między poszczególnymi gminami tworzącymi ŻOF w zakresie realizacji przez mieszkańców podstawowych funkcji życiowych.

Wykres 10: Analiza miejsca realizacji podstawowych funkcji życiowych przez mieszkańców Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego

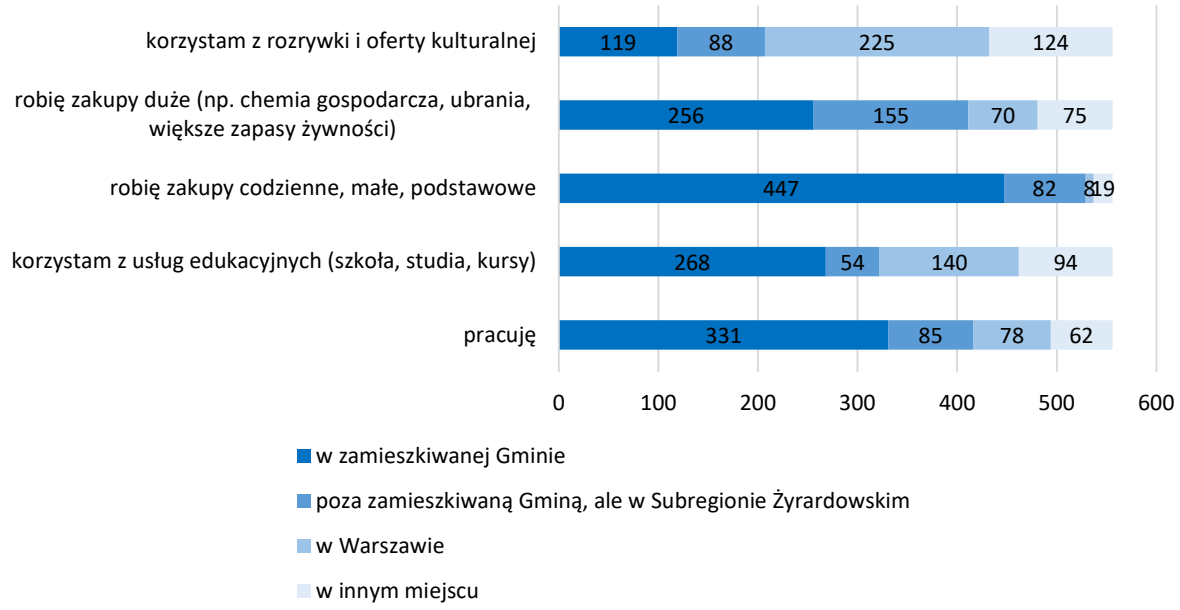

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej.

Jak wskazują odpowiedzi, mieszkańcy realizują większość swoich podstawowych potrzeb w obszarze edukacji (48,2%), pracy (59,5%) oraz zakupów zarówno tych podstawowych (80%) jak i większych (46%) na terenie gminy, którą zamieszkują.
Z kolei z oferty kulturalnej oraz rozrywkowej mieszkańcy ŻOF korzystają najczęściej w Warszawie, co znajduje potwierdzenie w słabej ocenie oferty spędzania czasu wolnego w gminach.

Warto także zauważyć, że analizowane potrzeby tylko w niewielkim stopniu (16,7% średnio dla wszystkich obszarów) realizowane są poza zamieszkiwana gminą, ale na terenie ŻOF. Takie rozwiązanie najczęściej wskazywany jest w obszarze większych zakupów (27,9%), rozrywki (15,8%) oraz pracy (15,3%). Obrazuje to, w jakim zakresie gminy uzupełniają swoją ofertę w ramach subregionu.

Na koniec zapytano respondentów, gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chcieliby mieszkać, badając ich skłonność do zmiany miejsca zamieszkania.

Wykres 11: Plany respondentów odnośnie zmiany miejsca zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety internetowej.

Zdecydowana większość mieszkańców Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego nie planuje w najbliższych latach zmieniać miejsca zamieszkania (69,1%). Wśród tych, którzy rozważają taką możliwości najczęściej wskazywane jest inne miejsce w Polsce (9,7%) oraz inne miejsce w obszarze subregion żyrardowskiego (6,1%). Najrzadziej wymieniana jest Warszawa (4,0%), co potwierdza, że mieszkańcy ŻOF cenią sobie mieszkanie poza dużymi ośrodkami miejskimi.

Nabór projektów

W ramach działań nad Strategią IIT do działań zaangażowano również partnerów społeczno-gospodarczych, właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych oraz praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. W tym celu od 4 września do 30 września 2023 na uruchomiono otwarty nabór projektów do Strategii, w którym wymienieni partnerzy społeczno-gospodarczy mieli możliwość zgłaszania swoich pomysłów przedsięwzięć. W trakcie naboru wpłynęła jedna propozycja projektu, która uwzględniona została w niniejszej Strategii IIT.

Zaangażowanie i włączenie partnerów społeczno-gospodarczych w proces opracowywania niniejszej Strategii znalazło swoje odzwierciedlenie w jej celach strategicznych, a także w planowanych projektach, gdzie ujęte zostały pożądane przez mieszkańców priorytety rozwoju.

7. Powiązanie z dokumentami strategicznymi i politykami

Niniejsza Strategia jest dokumentem, który powstał na potrzeby realizacji Innego Instrumentu Terytorialnego dla Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, obejmującego 21 gmin z obszaru powiatów grójeckiego, sochaczewskiego i żyrardowskiego na mocy „*Wielostronnej deklaracji współpracy gmin subregionu żyrardowskiego w zakresie partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego*". Inicjatywa ta stanowi odpowiedź samorządów lokalnych na nowe wieloletnie ramy finansowe Unii Europejskiej na okres 2021–2027 oraz przyjęte priorytetowe cele polityki państw członkowskich.

Planowany pakiet projektów do realizacji na terenie ŻOF przygotowany został w oparciu o obowiązujący Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027, w którym szczegółowo określony został sposób wydatkowania środków w nowej perspektywie.

Strategia powstała zatem w oparciu o aktualne wytyczne rozporządzeń na poziomie Unii Europejskiej oraz na podstawie zapisów dokumentów strategicznych krajowych i województwa mazowieckiego.

Spójność z dokumentami na poziomie europejskim

Subregion żyrardowski jako jednostka podziału statystycznego (NUTS 3) został utworzony 1 stycznia 2018 r. na mocy **Rozporządzenia Komisji (UE) 2016/2066 z dnia 21 listopada 2016 r. zmieniającego załączniki do rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS)**. W efekcie województwo mazowieckie podzielone zostało na dwa regiony (NUTS 2): warszawski stołeczny oraz mazowiecki regionalny, do którego subregion należy.

Główne wytyczne na temat skutecznego i efektywnego wdrażania funduszy unijnych w nowej perspektywie finansowej zawarte są w **Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.** Dokument ten określa przede wszystkim priorytetowe cele polityki unijnej na lata 2021-2027, w ramach których realizowane będzie wsparcie (artykuł 5), jak również zasady prowadzenia zintegrowanej polityki rozwoju terytorialnego, która zakłada tworzenie innych narzędzi terytorialnych wspierających inicjatywy państw członkowskich (artykuły 28-34).

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia, „*aby ugruntować podejście oparte na zintegrowanym rozwoju terytorialnym, inwestycje w formie narzędzi terytorialnych, takich jak zintegrowane inwestycje terytorialne, rozwój lokalny kierowany przez społeczność, […] lub wszelkie inne narzędzia terytorialne wspierające inicjatywy opracowane przez państwa członkowskie, powinny opierać się na strategiach rozwoju terytorialnego i lokalnego. […] Do celów zintegrowanych inwestycji terytorialnych i narzędzi terytorialnych opracowanych przez państwa członkowskie należy określić minimalne wymogi w odniesieniu do treści strategii terytorialnych. Za opracowanie i zatwierdzenie tych strategii terytorialnych powinny być odpowiedzialne odpowiednie instytucje lub podmioty. Aby zapewnić zaangażowanie odpowiednich instytucji lub podmiotów we wdrażanie strategii terytorialnych, takie instytucje lub podmioty powinny być odpowiedzialne za wybór operacji, które mają otrzymać wsparcie, lub też uczestniczyć w tym wyborze*” (pkt 30).

Z kolei szczegółowe wytyczne określające sposób wydatkowania środków unijnych w województwie mazowieckim określone zostały w Programie Regionalnym: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027, którego celem jest wsparcie realizacji polityki spójności.

Strategia stanowi zatem odpowiedź gmin zrzeszonych w ŻOF na wytyczne Parlamentu dotyczące zaangażowania podmiotów we wdrażanie założeń strategii terytorialnej, w tym przede wszystkim uczestnictwo w procesie wyboru operacji, które w ramach instrumentu będą realizowane. Samorządy opracowując i zgłaszając swoje projekty uwzględnione w Strategii wskazują na ich kluczowy charakter dla zapewnienia rozwoju Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego i poprawy jakości życia mieszkańców. Ponadto dzięki zaangażowaniu w proces opracowywania Strategii wszystkich gmin możliwe będzie optymalne wykorzystanie potencjału na szczeblu lokalnym. Jak wskazuje Rozporządzenie Ogólne w celu wzmocnienia i ułatwienia rozwoju lokalnego konieczne jest zbadanie potrzeb i potencjału, a także istotnych charakterystycznych cech społeczno-kulturowych obszaru oraz uwzględnienie zmian strukturalnych, budowy potencjału społeczności i stymulowanie innowacji.

Wszystkie uwzględnione w Strategii projekty zgłoszone przez samorządy gminne zostały przyporządkowane poszczególnym celom polityki spójności Unii Europejskiej oraz priorytetom zawartym w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Cele polityki spójności:

- ⇒ CP1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa;
- ⇒ CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa;
- ⇒ CP3 Lepiej połączona Europa;
- ⇒ CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym;
- ⇒ CP5 Europa bliżej obywateli.

Priorytety:

- → Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza;
- → Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu;
- → Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza;
- → Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu;

- → Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza;
- → Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu;
- → Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji i rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu.

Ma to z jednej strony zapewnić ich zgodność z ogólnymi, priorytetowymi kierunkami wsparcia Unii, jak również dzięki wzajemnym powiązaniom zarówno w zakresie tematycznym jak i terytorialnym, wskazać na zintegrowany charakter działań podejmowanych w ramach Strategii.

Aby uszczegółowić i wzmocnić wykazanie wzajemnych powiązań między projektami posłużono się wymiarami i kodami rodzajów interwencji stanowiących Załącznik nr I do Rozporządzenia Ogólnego.

Ponadto kierując się zapisami art. 8 w prace nad przygotowaniem Strategii zaangażowane były różne podmioty reprezentujące zarówno władze lokalne i ponadregionalne, jak i interesariuszy społecznych (możliwość zgłaszania projektów do Strategii) oraz sami mieszkańcy (ankieta). Z kolei proces wdrażania Strategii będzie koordynowany przez Komitet Sterujący składający się z przedstawicieli wszystkich gmin ŻOF, które podpisały Deklarację. Tym samym spełniono zasadę wielopoziomowego zarządzania i podejścia oddolnego.

Spójność z dokumentami na poziomie krajowym

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne.
Powołanie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego stanowi odpowiedź samorządów subregionu żyrardowskiego na wyzwanie określone w KSRR jakim jest zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych terytoriów. W tym kontekście kluczowe jest kompleksowe i dopasowane do lokalnego charakteru wsparcie.

Krajowa Strategia kładzie także silny nacisk na rozwój odpowiedzialny i zrównoważony terytorialnie, który rozwija i efektywnie wykorzystuje miejscowe zasoby i potencjały, a w szczególności wspomaga rozwój tych obszarów, które mają mniejszą odporność na zjawiska kryzysowe, nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego lub utraciły funkcje społeczno-gospodarcze. W tym kontekście realizacja projektów zawartych w Strategii przyczyni się do realizacji głównego celu KSRR jakim jest *efektywne wykorzystanie potencjałów terytoriów ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.*

Zgodnie z zapisami Strategii podstawą nowego podejścia terytorialnego polityki rozwoju jest lepsza niż dotychczas identyfikacja cech poszczególnych obszarów kraju,

tj. rozpoznanie ich zasobów endogenicznych, wyzwań i barier rozwojowych. Nowy paradygmat polityki rozwoju regionalnego, w większym niż dotychczas stopniu, uwzględnia lokalny kontekst dla prowadzenia działań rozwojowych. Odpowiedni wybór atutów regionalnych i lokalnych, które dadzą najlepsze możliwości rozwojowe obszarów, wpływa na kształtowanie przewagi konkurencyjnej danego terytorium. Wypełnieniem tych zapisów jest opracowana na potrzeby Strategii diagnoza obejmująca wymiar społeczny, gospodarczy oraz przestrzenno-środowiskowy całego obszaru ŻOF, która umożliwi zdefiniowane podstawowych mocnych i słabych stron subregionu w kontekście określania priorytetowych działań.
Ponadto współpraca gmin w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego wpisuje się w cel szczegółowy nr 1 „*Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym*" (kierunek interwencji 1.2 Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze) oraz cel nr 3 „*Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie*" (kierunek interwencji 3.2 wzmocnienie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym).

Spójność z dokumentami na poziomie regionalnym

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (PZPWM) przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 22/18 z dnia 19 grudnia 2018 r. określa stan i wskazuje kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa, biorąc pod uwagę poszczególne dziedziny rozwoju, jak też poszczególne obszary województwa. Plan uwzględnia podział statystyczny województwa na dwie jednostki NUTS 2 oraz wskazuje mniejsze obszary wymagające szczególnej uwagi z racji słabego dostępu do dóbr i usług, czy potrzeby wsparcia procesów rozwojowych. PZPWM stanowi odniesienie dla planowania przestrzennego gmin, łącząc politykę przestrzenną państwa i województwa.
Projekty uwzględnione w Strategii są zgodne z ustaleniami PZPWM w zakresie postulatów i rekomendacji dotyczących kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa, szczególnie w zakresie: transportu drogowego i rowerowego, podnoszenia poziomu bezpieczeństwa, ochrony środowiska i zasobów przyrody oraz opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury.
Wytyczne te były także brane pod uwagę w procesie przygotowywania diagnozy na potrzeby Strategii, w której powoływano się na zapisy PZPWM.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze. przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 72/22 z dnia 24 maja 2022 r. jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa, określającym kierunki polityki rozwoju, prowadzonej w długim okresie programowania. Strategia wskazuje główne wyzwania, a także cele rozwojowe regionu do zrealizowania przez samorząd województwa oraz inne podmioty. Co więcej, stanowi ona także ważny punkt odniesienia dla innych dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych tworzonych na poziomie regionalnym oraz lokalnym.

W Strategii układ celów ma charakter hierarchiczno-horyzontalny: przedstawia wizję rozwoju województwa, określa cel główny, któremu podporządkowano cele strategiczne, spójne z długookresowymi priorytetami rozwoju województwa. Strategia

jest dokumentem zintegrowanym, tj. określającym cele i kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa w wymiarze przestrzennym (terytorialnym), który został wzmocniony poprzez uwzględnienie w strategii modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa. Określone działania będą służyły pobudzaniu aktywności gospodarczej i wspieraniu konkurencyjności we wszystkich podregionach oraz osiąganiu spójności społeczno-gospodarczej województwa. Będą także sprzyjały włączeniu społecznemu oraz racjonalnemu gospodarowaniu przestrzenią i środowiskiem.

Tabela 67: Struktura celów rozwojowych Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze.

Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze.

Jak podkreślają autorzy dokumentu z uwagi na zróżnicowanie przestrzenne rozwoju województwa mazowieckiego, istotnym elementem celu głównego jest spójność terytorialna. Zatem z punktu widzenia rozwoju terytorialnego kluczowe jest zwiększenie dynamiki rozwoju ośrodków subregionalnych i budowaniu ich roli jako centrów rozwoju w podregionach, powiązanych funkcjonalnie z obszarami otaczającymi, a pobudzenie endogenicznego rozwoju uczyniono główną drogą do zmniejszenia różnic w poziomie życia, czyli osiągnięcia większej spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Rozdział 8 Strategii poświęcony jest obszarom strategicznej interwencji (OSI), które odnoszą się do problemów utrudniających rozwój poszczególnych podregionów bądź potencjałów możliwych do wykorzystania w celu pobudzenia procesów rozwojowych w określonych częściach województwa.

Wyznaczenie OSI ma umożliwić lepszą koordynację działań strategicznych wpisujących się w politykę rozwoju i planowania przestrzennego regionu. Ułatwi także

przyporządkowanie właściwych narzędzi interwencji publicznej, co warunkuje większą skuteczność i efektywność podejmowanych działań.

W Strategii Żyrardów zdefiniowany został jako ośrodek miejski o ponadlokalnej randze (znaczenie subregionalne) stanowiący ważne elementy równoważenia rozwoju województwa zdominowanego przez Warszawę (największy ośrodek metropolitalny). Tym kontekście Strategia wprowadza dwa typy OSI:

- problemowe (wszystkie podregiony NUTS 3, w tym żyrardowski),
- bieguny wzrostu (miejskie obszary funkcjonalne, w tym Żyrardów).

Rysunek 45: Obszary strategicznej interwencji województwa mazowieckiego

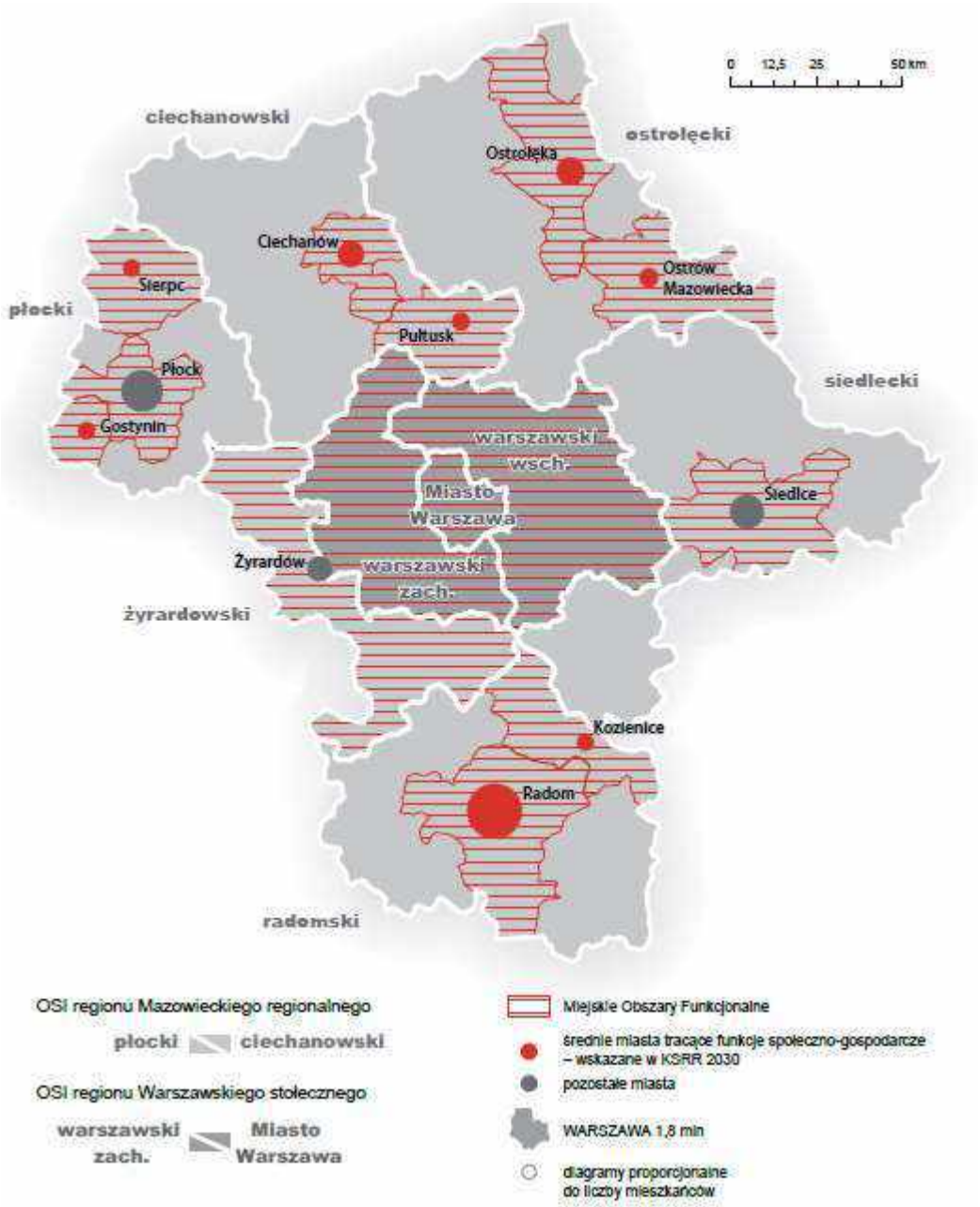

Źródło: Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze.

OSI problemowe wyznaczone zostały w celu zniwelowania istniejących problemów i barier dla rozwoju nowych lub istniejących funkcji i poprawy warunków życia mieszkańców w podregionach województwa mazowieckiego.

Żyrardowski Obszar Funkcjonalny zaliczony został do OSI typu potencjalny biegun wzrostu. Ten rodzaj OSI oparty jest na potencjale miast jako centrów rozwoju społeczno-gospodarczego wraz z powiązanymi z nimi funkcjonalnie obszarami otaczającymi. Wsparcie kierowane do tego typu OSI będzie obejmować głównie działania ukierunkowane na efektywną współpracę między miastem a obszarami otaczającymi, ukierunkowaną na przezwyciężanie wspólnych problemów bądź wzmacnianie potencjałów w wymiarze ponadlokalnym. Co warte podkreślenia w przypadku subregionu żyrardowskiego obszar OSI problemowego pokrywa się całkowicie z OSI biegunem zrostu (MOF), co świadczy, że wsparcie realizowane z obu instrumentów będzie ściśle powiązane.

Ogólne wytyczne dotyczące wsparcia w ramach OSI - bieguny wzrostu wskazują na działania w zakresie doskonalenia zintegrowanego zarządzania i współrządzenia w miejskich obszarach funkcjonalnych w celu wzmacniania potencjałów i przezwyciężenie problemów rozwojowych w skali ponadlokalnej, w szczególności na rzecz:

1. Uporządkowania gospodarki przestrzennej i przywrócenia ładu przestrzennego (w szczególności koordynację procesów planowania przestrzennego w celu ochrony ładu przestrzennego, terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy, chaosem inwestycyjnym i przeznaczaniem gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne);
2. Rozwoju efektywnego systemu transportowego opartego na niskoemisyjnym transporcie zbiorowym i niezmotoryzowanym (infrastruktura piesza, zintegrowana sieć tras rowerowych;
3. Poprawy jakości powietrza (likwidacja źródeł niskiej emisji, tworzenie korytarzy regeneracyjnych miast i ograniczanie indywidualnego ruchu samochodowego);
4. Rozwoju usług publicznych w skali ponadlokalnej (współpraca jednostek samorządu terytorialnego na rzecz bardziej efektywnej koordynacji i integracji usług publicznych, rozwój wspólnych centrów usług publicznych, instytucji otoczenia biznesu czy spójnej w skali obszaru funkcjonalnego oferty edukacyjnej lub biznesowej.

Ważnym aspektem wspierania MOF jest włączenie obszarów wiejskich w procesy rozwojowe i pobudzenie gospodarcze tych obszarów, zwłaszcza gmin zaliczonych do grupy obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. oraz poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej, przy jednoczesnej poprawie stanu środowiska. Sprzyjać temu będą działania skoncentrowane w szczególności na:

- rozwoju transportu publicznego w skali ponadlokalnej na rzecz niwelowania wykluczenia transportowego, zwłaszcza małych miast i obszarów wiejskich;
- rozwoju lokalnych rynków pracy i aktywizacji zawodowej mieszkańców, w tym w zakresie dostosowania oferty edukacyjnej i doradztwa zawodowego w celu zapewnienia równowagi popytowo-podażowej na rynku pracy i niwelowania zjawiska bezrobocia strukturalnego;
- zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej i rozwoju przedsiębiorczości w celu rozwoju nowych gałęzi gospodarki, w tym w zakresie przemysłów przyszłości oraz czystych, zielonych inwestycji;

- zapewnieniu wysokiej dostępności usług publicznych i infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach zmagających się z problemem spadku liczby ludności, w przypadku których współpraca ponadlokalna przyczyni się do poprawy efektywności prowadzonych działań;
- podniesieniu jakości życia dzięki rewitalizacji obszarów zdegradowanych i włączenia społecznego grup zmarginalizowanych i wykluczonych;
- poprawie jakości środowiska przyrodniczego m.in. w oparciu o rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury, efektywność energetyczną, inwestycje w OZE, likwidowanie źródeł niskiej emisji oraz transport bezemisyjny i niskoemisyjny.

Należy zatem podkreślić, że projekty uwzględnione w Strategii są spójne z założonymi kierunkami wsparcia OSI – biegun wzrostu i przyczynią się do realizacji celów strategicznych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze* ze szczególnym uwzględnieniem wymiaru terytorialnego jakim jest subregion żyrardowski.

Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 (RIS) przyjęta przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 26/21 z dnia 16 marca 2021 r. jest dokumentem określającym działania województwa ukierunkowane na zwiększanie konkurencyjności i innowacyjności regionu. Określa ramy strategiczne dla regionalnego ekosystemu innowacyjności ukierunkowanego na tworzenie środowiska sprzyjającego zwiększaniu aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw.
W wymiarze terytorialnym strategia uwzględnia specyfikę subregionów. W tym kontekście Strategia przyczynia się do realizacji założeń RIS w obszarze:

- przeciwdziałanie negatywnym skutkom dysproporcji rozwojowych,
- zwiększanie aktywności IOB w zakresie dostarczania profesjonalnych usług wspomagających innowacyjność,
- wdrażania nowych rozwiązań w tradycyjnych gałęziach przemysłu i rolnictwie,
- wdrożenie działań angażujących przedstawicieli JST (przede wszystkim miast regionalnych i subregionalnych) do uwzględniania inteligentnej specjalizacji w dokumentach strategicznych JST różnych szczebli.

Tym samym należy stwierdzić, że realizacja projektów ujętych w Strategii będzie wspierała osiągnięcie celu głównego RIS jakim jest: *Województwo mazowieckie makroregionem wykorzystanej szansy – uzyskanie pozycji jednego z liderów innowacyjności w Europie Środkowej i Wschodniej do roku 2030*.

Program Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 jest głównym dokumentem określającym kierunki wsparcia finansowanego ze środków Unii Europejskiej w województwie mazowieckim w okresie budżetowym 2021-2027. Jest to także kluczowy dokument z punktu widzenia zakresu i wysokości wsparcia dla Innego Instrumentu Terytorialnego Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

IIT dla Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego wpisuje się w następujące cele szczegółowe FEM 2021-2027:

⇒ dedykowane:

- cel szczegółowy 2 (viii): wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej,
- cel szczegółowy 4 (vi): wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych;

⇒ preferencyjne:

- cel szczegółowy 2 (i): wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- cel szczegółowy 2 (ii): wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju,
- cel szczegółowy 2 (iv): wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego,
- cel szczegółowy 2 (v): wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej,
- cel szczegółowy (vi): wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej,
- cel szczegółowy 2 (vii): wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia,
- cel szczegółowy 3 (ii): rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej,
- cel szczegółowy 4 (ii): poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online
- cel szczegółowy 4 (iii): wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne,
- cel szczegółowy 4 (v): zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej,
- cel szczegółowy 4 (c): wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- cel szczegółowy 4 (f): wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie

i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,

- cel szczegółowy 4(g): wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej,
- cel szczegółowy 4 (h): wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji,
- cel szczegółowy 4 (i): wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów,
- cel szczegółowy 4 (k): zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej,
- cel szczegółowy 4 (l): wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

Programowanie instrumentu odbywać się będzie z aktywnym udziałem mieszkańców i innych lokalnych interesariuszy. Podstawowym dokumentem realizacji działań w formule IIT ma być Plan działań IIT, który pełni funkcję strategii terytorialnej.

Spójność z dokumentami na poziomie gminnym

Należy także podkreślić, że zgłoszone przez gminy do Strategii projekty są zgodne każdorazowo z zapisami gminnych strategii rozwoju i wynikają bezpośrednio z potrzeb i wyzwań, przed jakimi stoją członkowie Żyrardowskiego Obszary Funkcjonalnego.

W czasie przygotowywania niniejszego dokumentu niektóre gminy (np. Sochaczew, Wiskitki) prowadziły prace nad aktualizacją swoich strategii rozwoju. Nowe dokumenty będą zatem zawierać nie tylko odwołania do zaktualizowanej strategii wojewódzkiej, ale również uwzględniać działania i projekty przedstawione w Strategii zapewniając tym samym spójność zapisów.

8. Realizacja projektów

Wdrażanie Strategii IIT odbędzie się za pomocą przedsięwzięć, w ramach których wybierane będą projekty **– dedykowane, preferencyjne oraz projekty dodatkowe** (realizowane poza MSIT). Docelowo planowane projekty mają przyczynić się do wzmocnienia współpracy w Obszarze, a także realizacji celów strategicznych niniejszej Strategii.

Szczegóły dotyczące możliwego zakresu realizacji projektów znajdują się w „Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027". W ramach prac na Strategią IIT powstały trzy listy projektów, zawierające projekty pogrupowane w przedsięwzięcia odnoszące się do konkretnych działań wskazanych w SZOP – dedykowanych i preferencyjnych oraz poszczególnych celów strategicznych Strategii IIT.

Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu, **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej, **Działanie 3.1** Mobilność miejska (RFRR), **Typ projektów**: infrastruktura wypożyczeń rowerów i aut oraz ładowarek elektrycznych i paliw alternatywnych – *finansowanie inwestycji skierowane do przedsiębiorstw, wyłącznie w formie zwrotnej/bezdotacyjnej w postaci preferencyjnych pożyczek z możliwością umorzenia po spełnieniu określonych warunków.*

Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu, **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej, **Działanie 3.1** Mobilność miejska (RFRR) – infrastruktura wypożyczeń rowerów i aut oraz ładowarek elektrycznych i paliw alternatywnych, **Typ projektów:** infrastruktura wypożyczeń rowerów i aut oraz ładowarek elektrycznych i paliw alternatywnych - *finansowanie inwestycji skierowane do przedsiębiorstw, wyłącznie w formie zwrotnej/bezdotacyjnej w postaci preferencyjnych pożyczek z możliwością umorzenia po spełnieniu określonych warunków.*

Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza, **Cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych, **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna – *finansowanie termomodernizacji budynków publicznych, w tym z elementami OZE w formie bezzwrotnej/dotacyjnej możliwe jest wyłącznie w gminach o wskaźniku G< śr. dla województwa. Natomiast inwestycje w budynki publiczne w pozostałych gminach o wskaźniku G>śr. dla województwa mogą być finansowane wyłącznie w ramach Instrumentów finansowych w formie preferencyjnych pożyczek z możliwością umorzenia po spełnieniu określonych warunków*

Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza, **Cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju, **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii – *finansowanie inwestycji możliwe jest wyłącznie w formie zwrotnej/bezdotacyjnej w postaci preferencyjnych pożyczek z możliwością umorzenia po spełnieniu określonych warunków. Natomiast dotacje są jedynie na wsparcie budowy/modernizacji magazynów energii i ciepła.*

Należy podkreślić, że na obecnym etapie rozpoznania, w ramach realizacji planowanych inwestycji nie przewiduje się niszczenia siedlisk chronionych roślin, zwierząt i grzybów. Przy przystąpieniu do realizacji poszczególnych zadań zachodzi konieczność wykonania inwentaryzacji chronionych gatunków w miejscu prowadzenia inwestycji, a w przypadku ich stwierdzenia konieczne jest przeniesienie gatunków lub ich siedlisk po uprzednim uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia w myśl art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody. Zadania zaplanowane w Strategii uwzględniają zakazy, jakie obowiązują w stosunku do poszczególnych form ochrony przyrody, wynikające z ustawy o ochronie oraz aktów ustanawiających te obszary, w związku z tym nie planuje się działań, które mogłyby naruszać cele ochrony określone dla tych terenów. Należy również podkreślić, że zadania wpisane do dokumentu nie wpłyną również negatywnie na obszary chronione znajdujące się na terenach poszczególnych jednostek oraz w ich najbliższym sąsiedztwie.

Tabela 68. Lista projektów dedykowanych

Nazwa projektu	Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu strategii IIT/strategii rozwoju ponadlokalnego przez projekt, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	Lp.	Nazwa przedsięwzięcia/wiązki projektów, jeśli dotyczy	Nazwa lidera projektu partnerskiego/ beneficjenta	Planowany zakres projektu – najważniejsze elementy projektu	Planowane źródło finansowania, ze wskazaniem programu i konkretnego CS/Priorytet i działanie	Szacunkowa wartość wkładu UE (PLN) i indykatywny wkład środków UE* (jeśli dotyczy)
Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego	CP 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych	1	Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego	Żyrardowski Obszar Funkcjonalny	• Usługi doradcze świadczone na rzecz członków partnerstwa, polegające na wsparciu rozwoju zdolności administracyjnych jednostek samorządu terytorialnego, w tym wzmocnieniu ich potencjału do kompleksowego zarządzania rozwojem m.in. w zakresie: • aktualizacji/zmiany strategii rozwoju ponadlokalnego/terytorialnej oraz innych dokumentów planistycznych i analitycznych wspierających kompleksowy rozwój, zarządzanie, monitorowanie i ocenę, wdrażania strategii rozwoju ponadlokalnego/terytorialnej/ i efektywnej realizacji projektów zintegrowanych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IX –** Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim, **cele szczegółowe** 5(i) oraz 5 (ii) **Działanie 9.3** Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego	3.072.300,00 zł
Mobilność miejska w RMR	Podejście zintegrowane: realizacja projektu przyczyni się do rozwoju nowoczesnego, niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu miejskiego, zwiększającego dostępność komunikacyjną mieszkańców na terenie ŻOF przy	2	Instrumenty Finansowe – preferencyjne pożyczki	Przedsiębiorcy, zarządcy komunikacji zbiorowej	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia **systemów wypożyczeń rowerów, hulajnóg** • Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny w zakresie wsparcia **infrastruktury ładowania lub tankowania pojazdów bezemisyjnych, infrastruktura paliw alternatywnych** (transport publiczny oraz samochody prywatne) • Infrastruktury niezbędnej do korzystania z komplementarnych form transportu w zakresie	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej	6.145.374,00 zł

	jednoczesnej dbałości o środowisko naturalne, w tym o warunki aerosanitarne i akustyczne				**carsharingu opartego o pojazdy elektryczne.**	mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+**	
Mobilność miejska w ŻOF	Cel 1. Mobilny ŻOF .	1	Zielony Żyrardów – rozwój mobilności miejskiej	Miasto Żyrardów	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: budowa ścieżek rowerowych wraz z niezbędną infrastrukturą (punkty serwisowe, stojaki na rowery, rozwój systemu wypożyczeń rowerów etc.); • Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny w zakresie wsparcia: zakupu niskoemisyjnego i zeroemisyjnego taboru autobusowego; infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnych, infrastruktura paliw alternatywnych (transport publiczny oraz samochody prywatne); • Budowa i przebudowa infrastruktury transportu publicznego w zakresie: budowy i przebudowy infrastruktury przystankowej wraz z wyposażeniem; przebudowy zintegrowanego węzła przesiadkowego; • Rozwój cyfrowego systemu transportu miejskiego.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	20.000.000,00 zł
	Cel 1. Mobilny ŻOF	2	Rozwój mobilności miejskiej na terenie Gminy Warka	Gmina Warka	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: budowa ścieżek rowerowych wraz z niezbędną infrastrukturą (punkty serwisowe, stojaki na rowery, etc.);	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na	40.000.000,00 zł

					• Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny w zakresie wsparcia: zakupu niskoemisyjnego i zeroemisyjnego taboru autobusowego; infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnych, infrastruktura paliw alternatywnych (transport publiczny oraz samochody prywatne); • Budowa i przebudowa infrastruktury transportu publicznego w zakresie: budowy infrastruktury „Pakuj i Jedź”.	rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 1. Mobilny ŻOF	3	Rozwój mobilności na terenie Gminy Radziejowice	Gmina Radziejowice	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: • budowy ścieżek pieszo-rowerowych oraz ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą, w tym m.in. stojaków na rowery, miejsc do odpoczynku, nowoczesnego oświetlenia.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska	12.915.000,00 zł

						EFRR/EFS+ **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 1. Mobilny ŻOF	4	Rozwój mobilności na terenie Gminy Puszcza Mariańska	Gmina Puszcza Mariańska	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: • budowy ścieżek rowerowych wraz z niezbędną infrastrukturą w postaci oświetlenia i miejsc do odpoczynku.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	22.140.000,00 zł
	Cel 1. Mobilny ŻOF	5	Budowa zintegrowanego systemu ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych na terenie Gminy Mszczonów	Gmina Mszczonów, Ośrodek Sportu i Rekreacji w Mszczonowie	• Budowa zintegrowanego systemu ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych; • Budowa oświetlenia ulicznego	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,**	30.000.000,00 zł

					(jako element prpjektu).	**Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 1. Mobilny ŻOF	6	Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy Goszczyn	Gmina Goszczyn	• Budowa zintegrowanego systemu ścieżek rowerowych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki	1.000.000,00 zł

						zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 1. Mobilny ŻOF	7	Zielony Sochaczew – rozwój mobilności miejskiej	Miasto Sochaczew	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: budowa dróg dla rowerów i dróg dla pieszych i rowerów wraz z niezbędną infrastrukturą (punkty serwisowe, stojaki na rowery, rozwój systemu wypożyczeń rowerów etc.); • Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny w zakresie wsparcia: zakupu niskoemisyjnego i zeroemisyjnego taboru autobusowego; infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnych, infrastruktura paliw alternatywnych (transport publiczny oraz samochody prywatne); • Budowa i przebudowa infrastruktury transportu publicznego w zakresie: budowy i przebudowy infrastruktury przystankowej wraz z wyposażeniem; przebudowy zintegrowanego węzła przesiadkowego; nowoczesne wiaty przystankowe wyposażone w energooszczędne tablice prezentujące dynamiczną i rozkładową informację pasażerską; • Rozwój cyfrowego systemu transportu miejskiego;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	33.825.200,00 zł

	Cel 1. Mobilny ŻOF	8	Zielona Gmina Wiskitki - rozwój mobilności miejskiej	Gmina Wiskitki	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: budowa dróg dla rowerów i dróg dla pieszych i rowerów wraz z niezbędną infrastrukturą (punkty serwisowe, stojaki na rowery, rozwój systemu wypożyczeń rowerów etc.); • Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny w zakresie wsparcia: zakupu niskoemisyjnego i zeroemisyjnego taboru autobusowego; infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnych, infrastruktura paliw alternatywnych (transport publiczny oraz samochody prywatne).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	13.000.000,00 zł
	Cel 1. Mobilny ŻOF	9	Rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej na terenie Gminy Belsk Duży	Gmina Belsk Duży	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: budowa dróg dla rowerów i dróg dla pieszych i rowerów wraz z niezbędną infrastrukturą (punkty serwisowe, stojaki na rowery, rozwój systemu wypożyczeń rowerów etc.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej	3.000.000,00 zł

						jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
		10	Rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej na terenie Gminy Iłów	Gmina Iłów	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: budowa dróg dla rowerów i dróg dla pieszych i rowerów wraz z niezbędną infrastrukturą (punkty serwisowe, stojaki na rowery, rozwój systemu wypożyczeń rowerów etc.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki,**	5.000.000,00 zł

						środki JST, środki prywatne	
	Cel 1. Mobilny ŻOF	11	Zielony i ekologiczny transport w Młodzieszynie	Gmina Młodzieszyn	• Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny w zakresie wsparcia: zakupu niskoemisyjnego i zeroemisyjnego taboru autobusowego; infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnych, infrastruktura paliw alternatywnych (transport publiczny oraz samochody prywatne).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	10.000.000,00 zł
	Cel 1. Mobilny ŻOF	12	Budowa ścieżki rowerowej Ostrowiec – Drwalew – Chynów - Sułkowice	Gmina Chynów	• Budowa ścieżki rowerowej o długości ok. 8 km.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie	6.000.000,00 zł

						zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 1. Mobilny ŻOF	13	Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej na terenie Gminy Brochów	Gmina Brochów	• Budowa ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Brochów.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:**	6.800.000,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel 1. Mobilny ŻOF	14	Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej na terenie Gminy Wiskitki	Gmina Wiskitki	• Budowa ścieżek pieszo-rowerowych; • Rozwój infrastruktury rowerowej, w tym m.in. stojaków na rowery, stacji napraw dla rowerów.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	10.000.000,00 zł
	Cel 1. Mobilny ŻOF	15	Happy Sad - rozwój mobilności gminnej	Gmina Błędów	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: • budowy ścieżek rowerowych wraz z niezbędną infrastrukturą (punkty serwisowe, stojaki na rowery).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na	5.000.000,00 zł

						Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 1. Mobilny ŻOF	16	Budowa trasy rowerowej wzdłuż kolejki wąskotorowej w Grójcu (Grójec-Szczęsna, Grójec-Kociszew-Jeziórka-Tomaszówka, Grójec-Piekiełko, Grójec-Dębie-Sadków Duchowny-Jeziórka-Przęsławice.	Gmina Grójec	• Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia: • budowy dróg dla rowerów i dróg dla pieszych i rowerów wraz z niezbędną infrastrukturą (punkty serwisowe, stojaki na rowery, rozwój systemu wypożyczeń rowerów etc.).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+**	6.000.000,00 zł

						i/lub: **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	

	Cel 1. Mobilny ŻOF	17	Budowa stacji rowerowych w Grójcu	Gmina Grójec	• Budowa stacji rowerowych m.in.:
					  • przy budynku Urzędu Gminy i Miasta Grójec,
					  • przy dworcu PKP,
					  • przy Bibliotece Publicznej,
					  • przy budynku Grójeckiego Ośrodka Kultury,
					  • przy budynku Grójeckiego Ośrodka Sportu,
					  • przy ul. Wyszyńskiego,
					  • przy ul. Słowackiego,
					  • przy ul. Sienkieiwcza,
					  • przy Parku Miejskim,
					  • przy ul. Mszczonowskiej (przy tzw. Zielenku)
					  • przy hali sportowej,
					  • przy Krytej pływalni Wodnik,
					  • przy PSP 1,
					  • przy PSP nr 2,
					  • przy Grójeckim rynku;
						Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,**
						
						Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu
						
						Cel szczegółowy 2(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
						
						Działanie 3.1 Mobilność miejska
						
						EFRR/EFS+
						
						i/lub:
						
						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne
							2.000.000,00 zł

	Cel 1. Mobilny ŻOF	18	Budowa ciągu pieszo-rowerowego	Gmina Grójec	• Budowa ciągu pieszo – rowerowego na trasie dawnej kolejki wąskotorowej łączącej Grójec z Gminą Belsk Duży.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet III –** Fundusze Europejskie na rozwój mobilności	10.000.000,00 zł

						miejskiej na Mazowszu **Cel szczegółowy 2(viii)** wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej **Działanie 3.1** Mobilność miejska **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej i kulturalnej w ŻOF	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Podejście zintegrowane: realizacja projektu przyczyni się do rozwoju kulturalnego ŻOF poprzez rozwój nowoczesnej infrastruktury usługowej w dziedzinie kultury, a także promowania dziedzictwa i walorów tego regionu.	19	Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej i kulturalnej W Żyrardowie	Miasto Żyrardów	• Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej na terenie miasta (m.in. Centrum Kultury, Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej, Muzeum Lniarstwa) poprzez roboty budowalne i modernizacyjne mające na celu: • przystosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, • ekologizację instytucji, • zakup, modernizację wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach objętych projektem, w tym: wdrożenie działań związanych z wykorzystaniem i rozwojem aplikacji i usług teleinformatycznych, rozwój kultury związanej z treściami cyfrowymi, zwiększenie znacznie oferty świadczonej on-line,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka	40.000.000,00 zł

					digitalizacja zasobów pod warunkiem powszechnego udostępniania (wyłącznie jako element projektu), • wdrożenie systemów liczenia odwiedzających i kontroli przepływu osób odwiedzających obiekty objęte wsparciem (wyłącznie jako element projektu); • Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne, w ramach których zaplanowano: • roboty budowlane, modernizacja oraz rozwój systemów oznakowania istniejących szlaków turystycznych (m.in. szlaku Industrialne Mazowsze, Spacer po zabytkowej XIX w. osadzie fabrycznej, ERIH) i wyposażenie ich w niezbędną infrastrukturę (w tym z zakresu przystosowania obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami), • zakup wyposażenia do rozwoju oferty turystycznej istniejących szlaków turystycznych, poprawy obsługi ruchu turystycznego, promocji, • wprowadzenie innowacji i cyfryzacji w ramach przemysłu turystycznego i jego produktów, • usuwanie barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami. Każde z wymienionych zadań będzie realizowane w osobnych typach operacji.	**EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	20	Adaptacja budynku gminnego przy ul. Wareckiej na siedzibę lokalnego Ośrodka Kultury	Gmina Jasieniec	• Rozwój infrastruktury do prowadzenie działalności kulturalnej poprzez: • poprawę stanu technicznego budynku przy ul. Wareckiej i dostosowanie go do pełnienia nowych funkcji kulturalnych,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	10.000.000,00 zł

					• dostosowanie obiektu pod względem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, • zakup wyposażenia obiektu, • opracowanie dokumentacji projektowej remontu obiektu.	**Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	21	Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej oraz infrastruktury szlaków tematycznych i produktów turystycznych na terenie Gminy Warka	Gmina Warka	• Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej oraz infrastruktury szlaków tematycznych i produktów turystycznych na terenie Gminy Warka; • Adaptacja istniejącej infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej – stworzenie Sali widowiskowej na potrzeby kulturalne, w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami; • Promocja walorów turystycznych poprzez adaptację istniejącej infrastruktury do prowadzenia działalności turystycznej ora działania promocyjne i informacyjne.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka	20.000.000,00 zł

						EFRR **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	22	Stworzenie oferty turystyczno-promocyjnej Gminy Radziejowice oraz gmin z subregionu żyrardowskiego	Gmina Radziejowice	• Inwentaryzacja zasobów kulturowych, historycznych, przyrodniczych, turystycznych i rekreacyjnych Gminy Radziejowice; • Stworzenie bezpłatnej aplikacji mobilnej – wirtualny przewodnik po terenach ŻOF wraz z opisem atrakcji turystycznych; • Zakup oraz montaż witaczy; • Zakup oraz montaż tablic informacyjnych o obiektach zabytkowych oraz ciekawostkach turystycznych; • Druk folderów turystycznych oraz przewodników.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.000.000,00 zł
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	23	Rozwój infrastruktury zewnętrznej na terenie Gminnego Centrum Kultury “Powozownia” w Radziejowicach	Gmina Radziejowice	• Utwardzenie terenu wokół GCK w raz z odwodnieniem terenu, służące zwiększeniu dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze	1.230.000,00 zł

					• E-turystyczne szlaki tematyczne i e-produkty turystyczne, promujące lokalną kulturę i historię poprzez wykorzystanie cyfryzacji.	Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	24	Zagospodarowanie turystycznego, rekreacyjnego terenu nad zalewem w Osieczku wraz z utworzeniem ciągu pieszo-rowerowego w Gminie Pniewy	Gmina Pniewy	• Budowa utwardzonej ścieżki spacerowej wokół zbiornika; • Montaż infrastruktury oświetleniowej wykorzystującej energię z OZE; • Rozwój małej architektury, w tym ławek, tablic informacyjnych, koszy na śmieci; • Rozwój infrastruktury rowerowej, w tym stojaków na rowery, stacjami napraw do rowerów; • Rozwój punktów ładowania telefonów komórkowych; • Budowa tężni solankowej; • Zagospodarowanie zbiornika poprzez: utworzenie kąpieliska wraz z plażą, budowa boiska do siatkówki plażowej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i	8.000.000,00 zł

						innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	25	Stworzenie oferty turystyczno-promocyjnej Gminy Mszczonów oraz gmin z powiatu żyrardowskiego i sochaczewskiego	Gminne Centrum Informacji w Mszczonowie	• Utworzenia materiałów i narzędzi promujących zidentyfikowane zasoby kulturowe, historyczne, przyrodnicze, turystyczne oraz rekreacyjne gmin; • Oznakowanie turystyczne gmin; • Stworzenie aplikacji mobilnej na smartfony, która będzie miała formę wirtualnego przewodnika po terenie dwóch powiatów.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.000.000,00 zł

	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	26	Integralnie i kulturalnie w Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym	Miejski Ośrodek Kultury w Mszczonowie, Biblioteka Publiczna w Mszczonowie	• Zorganizowanie Interregionalnych Forów Kulturalnych; • Stworzenie portalu umożliwiającego dostęp do kalendarza wydarzeń i podmiotów działających w obszarze kultury; • Zorganizowanie grupy „Przewodnicy po kulturze"; • Podjęcie interregionalnych działań kulturalnych ;zwiększających współpracę jednostek kultury, organizacji i osób fizycznych; • Wsparcie infrastrukturalne służące zwiększeniu dostępności do kultury i zniwelowaniu barier w promowaniu jednostek kulturalnych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	1.300.000,00 zł
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	27	Kompleksowe zagospodarowanie terenu wokół stawów w miejscowości w miejscowości Długowola	Gmina Goszczyn	Przedsięwzięcie obejmuje następujące działania: • wyrównanie i zagospodarowanie terenu wokół stawów; • budowę altanki i ustawienie ławeczek; • budowę ścieżki spacerowej wokół stawów; • wykonanie dwóch drewnianych pomostów dla wędkarzy; • utworzenie placu zabaw dla dzieci; • utworzenie plaży; • utworzenie miejsc parkingowych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju	1.000.000,00 zł

					Zadanie ma na celu poprawę walorów turystycznych miejscowości oraz zapewnienie dodatkowego miejsca do spędzania wolnego czasu przez mieszkańców.	gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	28	Mała Ojczyzna Chopina - kultura i turystyka w Sochaczewie ** potencjalne finansowanie w ramach Działania 9.1*	Miasto Sochaczew	• Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej - modernizacja sochaczewskich zabytków (rozbudowa, konserwacja i rewaloryzacja), w tym rozbudowa Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą, jako przystosowanie do pełnienia roli regionalnego koordynatora produktu turystycznego Mała Ojczyzna Chopina: • rozbudowa, konserwacja i rewaloryzacja mająca na celu ekologizację instytucji i wpływ na poprawę środowiska, funkcjonowania i zarządzania obiektem, • dostosowanie obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami (zastosowanie zasad uniwersalnego projektowania), • dostosowanie obiektów do wymagań warunków przeciwpożarowych i sanitarnych; • Rozwój infrastruktury turystycznych szlaków tematycznych i produktów turystycznych, w tym rozwój	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe,**	70.000.000,00 zł

					i promowanie usług w dziedzinie kultury i turystyki - m.in. poprzez upowszechnianie kultury i twórczości, w wymiarze regionalnymi lokalnym oraz wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktu turystycznego Mała Ojczyzna Chopina.	**kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	29	Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej i kulturalnej w Gminie Wiskitki	Gmina Wiskitki	• Stworzenie bezpłatnej aplikacji mobilnej – wirtualny przewodnik po terenach ŻOF wraz z opisem atrakcji turystycznych; • Zakup oraz montaż tablic informacyjnych o obiektach zabytkowych oraz ciekawostkach turystycznych; • Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne, w tym: • rozwój i promowanie usług w dziedzinie kultury i turystyki, m.in. poprzez upowszechnienie kultury i twórczości w wymiarze regionalnym i lokalnym oraz wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktu turystycznego.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	5.000.000,00 zł
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	30	Innowacyjna biblioteka XXI wieku.	Gmina Brochów	W projekcie zaplanowano: • organizację spotkań kulturalnych, • organizację warsztatów tematycznych, • organizację konkursów dla lokalnej społeczności,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla	2.329.000,00 zł

					• organizację wydarzeń kulturalnych, • stworzenie, organizację i prowadzenie innowacyjnych interaktywnych zajęć edukacyjnych, • wykorzystanie wirtualnej rzeczywistości do celów edukacyjnych, • organizacja mini kina społecznościowego.	wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	31	,,Ku pamięci" ochrona miejsc pamięci i kultury na terenie gminy Brochów	Gmina Brochów	• Zakres projektu obejmuje następujące obiekty: • były cmentarz wojenny żołnierzy i oficerów polskich w Janowie – rozbiórka istniejącego ogrodzenia drewnianego i budowa nowego z bramą i furtką; wykonanie alejek z kostki brukowej; oczyszczenie i zabezpieczenie obramowania z kamienia kwater; oczyszczenie i zabezpieczenie nawierzchni kopca upamiętniającego i schodów wejściowych; oczyszczenie i zabezpieczenie nawierzchni kamienia na kopcu i upamiętniającym oraz kamieni u jego podstawy; wyczyszczenie, wypolerowanie i impregnacja tablicy pamiątkowej; oczyszczenia i impregnacja krzyża drewnianego lub jego wymiana; wymiana słupa	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	1.020.000,00 zł

					oznaczającego miejsce pamięci z tabliczką godłem i flagami; przygotowanie i wykonanie tablic informacyjnych; zaprojektowanie i wykonanie oświetlenia; nasadzenia roślin, • pomnik – kwatera (mogiła) na cmentarzu parafialnym w Janowie – oczyszczenie i zabezpieczenie obramowania kwater i nawierzchni pomnika z uzupełnieniem fug; oczyszczenie i zabezpieczenie krzyży betonowych; zaprojektowanie, wykonanie i montaż tabliczek na krzyżach ,,NIEZNANY ŻOŁNIERZ"; oczyszczenie, wypolerowanie, naprawa i impregnacja liter; nasadzenia roślin; pielęgnacja istniejącej roślinności; opracowanie, wykonanie i montaż tablic informacyjnych, • krzyż przy drodze gminnej prowadzącej na cmentarz parafialny w Brochowie; wymiana krzyża i ogrodzenia; zaprojektowanie i wykonanie oświetlenia, • pomnik w Śladowie – oczyszczenie, zabezpieczenie i naprawa pomnika oraz schodów z uzupełnieniem ubytków; oczyszczenie, wypolerowanie, naprawa, impregnacja, wymiana liter i innych znaków na pomniku; nasadzenia roślin; pielęgnacja istniejącej roślinności; opracowanie, wykonanie i montaż tablic informacyjnych; zaprojektowanie i wykonanie oświetlenia; oczyszczenia i pomalowanie lub wymiana ławek, • miejsce pamięci w Tułowicach przy drodze wojewódzkiej – oczyszczenie, wypolerowanie, naprawa tablicy; nasadzenia roślin; pielęgnacja istniejącej	**Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	

					roślinności; opracowanie, wykonanie i montaż tablic informacyjnych; zaprojektowanie i wykonanie oświetlenia, • figura Matki Boskiej w Brochowie - oczyszczenie, zabezpieczenie i naprawa figury z uzupełnieniem ubytków; nasadzenia roślin; pielęgnacja istniejącej roślinności; zaprojektowanie i wykonanie oświetlenia; odnowienie ogrodzenia, • figura Świętego Rocha w Brochowie - oczyszczenie, zabezpieczenie i naprawa figury z uzupełnieniem ubytków; nasadzenia roślin; pielęgnacja istniejącej roślinności, • figura Pana Jezusa w Brochowie - nasadzenia roślin; pielęgnacja istniejącej roślinności; zaprojektowanie i wykonanie oświetlenia; odnowienie ogrodzenia, • miejsce pamięci w Kromnowie – nasadzenia roślin; pielęgnacja istniejącej roślinności; opracowanie, wykonanie i montaż tablic informacyjnych; zaprojektowanie i wykonanie oświetlenia; odnowa małej architektury, • tablice na kościele i przed kościołem w Brochowie - oczyszczenie, wypolerowanie, naprawa i zabezpieczenie, • dwa krzyże w drodze obok Szkoły Podstawowej w Brochowie – odnowa lub wymiana; wykonanie oświetlenia, • krzyż w pobliżu kościoła w Brochowie na polu bitwy – odnowienie. • Opracowanie i wykonanie przewodnika multimedialnego i papierowego po Gminie Brochów.		

	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	32	Budowa Gminnego Ośrodka Kultury/Gminnej Biblioteki Publicznej w Gminie Młodzieszyn, turystycznych szlaków/ścieżek pieszo-rowerowych oraz przystani turystycznej w Kamionie.	Gmina Młodzieszyn	• Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej; • Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i kulinarnych); • Sezonowa przystań turystyczna w Kamionie wykorzystująca walory Nadwiślańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu w tym dorzecza Bzury.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	40.000.000,00 zł
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	33	Zagospodarowanie terenów nad zalewem w Głuchowie.	Gmina Grójec	• Zagospodarowanie terenów nad zalewem w Głuchowie, obejmujące: • budowę ścieżek oraz utwardzonych placów do parkowania rowerów i samochodów, placów zabaw z zabawkami sensorycznymi, boisk do piłki plażowej, oświetlenia, pomostu dla sprzętu pływającego, siłownie plenerowe, altanki, grille, ławy, stoły, ścieżkę dydaktyczną wraz z ogrodzeniem terenu itp.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju	5.000.000,00 zł

						gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	34	ARENA – Akademia Rozwoju Edukacji Nieformalnej i Animacji	Miasto Żyrardów, Międzynarodowe Stowarzyszenie Kulturalne Krzywy Teatr, partnerzy	• Remont budynku oraz wyposażenie miejsca przystosowanego do realizacji działań teatralnych i multimedialnych a także adaptacja przestrzeni wokół miejsca na scenę plenerową.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V –** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **Cel szczegółowy 4(vi)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych **Działanie 5.7** Kultura i turystyka **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe,**	7.000.000,00 zł

						kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	

Tabela 69. Lista projektów preferencyjnych

Nazwa projektu	Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu strategii IIT/strategii rozwoju ponadlokalnego przez projekt, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	Lp	Nazwa przedsięwzięcia/ wiązki projektów, jeśli dotyczy	Nazwa lidera projektu partnerskiego/ beneficjenta	Planowany zakres projektu – najważniejsze elementy projektu	Planowane źródło finansowania, ze wskazaniem programu i konkretnego CS/Priorytet i działanie	Szacunkowa wartość wkładu UE (PLN) i indykatywny wkład środków UE* (jeśli dotyczy)
Transport lokalny w ŻOF	Cel. 1 Mobilny ŻOF Podejście zintegrowane: realizacja projektu przyczyni się do rozwoju nowoczesnego, niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu miejskiego, zwiększającego dostępność komunikacyjną mieszkańców na terenie ŻOF przy jednoczesnej dbałości o środowisko naturalne, w tym o warunki aerosanitarne i akustyczne.	1	Transport lokalny w Mieście Żyrardów	Miasto Żyrardów	• Budowa i przebudowa dróg gminnych i powiatowych; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element budowanych i przebudowywanych dróg).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	10.000.000,00 zł

	Cel. 1 Mobilny ŻOF	2	Budowa i przebudowa dróg powiatowych i gminnych na terenie gminy Belsk Duży	Gmina Belsk Duży	• Budowa, przebudowa i modernizacja wybranych dróg gminnych i powiatowych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	20.000.000,00 zł
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	3	Przebudowa dróg gminnych na terenie gminy Goszczyn	Gmina Goszczyn	• Przebudowa dróg gminnych w miejscowościach Sielec, Józefów, Bądków i Długowola.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i	9.000.000,00 zł

						udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	4	Poprawa jakości sieci drogowej na terenie gminy Jasieniec	Gmina Jasieniec	• Budowa sieci dróg gminnych o łącznej długości ok. 10 km na terenie gminy Jasieniec, łączących ją w spójną sieć połączeń (bezpośrednio lub pośrednio) z drogami wyższego rzędu oraz innymi gminami.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	8.150.000,00 zł

						Działanie 4.1 Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	5	Rozwój transportu lokalnego poprzez budowę, przebudowę dróg i ciągów pieszo-rowerowych na terenie gminy Warka	Gmina Warka	• Budowa i przebudowa dróg gminnych i powiatowych; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element budowanych/przebudowywanych dróg).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	25.000.000,00 zł

	Cel. 1 Mobilny ŻOF	6	Przebudowa dróg gminnych na terenie Gminy Iłów	Gmina Iłów	• Przebudowa dróg gminnych na terenie gminy Iłów; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element przebudowywanych dróg).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	15.000.000,00 zł
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	7	Transport lokalny na trenie Gminy Rybno	Gmina Rybno	• Budowa i przebudowa dróg gminnych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany	10.000.000,00 zł

						klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	8	Rozwój transportu lokalnego w Gminie Sochaczew, Teresin i Nowa Sucha	Gmina Sochaczew, Gmina Teresin, Gmina Nowa Sucha	• Budowa i przebudowa dróg gminnych, a w szczególności służących do obsługi zbiorowego transportu publicznego.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny	20.000.000,00 zł

						EFRR/EFS+ **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	9	Transport lokalny w Sochaczewie	Powiat Sochaczewski Miasto Sochaczew, Gmina Sochaczew, Gmina Nowa Sucha	• Budowa i przebudowa dróg gminnych i powiatowych wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym budowa drogi Północ- Południe mającej na celu obsługę komunikacyjną terenów inwestycyjnych wyznaczonych w MPZP wzdłuż planowanej drogi oraz połączenie dzielnicy Chodaków z dworcem PKP w Sochaczewie; • Budowa nowej przeprawy mostowej na rzece Bzurze i modernizacja istniejących mostów (jako element ciągów drogowych); • Budowa ciągów rowerowych i pieszo-rowerowych (jako element budowanych i przebudowywanych dróg).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	135.000.000,00 zł
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	10	Budowa i rozbudowa dróg gminnych tworzących sieć	Gmina Mszczonów, Global Parks Poland Sp. z.o.o.	• Budowa i rozbudowa dróg gminnych; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element projektu); • Budowa kanałów technologicznych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,**	17.220.000,00 zł

			drogową do obsługi terenów inwestycyjnych oraz turystycznych na terenie Gminy Mszczonów			**Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	11	Budowa parkingu „Parkuj i jedź” przy projektowanej stacji kolejowej w Mszczonowie wraz z przebudową fragmentu drogi powiatowej 4726W ul. Kolejowej w Mszczonowie i Wymysłowie	Gmina Mszczonów	• Przebudowa drogi powiatowej; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element projektu); • Budowę parkingu „Parkuj i jedź”.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej	8.610.000,00 zł

						mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	12	Budowa i rozbudowa dróg lokalnych na terenie Gminy Radziejowice	Gmina Radziejowice	• Budowa i przebudowa dróg gminnych i powiatowych w miejscowościach: Radziejowice, Radziejowice-Parcel, Nowe Budy, Stare Budy Radziejowskie, Kuklówka Zarzeczna, Zboiska; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element budowanych/ przebudowywanych dróg).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+**	19.065.000,00 zł

						i/lub: **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	13	Transport lokalny w Gminie Wiskitki	Gmina Wiskitki	• Budowa i przebudowa dróg gminnych, a w szczególności dróg służących do obsługi zbiorowego transportu publicznego; • Budowa parkingu „Parkuj i jedź"; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element budowanych/przebudowywanych dróg).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	15.000.000,00 zł
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	14	Transport lokalny w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Budowa i przebudowa dróg gminnych i powiatowych;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie	60.000.000,00 zł

					• Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element budowanych lub przebudowywanych dróg).	dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	15	Przebudowa i remonty dróg na terenie gminy Chynów	Gmina Chynów	• Przebudowę i remonty dróg wraz z budową chodników o łącznej długości ok. 15 km.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym	15.000.000,00 zł

						i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	16	Poprawa transportu lokalnego na terenie gminy Nowa Sucha	Gmina Nowa Sucha	• Poprawa transportu lokalnego poprzez przebudowę dróg gminnych i powiatowych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:**	20.000.000,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	17	Rozwój transportu lokalnego w Gminie Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn, Powiat sochaczewski	• Budowa i przebudowa dróg gminnych i powiatowych, a w szczególności służących do obsługi zbiorowego transportu publicznego.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	25.000.000,00 zł
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	18	Budowa wschodniej obwodnicy Grójca (trasa Grójec - Krobów – Marianów)	Gmina Grójec	• Budowa wschodniej obwodnicy Grójec – Krobów - Marianów, drogi łączącej drogę powiatową na trasie Grójec – Warka z drogą krajową nr 50. Szacowana długość drogi to około 2 km. Projekt zakłada się budowę i rozbudowę drogi wraz z chodnikami.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i	3.000.000,00 zł

						dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel. 1 Mobilny ŻOF	19	Transport lokalny w Teresinie	Gmina Teresin	• Budowa i przebudowa dróg gminnych i powiatowych; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych (jako element budowanych/ przebudowywanych dróg).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet IV –** Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza, **cel szczegółowy 3 (ii):** rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym	11.800.000,00 zł

						poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej **Działanie 4.1** Transport regionalny i lokalny **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Poprawa efektywności energetycznej w ŻOF	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF Podejście zintegrowane: realizacja projektu przyczyni się poprawy efektywności energetycznej budynków na terenie ŻOF, wspierając tym samym rozwój gospodarki niskoemisyjnej w tym regionie.	20	Poprawa efektywności energetycznej w Żyrardowie	Miasto Żyrardów	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych; • Kontrola jakości powietrza.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	5.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	21	Termomodernizacja budynków użyteczności	Gmina Belsk Duży	• Termomodernizacja szkół podstawowych w m. Belsk Duży, Łęczeszyce, Zaborów,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,**	10.000.000,00 zł

			publicznej na terenie gminy Belsk Duży		Przedszkola samorządowego w m. Stara Wieś i SP ZOZ BELMED w Belsku Dużym.	**Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	22	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Jasieniec	Gmina Jasieniec	• Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy, w tym m.in.: szkoły podstawowej w Jasieńcu, szkoły podstawowej w Zbroszy Dużej, Gminnego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Jasieńcu oraz filii tej jednostki w Gośniewicach, budynku Urzędu Gminy Jasieniec wraz z mieszczącymi się w nim jednostkami organizacyjnymi a także instytucjami / podmiotami, strażnic OSP, jak również dawnej strażnicy OSP Jasieniec przy ul. Kasztanowej w Jasieńcu, Stacji Uzdatniania Wody oraz innych budynków komunalnych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+**	10.000.000,00 zł

						i/lub: **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	23	Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych na ternie gminy Warka	Gmina Warka	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych; • Kontrola jakości powietrza.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	20.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	24	Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych poprzez wymianę urządzeń grzewczych i termomodernizację budynków użyteczności publicznej z zastosowaniem technologii	Gmina Iłów	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych; • Wymiana urządzeń grzewczych spełniające warunki ecoprojektu; • Kontrola i poprawa jakości powietrza; • Budowa/przebudowa/rozbudowa/nadbudowa lub adaptacja istniejącej infrastruktury dydaktycznej, w tym sal dydaktycznych, a także w zakresie wyposażenia.	Wsparcie ze środków **FEM dla Mazowsza 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności	50.000.000,00 zł

			energooszczędnych na terenie Gminy Iłów			energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	25	Poprawa efektywności energetycznej poprzez wyminę urządzeń grzewczych na terenie Gminy Rybno	Gmina Rybno	• Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i publicznych na terenie Gminy Rybno poprzez: • wymianę urządzeń grzewczych na spełanijące warunki ekoprojektu; • Kontrola i poprawa jakości powietrza.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	10.000.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	26	Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Sochaczew	Gmina Sochaczew	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych; • Kontrola jakości powietrza.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	3.850.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	27	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej z zastosowaniem technologii energooszczędnych w Sochaczewie	Miasto Sochaczew	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych z zastosowaniem technologii energooszczędnych; • Zmiana systemu ogrzewania na zapewniające redukcję zanieczyszczeń oraz emisji CO2; • Kontrola jakości powietrza.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	9.500.000,00 zł

						Działanie 2.1 Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	28	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Mszczonowie (budynek Ratusza i Szkoła Podstawowa)	Gmina Mszczonów	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych; • Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	8.249.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	29	Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej w gminie Puszcza Mariańska	Gmina Puszcza Mariańska	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych; • Kontrola jakości powietrza.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -**	12.300.000,00 zł

						Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	30	Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Radziejowice	Gmina Radziejowice	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych na terenie gminy Radziejowice obejmująca: • termomodernizację wraz z przebudową budynku GOPS, • termomodernizację wraz z wymianą oświetlenia na energooszczędne w SP w Kuklówce Radziejowickiej, • termomodernizację wraz wymianą oświetlenia na energooszczędne i odwodnieniem terenu wokół budynku Ośrodka Zdrowia w Radziejowicach, • termomodernizację w zakresie wymiany instalacji elektrycznej oraz oświetlenia na energooszczędne w SP w Radziejowicach, • termomodernizację oraz likwidację barier architektonicznych budynku sali gimnastycznej w SP w Radziejowicach, • termomodernizację budynku SP w Korytowie A.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:**	4.920.000,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	31	Poprawa efektywności energetycznej w Wiskitkach	Gmina Wiskitki	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych; • Kontrola jakości powietrza.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	3.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	32	Poprawa efektywności energetycznej w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych; • Kontrola jakości powietrza.	Wsparcie ze środków **FEM dla Mazowsza 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji	12.000.000,00 zł

						emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	33	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Chynów	Gmina Chynów	• Kompleksowa termomodernizacja, wraz z wymianą źródeł ogrzewania, budynków użyteczności publicznej: Publiczna Szkoła Podstawowa w Budziszynku, budynek Urzędu Gminy w Chynowie, Dom Nauczyciela w Sułkowicach, Ośrodek Zdrowia w Drwalewie.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	8.000.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	34	Termomodernizacja budynków strażnic OSP na terenie Gminy Chynów wraz z montażem instalacji OZE	Gmina Chynów	• Termomodernizacja budynków strażnic OSP wraz z montażem instalacji OZE.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	5.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	35	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Brochów	Gmina Brochów	• Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie gminy poprzez dokonanie termomodernizacji , wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, modernizacja kotłowni poprzez wymianę źródła ciepła. Zakres projektu obejmuje następujące obiekty: • Szkoła Podstawowa w Lasocinie - wykonanie docieplenia dachu i ścian budynku, wymiana okien, montaż solarów i fotowoltaiki, • Szkoła Podstawowa w Śladowie – wykonanie docieplenia dachu i ścian budynku, wymiana okien, montaż solarów i fotowoltaiki, • Szkoła Podstawowa w Brochowie - wykonanie docieplenia dachu i ścian budynku, wymiana okien, montaż solarów i fotowoltaiki, remont kotłowni oraz wymiana źródła ciepła, wymiana grzejników.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	10.200.000,00 zł

						Działanie 2.1 Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	36	Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych; • Kontrola jakości powietrza; • Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej na terenie gminy Młodzieszyn.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	18.850.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	37	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (termomodernizacja +	Gmina Grójec	• Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, m.in. budynek szkoły podstawowej nr 1, nr 2 i nr 3, budynek przedszkola przy ul. Okrężnej i Orzeszkowej, publicznej szkoły podstawowej	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -**	5.500.000,00 zł

			OZE) na terenie Gminy Grójec.		w Bikówku i Częstoniewie, hali sportowej, biblioteki publicznej, Grójeckiego Ośrodka Kultury. Termomodernizacja obejmuje zbiór działań polegających na: ociepleniu ścian, dachów i stropodachów, stropów nad piwnicami oraz podłóg materiałami o lepszych właściwościach izolacyjnych; wymianie okien i drzwi zewnętrznych na bardziej energooszczędne; likwidacji indywidualnych źródeł ciepła wraz z budową przyłącza do systemu ciepłowniczego; modernizacji źródeł ciepła z uwzględnieniem możliwości zastosowania kogeneracji; modernizacji systemów HVAC (ciepło, wentylacja i klimatyzacja) z uwzględnieniem zastosowania rekuperacji energii; optymalizacji instalacji wewnętrznej centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, dzięki czemu zmniejsza się zapotrzebowanie na energię; modernizacji wewnętrznej instalacji elektrycznej i oświetlenia wewnętrznego; wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii na potrzeby własne budynku, instalacji systemów monitoringu i zarządzania energią.	Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	38	Remont i termomodernizacja budynków komunalnych	Gmina Grójec	• Działania polegające m.in. na: ociepleniu ścian, dachów i stropodachów, stropów nad piwnicami oraz podłóg materiałami o lepszych właściwościach izolacyjnych; wymianie okien i drzwi zewnętrznych na bardziej energooszczędne; likwidacji indywidualnych źródeł ciepła wraz z budową przyłącza do systemu ciepłowniczego (jeżeli będzie taka potrzeba); modernizacji źródeł ciepła z uwzględnieniem możliwości zastosowania kogeneracji; modernizacji systemów HVAC (ciepło, wentylacja i klimatyzacja) z uwzględnieniem zastosowania rekuperacji energii; optymalizacji instalacji wewnętrznej centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej; modernizacji wewnętrznej instalacji elektrycznej i oświetlenia wewnętrznego; wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii na potrzeby własne budynku, instalacji systemów monitoringu i zarządzania energią oraz niezbędne prace remontowe i modernizacyjne.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(i)** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych **Działanie 2.1** Efektywność energetyczna **EFRR/EFS+** **i/lub:**	20.000.000,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
Odnawialne źródła energii w ŻOF	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF Podejście zintegrowane: realizacji projektu przyczyni się do kompleksowego rozwoju infrastruktury OZE, wspierając tym samym wspierając tym samym rozwój gospodarki niskoemisyjnej w ŻOF i transformację energetyczną regionu.	39	Odnawialne źródła energii na terenie miasta Żyrardów	Miasto Żyrardów	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	10.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	40	Budowa i rozbudowa instalacji OZE na budynkach publicznych na terenie gminy Warka	Gmina Warka	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii	500.000,00 zł

						odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	41	Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i mieszkalnych na terenie Gminy Iłów	Gmina Iłów	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:**	10.000.000,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	42	Rozbudowa instalacji OZE w Gminie Sochaczew	Gmina Sochaczew	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła. Projektem objęte będą obiekty użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim placówki oświatowe.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.250.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	43	Odnawialne źródła energii w Sochaczewie	Miasto Sochaczew, Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o.	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej	9.000.000,00 zł

						kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	44	Budowa systemu instalacji odnawialnych źródeł energii na potrzeby kompleksu basenów termalnych „Termy Mszczonów”	Ośrodek Sportu i Rekreacji w Mszczonowie, Gmina Mszczonów	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	1.500.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	45	Odnawialne źródła energii w Gminie Puszcza Mariańska	Gmina Puszcza Mariańska	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającego na potrzeby danego źródła OZE wraz z przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	1.230.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	46	Odnawialne źródła energii na terenie Gminy Wiskitki	Gmina Wiskitki	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami	8.000.000,00 zł

						zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	47	Odnawialne źródła energii na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.000.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	48	Odnawialne Źródła Energii w gminie Nowa Sucha	Gmina Nowa Sucha	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci).	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	5.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	49	Rozbudowa instalacji OZE w Gminie Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła wraz z infrastrukturą powiązaną (z magazynami energii i ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci); • Rozwój infrastruktury magazynów energii i ciepła.. Projektem objęte będą obiekty użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim placówki oświatowe.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(ii)** Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami	3.250.000,00 zł

						zrównoważonego rozwoju **Działanie 2.3** Odnawialne źródła energii **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Dostosowanie ŻOF do zmian klimatu	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF Podejście zintegrowane: projekt pozwoli na kompleksową adaptację regionu do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem, co przyczyni się do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa mieszkańców regionu.	50	Dostosowanie do zmian klimatu na terenie miasta Żyrardów	Miasto Żyrardów	• Zakup sprzętu oraz rozwój infrastruktury do celów zarządzania klęskami i katastrofami; • Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych; • Przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych poprzez zastosowanie zielonej i błękitnej infrastruktury.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki,**	3.000.000,00 zł

						środki JST, środki prywatne	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	51	Budowa, przebudowa i modernizacja zbiorników retencyjnych na terenie gminy Warka	Gmina Warka	• Zakup sprzętu oraz rozwój infrastruktury do celów zarządzania klęskami i katastrofami; • Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych; • Przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych poprzez zastosowanie zielonej i błękitnej infrastruktury.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	15.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	52	Wsparcie OSP z terenu Gminy Sochaczew w ramach zarządzania klęskami i katastrofami	Gmina Sochaczew	• Zakup sprzętu oraz rozwój infrastruktury do celów zarządzania klęskami i katastrofami.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i	1.700.000,00 zł

						zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	53	Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych na terenie gmin powiatu sochaczewskiego w dorzeczu Bzury	Gmina Sochaczew, Miasto Sochaczew, Gmina Nowa Sucha, Gmina Brochów	• Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych na terenach wzdłuż rzeki Bzury.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+**	5.500.000,00 zł

						i/lub: **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	54	Dostosowanie miasta Sochaczew do zmian klimatu	Miasto Sochaczew	• Zakup sprzętu oraz rozwój infrastruktury do celów zarządzania klęskami i katastrofami; • Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych; • Przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych poprzez zastosowanie zielonej i błękitnej infrastruktury; • Budowa zbiorników retencyjnych pozwalających na zagospodarowywanie wód opadowych bezpośrednio w miejscu jego wystąpienia z wykorzystaniem uwarunkowań lokalnych w postaci istniejących obniżeń terenu, które jednocześnie przyczynią się do podniesienia estetyki krajobrazu miejskiego oraz rozwoju terenów zieleni; • Rozbudowa i modernizacja systemów ostrzegania i alarmowania ludności.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	22.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	55	Dostosowanie Gminy Wiskitki do zmian klimatu	Gmina Wiskitki	• Zakup sprzętu oraz rozwój infrastruktury do celów zarządzania klęskami i katastrofami; • Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	10.000.000,00 zł

					• Przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych poprzez zastosowanie zielonej i błękitnej infrastruktury; • Budowa zbiorników retencyjnych pozwalających na zagospodarowywanie wód opadowych bezpośrednio w miejscu jego wystąpienia z wykorzystaniem uwarunkowań lokalnych w postaci istniejących obniżeń terenu, które jednocześnie przyczynią się do podniesienia estetyki krajobrazu miejskiego oraz rozwoju terenów zieleni.	**cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	56	Dostosowanie do zmian klimatu na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Zakup sprzętu oraz rozwój infrastruktury do celów zarządzania klęskami i katastrofami; • Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych; • Przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych poprzez zastosowanie zielonej i błękitnej infrastruktury.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju	3.000.000,00 zł

						Działanie 2.4 Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	57	Wsparcie OSP z terenu Gminy Młodzieszyn w ramach zarządzania klęskami i katastrofami	Gmina Młodzieszyn	• Zakup sprzętu oraz rozwój infrastruktury do celów zarządzania klęskami i katastrofami.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	1.700.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	58	Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych na terenie gmin powiatu sochaczewskiego w dorzeczu Bzury	Gmina Młodzieszyn, Gmina Iłów, Gmina Brochów	• Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych na terenach wzdłuż rzeki Bzury.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	5.500.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	59	Zwiększenie poziomu retencji wodnej na terenie Gminy Mszczonów	Gmina Mszczonów	• Budowa zbiornika retencyjnego.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(iv)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z	2.000.000,00 zł

						klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju **Działanie 2.4** Dostosowanie do zmian klimatu **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Gospodarka wodno-ściekowa na terenie ŻOF	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF Podejście zintegrowane: projekt obejmuje kompleksowe działania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, dążąc tym do jej zrównoważenia i dalszego rozwoju, a także wspierania dostępności do wody mieszkańców regionu.	60	Porządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej w Belsku Dużym	Gmina Belsk Duży	• Rozbudowa, przebudowa i remont infrastruktury istniejącej oczyszczalni komunalnej w Belsku Dużym.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	20.000.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	61	Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Goszczyn	Gmina Goszczyn	• Rozwiązanie problemu gospodarki wodno – ściekowej w obszarze gminy Goszczyn oraz dostosowanie aglomeracji do wymogów polityki ekologicznej kraju i regionu.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	4.800.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	62	Budowa sieci wodociągowej na terenie gminy Goszczyn	Gmina Goszczyn	• Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Bądków, Olszew i Długowola.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+**	8.200.000,00 zł

						i/lub: **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	63	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej wraz z budową przepompowni ścieków w gminie Jasieniec	Gmina Jasieniec	• Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Jasieniec, wraz z budową przepompowni ścieków, na długości ok. 5 km. Realizacja tej inwestycji pozwoli na odbiór ścieków z większych skupisk ludności i zabudowy, głównie na wschodnich terenach gminy sąsiadujących z gminą Warka. Przedsięwzięcie technicznie powiązane jest z rozbudową sieci kanalizacji sanitarnej na ternie gminy Warka i budową na terenie miejscowości Nowa Wieś (gmina Warka) sąsiadującej bezpośrednio z gminą Jasieniec oczyszczalni ścieków. Tam również trafiałyby nieczystości ze wschodniej części gminy Jasieniec.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	3.400.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	64	Rozbudowa sieci wodociągowej wraz z modernizacją istniejących oraz budową nowych stacji uzdatniania wody w gminie Jasieniec	Gmina Jasieniec	• Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy Jasieniec wraz z budową dwóch stacji uzdatniania wody i modernizacją czterech istniejących SUW-ów.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	7.000.000,00 zł

						Działanie 2.5 Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	65	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenie Gminy Iłów	Gmina Iłów	• Gospodarka wodno – kanalizacyjna; • Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczenie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych; • Przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych poprzez zastosowanie zielonej i błękitnej infrastruktury.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	50.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	66	Budowa oczyszczalni ścieków wraz z budową sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenie Gminy Sochaczew	Gmina Sochaczew	• Porządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej; • Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, w tym odprowadzanie i oczyszczanie ścieków zgodne z kryteriami efektywności energetycznej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	85.000,00 zł

						cel szczegółowy 2 (v): wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	67	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej miasta Sochaczew	Miasto Sochaczew	• Porządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej; • Zarządzanie efektywnymi, inteligentnymi sieciami wodociągowymi; • Modernizacja i rozbudowa miejskiej oczyszczalni ścieków; • Modernizacja/budowa stacji uzdatniania wody; • Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi; • Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków; • Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej wraz z sieciowymi przepompowniami ścieków i odcinkami rurociągów tłocznych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	70.000.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	68	Rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej w Gminie Mszczonów poprzez budowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej	Gmina Mszczonów	• Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej; • Likwidacja istniejących szamb oraz niekontrolowanego zrzutu ścieków do środowiska; • Ograniczenie skutków ulew na skanalizowanym terenie; • Zminimalizowanie wybijania kanalizacji sanitarnej wskutek deszczy nawalnych oraz podtopień spowodowanych gromadzącą się wodą opadową.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	10.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	69	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Puszcza Mariańska.	Gmina Puszcza Mariańska	• Porządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej; • Zarządzanie efektywnymi, inteligentnymi sieciami wodociągowymi.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+**	43.050.000,00 zł

						i/lub: **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	70	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna na terenie Gminy Radziejowice	Gmina Radziejowice	• Budowa dwóch ujęć wody w miejscowościach: Kuklówka Radziejowicka i Kuklówka Zarzeczna wraz z wyposażeniem i infrastrukturą zewnętrzną; • Budowa sieci wodociągowych o dł. co najmniej 4 km; • Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Chroboty.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	9.840.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	71	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej Gminy Wiskitki	Gmina Wiskitki	• Modernizacja i rozbudowa miejskiej oczyszczalni ścieków; • Modernizacja/budowa stacji uzdatniania wody; • Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi; • Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków; • Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej wraz z sieciowymi przepompowniami ścieków i odcinkami rurociągów tłocznych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz	10.000.000,00 zł

						zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	72	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Nowe Grobice i Sułkowice	Gmina Chynów	• Budowa ok. 9 km sieci kanalizacji sanitarnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	10.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	73	Modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową sieci	Gmina Chynów	• Modernizacja oczyszczalni ścieków i budowa ok. 5 km sieci kanalizacji sanitarnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -**	18.000.000,00 zł

			kanalizacji sanitarnej w miejscowości Drwalew			Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	74	Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej w Gminie Brochów w formule zaprojektuj i wybuduj	Gmina Brochów	• Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej wraz z odgałęzieniami do granic działek prywatnych na terenie Gminy Brochów oraz budowa stacji podnoszenia ciśnienia wody. Długość planowanej sieci wodociągu wynosi około 17 km.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe,**	8.500.000,00 zł

						kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	75	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompowniami. Modernizacja oczyszczalni ścieków w Janowie.	Gmina Brochów	• Budowa sieci kanalizacji grawitacyjnej wraz z przebudowa przyłączy na odcinku o długości około 5 km w miejscowości Brochów i Janów; • Modernizacja oczyszczalni ścieków w zakresie: • zakupu niezbędnego wyposażenia – ciągnik, pompy i sterowniki, unowocześnienie technologii procesu odzysku osadu z postaci płynnej na stałą, • budowa garażu, • modernizacji istniejących strefowych przepompowni ścieków w zakresie kompleksowej modernizacji.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	8.500.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	76	Poprawa gospodarki wodno-kanalizacyjnej w gminie Nowa Sucha	Gmina Nowa Sucha, Gmina Teresin	• Zakup i instalacja we wszystkich miejscach pomiarowych wodomierzy zaopatrzonych w nakładkę do zdalnego odczytu ilości przepływającej wody: • dotychczasowe wodomierze zostaną zdemontowane, • utworzone zostaną stanowiska do przyjmowania i analizy sygnałów z nakładek wodomierzowych, które będą wyposażone w odpowiedni sprzęt wraz z oprogramowaniem.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	6.000.000,00 zł

						Działanie 2.5 Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	77	Rozwój gospodarki wodnej i ściekowej w gminie Nowa Sucha	Gmina Nowa Sucha	• Rozbudowa gminnej oczyszczalni ścieków - zwiększenie wydajności; • Rozbudowa sieci kanalizacyjnej; • Rozbudowa sieci wodociągowej; • Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	30.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	78	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Budowa/rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z budową sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenie Gminy Młodzieszyn; • Budowa/rozbudowa stacji uzdatniania wód wraz z budową sieci wodociągowej; • Budowa zbiorników magazynowych wody uzdatnionej;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	85.000.000,00 zł

					• Porządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej; • Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, w tym odprowadzanie i oczyszczanie ścieków zgodne z kryteriami efektywności energetycznej, rozbudowa gminnej sieci.	**cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	79	Budowa stacji uzdatniania wody w Mirowicach wraz z siecią wodociągową	Gmina Grójec	• Realizacja projektu będzie obejmowała ogólne rozwiązania techniczne budowy stacji uzdatniania wody w miejscowości Mirowice oraz przystosowania sieci wodociągowej do nowych warunków zasilania w wodę;
					• Budowa stacji uzdatniania wody:
					  • studnia głębinowa,
					  • budowa zbiorników magazynowych na wodę,
					  • wykonanie części technologicznej i instalacji sanitarnej,
					  • budowa budynku technologicznego stacji,
					  • wykonanie instalacji i sieci elektrycznych,
					  • przystosowanie (budowa) sieci wodociągowej,
					  • wykonanie ogrodzenia terenu,
					  • wykonanie sieci dróg wewnętrznych itd.
						Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,**
						
						Priorytet II - Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza
						
						cel szczegółowy 2 (v): wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej
						
						Działanie 2.5 Gospodarka wodno-ściekowa
						
						EFRR/EFS+
						
						i/lub:
						
						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne
							4.000.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	80	Budowa kanalizacji sanitarnej Kociszew – Częstoniew	Gmina Grójec	• Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami i zasilaniem energetycznym w Kociszew – Częstoniew – Gmina Grójec. Długości budowanej kanalizacji około 2 km.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	81	Rozbudową sieci tłoczno-grawitacyjnej Lesznowola - Kobylin	Gmina Grójec	• Rozbudową sieci tłoczno-grawitacyjnej w miejscowościach Lesznowola – Kobylin w Gminie Grójec. Projekt obejmuje rozbudowę sieci tłoczno grawitacyjnej na długości około 5 km.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+**	20.000.000,00 zł

						i/lub: **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	82	Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Teresin	Gmina Teresin	• Rozbudowa oczyszczalni ścieków we wsi Granice, we wsi Pawłowice, we wsi Szymanów; • Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w Szymanowie, we wsi Granice, w północnej części gminy (łącznie 8,9 km); • Budowa kanalizacji deszczowej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	31.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	83	Zarządzanie efektywnymi inteligentnymi sieciami wodociągowymi w gminie Teresin	Gmina Teresin	• Utworzenie systemu zdalnego odczytu wodomierzy w gminach Nowa Sucha i Teresin.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2 (v):** wspieranie dostępu do wody oraz	2.100.000,00 zł

						zrównoważonej gospodarki wodnej **Działanie 2.5** Gospodarka wodno-ściekowa **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	84	Rozwój systemów do gospodarki odpadami na terenie gminy Warka	Gmina Warka, MŚP	• Gospodarka odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami; • Transformacja przedsiębiorstw w kierunku GOZ.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vi)** Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej **Działanie 2.6** Gospodarka o obiegu zamkniętym **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	7.000.000,00 zł

	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	85	Modernizacja PSZOK dla potrzeb Gminy Sochaczew i gmin ościennych	Gmina Sochaczew, gminy partnerskie z terenu powiatu sochaczewskiego	• Gospodarka odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vi)** Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej **Działanie 2.6** Gospodarka o obiegu zamkniętym **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	3.500.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	86	Gospodarka o obiegu zamkniętym na terenie w Gminie Błędów	Gmina Błędów, MŚP	• Gospodarka odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami; • Transformacja przedsiębiorstw w kierunku GOZ.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vi)** Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej **Działanie 2.6**	2.000.000,00 zł

						Gospodarka o obiegu zamkniętym **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	87	Modernizacja/rozbudowa PSZOK dla potrzeb Gminy Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Gospodarka odpadami zgodnie z obowiązkami, zadaniami własnymi gminy w zakresie postępowania z odpadami.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vi)** Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej **Działanie 2.6** Gospodarka o obiegu zamkniętym **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	3.500.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	88	Gospodarka odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami w gminie Teresin	Gmina Teresin	• Budowa PSZOK w gminie Teresin (kontener biurowo-socjalny dla pracownika PSZOK, kontener na punkt wymiany rzeczy używanych , 3 kontenery na większe ilości odpadów,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -**	1.590.000,00 zł

					6 kontenerów na mniejsze odpady; budynek wielofunkcyjny przeznaczony na sprzęt, utwardzenie terenu, instalacje, wyposażenie, zagospodarowanie terenu).	Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vi)** Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej **Działanie 2.6** Gospodarka o obiegu zamkniętym **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Ochrona bioróżnorodności w ŻOF	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF Podejście zintegrowane: projekt obejmuje działania związane z ochroną i zachowaniem stanu przyrody, w tym różnorodności biologicznej, a także zieloną infrastrukturą przyczyniając się tym samym do poprawy środowiska naturalnego w regionie.	89	Ochrona bioróżnorodności na terenie miasta Żyrardów	Miasto Żyrardów	• Ochrona różnorodności biologicznej i rodzimych gatunków roślinnych i zwierzęcych na terenach miejskich i pozamiejskich; • Usuwanie miejsc nielegalnego nagromadzenia odpadów.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vii)** Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia **Działanie 2.7** Bioróżnorodność	2.000.000,00 zł

						EFRR/EFS+ **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	90	Ochrona różnorodności biologicznej poprzez realizację planów ochrony parków krajobrazowych w gminie Belsk Duży	Gmina Belsk Duży	• Zagospodarowanie terenów zielonych nad zbiornikiem wodnym w Belsku Dużym – Kompleksowe zagospodarowanie terenów zielonych tj. nawierzchnie utwardzone, parkingi, wjazdy, ciągi pieszo-jezdne, infrastruktura sportowa – boiska, siłownie plenerowe, place zabaw, mała architektura – altanki, ławki stoły, grille itp., zabezpieczenie energetyczne obiektu, nasadzenia – drzewa, krzewy i kwiaty.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vii)** Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia **Działanie 2.7** Bioróżnorodność **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	15.000.000,00 zł
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	91	Budowa i rozbudowa infrastruktury służącej ochronie bioróżnorodności na	Gmina Warka	• Ochrona różnorodności biologicznej i rodzimych gatunków roślinnych i zwierzęcych na terenach miejskich i pozamiejskich;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -**	2.500.000,00 zł

			terenach nadpilicznych w Warce		• Usuwanie miejsc nielegalnego nagromadzenia odpadów.	Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vii)** Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia **Działanie 2.7** Bioróżnorodność **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	92	Ochrona bioróżnorodności na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Ochrona różnorodności biologicznej i rodzimych gatunków roślinnych i zwierzęcych na terenach miejskich i pozamiejskich; • Usuwanie miejsc nielegalnego nagromadzenia odpadów.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet II -** Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza **cel szczegółowy 2(vii)** Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich	2.000.000,00 zł

						rodzajów zanieczyszczenia **Działanie 2.7** Bioróżnorodność **EFRR/EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Poprawa dostępności szkół na terenie ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: kompleksowy rozwój infrastruktury niezbędnej do poprawy dostępności mieszkańców do wysokiej jakości usług w zakresie kształcenia się i zdobywania wiedzy.	93	Poprawa dostępności szkół na terenie miasta Żyrardów	Miasto Żyrardów	• Przebudowa/rozbudowa/nadbudowa lub adaptacja istniejącej infrastruktury dydaktycznej, w tym sal dydaktycznych, a także w zakresie wyposażenia. Jeżeli w wyniku projektowania nie będzie możliwości modernizacji istniejących zasobów lub będzie to nieefektywne kosztowo zostanie wybudowany nowy obiekt.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (ii)** - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online **Działanie 5.1** Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami	15.000.000,00 zł

						EFRR **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	94	Poprawa jakości kształcenia w szkołach podstawowych na terenie gminy Warka	Gmina Warka	• Poprawa jakości kształcenia uczniów ze szczególnym potrzebami w szkołach podstawowych na terenie Gminy Warka poprzez rozwój infrastruktury, działań edukacyjnych oraz wyposażenia.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (ii)** - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online **Działanie 5.1** Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami **EFRR** **i/lub:**	1.000.000,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	95	Poprawa dostępności szkół na terenie Gminy Sochaczew	Gmina Sochaczew	• Dostosowanie szkół ogólnodostępnych na terenie Gminy Sochaczew do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (ii)** - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online **Działanie 5.1** Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	900.000,00 zł
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	96	„Szkoła równych szans” – dostosowanie szkół	Miasto Sochaczew	• Budowa/przebudowa/rozbudowa/nadbudowa lub adaptacja istniejącej infrastruktury	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,**	2.800.000,00 zł

			podstawowych na terenie miasta Sochaczew do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi		dydaktycznej, w tym sal dydaktycznych, także w zakresie wyposażenia w celu poprawy dostępności i dostosowania szkół podstawowych do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	**Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (ii)** - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online **Działanie 5.1** Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami **EFRR** **i/lub: inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	97	Budowa infrastruktury na potrzeby szkolnictwa podstawowego w Gminie Radziejowice	Gmina Radziejowice	• Budowa/przebudowa/rozbudowa/nadbudowa lub adaptacja istniejącej infrastruktury dydaktycznej, w tym sal dydaktycznych, a także w zakresie wyposażenia w celu poprawy dostępności i dostosowania szkół podstawowych do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (ii)** - Poprawa równego dostępu do wysokiej	2.305.000,00 zł

						jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online **Działanie 5.1** Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	98	Poprawa dostępności szkół na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Budowa/przebudowa/rozbudowa/nadbudowa lub adaptacja istniejącej infrastruktury dydaktycznej, w tym sal dydaktycznych, a także w zakresie wyposażenia.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (ii)** - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo	20.000.000,00 zł

						dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online **Działanie 5.1** Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	99	Poprawa dostępności szkół na terenie Gminy Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Dostosowanie szkół ogólnodostępnych na terenie Gminy Młodzieszyn do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (ii)** - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	900.000,00 zł

						Działanie 5.1 Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	100	Poprawa dostępności szkół na terenie Gminy Teresin	Gmina Teresin	• Rozbudowa i przebudowa istniejącej infrastruktury wraz z wyposażeniem w szkołach w Teresinie i w Paprotni w celu ich dostosowania do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (ii)** - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online **Działanie 5.1** Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami **EFRR** **i/lub:**	14.500.000,00 0 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
Infrastruktura społeczna w ramach ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: projekt pozwoli na rozwój niedrogich i zinstytucjonalizowanych usług społecznych dla mieszkańców potrzebujących wsparcia w codziennych funkcjonowaniu, przyczyniając się do ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego.	101	Infrastruktura społeczna na terenie miasta Żyrardowa	Miasto Żyrardów	• Tworzenie infrastruktury społecznej w ramach deinstytucjonalizacji usług i reintegracji społecznej w Mieście Żyrardów.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4(iii)** - Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne **Działanie 5.5** Infrastruktura społeczna **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	3.000.000,00 zł

	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	102	Budowa Domu Dziennego Pobytu w Gminie Sochaczew	Gmina Sochaczew	• Tworzenie infrastruktury społecznej w ramach deinstytucjonalizacji usług i reintegracji społecznej w Gminie Sochaczew.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4(iii)** - Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne **Działanie 5.5** Infrastruktura społeczna **EFRR** **i/lub: inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	4.500.000,00 zł
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	103	Infrastruktura społeczna na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Tworzenie infrastruktury społecznej w ramach deinstytucjonalizacji usług i reintegracji społecznej w Gminie Błędów.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4(iii)** - Wspieranie włączenia społeczno-	5.000.000,00 zł

						gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne **Działanie 5.5** Infrastruktura społeczna **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	104	Budowa Domu Dziennego Pobytu/Żłobka w Gminie Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Tworzenie infrastruktury społecznej w ramach deinstytucjonalizacji usług oraz reintegracji społecznej w Gminie Młodzieszyn.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4(iii)** - Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych	8.500.000,00 zł

						potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne **Działanie 5.5** Infrastruktura społeczna **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Infrastruktura zdrowotna w ramach ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: projekt przyczyni się do poprawy dostępności i jakości świadczonych w regionie usług zdrowotnych, w tym podstawowej, jak i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwiększając tym samym jakość życia mieszkańców.	105	Utworzenie Centrum opieki zdrowotno – rehabilitacyjnej Gminy Sochaczew	Gmina Sochaczew	• Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną; • Poprawa dostępności i jakości usług zdrowotnych w zakresie: • rehabilitacji i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS), umożliwiające dostosowanie do rosnącej roli profilaktyki, diagnostyki, rehabilitacji i leczenia w trybie ambulatoryjnym, a także świadczenia teleusług, korzystania z e-rozwiązań i rozwoju opieki koordynowanej, jak również dostosowania do potrzeb osób starszych, poprawy standardów dostępności, leczenia i warunków udzielania świadczeń; • podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) poprzez wdrażanie standardu dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w obszarze architektonicznym, cyfrowym, komunikacyjnym i organizacyjnym.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (v)** - Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej **Działanie 5.6** Ochrona zdrowia **EFRR** **i/lub:**	9.500.000,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	106	Utworzenie Centrum opieki zdrowotno – rehabilitacyjnej Gminy Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną, • Poprawa dostępności i jakości usług zdrowotnych w zakresie: • rehabilitacji i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS), umożliwiające dostosowanie do rosnącej roli profilaktyki, diagnostyki, rehabilitacji i leczenia w trybie ambulatoryjnym, a także świadczenia teleusług, korzystania z e-rozwiązań i rozwoju opieki koordynowanej, jak również dostosowania do potrzeb osób starszych, poprawy standardów dostępności, leczenia i warunków udzielania świadczeń, • podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) poprzez wdrażanie standardu dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w obszarze architektonicznym, cyfrowym, komunikacyjnym i organizacyjnym.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet V -** Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu **cel szczegółowy 4 (v)** - Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej **Działanie 5.6** Ochrona zdrowia **EFRR** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	8.500.000,00 zł
Wsparcie aktywności zawodowej kobiet w ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: projekt ma na celu aktywizację zawodową mieszkanek regionu poprzez ich	107	Wsparcie aktywacji zawodowej kobiet w Żyrardowie	Miasto Żyrardów	• Aktywizacja zawodowa biernych zawodowo kobiet w wieku produkcyjnym.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VI -** Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza **cel szczegółowy 4(c)** - Wspieranie	1.000.000,00 zł

	kompleksowe wsparcie w postaci gwarancji równych warunków pracy, a także poprawy dostępności opieki nad dziećmi.					zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu **Działanie 6.4** Aktywizacja zawodowa biernych zawodowo kobiet **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	108	Wsparcie aktywacji zawodowej kobiet w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Aktywizacja zawodowa biernych zawodowo kobiet w wieku produkcyjnym.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VI -** Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza **cel szczegółowy 4(c)** - Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem	1.000.000,00 zł

						zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu **Działanie 6.4** Aktywizacja zawodowa biernych zawodowo kobiet **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Edukacja przedszkolna w ramach ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: Realizacja projektu przyczyni się do poprawy jakości edukacji przedszkolnej w regionie poprzez kompleksowe wspieranie równego dostępu do kształcenia, a także organizacji wydarzeń sportowych, kulturalnych i społecznych.	109	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej na terenie miasta Żyrardowa	Miasto Żyrardów	• Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i	1.000.000,00 zł

						szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami **Działanie 7.1** Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	110	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej w gminie Warka	Gmina Warka	• Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i	800.000,00 zł

						uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami **Działanie 7.1** Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	111	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej na terenie Gminy Rybno	Gmina Rybno	• Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f) -** Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i	5.000.000,00 zł

						uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami **Działanie 7.1** Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	112	Rozwój edukacji przedszkolnej w Gminie Sochaczew	Gmina Sochaczew	• Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f) -** Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych,	3.500.000,00 zł

						w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami **Działanie 7.1** Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	113	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej w przedszkolach publicznych na terenie miasta Sochaczew	Miasto Sochaczew	• Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie	3.100.000,00 zł

						mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami **Działanie 7.1** Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	114	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej w przedszkolach publicznych na terenie Gminy Wiskitki	Gmina Wiskitki	• Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej	3.000.000,00 zł

						dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami **Działanie 7.1** Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	115	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i	1.000.000,00 zł

						dostępności dla osób z niepełnosprawnościami **Działanie 7.1** Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	116	Organizacja przedszkola jako element rewitalizacji społecznej	Gmina Brochów	• Organizacja zajęć dla dzieci wychowania przedszkolnego. Organizację całodziennego pobytu dzieci planuje się w godzinach 7:00-17:00. Projekt obejmował będzie: • opiekę wykwalikowanej kadry pracowników, • organizację opieki i zajęć dla dzieci, • zapewnienie wyżywienia dla dzieci, • organizację zajęć z logopedą, • organizację zająć nauki języka angielskiego, • organizację zajęć ruchowych, sportowych, tanecznych, • organizacja zajęć okolicznościowych, • zapewnienie pomocy nauczyciela wspomagającego.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f) -** Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	4.420.000,00 zł

						Działanie 7.1 Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	117	Rozwój edukacji przedszkolnej w Gminie Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	3.500.000,00 zł

						Działanie 7.1 Edukacja przedszkolna **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Wzrost kompetencji uczniów w ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: projekt zakłada kompleksowe wsparcie uczniów w regionie poprzez umożliwienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji zarówno od jej wczesnego etapu po kształcenie zawodowe.	118	Wzmacnianie kompetencji uczniów w Żyrardowie	Miasto Żyrardów	• Rozwój kompetencji kluczowych; • Wsparcie kształcenia zawodowego; • Wsparcie edukacji włączającej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	3.000 000,00 zł

						Działanie 7.2 Wzmocnienie kompetencji uczniów **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	119	Wzmocnienie kompetencji uczniów szkół podstawowych z terenu miasta Sochaczew	Miasto Sochaczew	• Rozwój kompetencji kluczowych uczniów szkół podstawowych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	5.422.000,00 zł

						Działanie 7.2 Wzmocnienie kompetencji uczniów **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	120	Wzmacnianie kompetencji uczniów i nauczycieli w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Rozwój kompetencji kluczowych; • Wsparcie kształcenia zawodowego.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(f)** - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	3.000.000,00 zł

						Działanie 7.2 Wzmocnienie kompetencji uczniów **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Edukacja osób dorosłych w ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: projekt przyczyni się do poprawy edukacji osób dorosłych w regionie, w tym do zwiększania ich kompetencji i umiejętności, dzięki czemu będą oni mieli możliwość zwiększania swoich kompetencji.	121	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Żyrardowie	Miasto Żyrardów	• Wsparcie poprzez usługi rozwojowe; • Wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach lub kompetencjach (w tym cyfrowych) realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways; • Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(g) -** Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej **Działanie 7.4** Edukacja osób dorosłych	1.000.000,00 zł

						Działanie 7.5 Edukacja osób dorosłych poza PSF **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	122	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Wsparcie poprzez usługi rozwojowe; • Wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach lub kompetencjach (w tym cyfrowych) realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways; • Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VII -** Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu **cel szczegółowy 4(g) -** Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	1.000.000,00 zł

						Działanie 7.4 Edukacja osób dorosłych **Działanie 7.5** Edukacja osób dorosłych poza PSF **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Aktywacja społeczna i zawodowa w ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: projekt przyczynić się ma do aktywizacji zawodowej mieszkańców regionu poprzez wzmacnianie i zwiększanie ich kompetencji i umiejętności, zwiększając tym samym ich szanse na rynku pracy.	123	Wzmacnianie kompetencji i umiejętności osób, celem aktywizacji zawodowej na terenie Miasta Żyrardów	Miasto Żyrardów	• Aktywizacja społeczna i zawodowa osób biernych zawodowo oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym przy zastosowaniu usług aktywnej integracji; • Aktywizacja społeczna i zawodowa w ramach podmiotów integracji społecznej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(h)** - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji **Działanie 8.1** Aktywacja społeczna i zawodowa **EFS+** **i/lub:**	1.000.000,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	124	Wzmacnianie kompetencji i umiejętności osób, celem aktywizacji zawodowej na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Aktywizacja społeczna i zawodowa osób biernych zawodowo oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym przy zastosowaniu usług aktywnej integracji; • Aktywizacja społeczna i zawodowa w ramach podmiotów integracji społecznej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(h)** - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji **Działanie 8.1** Aktywacja społeczna i zawodowa **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	1.000.000,00 zł
Wzmocnienie potencjału partnerów społecznych i organizacji	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane:	125	Wzmocnienie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych na terenie Miasta Żyrardowa	Miasto Żyrardów, organizacje pozarządowe i związki wyznaniowe,	• Działania edukacyjne, aktywizujące, promocyjne, rzecznicze, strażnicze, interwencyjne, szkoleniowe, doradcze dla pracowników organizacji na rzecz promowania równości szans i aktywnego udziału w życiu społecznym.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji	1.000.000,00 zł

pozarządowych w ŻOF	projekt ma na celu wzmocnienie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych funkcjonujących w regionie, promując tym samym równość szans i aktywność społeczną wśród mieszkańców.			partnerstwa i partnerzy społeczni		oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(h)** - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji **Działanie 8.3** Potencjał partnerów społecznych i organizacji pozarządowych **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	126	Rozwój kompetencji przedstawicieli organizacji pozarządowych (pomysł projekt partnerski na terenie 5 gmin powiatu grójeckiego)	Gmina Warka, organizacje pozarządowe i związki wyznaniowe, partnerstwa i partnerzy społeczni	• Działania edukacyjne, aktywizujące, promocyjne, rzecznicze, strażnicze, interwencyjne, szkoleniowe, doradcze dla pracowników organizacji na rzecz promowania równości szans i aktywnego udziału w życiu społecznym.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(h)** - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości	400.000,00 zł

						szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji **Działanie 8.3** Potencjał partnerów społecznych i organizacji pozarządowych **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	127	Wzmocnienie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów, organizacje pozarządowe i związki wyznaniowe, partnerstwa i partnerzy społeczni	• Działania edukacyjne, aktywizujące, promocyjne, rzecznicze, strażnicze, interwencyjne, szkoleniowe, doradcze dla pracowników organizacji na rzecz promowania równości szans i aktywnego udziału w życiu społecznym.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(h)** - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	3.000.000,00 zł

						Działanie 8.3 Potencjał partnerów społecznych i organizacji pozarządowych **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	128	Prospołeczna wspólnota jako szereg mniejszych działań na rzecz mieszkańców.	Gmina Brochów, organizacje pozarządowe i związki wyznaniowe, partnerstwa i partnerzy społeczni	• Wsparcie i angażowanie działalności Kół Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszeń, Ochotniczych Straży Pożarnych oraz chętnych do współpracy innych grup społecznych na rzecz mieszkańców z terenu wspólnoty. Przykładem aktywizacji społecznej będzie również odtwarzanie tradycji lokalnej dzięki rewitalizacji i przywracaniu dawnego blasku działaniom zrzeszającym poszczególne grupy społeczne; • Tworzenie możliwości organizacyjnych dla Kół Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszeń oraz dla Ochotniczych Straży Pożarnych poprzez wsparcie inicjatyw związanych z ich działalnością statutową. Wspólnoty te będą miały na celu organizację m.in. pikników, mini koncertów, imprez integrujących lokalne społeczności w każdym przedziale wiekowym; • Organizacja koncertów dla całej społeczności Gminy Brochów; • Organizacja mobilnych miejsc spotkań seniorów. Projekt obejmował będzie przypuszczalnie 10 spotkań w różnych miejscowościach znajdujących się na obszarze gminy w każdym kwartale.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(h)** - Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji **Działanie 8.3** Potencjał partnerów społecznych i organizacji pozarządowych **EFS+** **i/lub:**	2.592.500,00 zł

						inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
Integracja społeczno-zawodowa obywateli państw trzecich w ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: projekt obejmuje kompleksowe działania w zakresie integracji społecznej i zawodowej obywateli państw trzecich na terenie regionu, w tym migrantów.	129	Integracja społeczno-zawodowa obywateli państw trzecich na terenie Miasta Żyrardowa	Miasto Żyrardów	• Działania edukacyjne, aktywizujące, promocyjne, rzecznicze, strażnicze i interwencyjne; • Działania z zakresu tworzenia miejsc spotkań społeczności; • Wsparcie skierowane do dzieci w środowisku szkolnym, zapewnienie opieki na czas uczestnictwa w kursach etc. oraz działania integracyjne skierowane do dzieci obywateli państw trzecich; • Tworzenie partnerstw z władzami lokalnymi, partnerami społecznymi, organizacjami reprezentującymi obywateli państw trzecich oraz sieci network; • Realizacja wsparcia poprzez Centra Integracji Cudzoziemców; • Budowanie i wzmocnienie potencjału instytucjonalnego oraz wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz integracji migrantów; • Rozwój usług społecznych niezbędnych do zapewnienia kompleksowego wsparcia dla obywateli państw trzecich i ich rodzin dostosowanych do ich indywidulanych potrzeb.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(i) -** Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów **Działanie 8.4** Integracja społeczno-zawodowa obywateli państw trzecich **EFS+ i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	1.000.000,00 zł
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	130	Integracja społeczno-zawodowa obywateli państw trzecich na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Działania edukacyjne, aktywizujące, promocyjne, rzecznicze, strażnicze i interwencyjne; • Działania z zakresu tworzenia miejsc spotkań społeczności; • Wsparcie skierowane do dzieci w środowisku szkolnym, zapewnienie opieki na czas uczestnictwa w kursach etc. oraz działania integracyjne skierowane do dzieci obywateli państw trzecich; • Tworzenie partnerstw z władzami lokalnymi, partnerami społecznymi, organizacjami	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(i) -** Wspieranie integracji	1.000.000,00 zł

					reprezentującymi obywateli państw trzecich oraz sieci network; • Realizacja wsparcia poprzez Centra Integracji Cudzoziemców; • Budowanie i wzmocnienie potencjału instytucjonalnego oraz wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz integracji migrantów; • Rozwój usług społecznych niezbędnych do zapewnienia kompleksowego wsparcia dla obywateli państw trzecich i ich rodzin dostosowanych do ich indywidulanych potrzeb.	społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów **Działanie 8.4** Integracja społeczno-zawodowa obywateli państw trzecich **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych w ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: realizacja projektu przyczyni się do poprawy jakości oraz dostępności usług społecznych i zdrowotnych w regionu, zwiększając tym samym jakoś życia i zdrowia mieszkańców.	131	Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych w Żyrardowie	Miasto Żyrardów	• Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej; • Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji w ochronie zdrowia; • Programy profilaktyczne w zakresie chorób stanowiących poważny problem w regionie.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(k) -** Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym	2.000.000,00 zł

						uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej **Działanie 8.5** Usługi społeczne i zdrowotne **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	132	Dostosowanie nowoutworzonego Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego do potrzeb osób wymagających opieki krótko-długoterminowej.	Gmina Puszcza Mariańska	• Rozwój usług społecznych w społeczności lokalnej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(k)** - Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym	2.460.000,00 zł

						wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej **Działanie 8.5** Usługi społeczne i zdrowotne **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	133	Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej; • Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji w ochronie zdrowia; • Programy profilaktyczne w zakresie chorób stanowiących poważny problem w regionie.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(k)** - Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki	2.000.000,00 zł

						zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej **Działanie 8.5** Usługi społeczne i zdrowotne **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	134	Organizacja strefy edukacyjno-rekreacyjnej.	Gmina Brochów	• Stworzenie strefy dla dzieci i młodzieży oraz całych rodzin to projekt, który obejmował będzie zatrudnienie wykwalifikowanej kadry pracowników na potrzeby realizacji zadania. Sala zabaw będzie nie tylko miejscem atrakcji, zabawy, wrażeń ale również posiadać będzie formę edukacyjną, dzięki odpowiedniemu wyposażeniu oraz kadrze pracowniczej. Projekt obejmował będzie organizację zajęć ogólnorozwojowych z animatorem.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(l)** Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem	892.500,00 zł

						społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci **Działanie 8.6** Usługi społeczne na rzecz rodzin **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Rozwój usług społecznych na rzecz rodzin w ŻOF	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: projekt poprzez wsparcie oraz integrację rodzin, dzieci i młodzieży przyczynić się ma do zapobiegania i ograniczenia zjawiska ubóstwa, a także marginalizacji społecznej w regionie.	135	Rozwój usług społecznych na rzecz rodzin w Żyrardowie	Miasto Żyrardów	• Rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży; • Działania związane ze wsparciem rodziny oraz systemu pieczy zastępczej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(l)** Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci **Działanie 8.6** Usługi społeczne na rzecz rodzin **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe,**	2.000.000,00 zł

						kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	136	Rozwój usług społecznych na rzecz rodzin w Błędowie	Gmina Błędów	• Rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży; • Działania związane ze wsparciem rodziny oraz systemu pieczy zastępczej.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(l)** Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci **Działanie 8.6** Usługi społeczne na rzecz rodzin **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.000.000,00 zł
Wsparcie osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców Podejście zintegrowane: planowane w ramach projektu działania przyczynią się do ograniczenia i zapobiegania występowanie zjawiska	137	Wsparcie osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością w Żyrardowie	Miasto Żyrardów	• Ograniczenie bezdomności oraz szkód z tym związanych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu	1.000.000,00 zł

	bezdomności w regionie, jednocześnie wspierając osoby bezdomne oraz zagrożone bezdomnością.					**cel szczegółowy 4(l)** Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci **Działanie 8.7** Integracja społeczna osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	138	Wsparcie osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Ograniczenie bezdomności oraz szkód z tym związanych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Priorytet VIII -** Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu **cel szczegółowy 4(l)** Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	1.000.000,00 zł

						Działanie 8.7 Integracja społeczna osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością **EFS+** **i/lub:** **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	

Tabela 70. Lista projektów poza MSIT

Wskazanie celu strategii IIT	Lp.	Nazwa przedsięwzięcia/	Nazwa lidera projektu partnerskiego/ beneficjenta	Planowany zakres projektu – najważniejsze elementy projektu	Planowane źródło finansowania	Szacunkowa wartość projektu
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	1	Integralnie i kulturalnie w Gminie Mszczonów	Miejski Ośrodek Kultury w Mszczonowie, Bibliotek Publiczna w Mszczonowie	• Organizacja mobilnych występów i imprez okolicznościowych w miejscowościach nieposiadających ośrodków kultury (bibliotek, domów kultury, świetlic wiejskich).	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	500.000,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF Cel 3. Bardzie zielony i przyjazny środowisku ŻOF	2	Rozwój transportu lokalnego na terenie Gminy Puszcza Mariańska	Gmina Puszcza Mariańska	• Budowa i przebudowa dróg gminnych wraz mostami; • Budowa i przebudowa dróg powiatowych; • Budowa ciągów pieszo-rowerowych.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	36.900.000,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF Cel 3. Bardzie zielony i przyjazny środowisku ŻOF	3	Rozwój transportu w Gminie Młodzieszyn	Gmina Młodzieszyn	• Rozwój taboru gminnego poprzez zakup nowych pojazdów, w tym pojazdów spełniających standardy zero i niskoemisyjne w zakresie emisji spalin.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	5.000.000,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	4	Rozwój infrastruktury zdrowotnej na terenie Gminy Młodzieszyn poprzez stworzenie „Centrum promocji Zdrowia”	Gmina Młodzieszyn	• Budowa/przebudowa obiektu przeznaczonego pod funkcjonowanie „Centrum Promocji Zdrowia”; • Inwestycja w infrastrukturę zdrowotną, w tym wyposażenie w zakresie: • poprawy dostępności, • poprawy jakość usług zdrowotnych, • realizacji zabiegów rehabilitacyjnych i fizjoterapeutycznych, w tym: kinezyterapii, fizykoterapii, masaży leczniczych, rehabilitacji ruchowej oraz fizjoterapii. Obiekt dostosowany zostanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, poprawiając	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	6.500.000,00 zł

				standardy i warunki przeprowadzanych zabiegów rehabilitacyjnych i fizjoterapeutycznych.		
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	5	Rozwój alternatywnych źródeł energii cieplnej na terenie Miasta Sochaczew	Miasto Sochaczew, Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o.	• Budowa sieci ciepłowniczych łączących systemy ciepłownicze z ciepłownią geotermalną.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	7.380.000,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	6	Rewitalizacja terenów zielonych i zdegradowanych ** potencjalne finansowanie w ramach Działania 9.1*	Miasto Sochaczew	• Rewitalizacja terenów zielonych, nowe nasadzenia, zagospodarowanie istniejących zbiorników wodnych; • Przywrócenie funkcjonalności terenów zdegradowanych poprzez modernizację istniejących budynków, układu komunikacyjnego oraz zaplecza technicznego.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	10.000.000,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	7	Rozwój infrastruktury sportowej w Sochaczewie	Miasto Sochaczew	• Budowa/przebudowa/rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych w Sochaczewie.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	15.000.000,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	8	Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia ulicznego z wdrożeniem inteligentnego systemu zarządzania z elementami OZE	Miasto Sochaczew	• Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia ulicznego na terenie miasta Sochaczew poprzez wymianę starych i nieekologicznych, wysokoprężnych, sodowych, źródeł światła na nowoczesne energooszczędne oprawy LED, montaż elementów OZE oraz wdrożenie inteligentnego systemu zarządzania oświetleniem.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	12.500.000,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF	9	„Widoczny Pieszy – poprawa bezpieczeństwa na przejściach dla pieszych w mieście Sochaczew”	Miasto Sochaczew	• Doświetlenie oraz przebudowa istniejących przejść dla pieszych w okolicach szkół oraz na ulicach o dużym natężeniu ruchu.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	3.228.500,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	10	Utworzenie nowych żłobków (filia Chodaków i Boryszew – modernizacja Miejskiego Przedszkola nr 6 nr 7)	Miasto Sochaczew	• Modernizacja pomieszczeń budynku Miejskiego Przedszkola Nr 6 i Nr 7 na potrzeby funkcjonowania żłobka dla dzieci. Potrzeba realizacji projektu wynika z zapotrzebowania na usługi opieki	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	9.000.000,00 zł

				nad dziećmi do lat 3 w Gminie Miasto Sochaczew.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	11	Dostosowanie publicznych przedszkoli na terenie miasta Sochaczew do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Miasto Sochaczew	• Podniesienie jakości i dostępności edukacji przedszkolnej; • Likwidacja barier architektonicznych.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	2.200.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	12	Rozwój infrastruktury kultury (zabytkowej i niezabytkowej)	Miasto Żyrardów	• Tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych dla aktywnego uczestnictwa w kulturze i życiu społecznym poprzez roboty budowlane obejmujące: rozbudowę, nadbudowę, przebudowę, montaż, remont oraz zakup sprzętu lub wyposażenia.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	20.000.000,00 zł
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	13	Zielona i niebieska infrastruktura	Miasto Żyrardów	• Rozszczelnienie powierzchni nieprzepuszczalnych – usuwanie betonowych, asfaltowych i innych powierzchniowych uszczelnień gruntu, a także wymiana gruntów, które stały się nieprzepuszczalne w wyniku chemicznego zasklepienia oraz wymiana lub spulchnienie gruntów zagęszczonych) i przywrócenie na tych powierzchniach wegetacji na gruncie, w wyniku czego powstaną tereny zagospodarowane zielenią, w tym z udziałem niebieskiej infrastruktury, sprzyjające zachowaniu i ochronie różnorodności biologicznej; • Zwiększanie powierzchni czynnych biologicznie i hydrologicznie (rozszczelnianie) na obszarach zurbanizowanych oraz zagospodarowanie wód (w tym zatrzymanie, retencjonowanie i oczyszczanie wód opadowych) w zlewniach miejskich.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	5.000.000,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF	14	Budowa małej obwodnicy grójeckiego rynku	Gmina Grójec	• Projekt zakłada budowę małej obwodnicy rynku z parkingami przy Placu Wolności (łącznik pomiędzy ulicami Mogielnicką i Mszczonowską).	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	2.000.000,00 zł

Cel 1. Mobilny ŻOF	15	Remont drogi powiatowej nr 1605W Załącze - Zalesie	Gmina Grójec	• Remont drogi powiatowej nr 1605W Załącze – Zalesie na odcinku o długości około 3367 m.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	3.000.000,00 zł
Cel.1 Mobilny ŻOF	16	Rozwój infrastruktury drogowej na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Budowa/przebudowa dróg gminnych i powiatowych; • Remont dróg gminnych i powiatowych.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	40.000.000,00 zł
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	17	Budowa i modernizacja energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszczonów	Gmina Mszczonów	• Budowa nowej i energooszczędnej infrastruktury oświetlenia ulicznego; • Wymiana starych opraw ulicznych na nowe i energooszczędne oprawy.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	2.000.000,00 zł
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	18	Termomodernizacje budynków gminnych na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Kompleksowa termomodernizacja budynków zdrowia w miejscowościach Lipie i Wilków, obejmująca: • przebudowę kotłowni i instalacji centralnego ogrzewania, • przebudowę instalacji elektrycznej, • montaż oświetlenia LED, • montaż ogniw fotowoltaicznych, • termomodernizację budynku z wykorzystaniem płyt styropianowych w technologii lekkiej, mokrej, • wymiana stolarki okiennej drewnianej na stolarkę PCV, trzyszybową, • wymianę drzwi zewnętrznych, • wykonanie prac ogólnobudowlanych w budynkach, • utworzenie podjazdów dla niepełnosprawnych, • utwardzenie placów przy ośrodkach kostką brukową; • Kompleksowa termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej mieszczącej się w budynku OSP Lipie, obejmująca: • przebudowę wnętrza budynku w zakresie usytuowania ścian, • przebudowę łazienek,	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	10.000.000,00 zł

				• przebudowę kotłowni i instalacji centralnego ogrzewania, • przebudowę instalacji elektrycznej, • montaż oświetlenia LED, • budowę klimatyzacji i wentylacji, • montaż ogniw fotowoltaicznych, • termomodernizację budynku płytami styropianowymi w technologii lekkiej, mokrej, • wymianę stolarki okiennej drewnianej na stolarkę PCV, trzyszybową, • wymianę drzwi zewnętrznych i wewnętrznych, • wymianę bram garażowych, • wykonanie prac ogólnobudowlanych w budynku. • Kompleksowa termomodernizacja budynku OSP Wilków pełniącej rolę świetlicy wiejskiej, obejmująca: • ociepleniu ścian i stropu budynku styropianem lub wełną mineralną, • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, • montaż nowej instalacji c. w. wyposażonej w zawory regulacyjne, • montaż grzejników z zaworami termostatycznymi, • montaż nowego orurowania i izolacji cieplnej, • regulację instalacji c.o., • montaż dodatkowego kotła gazowego kondensacyjnego, • montaż instalacji wentylacji mechanicznej nawiewowo-wywiewnej z odzyskiem ciepła wraz z instalacją klimatyzacyjną, • wymianę oświetlenia LED, • montaż 30 paneli fotowoltaicznych, • montaż liczników zużycia energii elektrycznej dla oświetlenia, • wykonanie elewacji z tynku cienkowarstwowego oraz tynku mozaikowego.		
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	19	Rozbudowa infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Rozbudowa sieci wodociągowej we wsi Błędów na długości do 5 km	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST	5.000.000,00 zł

				wraz z przyłączami do budynków jednorodzinnych; • Rozbudowa sieci wodociągowej we wsi Lipie na długości do 10 km wraz z przyłączam do budynków jednorodzinnych; • Budowa sieci wodociągowej we wsi Wilków na długości do 5 km wraz z przyłączami do budynków jednorodzinnych oraz Stacją Uzdatniania Wody.	Kredyty Pożyczki Środki prywatne	
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku	20	Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Błędów na długości do 5 km wraz przyłączami do budynków jednorodzinnych; • Rozbudowa sieci kanalizacyjnej we wsi Lipie na długości 5 km wraz z przyłączami do budynków jednorodzinnych; • Budowa zbiorczej oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacji sanitarnej we wsi Wilków na długości do 5 km wraz z przyłączami do budynków jednorodzinnych; • Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w liczbie 100 sztuk.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	15.000.000,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	21	Przebudowa dróg na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Przebudowa 30 km dróg gminnych o nawierzchni gruntowej, obejmującej następujące działania: • wykonanie robót przygotowawczych i pomiarowych wraz z wyminą istniejących krawężników i obrzeży betonowych, • wyregulowanie studzienek kanalizacyjnych, • wykonanie poboczy gruntowych, • wykonanie z betonu asfaltowego warstwy wyrównawczej oraz warstwy ścieralnej z mieszkanki mineralno-asfaltowej, • wykonanie progów zwalniających i przejść dla pieszych na ulicach, • wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz ze wskazaniem drogi z pierwszeństwem przejazdu;	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	50.000.000,00 zł

				• Przebudowa 20 km dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej, obejmującej następujące działania: • wykonanie robót pomiarowych wraz z wyminą istniejących krawężników i obrzeży betonowych, • wyregulowanie studzienek kanalizacyjnych, • wykonanie poboczy gruntowych, • wykonanie z betonu asfaltowego warstwy wyrównawczej oraz warstwy ścieralnej z mieszkanki mineralno-asfaltowej, • wykonanie progów zwalniających i przejść dla pieszych na ulicach, • wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz ze wskazaniem drogi z pierwszeństwem przejazdu; • Przebudowa 50 km dróg powiatowych o nawierzchni asfaltowej, obejmującej następujące działania: • wykonanie robót pomiarowych wraz z wymianą istniejących krawężników i obrzeży betonowych, • wyregulowanie studzienek kanalizacyjnych, • wykonanie z betonu asfaltowego warstwy wyrównawczej oraz warstwy ścieralnej z mieszkanki mineralno-asfaltowej, • wykonanie progów zwalniających i przejść dla pieszych na ulicach, • wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz ze wskazaniem drogi z pierwszeństwem przejazdu.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	22	Przebudowa infrastruktury szkolnej na terenie Gminy Błędów	Gmina Błędów	• Przebudowa budynku szkoły podstawowej w miejscowości Błędów, w ramach której przewiduje się: • ocieplenie ścian i stropodachu, • wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, • montaż instalacji c.w.u. zasilane z pojemnościowych zasobników zasilanych z kotłowni gazowej,	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	30.000.000,00 zł

				• montaż nowej instalacji wyposażonej w zawory regulacyjne, • montaż grzejników z zaworami termostatycznymi, • montaż nowego orurowania i izolacji cieplnej, • montaż automatyki pogodowej oraz kotłów gazowych, • regulacja instalacji c.o., • wymianę źródła ciepła, • wymianę istniejącego oświetlenia na oświetlenie LED, • montaż instalacji fotowoltaicznej, • montaż licznika energii elektrycznej, • adaptacja części budynku na żłobek dla dzieci; • Przebudowa budynku szkoły podstawowej w miejscowości Błędów w celu utworzenia żłobka dla dzieci; • Rozbudowa istniejącego budynku szkoły podstawowej w miejscowości Wilków, w ramach której przewiduje się następujące działania: • budowę sali gimnastycznej oraz łącznika między budynkiem szkoły i salą gimnastyczną; • przebudowa pomieszczeń w budynku, • budowa kotłowi wraz montażem kotła, • przebudowa instalacji gazowej, • budowa wentylacji nawiewnej oraz wywiewnej, • budowę instalacji przeciwpożarowej, • odprowadzanie ścieków z instalacji kanalizacji sanitarnej, • budowę przebudowę przyłącza wody i sieci hydrantowej po terenie szkoły, • budowę instalacji elektrycznej wewnętrznej; • Budowa przy szkole podstawowej we wsi Wilków wielofunkcyjnego boiska sportowego o wymiarach		

				44x24 m wraz z ogrodzeniem, obejmująca następujące działania: • Budowę boiska o nawierzchni panelowo-elastycznej PR montowanej z gotowych elementów, • budowę ogrodzenia panelowego, • budowę bieżni; • Przebudowa płyty boiska przy szkole podstawowej w miejscowości Błędów, obejmującego: • wykonanie nawodnienia, • montaż nowoczesnego oświetlenia, • wykonanie nowej nawierzchni trawiastej.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	23	Rozwój edukacji w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Zwiększenie szans edukacyjnych dzieci z terenu Gminy Błędów poprzez: • prowadzenie zajęć dodatkowych, rozwijających wiedzę i umiejętności oraz rozwijających ich zainteresowanie; • prowadzenie zajęć wpływających na eliminowanie dysfunkcji rozwojowych uczniów; • doposażenie pracowni przedmiotowych w szkołach: a) Publicznej Szkole Podstawowej im. Tadeusza Kościuszki w Błędowie, b) Publicznej Szkole Podstawowej im. 11 listopada 1918 r. w Gołoszach, c) Publicznej Szkole Podstawowej im. Stanisława Fiedorowicza w Lipiu, d) Publicznej Szkole Podstawowej im. Ks. Mariana Panka w Wilkowie, • utworzenie miasteczka ruchu drogowego przy szkole w Wilkowie.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	1.000.000,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	24	Gmina Błędów przyjazna seniorom	Gmina Błędów	• Utworzenie Gminnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku; • Wsparcie klubu seniora w ramach aktywizacji osób starszych; • Utworzenie wolontariatu gminnego.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	500.000,00 zł

Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	25	Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej i kulturalnej w Gminie Błędów	Gmina Błędów	• Budowa świetlicy wiejskiej w Błędowie; • Przebudowa działających na terenie Gminy świetlic wiejskich; • Budowa mini amfiteatru w Błędowie.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	5.000.000,00 zł
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	26	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Chynów	Gmina Chynów	• Budowa 300 sztuk biologicznych oczyszczalni ścieków w miejscowościach nie mających dostępu do kanalizacji sanitarnej.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	6.000.000,00 zł
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	27	Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody na terenie gminy Chynów	Gmina Chynów	• Budowa nowej stacji uzdatniania wody w miejscowości Wola Pieczyska; modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Jakubowizna, Drwalew, Chynów i Żelechów.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	10.000.000,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF	28	Poprawa bezpieczeństwa na drodze 705 poprzez budowę oświetlenia na odcinku od Malanowa do Tułowic	Gmina Brochów	• Modernizacja i zwiększenie ilości oświetlenia ulicznego drogi wojewódzkiej nr 705 na ekologiczne lampy LED wraz z wysięgnikami. Planowane oświetlenie na odcinku o dugości ok. 6 km od Malanowa do mostu na rz. Łasica w Tułowicach.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	2.404.650,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF	29	Budowa dróg gminnych w gminie Brochów	Gmina Brochów	• Budowa dróg w gminie Brochów w trybie zaprojektuj i wybuduj. Projekt będzie obejmował: • roboty przygotowawcze, • wykonanie podbudowy, • położenie nawierzchni bitumicznej, • wykonanie poboczy.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	10.200.000,00 zł
Cel 1. Mobilny ŻOF	30	EKO Pniewy - rozwój mobilności gminnej	Gmina Pniewy	• Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny w zakresie wsparcia zakupu niskoemisyjnego i zeroemisyjnego taboru autobusowego oraz infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów niskoemisyjnych; • Infrastruktura rowerowa i piesza w zakresie wsparcia budowy ścieżek rowerowych.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	15.000.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	31	Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury zewnętrznej na terenie Gminnego Centrum Kultury “Powozownia” w Radziejowicach	Gmina Radziejowice	• Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej – budowa sceny zewnętrznej; • Renowacja istniejącego ogrodzenia.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki	1.230.000,00 zł

					Środki prywatne	
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	32	II etap budowy Strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej i świetlicy w Kuklówce Zarzecznej	Gmina Radziejowice	• Budowa świetlicy wraz z zapleczem socjalnym i infrastrukturą techniczną (OZE); • Zagospodarowanie terenu wraz z ciągami komunikacyjnymi oraz parkingami.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	7.749.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	33	Rozbudowa infrastruktury sportowej na terenie Gminy Radziejowice	Gmina Radziejowice	• Rozbudowa infrastruktury sportowej, przebudowa i boisk szkolnych wraz z bieżniami w SP w Radziejowicach, Korytowie A, i Kuklówce Radziejowickiej- budowa zaplecza socjalnego wraz z infrastrukturą z zachowaniem zasad dostępności	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	2.000.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	34	Budowa centrum usług kulturalnych	Gmina Teresin	• Budowa centrum usług kulturalnych w centrum Teresina wraz z zagospodarowaniem otoczenia (boisko plenerowe i miejsce plenerowych wydarzeń artystycznych) wraz z wyposażeniem.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	17.000.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	35	Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej i kulturalnej na terenie Gminy Rybno	Gmina Rybno	• Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej; • Budowa ścieżek edukacyjnych.	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	4.000.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	36	Budowa Gminnego Ośrodka Kultury “Chopin” w Gminie Sochaczew	Gmina Sochaczew	• Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej; • Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i kulinarnych).	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	14.000.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	37	Funkcjonalne zagospodarowanie gminnego terenu rekreacyjnego nad stawami w Jasieńcu	Gmina Jasieniec	• Kontynuacja funkcjonalnego zagospodarowania gminnego terenu rekreacyjnego nad stawami w Jasieńcu, przy ul. Czerskiej obejmującego: • opracowanie niezbędnej dokumentacji, • zapewnienie bezpiecznego funkcjonowania kąpieliska z plażą (w tym budowa systemu filtrów), • budowa placu zabaw;	Fundusze UE Fundusz krajowe Środki JST Kredyty Pożyczki Środki prywatne	7.000.000,00 zł

				• montaż altan, stolików, ławek, miejsca na grilla, nowych nasadzeń zieleni i stojaków na rowery, • zakup niezbędnego wyposażenia obiektu, • budowa tężni solankowej • montaż oświetlenia i monitoringu.		
Nazwa projektu: Rewitalizacja miast i obszarów innych niż miejskie w ŻOF						
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	38	Zagospodarowanie terenu po Kółkach Rolniczych w Złotej Górze na cele użyteczności publicznej *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Belsk Duży do roku 2030*	Gmina Belsk Duży	• Modernizacja, adaptacja i wyposażenie istniejącej zabudowy na cele społeczne gospodarcze i terenu po Kółkach Rolniczych w Złotej Górze w tym: remont elewacji, fasad i dachów budynków oraz pomieszczeń i okien, remont, modernizacja instalacji: np. grzewczych, elektrycznych, gazowych i wodnokanalizacyjnych w budynkach, zagospodarowanie przyległego terenu bezpośrednio i funkcjonalnie związanego z obiektem, wyburzanie budynków i uporządkowanie przestrzeni publicznej, w tym dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W budynkach zostanie zlokalizowana baza Zakładu Gospodarki Komunalnej wraz z centrum edukacyjnym skierowanym do lokalnych producentów rolnych i sadowników pod roboczą nazwą „Dom Sadownika". Miejsce realizacji projektu na obszarze rewitalizacji Podobszar Wilczogóra dz. ew. nr 5 obręb Złota Góra.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.2** Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	8.000.000.00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	39	Rewitalizacja terenów rekreacyjnych nad zbiornikiem wodnym w Belsku Dużym	Gmina Belsk Duży	• Rewaloryzacja istniejącej zabudowy na cele społeczne i rekreacyjne terenów nad zbiornikiem wodnym w Belsku Dużym obejmująca budowę zjazdów w pasie drogowym drogi	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie	12.000.000,00 zł

		Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Belsk Duży do roku 2030		wojewódzkiej nr 225, budowę ciągów pieszo-rowerowych, budowę elementów małej architektury towarzyszącej. Miejsce realizacji projektu na obszarze rewitalizacji: – Podobszar Belsk Duży dz. ew. nr 15/29, 15/30, 15/31, obręb Belsk Duży oraz fragment dz. ew. nr 15/25 obręb Belsk Duży.	zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.2** Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	40	Przebudowa Placu Piłsudskiego i ul. Nowy Rynek poprawiająca bezpieczeństwo i atrakcyjność dla mieszkańców *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• Zakres prac realizowanych w ramach projektu obejmował będzie działania infrastrukturalne, mające na celu przebudowę Placu Piłsudskiego i ulicy Nowy Rynek, z uwzględnieniem jak największej powierzchni biologicznie czynnej, wprowadzenie nowych nasadzeń drzew, krzewów, wykonanie wejścia do urzędu zapewniającego dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, elementy małej architektury, fontannę, pergole na rośliny, ławki, stojaki dla rowerów z wyeksponowaniem starej studni wraz z obudową, wykorzystanie części przestrzeni na utworzenie miejsc parkingowych, wykonanie przejścia dla pieszych, zmiana organizacji ruchu na drogę jednokierunkową, wykonanie zatoki autobusowej. Wykonanie	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast	3.700.000,00 zł

				odwodnienia z pozyskaniem wód do podlewania utworzonych terenów zielonych oraz zastosowanie oświetlenia ledowego.	**EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 3. Bardzie zielony i przyjazny środowisku ŻOF Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	41	Termomodernizacja budynku Ratusza Miejskiego *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• Przystępując do realizacji projektu niezbędne jest przeprowadzenie działań przygotowawczych, obejmujących opracowanie dokumentacji projektowej dotyczącej przebudowy, rozbudowy i modernizacji obiektu oraz audytu energetycznego w celu zapewnienia odpowiedniej efektywności energetycznej budynku. Prace budowlano-remontowe będą obejmowały: - wymianę stolarki okiennej i drzwiowej na energooszczędną, - docieplenie ścian zewnętrznych wraz z remontem elewacji, - ocieplenie dachu i stropu, - modernizacja sytemu wentylacji i klimatyzacji, - instalacji odnawialnych źródeł energii.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.300.000,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	42	Zagospodarowania parku miejskiego wraz z terenami przykościelnymi	Gmina Mszczonów	• W ramach projektu „Zagospodarowanie parku miejskiego” planowane jest stworzenie atrakcyjnej, wielofunkcyjnej i ogólnodostępnej przestrzeni rekreacyjnej,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i	2.000.000,00 zł

		Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032		dostosowanej do wymagań i potrzeb społeczności współczesnego miasta. Park ma się stać miejscem wypoczynku i zabawy na miarę potrzeb XXI wieku. Celem głównym projektu jest zwiększenie powierzchni terenów zieleni dostępnych w Mszczonowie oraz edukacja ekologiczna mieszkańców dla potrzeb wypoczynku i rekreacji. Park miejski jako największy teren parkowy w Mszczonowie, w dodatku usytuowany dogodnym dla mieszkańców miejscu – w samym centrum miasta, ma zostać urządzony jako wielofunkcyjna przestrzeń sportowo-rekreacyjna. Do dyspozycji użytkowników oddany będzie kolejny etap parku – plac z urządzeniami rekreacyjno-sportowymi wraz ze strefą rodzinną, gdzie powstaną także: altany i miejsca do grillowania oraz na ognisko. Plan nasadzeń obejmował będzie posadzenie drzew, krzewów oraz byliny zachowujących zastosowaną bioróżnorodność. Całość terenu zostanie ogrodzona i wyposażona w monitoring.	sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	43	Odnowa skweru przy ulicy Narutowicza *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• Planowana inwestycja zakłada wykonanie skweru o spójnej koncepcji urbanistycznej umożliwiającej spędzanie czasu wszystkim mieszkańcom z uwzględnieniem rozwiązań ograniczających niekorzystny wpływ na zmiany klimatu. Na terenie parku oprócz funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych planuje się umożliwienie organizacji wydarzeń edukacyjnych w zakresie ekologii i ochrony środowiska. • Planowane do wykonania zadania: - budowa nowych alejek, - zagospodarowanie skweru zielenią, - montaż elementów małej architektury (ławki, kosze, stojaki na rowery, mała fontanna),	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	1.500.000,00 zł

				- modernizacja placu zabaw i oświetlenia, - zadaszenie istniejącego miejsca organizacji wydarzeń edukacyjnych.	**Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	44	Modernizacja dawnego młyna motorowego w Mszczonowie *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• W ramach Projektu przeprowadzone zostaną prace budowlano-konserwatorskie w obiekcie, wpisanym do Gminnej Ewidencji Zabytków. W ramach realizacji Projektu zakupione zostaną również niezbędne do prowadzenia działalności historycznej oraz kulturalno-edukacyjnej sprzęt i wyposażenie. W młynie stworzona zostanie ścieżka edukacyjno-historyczna z elementami multimedialnymi takimi, jak na przykład gabloty czy tablice. Realizacja projektu stworzy warunki do prezentacji atrakcyjnej oferty kulturalnej adresowanej do szerokiego spektrum odwiedzających, uwzględniającej różne zainteresowania oraz poziomy kompetencji odbiorców. • Projekt będzie zakładał: – zachowanie obecnej bryły i charakteru zabudowy, – osuszenie i zaizolowanie fundamentów, – naprawę i konserwację ścian zewnętrznych i dachu, – wymianę zmurszałych elementów konstrukcji drewnianych i więźby dachowej, – naprawę/renowację schodów łączących wszystkie kondygnacje, – wstawienie nowych okien wykonanych na wzór zachowanych istniejących,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	10.000.000.00 zł

				– wymianę pokrycia dachu oraz uzbrojenie budynku we wszystkie niezbędne instalacje, – przystosowanie, remont i adaptację wnętrza do nowych funkcji.		
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	45	Utworzenie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Mszczonowie *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• W ramach projektu planowane jest utworzenie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Mszczonowie wraz z zagospodarowaniem terenu przy ul. Kościuszki 3 (działki o nr ew. 323/2 i 323/4 o łącznej powierzchni 1505,6 m2). • Przedsięwzięcie obejmuje: - rozbudowę istniejącego budynku dawnego komisariatu Policji; Istniejący budynek jest jednokondygnacyjny z poddaszem użytkowym, ma 163,55 m2 powierzchni zabudowy, kubatury około 587 m3. Po adaptacji będzie miał około 227,01 m2 powierzchni użytkowej. Projektowany budynek będzie częściowo jednokondygnacyjny (część konferencyjno-warsztatowa), a częściowo dwukondygnacyjny (część magazynowo biurowa z zapleczem). Projektowane parametry po rozbudowie: Powierzchnia zabudowy – 163,55 m2 + 289,34 m2 = 452,89 m2 Powierzchnia użytkowa – 227,01 m2 + 340,55 m2 = 567,56 m2 Kubatura - 587,0 m3 + 1073,0 m3 = 1660,0 m3. W ramach projektu powstanie kompleks składający się z rozbudowanego ww. budynku połączonego z budynkiem, w którym aktualnie znajduje się Izba Pamięci Rodziny Maklakiewiczów wraz z zagospodarowanym otoczeniem; - prace adaptacyjne części istniejącej projektowanego obiektu na cele wystawiennicze oraz przygotowanie w części dobudowanej sali konferencyjno-warsztatowej z zapleczem, pomieszczenia administracyjnego,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	8.000.000,00 zł

				sanitariatów, magazynu oraz pomieszczeń technicznych; - zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy Centrum, w tym m.in. wykonanie ciągu pieszo-jezdnego, tarasu od strony południowej mogącego stanowić letnią scenę oraz przed nim miejsca dla widowni, zaprojektowanie i realizację terenu zieleni i części rekreacyjnej, wybudowanie altany drewnianej o wielkości około 7m średnicy z paleniskiem. Obiekt po rozbudowie będzie pełnił następujące funkcje: - wystawiennicze - Izba Pamięci Ziemi Mszczonowskiej, - konferencyjno-warsztatowe, - biurowe dla pracowników Gminnego Centrum Informacji, - kulturalne – Izba Pamięci Rodziny Maklakiewiczów.		
Cel 3. Bardzie zielony i przyjazny środowisku ŻOF Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	46	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej im. Jana Adama Maklakiewicza w Mszczonowie *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• Budynek Szkoły Podstawowej składa się z połączonych segmentów A, B, C, D i G, jedno, dwu i trzy kondygnacyjnych, wykonanych w technologii tradycyjnej. Przystępując do realizacji projektu niezbędne jest przeprowadzenie działań przygotowawczych, obejmujących opracowanie dokumentacji projektowej dotyczącej przebudowy, rozbudowy i modernizacji obiektu oraz audytu energetycznego w celu zapewnienia odpowiedniej efektywności energetycznej budynku. • Prace budowlano-remontowe będą obejmowały: - wymianę stolarki okiennej i drzwiowej na energooszczędną, - ocieplenie ścian zewnętrznych, cokołów i ścian piwnic wraz z remontem elewacji,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR**	4.500.000,00 zł

				- wymiana instalacji elektrycznej oraz montaż instalacji fotowoltaicznej, - wymianę instalacji centralnego ogrzewania.	oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	47	Dostosowanie budynku Szkoły Podstawowej im. Jana Adama Maklakiewicza w Mszczonowie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz poprawa bezpieczeństwa uczniów *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• Hala sportowa to obiekt, który funkcjonuje od 1999, natomiast sala gimnastyczna w budynku C szkoły podstawowej to obiekt remontowany ostatni raz w 1997 roku. W hali odbywają się zajęcia wychowania fizycznego szkoły podstawowej w Mszczonowie oraz po godzinach szkolnych zajęć, odbywają się zajęcia sportowo-rekreacyjne dla mieszkańców miasta i gminy, a w Sali gimnastycznej odbywają się zajęcia wychowania fizycznego dla uczniów szkoły oraz inne zajęcia dodatkowe o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Ze względu na wysoką intensywność użytkowania oraz znaczny okres eksploatowania obiektów wymagają one generalnych remontów, uwzgledniających wymagania szkoły XXI wieku, w tym uwzględnienie wymogów bezpieczeństwa oraz dostępności. • Planowany zakres prac obejmował będzie: 1) hala sportowa: - wyrównanie nawierzchni płyty głównej hali, - naprawa miejscowych uszkodzeń, - pomalowanie nowych, matowych boisk, - położenie cienkiej, antypoślizgowej oraz matowej struktury wzmacniającej nawierzchnię płyty, - wymiana oświetlenia poprawiająca rozkład luminacji i niwelująca nadmierne kontrasty w oświetleniu przestrzeni płyty głównej i korytarza (led). -prace remontowe mające na celu zapewnienie dostępności	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.000.000,00 zł

				architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami. 2) sala gimnastyczna w budynku C wraz z szatnią: - pomalowanie ścian na kolor pozwalający na otrzymanie odpowiedniego kontrastu pomiędzy ścianami i podłogą, - montaż rolet w oknach od strony południowej budynku, - wymiana oświetlenia poprawiająca rozkład luminacji i niwelująca nadmierne kontrasty w oświetleniu przestrzeni, - prace remontowe mające na celu zapewnienie dostępności architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	48	Rozbudowa i remont budynku Przedszkola nr 1 w Mszczonowie uwzględniający w szczególności prace termomodernizacyjne, dostosowanie do osób ze szczególnymi potrzebami oraz modernizacje placów zabaw *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• Prace budowlane na terenie Przedszkola nr 1 w Mszczonowie obejmować będą: - rozbudowę kuchni z łazienką i toaletą umożliwiająca przygotowanie posiłków dla większej liczby dzieci, - wymiana dachu z instalacją odgromową oraz likwidacja świetlika, - prace termomodernizacyjne: wykonanie opaski termoizolacyjnej wokół budynku oraz wymiana grzejników, - odgrzybianie, izolację oraz malowanie piwnic budynku, - remont podłóg, malowanie wnętrza budynku, wymianę stolarki drzwiowej, - prace remontowe mające na celu zapewnienie dostępności architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym zapewnienie miejsc parkingowych, - wymianę balustrady i zadaszenia nad wejściem głównym, - czyszczenie elewacji oraz naprawę ubytków, - wymianę oświetlenia na oświetlenie ledowe, - remont istniejącego placu zabaw, - budowa nowego placu zabaw.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki,**	3.000.000,00 zł

					środki JST, środki prywatne	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	49	Rozbudowa, Remont i Modernizacja Budynku Centrum Usług Społecznych i Centrum Usług Wspólnych w Mszczonowie *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• Przystępując do realizacji projektu niezbędne jest przeprowadzenie działań przygotowawczych, obejmujących opracowanie dokumentacji projektowej dotyczącej rozbudowy, remontu i modernizacji obiektu. • Prace budowlano-remontowe będą obejmowały: - rozbudowę budynku o szyb windowy oraz toaletę dostosowaną do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami; - remont istniejących pomieszczeń; - rozbudowę budynku o nowe pomieszczenia socjalne oraz biurowe; - remont instalacji centralnego ogrzewania i wodno-kanalizacyjnej; - dostosowanie budynku do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.	Wsparcie ze środków **FEM dla Mazowsza 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	3.000.000,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	50	Budowa monitoringu wizyjnego dla Gminy Mszczonów *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Mszczonów na lata 2023-2032*	Gmina Mszczonów	• Przedsięwzięcie polega na zainstalowaniu kamer na słupach w uzgodnionych lokalizacjach miasta, wytypowanych w uzgodnieniu z właściwą jednostką Policji. Całość infrastruktury będzie podłączona do serwerowni zlokalizowanej w Urzędzie Miejskim w Mszczonowie. Podgląd z monitoringu będzie możliwy poprzez stronę internetową. • Powstanie sieci monitoringu ma na celu poprawę bezpieczeństwa na terenie miasta Mszczonów poprzez	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego,	1.000.000,00 zł

				ograniczenie przestępstw i wykroczeń, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców oraz możliwość identyfikacji sprawców oraz przebiegu przestępstw i wykroczeń. Monitoring będzie również umożliwiał wzrost bezpieczeństwa podczas imprez i wydarzeń kulturalnych organizowanych na terenie miasta Mszczonów. • Projekt budowa monitoringu na terenie miasta Mszczonowa zakłada powstanie infrastruktury w następujących miejscach: 1) ulica Narutowicza oraz park od strony tej ulicy; 2) ulica 3-go Maja oraz park od strony tej ulicy; 3) ulica Morelowa wraz z parkiem od strony tej ulicy; 4) park oraz plac zabaw przy ulicy Morelowej; 5) skrzyżowanie ulic: Brzoskwiniowej i Jeżynowej wraz z terenem przed Klubem Sportowym „Mszczonowianka"; 6) skrzyżowanie ulic: Krzywej i Cmentarnej wraz z parkiem; 7) park od strony ulicy Grójeckiej; 8) ulica Warszawska od strony ul. 3-go Maja; 9) skrzyżowanie ulic: Warszawskiej i Tarczyńskiej; 10) skrzyżowanie ulic: Warszawskiej i Poniatowskiego; 11) skrzyżowanie ulic: Żyrardowskiej i Rawskiej; 12) istniejąca kamera w parku przy amfiteatrze; 13) skrzyżowanie ulic: Nowy Rynek i Sienkiewicza wraz z parkingiem przed UM w Mszczonowie; 14) ulica Sienkiewicza od strony ulicy Narutowicza; 15) istniejąca kamera przy ulicy Nowy Rynek; 16) skrzyżowanie ulic: Tarczyńskiej i Dworcowej; 17) ulica Morelowa wraz z targowiskiem;	zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	

				18) skrzyżowanie ulic: Morelowej i Jeżynowej; 19) skrzyżowanie ulic: Termalnej i Północnej; 20) boiska przyszkolne wraz ze skate parkiem przy ul. Szkolnej 21) skrzyżowanie ulic: Tarczyńskiej i Wschodniej; 22) skrzyżowanie ulic: Warszawskiej i Sportowej; 23) teren przy Liceum Ogólnokształcącym przy ul. Maklakiewicza; 24) skrzyżowanie ulic: Dworcowej i Cmentarnej wraz z parkingiem; 25) trybuny oraz teren wokół trybun na stadionie miejskim; 26) teren przy ul. Warszawskiej 28; 27) teren przed wejściem do budynku KS „Mszczonowianka" od strony boiska.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	51	Program remontowy budynków mieszkalnych wraz z zagospodarowaniem terenu *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Żyrardowa do roku 2030*	Miasto Żyrardów, Wspólnoty, spółdzielnie mieszkaniowe i TBS	• Odbudowa tkanki mieszkaniowej w zakresie części wspólnych budynków mieszkalnych wielorodzinnych z elementami z zakresu termomodernizacji (w miarę możliwości OZE), wymiana i modernizacja infrastruktury i istniejących instalacji; • Dostosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych, kobiet w ciąży i rodzin z małymi dziećmi; • Adaptacja wybranych przestrzeni sąsiedzkich (podwórek) do potrzeb mieszkańców; • Remont/budowa powierzchni komunikacyjnych (chodników, placów postojowych i dróg dojazdowych); • Realizacja małej architektury i nasadzeń, budowa/modernizacja oświetlenia i monitoringu w celu poprawy bezpieczeństwa oraz prac porządkowych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe,**	14.200.000,00 zł

					kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	52	Modernizacja obiektu szpitalnego „Centrum Zdrowia Mazowsza Zachodniego" Sp. z .o.o w Żyrardowie *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Żyrardowa do roku 2030*	Centrum Zdrowia Mazowsza Zachodniego" Sp. z o.o. w Żyrardowie	• Generalny remont budynków szpitala i wyposażenie do obecnych wymagań; • Wprowadzenie nowych funkcji podnoszących warunki socjalne i komfort pacjentów np. świetlica, pokój odwiedzin, kącik zabaw dla dzieci, stołówka, szatnia; • Adaptacja infrastruktury z dostosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami (chodników, alejek, dróg dojazdowych, parkingów); • realizację obiektów małej architektury (np. ławki, kosze na śmieci); • Remont ogrodzenia; • Modernizacja/budowa oświetlenia i kanalizacji deszczowej oraz dokonanie nasadzeń.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	23.600.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	53	Kulturalne ożywienie *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Żyrardowa do roku 2030*	Miasto Żyrardów, Centrum Kultury w Żyrardowie	• Remont budynku Centrum Kultury i Resursy (w tym termomodernizacja), zakup wyposażenia do prowadzenia działalności oraz dostosowanie zagospodarowania terenu do potrzeb prowadzonej działalności (scena letnia); • Prowadzenie imprez i wydarzeń kulturalnych, wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży w procesie edukacji, integracja międzypokoleniowa;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa	7.000.000,00 zł

				• Poprawa atrakcyjności kulturalnej i turystycznej obszaru rewitalizacji.	naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	54	Modelowe podwórko - adaptacja na potrzeby mieszkańców podwórka na terenie osady fabrycznej *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Żyrardowa do roku 2030*	Miasto Żyrardów, Wspólnota Mieszkaniowa	• Modernizacja podwórka na terenie zabytkowej XIX-wiecznej osady fabrycznej; • Nowe nasadzenia krzewów i bylin, założenie trawników; zmiana nawierzchni podwórka, budowa ogrodzenia, montaż ławek, koszy na śmieci, oświetlenia oraz innych elementów wyposażenia.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki,**	1.300.000,00 zł

					środki JST, środki prywatne	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	55	Szkoła na miarę XXI wieku *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Żyrardowa do roku 2030*	Miasto Żyrardów, Szkoła Podstawowa nr 1, Szkoła Podstawowa nr 2, Szkoła Podstawowa nr 6	• Modernizacja budynków szkół podstawowych wraz z infrastrukturą szkolno-sportową, w tym termomodernizacja, remont sal lekcyjnych i sal gimnastycznych oraz zagospodarowanie terenu wokół placówki; • Wymiana wyposażenia i zakup pomocy dydaktycznych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	5.500.000,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	56	Modernizacja budynku przy ul. Waryńskiego 1 wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Żyrardowa do roku 2030*	Miasto Żyrardów, Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej Żyrardów Sp z o.o., Fundacja im. Św. Michała Archanioła	• Wykonanie remontu i termomodernizacji budynku wraz z odnową terenu przyległego; • Odnowienie elewacji, wymiana niezbędnych instalacji, dostosowanie budynku dla osób niepełnosprawnych.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa	5.000.000,00 zł

					naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	57	Rewaloryzacja zabytkowego obiektu przedszkola nr 9 *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Żyrardowa do roku 2030*	Miasto Żyrardów	• Remont i przebudowa części przedszkola celem poprawy stanu zabytkowego budynku i dostosowanie go do obecnie obowiązujących standardów nauczania przedszkolnego; • Zmiana zagospodarowania terenu wokół zabytkowego przedszkola; • Dostosowanie infrastruktury komunikacyjnej do potrzeb m.in. rodziców z małymi dziećmi; • Stworzenie przestrzeni przyjaznej dzieciom np. plac zabaw, teren zieleni.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki,**	5.000.000,00 zł

					środki JST, środki prywatne	
Cel 3. Bardzie zielony i przyjazny środowisku ŻOF Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	58	EKO-Żyrardów *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Żyrardowa do roku 2030*	Miasto Żyrardów	• Działania adaptacyjne i mitygacyjne, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, renaturyzacja, rozwój terenów zieleni i wód powierzchniowych oraz lepsze zarządzenie zasobami wodnymi (np. przez retencję wody); • Zagospodarowanie terenów zieleni przy rzece Pisia Gągolina – etap II; • Działania podnoszące świadomość ekologiczną mieszkańców.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	20.000.000,00 zł
Cel 3. Bardzie zielony i przyjazny środowisku ŻOF Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	59	Zagospodarowanie terenów zielonych nad Utratą w Chodakowie – etap III *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Sochaczew na lata 2024-2030*	Miasto Sochaczew	• Poprawa jakości środowiska miejskiego w Sochaczewie poprzez renowację i rozwój terenów zieleni nad Utratą w Chodakowie. • Kolejny etap rewitalizacji terenów nadbrzeżnych rzeki Utraty, nowe nasadzenia, zagospodarowanie istniejącego zbiornika wodnego, nowe zaaranżowanie przestrzeni. Renowacja nastąpi poprzez pielęgnację drzewostanu, nowe nasadzenia zieleni, wielogat. traw i	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego,	4.000.000,00 zł

				rodzimych gatunków, wielopiętr. i wielogat. założenia zieleni, usuwanie gatunków inwazyjnych, tworzenie dogodnych warunków dla życia zwierząt i owadów, budki dla ptaków, naturalne ukształtowanie.	kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	60	Upowszechnianie kultury i twórczości w wymiarze regionalnym – tworzenie produktu turystycznego - Mała Ojczyzna Chopina *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Sochaczew na lata 2024-2030*	Miasto Sochaczew	• Rozwój i promowanie usług w dziedzinie kultury i turystyki - m.in. poprzez upowszechnianie kultury i twórczości, w wymiarze regionalnymi lokalnym oraz wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktu turystycznego Mała Ojczyzna Chopina. 1. Plac Tadeusza Kościuszki 12, siedziba Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą (dawny ratusz) (działki 925; 926/1; 926/2) 2. ul. Chopina 101, siedziba Sochaczewskiego Centrum Kultury (działki nr 976/151; 976/152) 3. ul. Chopina 160, siedziba Miejskiej Biblioteki Publicznej Filia nr 2 (działka nr 1437/2) • Projekt zawiera: – ustawienie monolitów w miejscach prezentowanych w parku miniatur, który będzie znajdował się w skansenie w Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą. Multimedialne tablice	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe,**	4.800.000,00 zł

				prezentowałyby historię miejsca, walory turystyczne, byłyby interaktywne, wykorzystywane w grze z użyciem panoramy 360; – ustawienie dotykowych modeli i makiet dla niepełnosprawnych turystów z opisami w alfabecie Brajla – dotykowa trasa turystyczna; – stworzenie przewodników turystycznych w panoramach 3D danych miejsc; – opracowanie wirtualnych spacerów w wybranych obiektach; – zbudowanie nowoczesnej strony turystycznej nawiązującej do panoramicznego sposobu prezentacji w 3D; – przygotowanie publikacji dotyczących oferty turystycznej i kulturalnej; – przygotowanie publikacji historycznych, etnograficznych, przewodników, map. – utworzenie centralnego punktu turystycznego Małej Ojczyzny Chopina w rozbudowanym Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą; – realizacja oferty kulturalnej realizowanej przez samorządowe instytucje kultury w ramach Małej Ojczyzny Chopina: festiwale, rekonstrukcje, koncerty, pokazy regionalne, kulinarne.	**kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	61	Turystyczne Mazowsze - modernizacja sochaczewskich zabytków objętych ochroną konserwatorską, rozbudowa Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Sochaczew na lata 2024-2030*	Miasto Sochaczew	• Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego realizowanego poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. • Modernizacja (rozbudowa, konserwacja i rewaloryzacja) sochaczewskich zabytków: budynku Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą, wieży ciśnień i zabytkowej mozaiki na budynku	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego,	50.000.000,00 zł

				Sochaczewskiego Centrum Kultury w Chodakowie. 1. Plac Tadeusza Kościuszki 12, siedziba Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą (dawny ratusz) (działki 925; 926/1; 926/2) 2. ul. Chopina 101, siedziba Sochaczewskiego Centrum Kultury (działki nr 976/151; 976/152) • Rozbudowa muzeum zakłada dobudowanie dwóch skrzydeł oraz budynku wzdłuż ulicy Farnej, nawiązujących do układu urbanistycznego z okresu przedwojennego. Dobudowane skrzydła, jak i budynek dawnego Ratusza zostałyby zaaranżowane według nowych technologii muzealniczych. Ratusz to wystawa o historii miasta od prehistorii do roku 1939 zawierająca elementy związane z kasztelanią, Zawiszą Czarnym, Chopinem i Szembekiem itp., jako muzeum 3D interaktywne, z inspirującą przestrzenią, gdzie każdy ze zwiedzających będzie aktywnym uczestnikiem ekspozycji np. podczas spaceru po przedwojennym Sochaczewie itp. Ekspozycja zaprezentowana będzie na multimedialnych ekranach dotykowych uzupełnionych fotoplastykonami. Bardzo ważny element to wykorzystanie dotyku, węchu i słuchu, czyli wystawa odbierana różnymi zmysłami. W dobudowanej części mieściłaby się wystawa stała poświęcona bitwie nad Bzurą 1914, 1915 oraz 1939 obejmująca m.in. mapy 3D na podłodze, symulatory i rekonstrukcję bitwy zaprezentowaną w formie gry strategicznej. W skład części projektu muzealnego wchodzi modernizacja terenu obecnego skansenu z konserwacją zabytków	kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	

				nieruchomych, jak i eksponatów się tam znajdujących. Dodatkowo na terenie skansenu zostałby posadowiony park miniatur o tematyce Gminy na trakcie historii, turystyki, etnografii i losów ludzkich. Budynek wzdłuż ulicy Farnej zawierałby dzieloną salę kinową, możliwa do przekształcenia w większą aulę z reżyserką, kabinami tłumaczy i umożliwiająca pokazy VR, pracownię etnograficzną, obejmującą dziedzictwo nie tylko lokalne, ale podejmujące prace badawcze w znaczeniu regionalnym, biuro Małej Ojczyzny Chopina z Sochaczewskim Punktem Informacji Turystycznej, biura muzealne, salę NGO, restaurację regionalnej kuchni Ziemi Sochaczewskiej (Cebulowe Królestwo Ziemi Sochaczewskiej). • W wyniku realizacji projektu, Muzeum otrzyma zupełnie nowe zadanie - funkcję koordynatora produktu turystycznego. Do zadań Muzeum będzie należało m.in. tworzenie oferty turystycznej, działalność konferencyjna, prowadzenie zadań związanych z badaniami etnograficznymi wpływającymi na obszar turystyki, a także nawiązywanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, rzemieślnikami, artystami w celu organizacji np. różnego rodzaju warsztatów czy spotkań. Wynikiem nadania nowych funkcji, a tym samym rozwoju działalności, Muzeum utworzy dodatkowe miejsca zatrudnienia. Działania polegające na rozbudowie Muzeum i adaptacji jego otoczenia przysłużą się do nadania mu nowych funkcji użytkowych i społecznych, które, poza rozwojem lokalnej przedsiębiorczości, będą sprzyjać utrzymywaniu spójności lokalnej społeczności i integracji		

				mieszkańców. Cele kulturalne i edukacyjne zostaną powiązane z działalnością komercyjną. W efekcie realizacji projektu zostaną osiągnięte także cele, takie jak: zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii, a tym samym zmniejszenie kosztów eksploatacji budynku osiągnięte poprzez zastosowanie rozwiązań energooszczędnych, usunięcie barier architektonicznych w celu dostosowania obiektu do osób z niepełnosprawnościami oraz zabezpieczenie obiektu przed zniszczeniem i kradzieżą, a także dostosowanie do wymaganych warunków przeciwpożarowych i sanitarnych. • Rozbudowa obiektu o nowe skrzydła będzie miała wpływ na zwiększenie ruchu turystycznego, dzięki czemu przyczyni się do rozwoju sektorów kreatywnych, przemysłu czasu wolnego i gospodarki turystycznej. • Projektowane działania pozwolą na przemodelowanie działalności Muzeum w taki sposób, aby umożliwić odbudowanie i rozwój potencjału tego obiektu, także na wypadek funkcjonowania w warunkach wywołanych potencjalną pandemią i wynikających z niej lockdownów i obostrzeń. Kolejny element projektu to odrestaurowanie i zaadoptowanie na cele turystyczno- kulturalne znajdującej się przy ul. Sienkiewicza 5 w Sochaczewie wieży ciśnień, która została wzniesiona w 1921 i ma wysokość 29 metrów, a kubaturę 1760 m3. W 2014 r. samorząd miasta Sochaczewa zagospodarował teren wokół wieży, tworząc parking przy stacji PKP zawierający ponad 70 miejsc postojowych dla samochodów osobowych. Obiekt		

				ten znajduje się poza obszarem rewitalizacji, lecz ze względu na jego potencjał oraz lokalizację - bliskość Stacji Muzeum (muzeum kolejki wąskotorowej) i dworca PKP Sochaczew, jego renowacja jest w pełni uzasadniona. Realizacja tego zadania dopełnia zamierzenia Miasta Sochaczew w tematyce substancji zabytkowej. Stan techniczny wieży ciśnień jest zły, a potencjał, który sobą reprezentuje daje wiele możliwości nadania temu obiektowi zupełnie nowej funkcji społecznej – kulturalno-turystycznej. Trzeci element projektu związany jest z konserwacją unikatowej co do wartości mozaiki autorstwa artystów Hanny i Gabriela Rechowiczów znajdującej się na budynku Sochaczewskiego Centrum Kultury przy ul. Chopina 101. Realizatorzy projektu to Miasto Sochaczew, Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą i Sochaczewskie Centrum Kultury.		
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	62	Budowa przystani wodnych dla małej turystyki kajakowej *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Sochaczew na lata 2024-2030*	Miasto Sochaczew	• Poprawa jakości i dostępności terenów przyległych do rzeki Bzury dla rozwoju turystyki wodnej w Sochaczewie. • Budowa zadaszonej altany z miejscem na ognisko stolikami i ławkami, utwardzenie podjazdu. Budowa pomostu do wodowania. Wyposażenie miejsca w toalety oraz kosze na śmieci w sezonie letnim oraz tablice informacyjne. Montaż monitoringu.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast	1.200.000,00 zł

					EFRR oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	63	Remont infrastruktury Szkoły Podstawowej nr 6 z Oddziałami Integracyjnymi im. Króla Władysława Jagiełły w Sochaczewie *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Sochaczew na lata 2024-2030*	Miasto Sochaczew	• Renowacja, rewaloryzacja, modernizacja, adaptacja i wyposażenie istniejącej zabudowy na cele edukacyjne (ze szczególnym naciskiem na poprawę efektywności energetycznej). • Wymiana starych, pozbawionych realnej funkcjonalności, kamer monitoringu wizyjnego na sprzęt nowszej generacji z jednoczesnym rozszerzeniem obszaru monitorowania na cały teren szkoły; wymiana niespełniającej ustawowych norm stolarki okiennej oraz ubytków w elewacji budynków, poprzez wymianę lub odnowienie docieplenia; usunięcie grożącego zawaleniem łącznika pomiędzy budynkiem szkoły a hala sportową; wymiana pieca oraz remont kotłowni gazowej; naprawa podłogi hali sportowej i całościowe wyznaczenie linii boisk; wymiana nawierzchni boiska „Orlik”, zmiana (powiększenie) piłkochwytów oraz częściowa naprawa jego ogrodzenia; wymiana podłóg w pomieszczeniach szatni „Orlik”, w tym w szatniach i WC przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	850.000,00 zł
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	64	Przebudowa Szkoły Podstawowej nr 7 im. Fryderyka Chopina w Sochaczewie	Miasto Sochaczew	• Zapewnienie odpowiedniego standardu funkcjonowania szkoły. • Prace budowlane przy głównym wejściu do budynku szkolnego i obecnej szatni wraz z zakupem materiałów i sporządzeniem	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i	1.735.000,00 zł

		Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Sochaczew na lata 2024-2030		dokumentacji (odnowienie elewacji zewnętrznej głównego wejścia do szkoły, utworzenie szatni szkolnej dla uczniów w sąsiedztwie głównego wejścia i związane z tym konieczne prace budowlane w pomieszczeniach obecnej szatni szkolnej, montaż windy dla osób z niepełnosprawnościami). • Odnowienie szkolnej kuchni wraz ze sporządzeniem dokumentacji (prace budowlane związane z przeniesieniem magazynów z piwnicy na poziom parteru i połączenie ich ciągiem komunikacyjnym z obecnymi pomieszczeniami).	sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	65	Zorganizowanie świetlicy socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży z poradnictwem rodzinnym, terapeutycznym oraz warsztatami dla dzieci i dorosłych *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Sochaczew na lata 2024-2030*	Miasto Sochaczew	• Zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług wsparcia rodziny poprzez utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej dla min. 35 dzieci i młodzieży z różnymi formami zaburzeń zachowania, zamieszkałymi lub uczącymi się na terenie Chodakowa w terminie od stycznia 2026 r. do grudnia 2030 r. • Etap pierwszy: – Badania diagnostyczne – szersza diagnoza problemów dzieci i młodzieży z obszarów rewitalizowanych, służąca do opracowania modelu schematu organizacyjnego świetlicy wraz z profilem kwalifikacji osób zatrudnionych w placówce oraz opracowania schematu modelu pracy świetlicy; – Przygotowanie i dostosowanie miejsca spełniającego warunki do	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast	1.800.000,00 zł

				spędzania czasu wolnego i prowadzenia działań socjoterapeutycznych skierowanych do dzieci i młodzieży (preferowany Podobszar Chodaków, ponieważ brakuje tam tego typu placówki); – Zatrudnienie kadry – kierownika świetlicy, trzech stałych wychowawców – pedagogów, psychologa, logopedy, lekarza psychiatrę dziecięcego, terapeutę ds. uzależnień. • Etap drugi: – zaproszenie mieszkańców, lokalnych liderów, osób zawodowo pracujących na rzecz dzieci i młodzieży oraz samą młodzież na konferencję poświęconą wypracowaniu modelu pracy świetlicy. • Etap trzeci: – dalsza część pracy w kierunku określenia zasad naboru uczestników i opracowanie Programu Świetlicy w tym stworzenie kompleksowej oferty i form pracy (zajęcia edukacyjne, rozwojowe; – organizacja czasu wolnego, zajęcia wspierające rozwój zainteresowań i zdolności, zajęcia terapeutyczne itp.), z uwzględnieniem szerszej działalności świetlicy dotyczącej ścisłej współpracy z rodzicami i otoczeniem społecznym uczestników świetlicy. • Etap czwarty: – rekrutacja uczestników. • Etap piąty: – zajęcia w świetlicy dla dzieci i młodzieży z podobszaru Chodaków w trzech grupach wiekowych (7-10 lat, 10-13 lat, 14-18 lat). Liczba stałych uczestników: ok. 35 osób	**EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	66	Utworzenie Jasienieckiego Ośrodka Kultury wraz z zagospodarowaniem przestrzeni	Gmina Jasieniec	• Inwestycja polegać będzie na opracowaniu dokumentacji projektowej i utworzeniu Jasienieckiego Ośrodka Kultury	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,**	15.990.000,00 zł

Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców		publicznej w centrum miejscowości Jasieniec *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Jasieniec na lata 2023-2030*		(JOK) wraz z kompleksowym zagospodarowaniem przyległej przestrzeni na cele społeczne w centrum miejscowości Jasieniec. Realizacja inwestycji będzie polegała na zagospodarowaniu terenów gminnych w centrum Jasieńca, w tym rewitalizacji istniejącego obiektu (budynku gospodarczego), obok Urzędu Gminy Jasieniec, wraz z parkingiem i salą widowiskową/konferencyjną (służącą również jako sala ślubów), pomieszczeń do potrzeb JOK (m.in. budowa sal na zajęcia/warsztaty, niewielkiego, kameralnego pomieszczenia kinowego, pomieszczeń administracji budynku/biurowych, sanitarnych, magazynowych i zaplecza) wraz z ich wyposażeniem. Nowy budynek spełniać będzie wszelkie standardy ekologiczne (m.in. część zasilania z OZE), jak również zapewni pełną dostępność dla osób niepełnosprawnych. • Zakres prac realizowanych w ramach niniejszego modułu obejmował będzie działania infrastrukturalne, których celem będzie poprawa stanu technicznego budynku przy ul. Wareckiej, dostosowanie go do pełnienia nowych funkcji oraz działania związane z wyborem i zakupem wyposażenia obiektu. Przystępując do realizacji projektu niezbędne jest przeprowadzenie działań przygotowawczych, obejmujących opracowanie dokumentacji projektowej remontu obiektu. • Planowane prace będą obejmowały następujące działania: – zabezpieczenie oraz umocnienie ścian nośnych budynku;	**Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.2** Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki**	

				– kompleksową termomodernizację budynku, obejmującą izolację cieplną ścian zewnętrznych, wymianę stolarki okiennej oraz drzwiowej; – montaż systemu rynnowego; – wymianę pokrycia dachowego wraz z usunięciem z materiałów azbestowych; – kompleksowy remont wnętrza budynku wraz podłączeniem infrastruktury technicznej; – odpowiednie zagospodarowanie budynku w nowoczesne elementy wyposażenia; – zagospodarowanie terenu wokół budynku, w tym montaż energooszczędnego oświetlenia, monitoringu oraz elementów małej architektury; – utwardzenie terenu wokół obiektu, w tym stworzenie ścieżek dla pieszych; – uporządkowanie oraz zagospodarowanie oraz skweru w bezpośrednim sąsiedztwie Urzędu gminy Jasieniec oraz planowanego ośrodka kultury, centrum miejscowości Jasieniec (w tym obiekty z usługami, zieleń, ścieżki, oświetlenie, mała architektura). • Przewidziane do wykonania działania infrastrukturalne doprowadzą do powstania nowoczesnego i dostępnego dla wszystkich mieszkańców lokalnego Ośrodka Kultury. Obiekt będzie dostosowany i dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami, co pomoże w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz zwiększy samodzielność tych osób.		

Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	67	Rewitalizacja dawnej strażnicy OSP Jasieniec *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Jasieniec na lata 2023-2030*	Gmina Jasieniec	• Inwestycja polegać będzie na rewitalizacji dawnej strażnicy OSP Jasieniec przy ul. Kasztanowej w Jasieńcu m.in. poprzez jej kompleksową termomodernizację. Inwestycja polegać będzie na opracowaniu dokumentacji projektowej i adaptacji / przebudowie budynku dawnej remizy strażackiej w Jasieńcu, przy ul. Kasztanowej, na Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz celem poprawy stanu technicznego siedziby Klubu Seniora+. • Realizacja inwestycji będzie polegała na kompleksowym remoncie zewnętrznym i wewnętrznym dawnej strażnicy, w tym przeprowadzeniu takich działań jak: remont ścian zewnętrznych budynku, termomodernizacja, adaptacja pomieszczeń do potrzeb CZK (m.in. budowa pomieszczeń magazynowych) wraz z ich wyposażeniem, remont łazienek, wymiana drzwi wewnętrznych, wymiana istniejącej podłogi, remont dachu, jak również na poprawie stanu technicznego siedziby Klubu Seniora+.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.2** Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki**	6.150.000,00 zł

				• W gminie Jasieniec brak jest obiektu, który pełniłby funkcję społeczno – zaopatrzeniową na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych związanych np. z klęskami żywiołowymi. W Gminnym Centrum Zarzadzania Kryzysowego znajdowałby się bezpiecznie zmagazynowany sprzęt i zaopatrzenie związane z udzielaniem mieszkańcom pomocy. Taki obiekt ułatwiałby ponadto gminny system zarządzania, opracowany na wypadek zaistnienia klęsk żywiołowych, a ponadto koordynację i przejrzystość dystrybucji niezbędnych materiałów, zgromadzonych w jednym, centralnym punkcie gminy. • Prace budowlano-remontowe obejmowały będą następujące działania: – przebudowę ścian nośnych obiektu w celu utworzenia otworów okiennych i drzwiowych; – zwiększenie efektywności energetycznej poprzez kompleksową termomodernizację, w tym izolację termiczną ścian wewnętrznych i zewnętrznych oraz wstawienie nowoczesnych okien pasywnych; – wstawienie stolarki drzwiowej; – wymianę pokrycia dachowego wraz wymianą systemu rynnowego; – kompleksowy remont wnętrza obiektu wraz z podłączeniem infrastruktury technicznej; – zagospodarowanie wnętrza w nowoczesne elementy wyposażenia; – zagospodarowanie terenu wokół obiektu, w tym montaż		

				energooszczędnego oświetlenia oraz monitoringu. • Przewidziane do wykonania działania infrastrukturalne doprowadzą do powstania nowoczesnego i dostosowanego do potrzeb wszystkich mieszkańców Gminnego Centrum Zarządzania Kryzysowego, a także uatrakcyjnienie obecnej siedziby Klubu Seniora+. • W ramach przeprowadzonych działań, zastosowane zostaną również rozwiązania z zakresu dostępności, dzięki czemu będą mogły korzystać z niego osoby ze szczególnymi potrzebami.		
Cel 3. Bardzie zielony i przyjazny środowisku ŻOF Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	68	Odnów-MY Boglewice! *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Jasieniec na lata 2023-2030*	Gmina Jasieniec	• W ramach przedsięwzięcia planuje się odpowiednie zagospodarowanie i nadanie nowej funkcji Skwerowi przy ul. Boglewice 56, poprawę stanu budynku OSP Boglewice przy u. Boglewice 46 oraz adaptację budynku przy ul. Boglewice 57A na centrum doradztwa zawodowego, punkt pomocy psychologicznej oraz świetlicę. Odnowiony i zagospodarowany Skwer stanie się nowoczesnym miejscem spędzania wolnego czasu i spotkań mieszkańców, podczas których nie tylko będą mogli odpocząć, ale również nawiązywać więzi społeczne i wzajemnie się integrować. Wyremontowany budynek OSP będzie nowoczesną siedzibą mieszczących się tam organizacji pozarządowych, co nie tylko wzmocni ich działalność, ale dodatkowo pozwoli na zwiększenie jej skali. Z kolei zaadaptowany budynek przy ul. Boglewice 57A	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.2** Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie **EFRR** oraz	2.246.000,00 zł

				stanie się miejscem zróżnicowanych usług, odpowiadających na szereg występujących na obszarze rewitalizacji problemów. Projekt składał się będzie z następujących modułów: • Moduł I: Stworzenie zielonej strefy aktywizacji i integracji społecznej poprzez odnowienie i odpowiednie zagospodarowanie Skweru przed kościołem przy ul. Boglewice 56: Zakres prac realizowanych w ramach Modułu I obejmował będzie działania infrastrukturalne, mające na celu odnowienie i odpowiednie zagospodarowanie Skweru w Boglewicach, dzięki czemu możliwe będzie nadanie mu nowych funkcji. Przystępując do realizacji projektu niezbędne jest przeprowadzenie działań przygotowawczych, obejmujących dokumentację projektową dotyczącą modernizacji oraz wyposażenia. Działania infrastrukturalne będą obejmowały: – oczyszczenie i przygotowanie terenu pod nowe zagospodarowanie; – utworzenie infrastruktury pieszej, głównie alejek spacerowych; – montaż stylowej studni ogrodowej; – zagospodarowanie terenu elementami małej architektury, m.in. ławek oraz altanki; – montaż na energooszczędnego oświetlenia oraz monitoringu; – wprowadzenie systemu nasadzeń oraz innych form roślinności. Planowane do wykonania działania infrastrukturalne przyczynią się do powstania nowoczesnej zielonej strefy	**inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki**	

				aktywizacji i integracji społecznej, gdzie mieszkańcy poza spędzeniem wolnego czasu, będą mieli również możliwość nawiązania więzi społecznych i wzajemnej integracji. Wprowadzone elementy zagospodarowania, takie jak stylowa studnia ogrodowa oraz drewniana altanka znacząco zwiększą atrakcyjność i estetykę przestrzeni Skweru, które stanie się centrum spotkań lokalnej społeczności. Całość projektu dopełniał będzie utworzony system nasadzeń i zieleni, który poza funkcją estetyczną, będzie również odpowiedzią na funkcje środowiskowe. Cały teren Skweru dostosowany zostanie dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapobiegając tym samym zjawisku wykluczenia społecznego oraz zwiększając samodzielność tych osób. • Moduł II: Poprawa stanu technicznego budynku OSP Boglewice przy ul. Boglewice 46 Będący siedzibą Ochotniczej Straży Pożarnej oraz Koła Gospodyń Wiejskich, budynek OSP Boglewice stanowi centrum życia społeczno-kulturalnego Boglewic. Poza działalności organizacji pozarządowych, na terenie OSP organizowanych jest wiele imprez oraz wydarzeń dla mieszkańców, wśród których wymienić można, m.in. pikniki rodzinne oraz festyny z okazji Dnia Dziecka. Jednak ze względu na zły stan techniczny budynku, obecnie jest on nieatrakcyjny dla jego użytkowników, zmniejszając tym samym komfort ich komfort. Planowane prace remontowe obejmowały będą następujące działania: – kompleksową termomodernizację budynku, w tym izolację termiczną		

				wewnętrznych i zewnętrznych ścian oraz wymianę stolarki okiennej i drzwiowej; – wymianę eternitowego pokrycia dachowego; – zagospodarowanie wnętrza obiektu w nowoczesne elementy wyposażenia; – zagospodarowanie terenu wokół budynku w elementy małej infrastruktury; – montaż energooszczędnego oświetlenia oraz monitoringu. Planowane w tym Module działania przyczynią się powstania nowoczesnego oraz dostosowanego do potrzeb wszystkich mieszkańców budynku OSP Boglewice. Przeprowadzony remont wraz z odpowiednim zagospodarowaniem wewnątrz oraz zewnątrz obiektu poprawi warunki funkcjonowania znajdujących się tam organizacji pozarządowych oraz zwiększy komfort ich uczestników. W konsekwencji organizacje te będą mogły organizować znacznie więcej wydarzeń i imprez dla lokalnej społeczności, tym samym zwiększając skalę swojej działalności. W ramach działań infrastrukturalnych wprowadzone zostaną również rozwiązania z zakresu dostępności, w związku z tym budynek zostanie dostosowany dla osób ze szczególnymi potrzebami. Należy dodać, że planowana modernizacja budynku OSP Boglewice poprawi estetykę przestrzeni publicznej oraz zwiększy jej atrakcyjność. • Moduł III: Utworzenie centrum doradztwa zawodowego, punktu pomocy psychologicznej oraz		

				świetlicy poprzez adaptację budynku przy ul. Boglewice 57A Zakres prac realizowanych w ramach niniejszego Modułu obejmował będzie zarówno działania infrastrukturalne, jak i nieinfrastrukturalne, których celem będzie stworzenie nowoczesnej przestrzeni dla lokalizacji punktów usług społecznych o zróżnicowanej ofercie. Celem planowanych działań infrastrukturalnych jest poprawa stanu technicznego budynku, dostosowanie go do pełnienia nowych funkcji oraz odpowiednie wyposażenie i zagospodarowanie jego wnętrza i terenu wokół. Przystąpienie do planowanych prac wymagało będzie przeprowadzenie działań przygotowawczych, obejmujących opracowanie dokumentacji projektowej. Planowane działania infrastrukturalne obejmowały będą następujące działania: – kompleksową termomodernizację budynku, w tym izolację termiczną wewnętrznych i zewnętrznych ścian oraz z wymianę stolarki okiennej i drzwiowej; – wymianę pokrycia dachowego wraz montażem systemu rynnowego; – kompleksowy remont wnętrza budynku, w tym zagospodarowanie w nowoczesne elementy wyposażenia; – zagospodarowanie terenu wokół budynku, w tym wprowadzenie elementów małej architektury; – montaż energooszczędnego oświetlenia oraz monitoringu. Planowane do realizacji działania infrastrukturalne doprowadzą do powstania nowoczesnej przestrzeni dla następujących punków usług		

				społecznych: centrum doradztwa zawodowego, punktu pomocy psychologicznej oraz świetlicy. W ramach planowanych prac przewiduje się zastosowanie rozwiązań z zakresu dostępności, w związku z czym zaadaptowany budynek oraz otaczający go teren będą przystosowane do osób ze szczególnymi potrzebami. Działania nieinfrastrukturalne prowadzone będą w postaci usług udzielanych w nowo powstałych punktach usług społecznych: centrum doradztwa zawodowego, punktu pomocy psychologicznej oraz świetlicy. Nowopowstałe centrum doradztwa zawodowego świadczyć będzie usługi wsparcia mieszkańców poprzez pomoc im w planowaniu własnego rozwoju zawodowego, zgodnego z ich osobistym potencjałem i potrzebami na rynku pracy. Dzięki temu mieszkańcy będą mieli możliwość poznania własnych predyspozycji zawodowych, a także zrozumieniu ich znaczenia na obecnym rynku pracy. Doświadczony doradca pomoże zaktywizować zawodowo nie tylko bezrobotnych mieszkańców, ale także pomoże w wyborze kariery osobom dopiero wchodzącym na rynek pracy. Co więcej, w ramach funkcjonowania centrum organizowane będą zajęcia związane z tematyką administracji publicznej, dzięki czemu mieszkańcy będą mieli szanse się doszkolić i podjąć wyzwanie związane z założeniem własnego przedsiębiorstwa. Ponadto centrum będzie również organizatorem „Dni Kariery”, podczas których zaproszeni lokalni przedsiębiorcy będą mogli przedstawić swoje oferty zatrudnienia i poszukiwać potencjalnych		

				pracowników. Funkcjonowanie centrum doradztwa zawodowego nie tylko zaktywizuje zawodowo mieszkańców, ale również przełoży się na poprawę lokalnej gospodarki. Niezwykle istotne znaczenie będzie miał również powstały punkt pomocy psychologicznej, w którym mieszkańcy będą mieli możliwość zaczerpnięcia pomocy lub rady u doświadczonego psychologa. Oferowane w ramach funkcjonującego punktu świadczenia wpłyną na komfort życia mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży, którzy bardzo często nie mają możliwości zdobycia pomocy psychologicznej. Otwarty punkt będzie również miejscem pomocy dla osób zmagających się z nałogami, gdzie będą oni mogli porozmawiać o swoich problemach oraz uzyskać wsparcie. Takie działania znacząco zniwelują problem pogorszenia zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży, nadmiernego spożywania alkoholu oraz zażywania środków psychoaktywnych, nie tylko na obszarze rewitalizacji, ale również na obszarze całej Gminy Jasieniec. Z kolei powstała w ramach adaptacji części budynku świetlica będzie stanie się miejscem spotkań i spędzenia wolnego czasu głównie dla dzieci i młodzieży, ponieważ brak ofert zajęć dla tej grupy wiekowej jest znaczącym problemem obszaru rewitalizacji. Nowo utworzona świetlica stanie się miejscem do rozwoju zainteresowań i talentów dzieci i młodzieży, gdzie będą oni mogli poszerzać swoje zainteresowania i zdolności. W ramach funkcjonowania obiektu planuje się utworzenie cyklicznej oferty zajęć z różnych dziedzin, m.in.		

				zajęć artystycznych, muzycznych, rzeźbiarskich, tanecznych, a nawet poetyckich. Tak zróżnicowana oferta pozwoli na zaangażowanie jak największej ilości osób, ponieważ każdy znajdzie interesujące go zajęcia.		
Cel 3. Bardzie zielony i przyjazny środowisku ŻOF Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	69	Poprawa efektywności energetycznej poprzez przeprowadzenie kompleksowej termomodernizacji budynków użyteczności publicznej w gminie Jasieniec *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Jasieniec na lata 2023-2030*	Gmina Jasieniec	• Niniejsze przedsięwzięcie polegało będzie na przeprowadzeniu kompleksowej termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, zlokalizowanych w gminie Jasieniec. W ramach planowanych działań infrastrukturalnych planuje się wyposażenie budynków w nowoczesną izolację cieplną oraz wymianę w nich stolarki okiennej, drzwiowej oraz pokrycia dachowego. Wdrażanie przedsięwzięcia poprzedzone będzie wykonaniem niezbędnej dokumentacji projektowej, m.in. audytu energetycznego, na podstawie której możliwe będzie ustalanie niezbędnego zakresu prac. • Realizacja niniejszego przedsięwzięcia przyczyni się nie tylko do poprawy efektywności energetycznej budynków, ale również poprawy ich stanu technicznego. W konsekwencji zmniejszą się zarówno koszty utrzymania budynków, jak i poprawi się estetyka przestrzeni publicznej. Warto również wspomnieć, że przeprowadzona termomodernizacja spowoduje, że w budynkach nie będzie dochodzić do znacznych wahań w zakresie temperatury powietrza, z związku z tym zwiększy się komfort ich	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.2** Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki**	12.300.000,00 zł

				użytkowników, a więc wszystkich mieszkańców Gminy Jasieniec. • Niniejsze przedsięwzięcie obejmuje: – budynek Publicznej Szkoły Podstawowej wraz z przedszkolem oraz klubem dziecięcym; – budynek Gminnego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Jasieńcu wraz z jego filią w Gośniewicach; – budynek Stacji Uzdatniania Wody w Jasieńcu; – budynek oczyszczalni ścieków w Jasieńcu; – budynki komunalne; – strażnice OSP; – budynek klubu sportowego GKS Kraska Jasieniec.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	70	Przebudowa i remont budynku PSP nr 3 im. ks. Piotra Skargi w Grójcu *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Grójec na lata 2023-2030*	Gmina Grójec	• Celem zadania jest przebudowa i remont PSP nr 3 im. ks. Piotra Skargi w Grójcu. Modernizacja zabytkowego budynku Publicznej Szkoły Podstawowej jest niezbędna ze względu na jego obecny - zły stan techniczny. Realizacja zadania ma służyć powstrzymaniu przede wszystkim dalszej degradacji budynku i tym samym przyczynić się do zachowania materialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez konserwację zabytku oraz udostępnienie go na cele publiczne. • Zakres prac remontowych obejmuje m.in. naprawę elewacji budynku i przywrócenie im historycznego charakteru. W tym celu niezbędne do wykonania będą m.in. prace takie jak: – remont elewacji zewnętrznej – izolacja pionowa; – roboty rozbiórkowe i przygotowawcze; – remont tynków cokołu; – remont ścian nadziemia;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz	2.000.000,00 zł

				– roboty wykończeniowe; – prace towarzyszące. • Zadanie to jest priorytetem gminy Grójec ze względu na potrzeby naszych mieszkańców i obecne wykorzystanie budynku. • Nadrzędnym celem naszego zadania jest konserwacja, renowacja, modernizacja obiektu zabytkowego służąca podtrzymaniu jego funkcji użytkowych na cele edukacyjne i kulturalne.	**inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	71	Budynek Gminno-Miejskiej Biblioteki Publicznej obiektem spełniającym standardy sanitarno-budowlane *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Grójec na lata 2023-2030*	Gmina Grójec	• Pełniąc funkcje obiektu użyteczności publicznej, który odwiedzany jest codziennie przez wielu użytkowników, a także jest miejscem pracy stacjonarnych pracowników, budynek biblioteczny powinien spełniać infrastrukturalne warunki komfortowego i bezpiecznego technicznie miejsca. Przechowywanie pokaźnego księgozbioru w różnym wieku wymaga stworzenia dla nich odpowiedniego środowiska, które zapobiegać będzie procesom zawilgocenia i zagrzybienia wolumenów. By zachować te standardy budynek Biblioteki Publicznej wskazuje na potrzebę przeprowadzenia prac remontowych. W celu zapewnienia odpowiedniej temperatury pomieszczeń piwnicznych, fundamenty budynku należy zabezpieczyć specjalistyczną izolacją. Standardy bezpieczeństwa mogą być również naruszane przez odpadające elementy tynku zewnętrznego. • W związku z powyższym wymagane jest przeprowadzenie prac związanych z wymianą dachu a także generalnej naprawy tynków zewnętrznych. Cenne zbiory biblioteczne wymagają odpowiedniego zabezpieczenia przed potencjalnym włamaniem.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	1.500.000,00 zł

				W tym celu należy dokonać wymiany drzwi wejściowych do obiektu na odpowiadające standardom antywłamaniowym. • Działania należy poprzedzić realizacją technicznej wizji lokalnej budynku, przygotowaniem projektu remontu, wystąpieniem do konserwatora zabytków w celu uzyskania zgody na remont, a następnie pozyskaniem dofinansowania na realizację remontu.		
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	72	Rekreacyjno-kulturalna cegielnia *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wiskitki na lata 2023-2033*	Gmina Wiskitki	• Moduł I: Zagospodarowanie terenu dawnej cegielni w Wiskitkach Zakres prac infrastrukturalnych dotyczących terenu obejmuje realizację następujących prac: – budowę tematycznej ścieżki spacerowej wokół zbiorników powyrobiskowych wykonanych z nawierzchni mineralnej. Motywem przewodnim ścieżki będzie wiedza o środowisku i postawy proekologiczne. Ścieżka wyposażona będzie w tematyczne tablice z opisami fauny i flory występującej w okolicznym ekosystemie, a także ze wskazówkami dotyczącymi konieczności segregacji odpadów oraz przeciwdziałaniu tzw. „niskiej emisji"; – budowę sceny na wodzie; – budowę zespołu wiat/pawilonów targowych i wiaty piknikowej; – budowę boiska do siatkówki plażowej i boiska do badmintona; – budowę stanowisk wędkarskich; – budowę toalet; – montaż elementów małej architektury, w tym: ławki parkowe, kosze na śmieci, leżaki, siedziska, hamaki, tablice informacyjne zasilane solarnie, stojaki dla rowerów, huśtawki dla dorosłych, trampolina zewnętrzna, zgniatarka	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	8.500.000,00 zł

				do puszek i butelek z tworzywa, pojemnik na nakrętki z tworzywa; – budowę instalacji oświetlenia terenu; – wykonanie nasadzeń zieleni komponowanej ozdobnej. • Moduł II: Określenie funkcjonalności terenu dawnej cegielni w Wiskitkach Zakres prac obejmuje organizację następujących przedsięwzięć: – wydarzenia edukacyjno-kulturalne (scena na wodzie); – zawody wędkarskie; – festyny gminne; – piesze rajdy integracyjno-ekologiczne. Wiaty/pawilony targowe zostaną udostępnione po preferencyjnych cenach mieszkańcom/przedsiębiorcom sprzedającym lokalne produkty. • Moduł III: Prace renowacyjne budynków komunalnych zlokalizowanych w sąsiedztwie terenu dawnej cegielni Zakres prac obejmuje realizację następujących prac infrastrukturalnych: – remont zadaszenia; – wymiana okien; – wykonanie prac stolarskich (drzwi); – tynkowanie wewnętrzne i zewnętrzne; – malowanie pomieszczeń i zewnętrzne; – dostosowanie infrastrukturalne obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	73	Centrum Wiskitek od nowa *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wiskitki na lata 2023-2033*	Gmina Wiskitki	• Przedmiotem projektu jest integracja przestrzenno-funkcjonalna obszaru Placu Wolności i Targowiska Gminnego oraz wskazanie ram funkcjonalnych, w celu stworzenia zintegrowanej przestrzeni Zakres rzeczowy projektu obejmuje dwa moduły:	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego,	12.500.000,00 zł

				• Moduł I: Prace infrastrukturalne dotyczące płyt Placu Wolności i Targowiska Gminnego: Zakres realizacyjny obejmuje przeprowadzenie następujących prac: – zmiana kompozycji terenów utwardzonych i zielonych obejmująca wprowadzenie nowych nasadzeń oraz wymianę nawierzchni utwardzonych (na Placu Wolności); – doposażenie przestrzeni dodatkowych elementów małej architektury i wyposażenia rowerowego (fontanna, ławki, miejsca do odpoczynku dla osób o ograniczonej mobilności, stoły, kosze na śmieci, stojaki rowerowe, stacje naprawcze); – wprowadzenie zmian związanych z organizacją ruchu uprzywilejowujących ruch pieszy oraz rowerowy (prace infrastrukturalne, wprowadzenie strefy TEMPO 30). • Moduł II: Wskazanie ram wydarzeń organizowanych w zintegrowanym Centrum Wiskitek: Organizacja następujących wydarzeń i aktywności: – cykliczne wydarzenie „Smaki Regionu" – prezentacja, degustacja i handel lokalnych specjałów gastronomicznych, wydarzanie współorganizowane z Muzeum Młyna i Muzeum Regionalnym; – cykliczne wydarzenie „Festiwal Sadów i Kwiatów" – święto sadownictwa i rolnictwa, wydarzenie współorganizowane z Muzeum Młyna i Muzeum Regionalnym; – cykliczne wydarzenie „Święto Rowerzysty" – wspólny przejazd rowerzystów na nowopowstałej ścieżce rowerowej (Park Maszyn Rolniczych – Plac Wolności –	gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	

				Cegielnia). W tym dniu na Placu Wolności/Targowisku Miejskim zostanie zorganizowana giełda rowerowa (naprawy, handel częściami, działania promujące aktywność rowerową); – cykliczne wydarzenie „Dzień Seniora" – występy artystyczne integrujące różne grupy wiekowe, „Strefa zdrowia dla Seniora" (konsultacje specjalistyczne, porada pielęgniarki, fizjoterapeuty, pracownika socjalnego, pomiar ciśnienia tętniczego, możliwość skorzystania z maty masującej), prezentacje działalności hobbystycznej seniorów (rękodzieło, sztuka, gastronomia), wydarzenie współorganizowane z Klubami Senior+; – comiesięczna „Giełda Staroci" – możliwość wyprzedaży rzeczy zbędnych. Mogą to być: nietrafione prezenty, rowery, motorowery, wózki i odzież dziecięca, narzędzia i elektronarzędzia, meble, sprzęt, wędkarski czy AGD. Dla kolekcjonerów znajdzie się bogata oferta sprzedaży z takich dziedzin jak militaria, zegary, porcelana, obrazy, meble, dywany, aparaty fotograficzne, numizmatyka i inne; – cokwartalne „Targi Książki i Filmu" – wydarzenie współorganizowane z Centrum Kultury/Miejsko-Gminną Biblioteką Publiczną. Wskazane wydarzenia i aktywności będą organizowane we współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	74	Kompleksowa ochrona zdrowia w Gminie Wiskitki *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wiskitki na lata 2023-2033*	Gmina Wiskitki	• Moduł I: Prace infrastrukturalne związane z budynkiem i jego najbliższym otoczeniem: Zakres prac infrastrukturalnych obejmuje: – kompleksowy remont wnętrza budynku i doposażenie pomieszczeń do pełnienia nowych funkcji;	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu	8.000.000,00 zł

				– działania związane ze zniesieniem barier architektonicznych budynku; – prace związane z wykonaniem termomodernizacji budynku; – zagospodarowanie terenu za budynkiem (nasadzenia zieleni, wyposażenie w infrastrukturę wypoczynkowo-rehabilitacyjną i obiekty małej architektury) • Moduł II: Rozwój świadczeń opieki zdrowotnej, usług rehabilitacyjnych i pielęgniarskich Zakres prac obejmuje przygotowanie i wdrożenie następujących zajęć realizowanych w zaadaptowanym budynku wraz z najbliższym otoczeniem: – zajęcia z fizykoterapii – zakładające stosowanie energii fizycznych w celu leczenia, rehabilitacji oraz odnowy biologicznej jak i promocji zdrowia; – zajęcia z kinezyterapii – podstawę stanowią różnego rodzaju ćwiczenia dostosowane indywidualnie dla potrzeb danego pacjenta. Są one wykonywane w celu przywrócenia pełnej lub częściowej sprawności; – sesje masażu leczniczego – masaż leczniczy polega na mechanicznym drażnieniu tkanek. Masaż wywiera pośredni i bezpośredni wpływ na organizm. Celem masażu jest nie tylko leczenie, ale i zapobieganie wielu chorobom; – programy opieki dla osób niesamodzielnych (w tym dla seniorów) – w takcie programu osoba niesamodzielna podlega opiece zdrowotnej. Opieka ta będzie sprawowana przez pielęgniarkę, opiekunkę, lekarza rehabilitacji, internistę lub geriatrę, a także specjalistów neurologii/psychologii.	rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	75	Powstanie ścieżki pieszo-rowerowej (oddział zamiejscowy	Gmina Wiskitki	• W ramach przedsięwzięcia planowana jest realizacja następującego zakresu prac:	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,**	2.000.000,00 zł

		Muzeum Regionalnego – Plac Wolności – Cegielnia) *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wiskitki na lata 2023-2033*		– poszerzenie pasów drogowych w celu lokalizacji ciągów pieszo-rowerowych; – prace ziemne przygotowujące podłoże pod projektowane konstrukcje nawierzchni ścieżek pieszo-rowerowych; – wykonanie nowej nawierzchni ścieżki pieszo-rowerowej; – regulacja włazów studzienek kanalizacyjnych i wodociągowych; montaż oznakowania pionowego; – lokalizacja elementów małej architektury (ławki, kosze na śmieci, tablice informacyjne.	**Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	76	Modernizacja Szkoły Podstawowej i Zespołu Szkół nr 3 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Wiskitkach *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wiskitki na lata 2023-2033*	Gmina Wiskitki	• Zakres prac infrastrukturalnych przedsięwzięcia uzupełniającego nr 2 obejmować będzie wykonanie kompleksowej termomodernizacji budynku szkoły. • Potrzeba realizacji prac wynika z niskiej efektywności energetycznej obiektu, a w konsekwencji zawyżonej emisji zanieczyszczeń, zawyżonych kosztów operacyjnych, ryzyka awarii czy niskiej klasy estetycznej. • Modernizacja będzie obejmować m.in. wymianę rur i grzejników, montaż izolacji, powietrznej pompy ciepła i szczytowego kotła kondensacyjnego. Zainstalowane zostaną panele fotowoltaiczne. Budynek zostanie ocieplony,	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	4.000.000,00 zł

				wymienione zostaną drzwi i okna. Oświetlenie zostanie wymienione na energooszczędne. • Ponadto w ramach działań infrastrukturalnych planowane jest przeprowadzenie prac związanych z modernizacją boiska sportowego za budynkiem szkolnym. Zakres prac obejmować będzie prace ziemne, położenie nowej nawierzchni boiska, malowanie linii boiska a także remont nawierzchni tartanowej i skoczni do skoków w dal.	**Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	77	Rozbudowa monitoringu wizyjnego w Gminie Wiskitki *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wiskitki na lata 2023-2033*	Gmina Wiskitki	• W celu poprawy poziomu bezpieczeństwa w granicach obszaru rewitalizacji przewidywana jest rozbudowa monitoringu wizyjnego o dodatkowych 10 kamer. W ramach przedsięwzięcia planowana jest realizacja następujących prac: – dostawa i instalacja urządzeń transmisyjnych, umożliwiających przesyłanie sygnału z kamer do urządzenia rejestrującego znajdującego się w serwerowni; – zestawienie transmisji pomiędzy nowymi punktami kamerowymi, a rejestratorem mieszczącym się w budynku serwerowni; – opracowanie dokumentacji projektowej i budowa przyłączy energetycznych zasilających monitoring Gminy Wiskitki według lokalizacji nowych kamer; – uzyskanie wszelkich uzgodnień i decyzji niezbędnych w celu uzyskania pozwolenia na budowę/zgłoszenia wykonania robót; – montaż i uruchomienie kamer, wraz z ustawieniem pola widzenia kamery; – dostarczenie, montaż, uruchomienie i konfiguracja systemu rejestracji i zarządzania obrazami wraz z niezbędnymi	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	800.000,00 zł

				licencjami oraz macierzy, na której będą zapisywane obrazy z kamer.		
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	78	Modernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Wiskitki *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wiskitki na lata 2023-2033*	Gmina Wiskitki	• Projekt obejmie budynki przy ul. Tadeusza Kościuszki 1 (Urząd Gminy Wiskitki) oraz Pl. Wolności 1A (Posterunek Policji Wiskitki). W ramach realizacji przedsięwzięcia planowane jest realizacja następujących prac: Budynek Plac Wolności 1A: – wykonanie ocieplenia budynku; – wymiana drzwi i okien; – instalacja paneli fotowoltaicznych. Budynek ul. Tadeusza Kościuszki 1: – instalacja wewnętrznej windy dostosowanej do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się.	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	2.000.000,00 zł
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	79	Kulturalny Młyn *Projekt rewitalizacji – projekt wynikający z Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Wiskitki na lata 2023-2033*	Gmina Wiskitki	• Przedmiotem projektu jest określenie zakresu działań realizowanych przez poszczególne podmioty funkcjonujące w ramach kompleksu muzealno-kulturalnego, zagospodarowanie terenu za obiektami budowlanymi kompleksu oraz powstanie oddziału zamiejscowego muzeum w postaci parku maszyn rolniczych Zakres rzeczowy projektu obejmuje trzy moduły:	Wsparcie ze środków **FEM 2021-2027,** **Cel szczegółowy 5(I)** wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa	6.000.000,00 zł

				• Moduł I: Kompleks Młyna jako centrum aktywności kulturalno-społecznej w Gminie Wiskitki Zakres prac obejmuje organizację przez wymienione podmioty funkcjonujące w kompleksie następujących przedsięwzięć: • Muzeum Młyna – „Młyn Wiskitki": – warsztaty z wypieku chleba z samodzielnie wyprodukowanej mąki; – prezentacje historycznego sposobu wyrobu mąki i eksponatów związanych z młynarstwem. • Muzeum Regionalne: – prezentacje ekspozycji dotyczącej lokalnego dziedzictwa kulturalnego; – prezentacje ekspozycji dotyczących lokalnych potencjałów (sztuka, rękodzieło); – inicjatywy skierowane do różnych grup wiekowych; – wydarzenia cykliczne: „Noc w Muzeum"; – prelekcje i zajęcia skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym o tematyce etnograficznej, promujące wieś regionalną. • Centrum Kultury: – lokalizacja Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej; – funkcjonowanie gminnego kina; – warsztaty i zajęcia artystyczne; – warsztaty, spotkania, szkolenia i konsultacje dla osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, z zakresu samorozwoju oraz możliwości i narzędzi przydatnych do podjęcia zatrudnienia, spotkania związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi; – udostępnianie powierzchni użytkowej dla organizacji pozarządowych. • Moduł II: Zagospodarowanie terenu za Kompleksem Młyna Wiskitki:	naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich **Działanie 9.1** Rewitalizacja miast **EFRR** oraz **inne fundusze UE, fundusze krajowe, kredyty, pożyczki, środki JST, środki prywatne**	

				Zakres prac obejmuje budowę nowych nawierzchni chodnikowych z płyt granitowych szarych, terenów zieleni wraz z drzewami i krzewami, ławek, koszy na śmieci, latarni. Zagospodarowana przestrzeń będzie miejscem wypoczynku i organizacji wydarzeń na świeżym powietrzu. • Moduł III: Powstanie zamiejscowego oddziału Muzeum Regionalnego – Park Maszyn Rolniczych nad rzeką Pisią Gągoliną Zakres prac infrastrukturalnych obejmuje realizację następujących działań: – prace związane z utwardzeniem terenu i zabezpieczeniem przeciwpowodziowym; – lokalizacja elementów małej architektury (ławki, kosze na śmieci, altany wypoczynkowe) – lokalizacja małego punktu usługowo-gastronomicznego (pamiątki, przekąski); – ogrodzenie terenu; – nasadzenia dodatkowej zieleni; – przygotowanie platform wystawowych na zabytkowe maszyny rolniczej; – pozyskanie i lokalizację maszyn rolniczych na platformach; – na zagospodarowanej przestrzeni organizowane będą wystawy stałe i czasowe oraz spotkania dla pasjonatów historii.		

9. Zarządzanie i monitoring

Zapisy Rozporządzenia ogólnego wskazują, że za realizację strategii terytorialnej odpowiedzialność ponoszą odpowiednie instytucje lub podmioty terytorialne (art. 29 pkt. 2). W tym kontekście gminy będące sygnatariuszami „ *Porozumienia dotyczącego współdziałania przy realizacji Mazowieckich Strukturalnych Inwestycji Terytorialnych na terenie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego"* zadeklarowały zaangażowanie i realizację działań integrujących, w tym utworzenie Związku Mazowieckich Strukturalnych Inwestycji Terytorialnych w ramach ŻOF.

W ramach *Porozumienia* funkcję Lidera Porozumienia powierzono Miastu Żyrardów, którego rolą będzie reprezentowanie wszystkich stron w procesie programowania, negocjacji, wdrażania, a także rozliczania instrumentu MSIT. Do najważniejszych kompetencji Lidera należą:

1) udział w programowaniu nowej perspektywy finansowej 2021-2027,
2) przygotowanie dokumentów strategicznych oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do realizacji MSIT oraz uzgadnianie ich, Zarządem Województwa Mazowieckiego oraz innymi podmiotami,
3) udział w pracach ciała doradczo-opiniodawczego właściwego dla programu zarządzanego przez Zarząd Województwa Mazowieckiego,
4) przedkładanie Strategii ŻOF do zaopiniowania Zarządowi Województwa Mazowieckiego po uprzednim przyjęciu jej uchwałą przez Komitet Sterujący Związku MSIT.

Z kolei powołany w ramach *Porozumienia* Komitet Sterujący (KS) pełni funkcję organu decyzyjnego, w skład którego wchodzą przedstawiciele Porozumienia. Rola Przewodniczącego Komitetu Sterującego powierzona została Prezydentowi Miasta Żyrardowa, który upoważniony jest do reprezentacji członków Porozumienia przed organami administracyjnymi wszystkich instancji w postępowaniach administracyjnych dotyczących wydania decyzji, uzgodnień, opinii i innych aktów związanych z opracowaniem Strategii terytorialnej ŻOF oraz innych dokumentów niezbędnych do realizacji MSIT w ramach ŻOF.

Posiedzenia Komitetu Sterującego odbywają się w zależności od potrzeb, a decyzje podejmowane są w drodze uchwał zgodnie z zasadą zwykłej większości głosów. Dopuszcza się także możliwość podejmowania uchwał w trybie obiegowym – bez konieczności zwoływania posiedzenia Komitetu Sterującego. Każdy człowiek Komitetu posiada jeden głos. Do zadań Komitetu Sterującego należy m.in.:

1) Przyjmowanie Strategii terytorialnej ŻOF oraz jej zmian w drodze uchwały,
2) Przedkładanie sprawozdań z realizacji Strategii terytorialnej ŻOF,
3) Opiniowanie innych dokumentów wymaganych przez właściwe ministerstwo ds. rozwoju regionalnego, Zarząd Województwa Mazowieckiego oraz inne podmioty.

Obsługę merytoryczną i administracyjną Związku Mazowieckich Strukturalnych Inwestycji Terytorialnych w ramach ŻOF zapewnia Biuro ds. ŻOF, usytuowane w strukturze organizacyjnej Urzędu Miasta Żyrardowa. Do najważniejszych zadań Biura ds. ŻOF należą:

1) obsługa Komitetu Sterującego Związku MSIT,
2) przygotowanie i aktualizacja Strategii ŻOF,
3) przygotowanie projektu sprawozdań z realizacji Strategii ŻOF,
4) przygotowanie projektów dokumentów strategicznych oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do realizacji MSIT wymaganych przez właściwe ministerstwo ds. rozwoju regionalnego, Zarząd Województwa Mazowieckiego oraz inne podmioty.

Zasadniczym elementem Strategii jest wykaz projektów zgłoszonych w toku prac przez gminy wchodzące w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, których realizacja jest kluczowa dla wspierania rozwoju Obszaru, jak i podnoszenia jakości życia jego mieszkańców.

W celu monitorowania oraz opiniowania postępów we wdrażaniu projektów zawartych w Strategii na potrzeby Komitetu Sterującego opracowywane będą sprawozdania z realizacji Strategii ŻOF. Za opracowanie sprawozdań odpowiedzialne będzie Biuro ds. ŻOF. Natomiast każdy z przedstawicieli gmin opracowywać będzie sprawozdania z postępów realizacji projektów zgłoszonych do Strategii przez swoją gminę i prześle do Biura ds. ŻOF do dnia 31 styczna kolejnego roku kalendarzowego. Sprawozdanie z realizacji Strategii ŻOF, stanowiące podsumowanie wszystkich sprawozdań przesłanych z gmin opracowywane będzie przez Biuro ds. ŻOF do dnia 31 marca. Uchwałę o przyjęciu sprawozdania z realizacji Strategii ŻOF podejmuje Komitet Sterujący.

Rysunek 46: Schemat monitorowania realizacji Strategii terytorialnej dla Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego

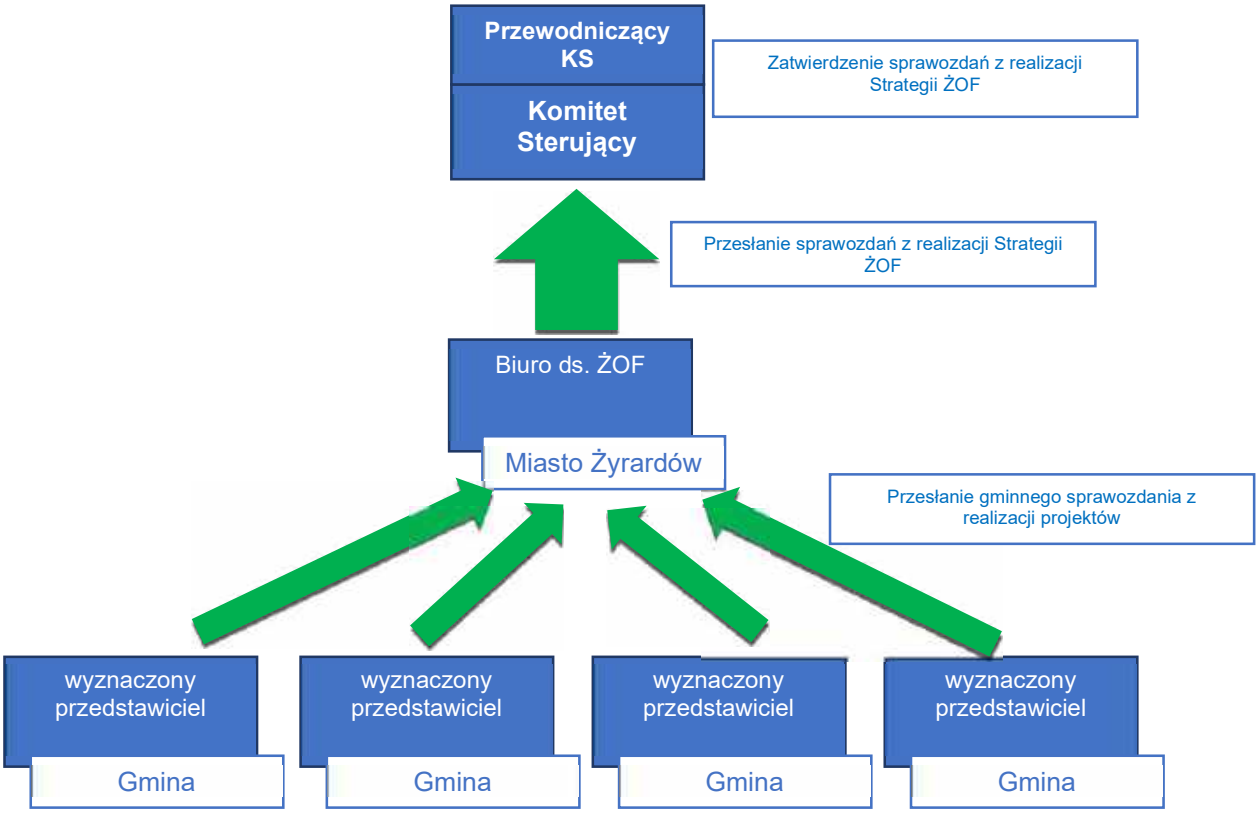

Źródło: opracowanie własne.

Monitoring oraz stopień realizacji Strategii odbywać się będzie zatem na dwóch poziomach: gmin (realizacja poszczególnych projektów), jak i Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego (realizacja celów strategicznych Strategii IIT).

Proponuje się następujące wskaźniki rezultatów celów strategicznych dla określenia stopnia realizacji całej Strategii IIT:

Tabela 71. Wskaźniki stopnia realizacji celów strategicznych Strategii IIT ŻOF

Cel Strategii IIT	Wskaźnik rezultatu strategicznego	Źródło danych	Oczekiwany rezultat
Cel 1. Mobilny ŻOF	Długość infrastruktury rowerowej	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba stacji rowerowych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Długość infrastruktury pieszej	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba zero i niskoemisyjnych pojazdów autobusowych	Dane poszczególnych przewoźników	wzrost
	Liczba punktów ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnych	Dane poszczególnych gmin	spadek
	Liczba użytkowników parkingów P&R	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Długość zmodernizowanych dróg gminnych i powiatowych	Dane zarządców dróg	wzrost
	Długość nowo zbudowanych dróg gminnych i powiatowych	Dane zarządców dróg	wzrost
	Liczba dni w roku z bardzo złą kategorią oceny jakości powietrza (stężenie pyłów PM 2,5 i PM10)	Dane GIOŚ	spadek
Cel. 2 ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	Długość turystycznych szlaków tematycznych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba obiektów kulturalnych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba osób uczestniczących w imprezach kulturalnych	BDL GUS/ MRL	wzrost
	Długość ścieżek edukacyjnych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba obiektów sportowych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	Liczba budynków poddanych termomodernizacji	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba instalacji OZE	Dane poszczególnych gmin	wzrost

	Liczba wymienionych wysokoemisyjnych instalacji grzewczych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Powierzchnia terenów zieleni	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Powierzchni terenów wodnych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Długość sieci kanalizacyjnej	BDL GUS/ MRL	wzrost
	Długość sieci wodociągowej	BDL GUS/ MRL	wzrost
	Liczba stacji SUW	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku przypadająca na 1 mieszkańca	BDL GUS/ MRL	spadek
	Udział odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem	BDL GUS/ MRL	wzrost
	Liczba PSZOK	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba nielegalnych składowisk odpadów	Dane poszczególnych gmin	spadek
	Liczba dni w roku z dobrą i bardzo dobrą jakością powietrza (stężenie pyłów PM 2,5 i PM 10)	Dane GIOŚ	wzrost
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Liczba zmodernizowanych obiektów dydaktycznych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba obiektów infrastruktury społecznej	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba bezrobotnych	Dane PUP	spadek
	Liczba podjętych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba wydarzeń zorganizowanych dla dzieci wychowania przedszkolnego	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba zorganizowanych wydarzeń integracyjnych	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba programów profilaktyki zdrowotnej	Dane poszczególnych gmin	wzrost
	Liczba inicjatyw podjętych na rzecz osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością	Dane poszczególnych gmin	wzrost

Źródło: opracowanie własne.

Na poziomie gmin monitorowanie realizacji Strategii IIT opierać się będzie na bieżącej ocenie postępu przygotowania i realizacji przedsięwzięć realizowanych w ramach Priorytetów/celów szczegółowych przypisanych instrumentowi IIT. Ten rodzaj monitorowanie oparty będzie o wybrane wskaźniki produktu i rezultatu przypisane poszczególnym Priorytetom Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla

Mazowsza 2021-2027 w Szczegółowym Opisie Priorytetów dla tego Programu. Wykaz wskaźników produktu i rezultatu monitorujących cele działań Strategii IIT przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 72. Tabela wskaźników produktu

Cel Strategii IIT	Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfik.	Wskaźnik	Typ wskaźnika	Jednostka miary
Cel 1. Mobilny ŻOF	Priorytet III Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowsza	cel szczegółowy 2 (viii): wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	WLWK-RCO059	Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania/ładowania)	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO099	Liczba przebudowanych i rozbudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	produktu	sztuki
			WLWK-RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	produktu	osoby
			WLWK-PLRO088	Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej	produktu	sztuki
			WLWK-RCO060	Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego	produktu	sztuki
			WLWK-RCO058	Wspierana infrastruktura rowerowa	produktu	km/sztuki
			WLWK-PLRO092	Liczba przebudowanych obiektów „parkuj i jedź"	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO091	Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź"	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO107	Długość wybudowanych dróg gminnych	produktu	km
Cel 1. Mobilny ŻOF	Priorytet IV Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza	cel szczegółowy 3 (ii): rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	WLWK-PLRO106	Długość wybudowanych dróg powiatowych	produktu	km
			WLWK-PLRO111	Długość zmodernizowanych lub przebudowanych dróg gminnych	produktu	km
			WLWK-PLRO110	Długość zmodernizowanych lub przebudowanych dróg powiatowych	produktu	km
			WLWK-RCO059	Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty	produktu	sztuki

				tankowania/ładowania)		
			WLWK-RCO058	Wspierana infrastruktura rowerowa	produktu	km/sztuki
			WLWK-RCO057	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	produktu	osoby
			WLWK-PLRO115	Pojemność zakupionego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji pozamiejskiej	produktu	osoby
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	Priorytet V Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	cel szczegółowy 4(vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	WLWK-PLRO222	Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni gruntowej	produktu	km
			WLWK-PLRO221	Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni utwardzonej nieulepszonej	produktu	km
			WLWK-PLRO220	Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni utwardzonej ulepszonej	produktu	km
			WLWK-PLRO141	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	produktu	sztuki
			WLWK-RCO077	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO143	Liczba utworzonych punktów informacji turystycznej i infokiosków zapewniających obsługę w min. 2 językach obcych	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO140	Liczba wspartych obiektów o charakterze niezabytkowym	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO144	Liczba wspartych obiektów w miejscach dziedzictwa naturalnego	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO139	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO198	Liczba przeszkolonych osób działających w sektorze kultury	produktu	osoby
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	Priorytet II Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	cel szczegółowy 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	WLWK-RCO019	Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO027	Dodatkowa zdolność	produktu	kWh

				wytwarzania energii cieplnej ze źródeł OZE		
			WLWK-PLRO026	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł OZE	produktu	kWh
			WLWK-PLRO237	Liczba powstałych magazynów energii cieplnej	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO238	Liczba powstałych magazynów energii elektrycznej	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO023	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO024	Liczba zmodernizowanych indywidualnych źródeł ciepła	produktu	sztuki
			WLWK-RCO018	Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO022	Powierzchnia użytkowa budynków mieszkalnych poddanych termomodernizacji	produktu	m^2
			PROG-FEMA2RO002	Liczba urządzeń pomiarowych służących do kontroli jakości powietrza	produktu	sztuki
		cel szczegółowy 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	WLWK-PLRO027	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej ze źródeł OZE	produktu	kWh
			WLWK-PLRO026	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł OZE	produktu	kWh
			WLWK-PLRO237	Liczba powstałych magazynów energii cieplnej	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO238	Liczba powstałych magazynów energii elektrycznej	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO036	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO034	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO208	Pojemność magazynów energii elektrycznej	produktu	kWh
		cel szczegółowy 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z	WLWK-PLRO058	Długość wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej	produktu	km
			WLWK-PLRO239	Długość wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych	produktu	km

		uwzględnieniem podejścia rozwoju		wałów przeciwpowodziowych		
			WLWK-PLRO059	Długość zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej	produktu	km
			WLWK-PLRO041	Liczba jednostek służb ratowniczych doposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO175	Liczba opracowanych ekspertyz, ocen, analiz, koncepcji, studiów	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO042	Liczba zakupionych wozów pożarniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	produktu	sztuki
			WLWK-RCO025	Nowo wybudowane lub wzmocnione środki ochrony przeciwpowodziowej wybrzeża morskiego oraz brzegów rzek i jezior	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO166	Powierzchnia obszaru zagrożonego powodzią lub katastrofą urządzenia wodnego, która zostanie objęta ochroną w wyniku realizacji inwestycji	produktu	km
			WLWK-RCO026	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	produktu	sztuki
		cel szczegółowy 2 (v): wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	WLWK-PLRO058	Długość wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej	produktu	km
			WLWK-PLRO047	Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej	produktu	km
			WLWK-PLRO045	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	produktu	km
			WLWK-PLRO059	Długość zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej	produktu	km
			WLWK-PLRO048	Długość zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	produktu	km
			WLWK-PLRO046	Długość zmodernizowanej sieci wodociągowej	produktu	km

			WLWK-PLRO056	Liczba doposażonych stacji uzdatniania wody	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO233	Liczba przebudowanych / zmodernizowanych ujęć wody	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO055	Liczba przebudowanych stacji uzdatniania wody	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO052	Liczba rozbudowanych / przebudowanych / zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO051	Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO054	Liczba wybudowanych stacji uzdatniania wody	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO232	Liczba wybudowanych ujęć wody	produktu	sztuki
		cel szczegółowy 2(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	WLWK-RCO107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO064	Liczba doposażonych zakładów zagospodarowania odpadów	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO063	Liczba przebudowanych zakładów zagospodarowania odpadów	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO006	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie w zakresie transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO060	Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)	produktu	sztuki
		cel szczegółowy 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach	WLWK-PLRO194	Liczba obiektów infrastruktury na cele ukierunkowania ruchu turystycznego albo edukacji przyrodniczej	produktu	sztuki

		miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	WLWK-PLRO071	Liczba wspartych form ochrony przyrody	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO069	Powierzchnia obszarów chronionych i cennych przyrodniczo innych niż Natura 2000 objętych działaniami ochronnymi i odtwarzającymi	produktu	ha
			WLWK-RCO037	Powierzchnia obszarów Natura 2000 objętych środkami ochrony i odtworzenia	produktu	ha
			WLWK-PLRO072	Powierzchnia parków krajobrazowych objętych wsparciem w ramach realizacji zadań objętych planami ochrony	produktu	ha
			WLWK-PLRO070	Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony	produktu	ha
			WLWK-RCO038	Powierzchnia wspieranych zrekultywowanych gruntów	produktu	ha
			WLWK-RCO036	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO073	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych kształtujących świadomość ekologiczną	produktu	sztuki
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet V Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	cel szczegółowy 4 (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	WLWK-PLRO191	Liczba doposażonych szkół	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO199	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO127	Liczba przebudowanych lub rozbudowanych szkół	produktu	sztuki
			WLWK-RCO067	Pojemność klas w nowych lub zmodernizowanych placówkach oświatowych	produktu	osoby/sztukę

		cel szczegółowy 4(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	WLWK-PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO205	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne	produktu	sztuki
			WLWK-RCO065	Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych	produktu	osoby
		cel szczegółowy 4 (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	WLWK-PLRO199	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO202	Liczba wspartych podmiotów leczniczych udzielających świadczeń w zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS)	produktu	sztuki
			WLWK-PLRO201	Liczba wspartych podmiotów wykonujących działalność leczniczą w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna (POZ)	produktu	sztuki
			WLWK-RCO069	Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	produktu	osoby
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet VI Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza	cel szczegółowy 4(c) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	WLWK-EECO15	Liczba osób należących do mniejszości, w tym społeczności marginalizowanych takich jak Romowie, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO14	Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-PLCCO02	Liczba osób objętych wsparciem w zakresie godzenia życia zawodowego z prywatnym	produktu	osoby
			WLWK-PLCCO01	Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn	produktu	osoby

			WLWK-EECO16	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO12	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet VII Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu	cel szczegółowy 4(f) - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	WLWK-PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	produktu	sztuki
			WLWK-PLFCO01	Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej	produktu	osoby
			WLWK-PLFCO08	Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem	produktu	osoby
			WLWK-PLFCO11	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością	produktu	sztuki
			WLWK-EECO16	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO12	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-PLFCO06	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	produktu	osoby
			WLWK-PLFCO07	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	produktu	sztuki
			WLWK-EECO18	Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	produktu	sztuki

			WLWK-PLFCO12	Liczba ogólnodostępnych szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem w zakresie edukacji włączającej	produktu	sztuki
			WLWK-PLFCO06	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	produktu	osoby
			WLWK-PLFCO07	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	produktu	sztuki
			WLWK-PLFCO04	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	produktu	osoby
			WLWK-PLEFCO05	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich	produktu	osoby
			WLWK-PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	produktu	osoby
			WLWK-PLFCO13	Liczba uczniów uczestniczących w doradztwie zawodowym	produktu	osoby
		cel szczegółowy 4(g) - Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	WLWK-PL0CO02	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	produktu	sztuki
			WLWK-PLGCO01	Liczba osób dorosłych objętych usługami rozwojowymi	produktu	osoby
			WLWK-EECO15	Liczba osób należących do mniejszości, w tym społeczności marginalizowanych takich jak Romowie, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO14	Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO16	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO13	Liczba osób z krajów trzecich	produktu	osoby

				objętych wsparciem w programie		
			WLWK-EECO12	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO19	Liczba objętych wsparciem mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych)	produktu	sztuki
			WLWK-EECO18	Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	produktu	sztuki
			WLWK-PLGCO03	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	produktu	osoby
			WLWK-PLGCO02	Liczba podmiotów przygotowanych do pełnienia funkcji lokalnego ośrodka kształcenia osób dorosłych	produktu	sztuki
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet VIII Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu	cel szczegółowy 4(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	WLWK-EECO19	Liczba objętych wsparciem mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych)	produktu	sztuki
			WLWK-EECO18	Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	produktu	sztuki
			WLWK-EECO04	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO03	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO15	Liczba osób należących do mniejszości, w tym społeczności marginalizowanych takich jak Romowie, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO02+04	Liczba osób niezatrudnionych	produktu	osoby

				objętych wsparciem w programie		
			WLWK-EECO14	Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO16	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO12	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-PL0CO08	Liczba organizacji partnerów społecznych objętych wsparciem	produktu	sztuki
			WLWK-PL0CO05	Liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego wspartych w co najmniej jednym z następujących obszarów: standardy i procedury zarządzania, refleksyjność, wydolność finansowa, rzecznictwo, jakość usług, współpraca międzysektorowa	produktu	sztuki
			WLWK-PL0CO09	Liczba przedstawicieli organizacji partnerów społecznych objętych wsparciem	produktu	osoby
			WLWK-PL0CO07	Liczba przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego (w tym wolontariuszy) objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
		cel szczegółowy 4(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	WLWK-EECO15	Liczba osób należących do mniejszości, w tym społeczności marginalizowanych takich jak Romowie, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO14	Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO16	Liczba osób w kryzysie	produktu	osoby

				bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie		
			WLWK-EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO12	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-PL0CO01	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	produktu	sztuki
			WLWK-PLICO05	Liczba utworzonych Centrów Integracji Cudzoziemców	produktu	sztuki
			WLWK-PL0CO10	Wartość wydatków kwalifikowalnych przeznaczonych na realizację gwarancji dla młodzieży	produktu	kwota
		cel szczegółowy 4(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	WLWK-PL0CO02	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	produktu	sztuki
			WLWK-EECO19	Liczba objętych wsparciem mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych)	produktu	sztuki
			WLWK-EECO18	Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	produktu	sztuki
			WLWK-PLKLCO03	Liczba opiekunów faktycznych/nieformalnych objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO15	Liczba osób należących do mniejszości, w tym społeczności marginalizowanych takich jak Romowie, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO14	Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-PLKCO02	Liczba osób objętych	produktu	osoby

				programem polityki zdrowotnej		
			WLWK-PLKLCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	produktu	osoby
			WLWK-PLKLCO01	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	produktu	osoby
			WLWK-EECO16	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO12	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-PL0CO01	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	produktu	sztuki
			WLWK-PLDKCO01	Liczba wdrożonych programów polityki zdrowotnej	produktu	sztuki
		cel szczegółowy 4(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	WLWK-EECO01	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	produktu	osoby
			WLWK-EECO19	Liczba objętych wsparciem mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych)	produktu	sztuki
			WLWK-EECO18	Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	produktu	sztuki
			WLWK-PLKLCO03	Liczba opiekunów faktycznych/nieformalnych objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO15	Liczba osób należących do mniejszości, w tym społeczności marginalizowanych takich jak Romowie, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby

			WLWK-EECO14	Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-PLKLCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	produktu	osoby
			WLWK-PLKLCO01	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	produktu	osoby
			WLWK-EECO16	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-EECO12	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	produktu	osoby
			WLWK-PL0CO01	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	produktu	sztuki

Tabela 73. Tabela wskaźników rezultatu

Cel Strategii IIT	Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfik.	Wskaźnik	Typ wskaźnika	Jednostka miary
Cel 1. Mobilny ŻOF	Priorytet III Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowsza	cel szczegółowy 2 (viii): wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	WLWK-PLRR047	Liczba ludności korzystającej z nowych lub zmodernizowanych cyfrowych systemów transportu miejskiego	rezultatu	osoby
			WLWK-PLRR021	Liczba pojazdów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych, przebudowanych lub doposażonych obiektach „parkuj i jedź”	rezultatu	sztuki
			WLWK-PLRR046	Objętość paliwa wykorzystanego we wspartej infrastrukturze paliw alternatywnych	rezultatu	litry/m^3
			WLWK-RCR064	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	rezultatu	osoby

			WLWK-RCR062	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	rezultatu	osoby
Cel 1. Mobilny ŻOF	Priorytet IV Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza	cel szczegółowy 3 (ii): rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	WLWK-RCR055	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	rezultatu	osoby
			WLWK-PLRR022	Liczba osób korzystających z zakupionego lub zmodernizowanego kolejowego taboru pasażerskiego w ciągu roku	rezultatu	osoby
			WLWK-RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	rezultatu	t CO_2
Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę	Priorytet V Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	Cel szczegółowy 4(vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	WLWK-RCR077	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	rezultatu	osoby
			WLWK-PLRR002	Wartość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne - dotacje	rezultatu	kwota
Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	Priorytet II Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	cel szczegółowy 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	WLWK-RCR032	Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii	rezultatu	kWh
			WLWK-PLRR014	Ilość wytworzonej energii cieplnej ze źródeł OZE	rezultatu	kWh
			WLWK-PLRR012	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	rezultatu	kWh
			WLWK-PLRR011	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej	rezultatu	kWh
			WLWK-RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	rezultatu	t
			PROG-FEMA2RR002	Ludność objęta kontrolą jakości powietrza	rezultatu	osoby
		cel szczegółowy 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	WLWK-RCR032	Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii	rezultatu	kWh
			WLWK-PLRR014	Ilość wytworzonej energii cieplnej ze źródeł OZE	rezultatu	kWh
			WLWK-PLRR013	Ilość wytworzonej energii elektrycznej ze źródeł OZE	rezultatu	kWh
		cel szczegółowy 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także	WLWK-RCR095	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	rezultatu	osoby
			WLWK-RCR035	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony	rezultatu	osoby

		odporności, z uwzględnieniem podejścia rozwoju		przeciwpowodziowe j		
			WLWK-RCR037	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	rezultatu	osoby
			WLWK-RCR036	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	rezultatu	osoby
		cel szczegółowy 2 (v): wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	WLWK-PLRR038	Ludność podłączona do wybudowanej lub zmodernizowanej zbiorczej kanalizacji sanitarnej	rezultatu	osoby
			WLWK-RCR041	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	rezultatu	osoby
			WLWK-PLRR018	Wielkość ładunku ścieków poddanych ulepszonemu oczyszczaniu	rezultatu	m^3
			WLWK-PLRR039	Ilość suchej masy komunalnych osadów ściekowych poddawanych procesom przetwarzania]	rezultatu	t
		cel szczegółowy 2(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	WLWK-PLRR019	Liczba osób objętych selektywnym zbieraniem odpadów komunalnych	rezultatu	osoby
			WLWK-RCR047	Odpady poddane recyklingowi	rezultatu	tony
			WLWK-RCR103	Odpady zbierane selektywnie	rezultatu	tony
		cel szczegółowy 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	WLWK-RCR052	Grunty zrekultywowane wykorzystywane jako tereny zielone, pod budowę lokali socjalnych lub pod działalność gospodarczą lub inną	rezultatu	ha
			WLWK-PLRR042	Liczba gatunków zagrożonych, dla których wykonano działania ochronne	rezultatu	sztuki
			WLWK-PLRR045	Liczba przedsięwzięć z zakresu ochrony przyrody wspartych w fazie przygotowawczej	rezultatu	sztuki
			WLWK-RCR095	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	rezultatu	osoby

			WLWK-PLRR043	Powierzchnia obszarów chronionych, dla których opracowano dokumenty planistyczne	rezultatu	ha
			WLWK-PLRR050	Średnioroczna liczba odbiorców działań edukacji przyrodniczej we wspartych ośrodkach	rezultatu	osoby
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet V Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	cel szczegółowy 4 (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	WLWK-RCR071	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	rezultatu	osoby
			WLWK-PLRR002	Wartość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne - dotacje	rezultatu	kwota
		cel szczegółowy 4(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	WLWK-RCR067	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych	rezultatu	osoby
			WLWK-PLRR002	Wartość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne - dotacje	rezultatu	kwota
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet VI Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza	cel szczegółowy 4(c) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	WLWK-PLCCR01	Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie	rezultatu	osoby
			WLWK-PLCCR02	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet VII Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu	cel szczegółowy 4(f) - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w	WLWK-PLFCR02	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	rezultatu	sztuki

		odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	WLWK-PLFCR01	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
		cel szczegółowy 4(g) - Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	WLWK-PLGCR01	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje cyfrowe po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-PLDGCR04	Liczba osób, które uzyskały zielone kwalifikacje po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Priorytet VIII Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu	cel szczegółowy 4(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	WLWK-EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-EECR01	Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-PL0CR04	Liczba organizacji partnerów społecznych, które zwiększyły swój potencjał	rezultatu	sztuki
			WLWK-PL0CR01	Liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które zwiększyły swój potencjał organizacyjny w co najmniej jednym z następujących	rezultatu	sztuki

				obszarów: standardy i procedury zarządzania, refleksyjność, wydolność finansowa, rzecznictwo, jakość usług, współpraca międzysektorowa		
			WLWK-PL0CR05	Liczba przedstawicieli organizacji partnerów społecznych, którzy podnieśli kompetencje	rezultatu	osoby
			WLWK-PL0CR03	Liczba przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, którzy zdobyli nowe umiejętności, wiedzę lub uzyskali kwalifikacje	rezultatu	osoby
		cel szczegółowy 4(i) - Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	WLWK-EECR02	Liczba osób, które podjęły kształcenie lub szkolenie po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
		cel szczegółowy 4(k) - Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów	WLWK-PLKLCR05	Liczba osób, które opuściły opiekę instytucjonalną dzięki wsparciu w programie	rezultatu	osoby
			WLWK-PLKLCR04	Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	rezultatu	osoby
			WLWK-PLKLCR03	Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	rezultatu	sztuki
			WLWK-PLKLCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	rezultatu	sztuki
			WLWK-PLKLCR06	Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług	rezultatu	sztuki

		ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu		
		cel szczegółowy 4(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	WLWK-PLKLCR01	Liczba dzieci i młodzieży, które opuściły opiekę instytucjonalną dzięki wsparciu w programie	rezultatu	osoby
			WLWK-PLKLCR05	Liczba osób, które opuściły opiekę instytucjonalną dzięki wsparciu w programie	rezultatu	osoby
			WLWK-PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	rezultatu	osoby
			WLWK-PLKLCR04	Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	rezultatu	osoby
			WLWK-PLKLCR03	Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	rezultatu	sztuki
			WLWK-PLKLCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	rezultatu	sztuki
			WLWK-PLKLCR06	Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu	rezultatu	sztuki

Należy także zwrócić uwagę, że Rozporządzenie Ogólne w art. 29 pkt. 5 mówi, iż w sytuacji, gdy instytucja terytorialna lub podmiot terytorialny wykonują wchodzące w zakres odpowiedzialności instytucji zarządzającej zadania inne niż wybór operacji, taka instytucja lub podmiot są wskazywane przez instytucję zarządzającą jako instytucja pośrednicząca.

Ponadto każdy z projektów realizowanych w ramach Strategii podlega sprawozdawczości w ramach procedury opracowanej przez Instytucje Zarządzającą, którą dla województwa mazowieckiego jest Urząd Marszałkowski.

Na każdym etapie wdrażania i monitoringu Strategii Komitet Sterujący będzie w stałym kontakcie zarówno z Władzami Województwa jak i Instytucją Zarządzającą w celu zapewnienia wspólności podejmowanych działań z celami, wytycznymi i przepisami dotyczącymi wydatkowania środków z funduszy Unii Europejskiej.

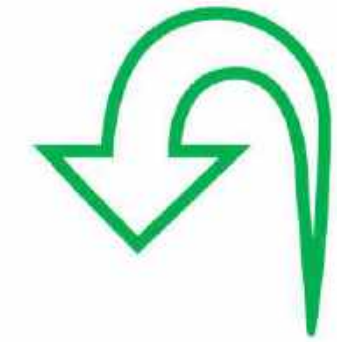

10. Źródła finasowania

Projekty planowane do realizacji w ramach Strategii terytorialnej zakładają udział zewnętrznych źródeł finansowania (finansowanie w całości lub częściowe, w oparciu o bezzwrotne formy wsparcia). Głównym źródłem finansowania, które jednocześnie stanowiło motywację dla utworzenia Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest planowany Inny Instrument Terytorialny ŻOF, w ramach którego wyznaczona zostanie dedykowana alokacja środków na realizację działań.

Finansowanie i realizacja projektów zawartych w Strategii IIT opierać się będzie przede wszystkim na unijnych środkach dedykowanych RMR (FEM 2021-2027) oraz na uzupełniających je środkach, w tym wkładzie własnym beneficjentów projektów.

W ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 ustalone zostały zasady kwalifikowalności wydatków w nowym okresie programowania oraz poziom współfinansowania środkami pochodzącymi z UE, który obecnie wynosi 85%. Zgodnie z Umową Partnerstwa na realizację Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza przewidziano alokację w wysokości 2 096 611 001 EUR, z czego aż 1 595 124 708 EUR ma być przeznaczone dla regionu Mazowieckiego regionalnego (RMR).

Całkowita, szacowana wartość wszystkich zgłoszonych projektów w ramach MSIT to **2.005.277.874,00 zł**. Należy jednak podkreślić, że wartość ta może ulec zmianie w procesie uszczegóławiania i modyfikacji poszczególnych projektów na późniejszych etapach.

Poniżej przedstawiono podział wartości zgłoszonych projektów dla poszczególnych Priorytetów i celów szczegółowych Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Tabela 74. Projekty finansowane w ramach Strategii IIT

Priorytet	Cel szczegółowy	Cel Strategii IIT	Projekty	Szacowana wartość projektów
Priorytet II Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	cel szczegółowy 2 (i) cel szczegółowy 2 (ii) cel szczegółowy 2 (iv) cel szczegółowy 2 (v) cel szczegółowy 2 (vi) cel szczegółowy 2 (vii)	Cel 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF	Poprawa efektywności energetycznej w ŻOF Odnawialne źródła energii w ŻOF Dostosowanie do zmian klimatu w ŻOF Gospodarka wodno-ściekowa na terenie ŻOF	849.064.000,00 zł

			Gospodarka o obiegu zamkniętym na terenie ŻOF Ochrona bioróżnorodności w ŻOF	
Priorytet III Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowsza	cel szczegółowy 2 (viii)	Cel 1. Mobilny ŻOF	Mobilność miejska w ŻOF	242.825.574,00 zł
Priorytet IV Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza	cel szczegółowy 3 (ii)	Cel 1. Mobilny ŻOF	Transport lokalny w ŻOF	446.845.000,00 zł
Priorytet V Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	cel szczegółowy 4 (ii) cel szczegółowy 4 (iii) cel szczegółowy 4 (v) cel szczegółowy 4 (vi)	Cel 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Poprawa dostępności szkół na terenie ŻOF Infrastruktura społeczna w ramach ŻOF Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej i kulturalnej	312.284.000,00 zł
Priorytet VI Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza	cel szczegółowy 4 (c)	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Wsparcie aktywacji zawodowej kobiet w ŻOF	2.000.000,00 zł
Priorytet VII Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu	cel szczegółowy 4 (f) cel szczegółowy 4 (g)	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Edukacja przedszkolna w ramach ŻOF Wzrost kompetencji uczniów w ŻOF Edukacja dorosłych w ŻOF	38.742.700,00 zł
Priorytet VIII Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu	cel szczegółowy 4 (h) cel szczegółowy 4 (i) cel szczegółowy 4 (k)	Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Wzmocnienie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych w ŻOF Integracja społeczno-	24.345.000,00 zł

	cel szczegółowy 4 (l)		zawodowa obywateli państw trzecich w ŻOF Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych w ŻOF Rozwój usług społecznych na rzecz rodzin w ŻOF Wsparcie osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością	
Priorytet IX Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim	cel szczegółowy 5 (i) cel szczegółowy 5 (ii)	CP 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych Cel 4. ŻOF bliżej mieszkańców	Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego Rewitalizacja miast i obszarów innych niż miejskie w ŻOF	294.043.300,00 zł

Źródło: Opracowanie własne.

Poniżej przedstawiono podział wartości planowanych projektów w poszczególnych celach Polityki Spójności zgodnie z przyporządkowaniem Priorytetów FEM 2021-2027.

Tabela 75. Szacowana wartość projektów w poszczególnych Priorytetach FEM 2021-2027

Cel Polityki Spójności	Kwota
CP 1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa	0,00 zł
CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa	1.091.889.574,00 zł
CP 3 Lepiej połączona Europa	446.845.000,00 zł
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym	377.371.700,00 zł
CP 5 Europa bliżej obywateli	294.043.300,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

Z kolei całkowita, szacowana wartość wszystkich zgłoszonych projektów dodatkowych – realizowanych poza MSIT wynosi **684.263.150,00 zł**. Należy jednak podkreślić, że wartość ta może ulec zmianie w procesie uszczegóławiania i modyfikacji poszczególnych projektów na późniejszych etapach.

Ze względu na wielowątkowość zaproponowanych projektów oraz ich skalę zakłada się także łączenie środków z różnych źródeł zewnętrznych oraz efektywne wykorzystywanie zasobów własnych gmin wchodzących w skład partnerstwa. Jednym z zadań ŻOF (w szczególności Komitetu Sterującego) będzie zatem wspólne poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowa, zarówno publicznych jak i prywatnych (w tym w ramach partnerstw publiczno- prywatnych), które mogą pochodzić z:

- budżetu państwa, funduszy celowych i innych krajowych środków publicznych;
- budżetu jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład partnerstwa, stanowiące uzupełnianie wymaganych wkładów własnych przy finansowaniu zewnętrznym;
- pożyczki i kredyty.

Dodatkowo zakłada się, że podejmowane działania w sferze publicznej stworzą także nowe możliwości dla inwestycji sektora prywatnego. Realizacja tego typu inwestycji może nastąpić poprzez samodzielną realizację projektów, bądź przez wykorzystanie środków własnych do montażu finansowego w projektach wdrażanych dzięki programom pomocowym lub zaangażowanie w inwestycje w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Spis ilustracji

Rysunek 1. Podział województwa mazowieckiego na jednostki NUTS obowiązujący od 1 stycznia 2018 r. 6
Rysunek 2. Żyrardowski Obszar Funkcjonalny na tle województwa mazowieckiego 7
Rysunek 3. Mapa jednostek tworzących Żyrardowski Obszar Funkcjonalny z podziałem na powiaty 9
Rysunek 4. Podstawowe elementy sieci osadniczej województwa mazowieckiego 10
Rysunek 5. Klasyfikacja funkcjonalna gmin wchodzących w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego 13
Rysunek 6. Gęstość zaludnienia w 2020 r. 17
Rysunek 7. Senioralne obciążenie demograficzne w 2020 r. 21
Rysunek 8. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności w 2019 r. 25
Rysunek 9: Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat w 2019 r. 30
Rysunek 10. Współczynnik skolaryzacji netto w 2019 r. 34
Rysunek 11. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego w 2020 r. 36
Rysunek 12. Liczba przychodni na 10 000 mieszkańców w 2020 r. 43
Rysunek 13. Średnia liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 ludności w latach 2016-2020 48
Rysunek 14. Opieka i ochrona dziedzictwa kulturalnego na terenie województwa mazowieckiego 54
Rysunek 15. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców (2020 r.) 56
Rysunek 16. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności (2020 r.) 61
Rysunek 17. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (2020 r.) 69
Rysunek 18. Wysokość środków pozyskanych z Unii Europejskiej przez jednostki samorządu terytorialnego z ŻOF w latach 2014-2019 per capita 76
Rysunek 19. Intensywność wsparcia dla województwa mazowieckiego 77
Rysunek 20. Podział kraju między SSE 78
Rysunek 21. Szlaki turystyczne w województwie mazowieckim 80
Rysunek 22. Odsetek osób w pełni zaszczepionych przeciwko koronawirusowi SARS-CoV-2 na terenie ŻOF (stan na 06.08.2021 r.) na tle kraju 84
Rysunek 23. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa mazowieckiego 87
Rysunek 24. Rozkład czasowy zdarzeń drogowych na terenie ŻOF w latach 2017-2021 w podziale na poszczególne dni tygodnia 89
Rysunek 25. Rozkład przestrzenny zdarzeń drogowych zarejestrowanych na terenie miasta Żyrardowa, miasta Sochaczewa oraz miasta Grójec w latach 2017-2021 90
Rysunek 26. Sieć dróg na terenie ŻOF 92
Rysunek 27. Natężenie ruchu drogowego na terenie ŻOF (powiat sochaczewski) w godzinach szczytu 95
Rysunek 28. Natężenie ruchu drogowego na terenie ŻOF (powiat żyrardowski) w godzinach szczytu 96
Rysunek 29. Natężenie ruchu drogowego na terenie ŻOF (powiat grójecki) w godzinach szczytu 97
Rysunek 30. Sieci osadnicze na terenie ŻOF 105
Rysunek 31. Przepływ ludności związany z zatrudnieniem w 2016 r. – przyjeżdżający na teren ŻOF 107
Rysunek 32. Przepływ ludności związany z zatrudnieniem w 2016 r. – wyjeżdżający z terenu ŻOF 109
Rysunek 33. Przybliżony zasięg dojazdu pojazdem samochodowym w czasie 30 minut na terenie ŻOF 110
Rysunek 34. Przebieg linii kolejowych w obszarze ŻOF 116
Rysunek 35. Przybliżony zasięg dojazdu komunikacją zbiorową w ciągu 30 minut na terenie ŻOF 118
Rysunek 36. Planowa sieć szkieletowa tras rowerowych w województwie mazowieckim 121
Rysunek 37. Przybliżony zasięg dojazdu pojazdem rowerowym w ciągu 30 minut na terenie ŻOF 122
Rysunek 38. Odsetek ludności korzystający z sieci gazowej, kanalizacyjnej i wodociągowej w 2019 r. 125
Rysunek 39. Przebieg światłowodowej sieci szkieletowej w ramach projektu „Internet dla Mazowsza" 127
Rysunek 40. Obszary chronione na terenie ŻOF 128
Rysunek 41. Rozkład przestrzenny średniorocznych stężeń pyłu zawieszonego PM2,5 [µg/m^3] w roku 2018 w strefach województwa 130
Rysunek 42. Rozkład przestrzenny średniorocznych stężeń benzo(a)pirenu [ng/m^3] w roku 2018 w strefach województwa mazowieckiego 132
Rysunek 43. Struktura respondentów w podziale na obszar zamieszkania 150
Rysunek 44. Średnia ocen respondentów poszczególnych obszarów funkcjonowania gmin 151
Rysunek 45: Obszary strategicznej interwencji województwa mazowieckiego 163
Rysunek 46: Schemat monitorowania realizacji Strategii terytorialnej dla Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego 357

Spis tabel

Tabela 1. Powierzchnia gmin wchodzących w skład ŻOF ... 8
Tabela 2. Gminy wchodzące w skład ŻOF z podziałem na typ i grupę funkcyjną ... 11
Tabela 3. Ludność w poszczególnych gminach tworzących Żyrardowski Obszar Terytorialny w latach 2016-2020 ... 15
Tabela 4. Przyrost naturalny w ŻOF na 1.000 mieszkańców w latach 2015-2019 ... 17
Tabela 5. Saldo migracji dla ŻOF na 1 000 mieszkańców w latach 2016-2019 ... 18
Tabela 6. Liczba ludności w ŻOF w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym ... 19
Tabela 7. Ludność w wieku produkcyjnym ... 20
Tabela 8. Wskaźnik obciążenia demograficznego ... 20
Tabela 9. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego ... 23
Tabela 10. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10.000 ludności ... 24
Tabela 11. Placówki stacjonarne pomocy społecznej na obszarze ŻOF ... 26
Tabela 12. Liczba żłobków oraz klubów dziecięcych wraz z miejscami ... 27
Tabela 13. Liczba przedszkoli i miejsc w przedszkolach w 2018 r. ... 28
Tabela 14. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat ... 29
Tabela 15. Liczba szkół podstawowych i uczniów ... 31
Tabela 16. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych ... 32
Tabela 17: Współczynnik skolaryzacji netto na poziomie podstawowym ... 33
Tabela 18. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2019 i 2020 r. ... 35
Tabela 19. Placówki oświatowe na poziomie ponadpodstawowym na obszarze subregionu żyrardowskiego ... 37
Tabela 20. Zdawalność egzaminu maturalnego w 2020 r. z podziałem na licea i technika ... 39
Tabela 21. Kierunki i profile kształcenia w wybranych szkołach policealnych na terenie ŻOF w roku szkolnym 2020/2021 ... 40
Tabela 22. Liczba przychodni ogółem oraz na 10 000 mieszkańców ... 42
Tabela 23. Szpitale wraz z oddziałami ... 44
Tabela 24. Mieszkania na 1 000 mieszkańców ... 45
Tabela 25. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania ... 46
Tabela 26. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 ludności ... 46
Tabela 27. Zasoby mieszkaniowe gmin (komunalne) ... 48
Tabela 28. Kluby sportowe ... 49
Tabela 29. Obiekty sportowe (2018 r.) ... 50
Tabela 30. Biblioteki i ich filie oraz liczba wypożyczeń księgozbiorów ... 51
Tabela 31. Zabytki na terenie Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego ... 52
Tabela 32. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców ... 55
Tabela 33. Liczba projektów z podregionów zakwalifikowanych do głosowania w ramach Budżetu Obywatelskiego Mazowsza w 2020 r. ... 57
Tabela 34. Liczba zgłoszonych projektów oraz oddanych głosów w ramach budżetu obywatelskiego w Mieście Sochaczew w latach 2015-2020 ... 58
Tabela 35. Liczba podmiotów wpisana do rejestru REGON ... 59
Tabela 36. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności 2016-2020 ... 60
Tabela 37. Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej ... 62
Tabela 38. Podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane z rejestru REGON ogółem ... 62
Tabela 39. Zarejestrowane i wyrejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej ... 63
Tabela 40. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności ... 64
Tabela 41. Odsetek zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w 2016 r. ... 65
Tabela 42. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem ... 66
Tabela 43. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ... 68
Tabela 44. Ranking elementarnych grup zawodów maksymalnie deficytowych w 2019 roku ... 73
Tabela 45. Wysokość środków pozyskanych z Unii Europejskiej przez jednostki samorządu terytorialnego z ŻOF w latach 2014–2019 per capita ... 74
Tabela 46. Liczba turystów odwiedzających ŻOF w latach 2016-2020 ... 81
Tabela 47. Liczba turystów zagranicznych oraz udzielonych im noclegów ... 81

Tabela 48. Liczba osób zaszczepionych przeciwko koronawirusowi SARS-CoV-2 na terenie ŻOF (stan na 06.08.2021 r.) 83
Tabela 49. Procentowa zmiana dochodów własnych (razem z udziałami w PIT i CIT) gmin 2020 do 2019 85
Tabela 50. Liczba zdarzeń drogowych na terenie ŻOF w latach 2017-2021 88
Tabela 51. Wypadki drogowe na 100 tys. ludności, ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności oraz ranni na 100 tys. pojazdów 90
Tabela 52. Wykaz dróg wojewódzkich przebiegających przez teren ŻOF 93
Tabela 53. Liczba pojazdów samochodowych w latach 2017-2021 94
Tabela 54. Średni dobory ruch roczny pojazdów na drogach krajowych i wojewódzkich przebiegających przez teren ŻOF 100
Tabela 55. Przewoźnicy komunikacji autobusowej w poszczególnych gminach w ŻOF 113
Tabela 56. Liczba przystanków autobusowych na terenie ŻOF 114
Tabela 57. Stacje kolejowe na terenie ŻOF 117
Tabela 58. Drogi rowerowe na terenie ŻOF 120
Tabela 59. Korzystający z sieci wodociągowej, gazowej i kanalizacyjnej % ogółu ludności 124
Tabela 60. Węzły w ramach światłowodowej sieci szkieletowej na terenie ŻOF 126
Tabela 61. Prognozowane ilości pyłu zawieszonego PM2,5 w latach 2021–2026 130
Tabela 62. Zakres wsparcia FEM 2021-2027 w ramach Celu 1. Mobilny ŻOF 139
Tabela 63. Zakres wsparcia FEM 2021-2027 w ramach Celu 2. ŻOF otwarty na kulturę i turystykę 140
Tabela 64. Zakres wsparcia FEM 2021-2027 w ramach Celu 3. Bardziej zielony i przyjazny środowisku ŻOF 141
Tabela 65.Zakres wsparcia FEM 2021-2027 w ramach Celu 4. ŻOF bliżej mieszkańców 144
Tabela 66. Najwyżej i najniżej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych 151
Tabela 67: Struktura celów rozwojowych Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze 162
Tabela 68. Lista projektów dedykowanych 170
Tabela 69. Lista projektów preferencyjnych 198
Tabela 70. Lista projektów poza MSIT 299
Tabela 71. Wskaźniki stopnia realizacji celów strategicznych Strategii IIT ŻOF 358
Tabela 72. Tabela wskaźników produktu 360
Tabela 73. Tabela wskaźników rezultatu 373
Tabela 74. Projekty finansowane w ramach Strategii IIT 381
Tabela 75. Szacowana wartość projektów w poszczególnych Priorytetach FEM 2021-2027 383

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym w latach 2016-2020 16
Wykres 2. Prognoza liczby ludności ŻOF do 2030 r. z podziałem na ekonomiczne grupy wieku 22
Wykres 3. Struktura bezrobotnych w powiatach: grójeckim, sochaczewskim i żyrardowskim pod względem wykształcenia w latach 2016-2020 70
Wykres 4. Struktura bezrobotnych w powiatach: grójeckim, sochaczewskim i żyrardowskim według grup wiekowych w latach 2016-2020 71
Wykres 5. Struktura bezrobotnych w ŻOF pod względem płci w 2020 r. 71
Wykres 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2016-2020 72
Wykres 7: Struktura wiekowa respondentów ankiety internetowej z podziałem na płeć 149
Wykres 8: Priorytetowe obszary współpracy w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego wskazywane przez respondentów ankiety 153
Wykres 9: Kluczowe atuty Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego według respondentów 154
Wykres 10: Analiza miejsca realizacji podstawowych funkcji życiowych przez mieszkańców Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego 155
Wykres 11: Plany respondentów odnośnie zmiany miejsca zamieszkania 156

Załączniki:

1. Ankieta „Plan Działań dla Innego Instrumentu Terytorialnego w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego”

ZAŁACZNIK I – Ankieta „Plan Działań dla Innego Instrumentu Terytorialnego w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego”

Dodatek: Kwestionariusz

Plan Działań dla Innego Instrumentu Terytorialnego w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Szanowni Państwo,

23 gminy z powiatów grójeckiego, sochaczewskiego i żyrardowskiego, które wspólnie tworzą Subregion Żyrardowski, powołały partnerstwo, aby skuteczniej przygotować się do pozyskiwania pieniędzy m.in. z funduszy Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej 2021-2027, na realizację projektów, których celem będzie wspieranie rozwoju i podnoszenie jakości życia Mieszkańców.

Podstawą do współpracy w ramach **Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego** oraz dokumentem, który wyznaczać będzie wspólne kierunki rozwoju jest **Plan Działań**, nad którym właśnie razem ze wszystkimi gminami rozpoczęliśmy pracę.

Zależy nam, aby Plan powstał przy Państwa aktywnym udziale i odpowiadał na najważniejsze wyzwania, przed jakimi stoi nasz region w najbliższych latach.

Dlatego zwracamy się z uprzejmą prośbą o wypełnienie poniższej ankiety, która jest anonimowa.

Wspólnie możemy więcej!

CZĘŚĆ I

Ta część ankiety dotyczy Państwa opinii na temat jakości życia **w miejscu zamieszkania**. Posłuży ona do zdiagnozowania obszarów, które stanowią mocne, ale i słabe strony Gminy. Pozwoli także określić, które wyzwania są charakterystyczne dla terenu całego Subregionu Żyrardowskiego i mogą stanowić pole współpracy w ramach Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę

1 SPOŁECZEŃSTWO

Podpowiedź do pytania: *Jak oceniasz:*

	Nie dotyczy /nie mam zdania	1	2	3	4	5
Aktywność mieszkańców na rzecz Gminy?	○	○	○	○	○	○
Atrakcyjność Gminy jako miejsca zamieszkania?	○	○	○	○	○	○
Skuteczność działania pomocy społecznej?	○	○	○	○	○	○
Dostęp do podstawowej opieki medycznej?	○	○	○	○	○	○
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?	○	○	○	○	○	○
Dostęp do żłobków/klubów malucha?	○	○	○	○	○	○
Wsparcie osób starszych oferowane przez Gminę (DPS, Klub Seniora)?	○	○	○	○	○	○
Wsparcie osób niesamodzielnych?	○	○	○	○	○	○
Poziom zadowolenia z usług świadczonych przez Urząd Gminy/Miasta?	○	○	○	○	○	○

Bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○

2 GOSPODARKA

Podpowiedź do pytania: *Jak oceniasz:*

	Nie dotyczy /nie mam zdania	1	2	3	4	5
Atrakcyjność inwestycyjną obszaru Gminy?	○	○	○	○	○	○
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○
Konkurencyjność Gminy jako miejsca pracy?	○	○	○	○	○	○
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○
Połączenia kolejowe z innymi gminami i miastami?	○	○	○	○	○	○
Połączenia drogowe z innymi gminami i miastami?	○	○	○	○	○	○
Dostępność usług na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○
Perspektywy rozwojowe działalności rolniczej w Gminie?	○	○	○	○	○	○

3 ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

Podpowiedź do pytania: *Jak oceniasz:*

	Nie dotyczy /nie mam zdania	1	2	3	4	5
Walory środowiska przyrodniczego w Gminie?	○	○	○	○	○	○
Estetykę swojej Gminy?	○	○	○	○	○	○
Jakość powietrza w Gminie?	○	○	○	○	○	○
Zaangażowanie Gminy w działania wspierające ochronę środowiska?	○	○	○	○	○	○

Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?	○	○	○	○	○	○
Infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.)?	○	○	○	○	○	○
Świadomość ekologiczną mieszkańców?	○	○	○	○	○	○
System odbioru odpadów na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○
Możliwość wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○

4 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Podpowiedź do pytania: *Jak oceniasz:*

	Nie dotyczy /nie mam zdania	1	2	3	4	5
Stan dróg w Gminie?	○	○	○	○	○	○
Małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp)?	○	○	○	○	○	○
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?	○	○	○	○	○	○
Dostępność sieci wodociągowej?	○	○	○	○	○	○
Dostępność sieci kanalizacyjnej?	○	○	○	○	○	○
Dostępność sieci gazowej?	○	○	○	○	○	○
Dostęp do Internetu w Gminie?	○	○	○	○	○	○

5 TURYSTYKA I REKREACJA

Podpowiedź do pytania: *Jak oceniasz:*

	Nie dotyczy /nie mam zdania	1	2	3	4	5
Atrakcyjność turystyczną Gminy?	○	○	○	○	○	○
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w Gminie?	○	○	○	○	○	○

Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?	○	○	○	○	○	○
Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych?	○	○	○	○	○	○
System ścieżek rowerowych?	○	○	○	○	○	○
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○
Działania promocyjne Gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?	○	○	○	○	○	○

6 EDUKACJA I KULTURA

Podpowiedź do pytania: *Jak oceniasz:*

	Nie dotyczy /nie mam zdania	1	2	3	4	5
Dostęp do edukacji przedszkolnej w Gminie?	○	○	○	○	○	○
Dostęp do edukacji szkolnej w Gminie?	○	○	○	○	○	○
Jakość edukacji w szkołach podstawowych w Gminie?	○	○	○	○	○	○
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie szkolnych pracowni przedmiotowych, szatnie, inne)?	○	○	○	○	○	○
Dodatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach na terenie Gminy?	○	○	○	○	○	○
Organizację dowozu dzieci do szkół?	○	○	○	○	○	○
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w Gminie?	○	○	○	○	○	○
Dostęp do obiektów kulturalnych w Gminie (godziny i dni otwarcia, itp.)?	○	○	○	○	○	○

CZĘŚĆ II:

Niniejsza część poświęcona jest szerszemu spojrzeniu na **cały obszar Subregionu Żyrardowskiego** obejmujący powiaty grójecki, sochaczewski i żyrardowski. Wychodzimy z założenia, że takie tematy jak transport, edukacja czy środowisko nie kończą się nigdy na granicy jednej gminy, a szersza współpraca daje szansę na skuteczniejsze i lepsze działania.

Prosimy zatem o zastanowienie się, w jakim stopniu w swoim codziennym życiu korzystacie Państwo z usług, infrastruktury, czy oferty kulturalnej sąsiednich gmin.

Pozwoli to wskazać te obszary współpracy w ramach Subregionu Żyrardowskiego, które wymagają największego wsparcia, aby skutecznie poprawić komfort Państwa życia.

7 Proszę o wskazanie 3 obszarów, które Pani/Pana zdaniem powinno być priorytetem we współpracy gmin wchodzących w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego w ciągu najbliższych lat:

- ☐ zwiększenie dostępności do placówek opiekuńczych i edukacyjnych (żłobków, przedszkoli i szkół)
- ☐ podniesienie poziomu nauczania w szkołach
- ☐ zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
- ☐ dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy
- ☐ rozszerzenie oferty edukacji dla dorosłych
- ☐ poprawa dostępu do usług medycznych
- ☐ poprawa dostępności do specjalistycznej opieki medycznej
- ☐ stworzenie nowych miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- ☐ aktywizacja osób starszych
- ☐ wsparcie zaangażowania społecznego mieszkańców
- ☐ rozszerzenie oferty kulturalnej
- ☐ inwestycje w rozwój turystyki
- ☐ rozwój oferty rekreacyjnej
- ☐ rozwój infrastruktury sportowej
- ☐ promocja regionu
- ☐ poprawa bezpieczeństwa publicznego
- ☐ współpraca w przeciwdziałaniu klęskom żywiołowym
- ☐ poprawa i rozwój infrastruktury drogowej
- ☐ poprawa funkcjonowania transportu zbiorowego / zapewnienie transportu zbiorowego (kołowego i kolejowego)
- ☐ rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych
- ☐ budowa i modernizacja sieci gazowej, wodociągowej, kanalizacji sanitarnej
- ☐ poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami
- ☐ poprawa czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- ☐ wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy
- ☐ poprawa jakości powietrza
- ☐ ograniczenie bezrobocia
- ☐ rozwój przedsiębiorczości/ ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
- ☐ zwiększenie dostępu do Internetu
- ☐ Inne (jakie)?... ____

8 Jakie Pani/Pana zdaniem są kluczowe atuty Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, które decydują o potencjale regionu i powinny zostać wykorzystane do budowy przewagi konkurencjnej?

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

- ◯ WARUNKI ŻYCIA: dzięki bliskości Warszawy, dogodnym połączeniom komunikacyjnym, a jednocześnie niższym kosztom utrzymania i czystszemu środowisku Subregion Żyrardowski to atrakcyjne miejsce do życia.
- ◯ USŁUGI SPOŁECZNE: wysoki poziom usług dla różnych grup wiekowych: dostępność usług żłobkowych, opieki przedszkolnej, wysoka jakość edukacji i usług senioralnych, sprawiają, że Subregion Żyrardowski jest dobrym miejscem do życia dla osób w każdym wieku.
- ◯ SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE: mieszkańcy Subregionu Żyrardowskiego aktywnie angażują się w sprawy swojego regionu i budują świadome społeczeństwo obywatelskie.
- ◯ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ WŁASNA: mieszkańcy Subregionu Żyrardowskiego budują swoją przyszłość w oparciu o własne pomysły i rozwijają biznesy, które stanowią siłę napędową rozwoju regionu, wykorzystują przy tym preferencyjne rozwiązania podatkowe, dostępność nieruchomości i współpracując ze szkolnictwem zawodowym.
- ◯ ROLNICTWO: silnie rozwinięte rolnictwo (zwłaszcza sadownictwo) stanowić może podstawę rozwoju Subregionu Żyrardowskiego i jego znak rozpoznawczy.
- ◯ GOSPODARKA/INWESTYCJE: położenie między dwoma dużymi ośrodkami metropolitalnymi, w centrum kraju, przy ważnych szlakach komunikacyjnych, czyni Subregion Żyrardowski atrakcyjnym miejscem dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy.
- ◯ CENTRUM LOGISTYCZNE: Subregion Żyrardowski posiada rozwiniętą sieć drogową, a przez region przebiegają ważne szlaki transportowe o znaczeniu krajowym i europejskim, co czyni go dogodnym węzłem komunikacyjnym i stwarza warunki do rozwoju usług logistycznych i magazynowych.
- ◯ WARUNKI ŚRODOWISKOWE I TURYSTYKA: atrakcyjne warunku przyrodnicze Subregionu Żyrardowskiego sprzyjają rozwojowi turystyki oraz oferty agroturystycznej.
- ◯ OFERTA KULTURALNA: Subregion Żyrardowski to obszar o ciekawej historii i bogatym dziedzictwie, które odpowiednio promowane tworzą podstawę do opracowania interesującej oferty kulturalnej.
- ◯ Inne...

Proszę o określenie, gdzie wykonuje Pan(i) następujące czynności:

9 pracuję

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

- ◯ w zamieszkiwanej Gminie
- ◯ poza zamieszkiwaną Gminą, ale w Subregionie Żyrardowskim
- ◯ w Warszawie
- ◯ w innym miejscu

10 korzystam z usług edukacyjnych (szkoła, studia, kursy)

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

- ◯ w zamieszkiwanej Gminie
- ◯ poza zamieszkiwaną Gminą, ale w Subregionie Żyrardowskim
- ◯ w Warszawie
- ◯ w innym miejscu

11 zakupy codzienne, małe, podstawowe robię

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

- ◯ w zamieszkiwanej Gminie
- ◯ poza zamieszkiwaną Gminą, ale w Subregionie Żyrardowskim
- ◯ w Warszawie
- ◯ w innym miejscu

12 zakupy duże (np. chemia gospodarcza, ubrania, większe zapasy żywności) robię

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

- ◯ w zamieszkiwanej Gminie
- ◯ poza zamieszkiwaną Gminą, ale w Subregionie Żyrardowskim
- ◯ w Warszawie
- ◯ w innym miejscu

13 korzystam z rozrywki i oferty kulturalnej

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

- ◯ w zamieszkiwanej Gminie
- ◯ poza zamieszkiwaną Gminą, ale w Subregionie Żyrardowskim
- ◯ w Warszawie
- ◯ w innym miejscu

14 Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałby/chciałaby Pan(i) mieszkać

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

- ◯ w miejscu obecnego zamieszkania
- ◯ w innej miejscowości na terenie obecnie zamieszkiwanej gminy
- ◯ w innej gminie na obszarze Subregionu Żyrardowskiego
- ◯ w Warszawie
- ◯ w innym miejscu w Polsce
- ◯ za granicą

METRYZCZKA:

15 Płeć

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

◯ Kobieta ◯ Mężczyzna

16 Wiek

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

◯ poniżej 18 lat ◯ 18-25 lat ◯ 26-35 lat ◯ 36-45 lat ◯ 46-55 lat ◯ 56-65 lat ◯ powyżej 65 lat

17 Zatrudnienie

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

◯ uczeń/student ◯ rolnik ◯ przedsiębiorca ◯ osoba pracująca ◯ osoba bezrobotna ◯ emeryt/rencista
◯ Inne (jakie?) [ ]

18 Wykształcenie

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

◯ podstawowe ◯ zawodowe ◯ średnie ◯ wyższe

19 Jestem mieszkańcem

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

◯ Gminy Belsk Duży	◯ Gminy Błędów	◯ Gminy Brochów	◯ Gminy Chynów	◯ Gminy Goszczyn
◯ Gminy Grójec	◯ Gminy Iłów	◯ Gminy Jasieniec	◯ Gminy Młodzieszyn	◯ Gminy Mogielnica
◯ Gminy Mszczonów	◯ Gminy Nowa Sucha	◯ Gminy Nowe Miasto nad Pilicą	◯ Gminy Pniewy	◯ Gminy Puszcza Mariańska
◯ Gminy Rybno	◯ Gminy Radziejowice	◯ Gminy Sochaczew	◯ Miasta Sochaczew	◯ Gminy Teresin
◯ Gminy Warka	◯ Gminy Wiskitki	◯ Miasta Żyrardów	◯ nie jestem mieszkańcem żadnej z powyższych gmin	

20 Zamieszkanie:

Podpowiedź do pytania: *Wybierz jedną odpowiedź*

◯ jestem mieszkańcem miasta ◯ jestem mieszkańcem wsi